

فہرہ نگاہ گولی

فارسی - کوردی

مسعود خالد گولی

فهرههنگا گولس

فارسى – كوردى

مسعود خالد گولى

دهزگه‌ها سِیپِرین یا چاپ و وه‌شانی

خودائی ئمٹیاڑی: حافظ قاضی
سہرنقیسہر: مؤید طیب

- * کتیبہ ہژمار (۲)
- * فہرہ نگا گولی (فارسی - کوردی)
- * مسعود خالد گولی
- * دہرہ نانا ہونہری و کومپیوٹر: م. خ. گولی
- * بہرگ: بہیار جہمیل
- * خواہش نشیسی: یوسف بہرواری
- * چاپا ئیکئی
- * ژمارا سپاردنی: (۳۴) سال ۲۰۰۲
- * چاپخانہ: وەزارەتا پەروەردی - ھەولێر
- * تیراژ: (۵۰۰) دانە

(مافین چاپکرنی دپاراستینہ)

پیشگوتن

نقیسەر و هۆزانشانین مه یین کلاسیک مشه په یقین فارسی بکار ئیناينه د
نقیسینین خوه دا و ئه و ژى قه ده گه پت بۆ کاودانیت وی سه رده می. ئیرۆ ده می ئه و
ده ستنقیسین وان دکه قنه بهر ده ستین مه، ئه م دکه قین ئالوزیان ژ بهر کو زمانى وان
تیکه له ک بوو ژ زمانین: (کوردی، فارسی، تورکی و عهره بی)، و تنی تشتی کو مه ژ
شان ئالوزیان بینته دهر دى قاموس بن. ئه قه ب نسه ت نقیسینین کلاسیکین مه، ژ
لایه کى دیشه ئه م (کورد) وه ک ملله ته کى زولم لیکی، هه رده م مالیت مه ل ملین مه
بووینه و ئه م بیته دهر به دهری وه لاتین خه لکی بووین، ب تاییه تی ل نیقا دووی ژ
چه رخی بۆری کو قی دهر به دهری سنوور به زانندن و گه هشتبوو دوورترین جه ل سه ر
روین ئه ردی. پرانیا شان دهر به دهران ل ئیرانی ئاکنجیبوون و بۆ ماوه یی پتر ژ بیست
سالان دگه ل ئیرانیان ژبان و زاروکیان وان د خواندنگه هین ئیرانیان قه و ب زمانى
ئیرانیان (فارسی) خواندن و نقیسین. ئه قرو پشستی قوریانیدانه کا زیده، نیمچه
نازادی یه ک ل هه ر ئیما کوردستانا عیراقی هاتییه ده ست و ب ره ف ره ف ئه ف
دهر به دهره یی قه ستا وه لاتى خوه یی خوشتقی دکه نه قه. ئا قه دانى و پیشقه چۆن ژ
گه له ک ئالیانقه ئه قرو ل کوردستانا عیراقی یا گه هشتی یه ئاستین بلند و به رده وامن
ژى لسه ر، به لام ژ لایى بزاقا ره وشه نبیری قه هیشتا نه گه هشتیه ئاستی پیویست، و
وه کی ئه م دبیین هه ر ره وشه نبیره ک ژ ئالیی خوه قه یی بزاقی دکت کو قی بۆشایی
داگرت و ژ وان ژى زارۆکیان وان دهر به دهره یی کول ئیرانی ب زمانى فارسی
خواندین و ئه قرو دقین ب ریکا قه له می خوه، خزمه تا ره وشه نبیری یا وه لاتى خوه
بکه ن.. ئه ف خه مخوره دو جوین؛ جوینه ک ژ وان ئه ون کو دقین ب ریکا
وه رگیپانی (وه رگیپان ژ فارسی بۆ کوردی) خزمه تی بکه ن، کو ئه و دبیین نویتین و
گرنگترین په رتوکیان جیهانی ب زمانى فارسی که فتینه بهر ده ستین فارسی زانان،
له ورا ئه و ژى حه ز دکه ن زوی وان په رتوکان ب زمانى کوردی داننه بهر ده ستین
ملله تی خوه. جوینی دووی ژى ئه ون یین کو ب قه له می خوه و ب هه ر خوه، خوه

ثاقيټينه مهيدانئ، بهلام هندهك ژ ځي جوينئ دووئ ب زمانئ فارسي هزر دكن و ب كوردئ وئ هزرئ دادرئژن. دياره ژي ئهف ههردو جوينه گهلهك پيدځي قاموسهكي نه كو بو وان بيته هاريكار، بويه ژي مه پيځول كر بو دانانا ځي قاموسئ.

ژ بويي كو خوهندهقان ناگه هداري چهوانيا بهر هه فكرنا ځي قاموسئ بڼ، من ل ژير ب چهند خالان ټيبيني يين خوه ريز كرينه:

* يا زانايه كو زمانئ ئيراني (نه كويي فارسي)، ټيكلهكه ژ گهلهك زمانان، وهكي (ئنگليزي، توركي، روسي، سرياني، سانسكريتي، عهري، عبري، فرهنسي، يوناني، مهغولي، هندي، ئوردويي، فارسي، كوردئ و..... هتد) و هه گهر من قيا با قاموسا (ئيراني - كوردئ) چيكله، دا هينگي مه جبوور بم كو هندي پهيځين ب زمانين سلال من ناف لي ئينان د قاموسا خوه دا دهستنيشان بكه م ب مه رجه كي كو ئيرانيان هه ب كار ئينابن و خوابه ژي كو ب تنئ هه پهيځين ب زمانين (عهري، فرهنسي، توركي، ئنگليزي و يوناني)، د ناف قاموس و نفيسينين ئيرانيان دا ب بهرچاځ دكهفن، رهنكه گهلهك پتر بن ژ پهيځين فارسي بخوه، بويه ژي من خوه ژ قاموسا (ئيراني - كوردئ) دوور خست، هه تنئ نه كو هه پهيځين ئيرانيان ژ بيانان وهرگرتين و وهكي خوه دارشتين، يان ژي هه پهيځين كو وهكي خوه ماين لي بو هندهك و اتاين د لكار بن، من وهرگرتينه، ژ بهر كو نهو هه مولكي فارسا بخوه نه.

* من نه قيا هه ز سي چار ټيكن پهيځين ځي قاموسئ ب هه مي پيشگر و پاشگر و كورټكري و..... هتد) بينمه خوار، چيتر بيژين: پهيځهك كو هه مان پهيځ چهندين پيشگر و پاشگران وهردگرت و هه مان پهيځ دهيتي سفكرن و پشتي دهيتي سفكرن، ديسان دگهل وان هه مي پيشگر و پاشگران دهيتي هه و دوباره و سي باره و چهندياره بونا هه مان پهيځ ب چهند رهنگين دي و.....، من ههف چهنده ب پيدځي نه ديتيه و نابينم ژي، لي بو ساناهي ئيخستن من هه د ځي قاموسئ دا (ل بهر پهرين ١٨-٣٠)، بابته ټي (چهند خالين گرنه و پيدځي ژ دهستورا زمانئ فارسي) بهر هه فكر به، بو زانين.

* هەر ديسان ب نسيهت ژيډهه رکي و کا چهند کار ژي ډهه رکهفن، وهکي نمونه ژيډهه ري (رفتن: چون)، نهو کارين کول ههمي ده مان و بو ههمي که سان ژ څي ژيډهه ري ډهه رکهفن ب تني پتر ژ شيسست کارانه، نهغه و ژ بلي کارين فرمان و تيپهري و تي نه پهري و.....هتد. د څي قاموسي دا من چندهک ژي ئينايه و نه څين دي ژي لسهر خواندهفاني هه رب دبت کو خوه بگههينته دهستورا زمانئ فارسي، و ژ بو ئاسانکړنا کارئ خواندهفاني مه د څي قاموسي دا هندهک ژ دهستورين دهستپيکي و د هه مان دهم دا گرنګ و بنگههين بهر هه فکرينه.

* ب نسيهت بليشکر (تلفظ) ا په څين فارسي:

- پرايا په يقان ب چهندين رهنګان دهينه بليشکر، کو نهف جياوازا بليشکرني ژي، ب بهر هه هيا ئا خا ئيراني و ب مشه يي يا نه ته وان فه گر ډايه و هه ر که سه کي يان هه ر دهغه رکي ب رهنګه کي نهو په يف بليشکرينه.. لي من لڅيره پيکول کريه بليشکرنا ژ هميان بهر به لا فتر دهستنيشان بکه م و بو څي چهندي ژي من مفا ژ قاموسان وهر گرتيه. نهغه سه ره را يي کو من مفا ژ دواژه ساليڼ خواندنا خوه ب زمانئ فارسي و تیکه ليا خوه يا هغه ده سالان دگهل ئيرانيان ديتيه. و سه ره را يي څي چهندي ژي، من نه شيایه و نه شيم ژي بدروستي چه واني يا بليشکرنا په څين فارسي، ب نقيسين، بو گو هين وه بدهمه ناساندن، ژ بهر کو من مفا ژ رينقيسا لاتيني ديتيه - يا کو من چيترين ريک ديتي بو څي نه رکي - و نهف رينقيسه رهنګه بدروستي تيړا زمانئ کوردي نه کريت، نه فجا چ بگه هته زمانه کي بياني کو نهو ژي فارسي بت. بو نمونه مه چوار رهنګين (و) ا د رينقيسا لاتيني دا بو زمانئ کوردي بکار ئينايه کو نهو ژي (O- Ū- U- W) نه، هه ر چهنده چيډبت د زمانئ کوردي دا بهس بو څي تيپي ب تني نه م پيډڅي چهند رهنګين دي ژي بين، نهغه و د زمانئ فارسي دا نهف گومانه نامينت و دي بيژين: نهف چوار رهنګه و نهو چوار شيوه بليشکر نه تيړا تيپا (و) ا فارسي ناکن. هه ر چهنده مه رهم ژ دانانا څي قاموسي نه نهو کو نه م چه وانيا بليشکرنا په يقان بدهينه ناساندن و چيډبت ژي هند گرنگي يا خوه نه بت.

* ديسان بو هندهک تيپان نهز مامه مه حتل کا کيژان تيپا لاتيني بکار بينم، وهکي: (ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، غ). هندهک ژ وان من وهکي ئيرانيان کا

چەوان بلیف دکن، تیبەکا لاتینی ب هەمان بلیفکرن ژێره دانایه، وهکی:

- بۆ تیپین (ت، ط) من تیپا (T) یا لاتینی بکار بریه، ژ بهرکو ئیرانی هەر دو تیپان ب یهک ئاواپی بلیف دکن.

- بۆ تیپین (ث، س، ص) من تیپا (S) یا لاتینی نقیسی یه، ژ بهرکو ئیرانی هەر سێ تیپان ب یهک ئاواپی بلیف دکن.

- بۆ تیپین (ذ، ز، ض، ظ) من تیپا (Z) یا لاتینی دانایه، ژ بهرکو ئیرانی هەر چوار تیپان ب یهک ئاواپی بلیف دکن.

- بۆ تیپین (ح، ه) من تیپا (H) یا لاتینی وهگرته، ژ بهرکو ئیرانی هەر دو تیپان ب یهک ئاواپی بلیف دکن.

ههروهسا بۆ هەر دو پهیقین (ع، غ) کومه د رینقیسا لاتینی دا نین، ئەز فهگه‌ریایه سه‌ر ده‌ستوورا مه‌ یا کوردی و کا ئەم د کوردیی دا ل شوینا فان هه‌ردو په‌یشان ب رینقیسا لاتینی چ بکار دئینین، من هه‌مان د فارسییی دا ژی بکار ئیناینه، ئانکو:

- هه‌گه‌ر تیپا (ع)، (فتحه) لسه‌ر بت، من تیپا (E) یا لاتینی ژێره دانایه.

- هه‌گه‌ر تیپا (ع)، (کسره) لبن بت، من تیپا (Ê) یا لاتینی ژێره دانایه.

- هه‌گه‌ر تیپا (ع)، (ضمه) لسه‌ر بت، من تیپا (U) یا لاتینی ژێره دانایه.

- هه‌گه‌ر لدویف تیپا (ع) را، تیپا (و) هاتبت، من تیپا (Û) یا لاتینی ژێره دانایه.

- هه‌گه‌ر لدویف تیپا (ع) را، تیپا (ا) هاتبت، من تیپا (A) یا لاتینی ژێره دانایه.

- هه‌گه‌ر تیپا (ع) ل نیقا په‌یقی یان دویمایه‌ یا په‌یقی هاتبت، من (') ژێره دانایه.

- بۆ تیپین (غ، خ) هه‌ردووان من تیپا (X) یا لاتینی وهگرته‌ یه. هه‌رچه‌نده‌ ل

ده‌قه‌رین ژیک جیاوازین ئیرانی هەر دو تیپین (غ، ق) ب ره‌نگین ژیک جیاواز

ده‌ینه‌ بلیف کرن، بۆ نمونه‌: ل باکوړی ئیرانی هه‌ردووان (غ) بلیف دکن، ل باشووری

ده‌هه‌را (فارس) هه‌ردووان (ق) بلیف دکن و ل ده‌هه‌را (کرمان) هه‌ردووان ب

(ق) هه‌کا وهسا بلیف دکن کو ده‌نگی (خ) ژی ژێ ده‌یت، لی ل قیره‌ مه‌ بۆ تیپا (ق)،

سەرچاویڤن زمانی فارسی

دهسته یه کا گرنګ ژ زمانان ب زمانین (هندوئهوروپي) هاتینه ناڅکرن، کوئو ژئ تهغه نه: هیئتئ - ئهرمه نی - بالتئ و سلاقی - ئهلبانی و قه نیزی و ئیلیری - یهونانی - تورکی و فریژی - کلتئ (سلتی) - لاتینی - تخاری (اګنی و کوچی) - ژیرمه نی و هندوئیرانی (ئاریایی).

و پشکه کا گرنګ ژ زمانین هندوئیرانی، کوئمین زمانین ئیرانی نه کول په ی گورانکاریین کو ب سهردا هاتین، لسه سئ جوینین ژئیری هاتینه دابه شکر:

(ا) زمانین ئیرانی یین کهئن

(ب) زمانین ئیرانی یین ناڅین

(ج) زمانین ئیرانی یین نهو

هه ر ئیک ژ څان هه ر سئ جوینا بخوه ژئ، ژ چهند زمانه کان پیک دهین کودئ لخواړئ بهرچاڅ کهین:

(ا) زمانین ئیرانی یین کهئن

زمانین ئیرانی یین کهئن ژ څان زمانان پیک دهیت:

۱- میدئ: زمانی شاهین سنسلا میدئ و خه لکئ روژئاڅا و ناڅه راستا ئیرانی بوو. ژ سالا (۸۳۵) ئ بهری زاییین و هیرقه د نقیسارین شاهین ئاشوور دا ناڅئ میدئ یان هاتیه.

۲- پارسی یا باستان: ئهف زمانه یئ تاییهت بوو ب خه لکئ دهغه را (پارس) څه و پشتئ شاهین هه خامه نشئ یا هاتینه سهر حوکمئ، ئهف زمانه ل سهرانسهرئ ئیرانی بهلاڅه بوو. نقیسارین داریوشئ مهزن و شاهین دئ یین هه خامه نشئ کو لسه بهرا هاتینه نقیسین، ب څئ زمانی نه.

۳- نافيستايي: زماني نافيستايي زماني پشکهک ژ خه لکي ده قهرين روژهلان و باکوري روژهلان نيراني بوو و پهرتوکا پيروزا زهردهشت پيغه مبهري (نافيستا) ب قي زماني يه.

(ب) زمانين نيراني يين نافيين

ئهف کومه زمانه دکه قنه د نافيهره زمانين کهفن و نهو يين نيراني دا. زوي ب زوي مروث نکارت بيژت کا ل کيژان ده مي ئهف زمانه هاتيه قادئ، لي ژ نقيسارين شاهين هه خامه نشي يان ديار دبت کول دوياهييا سهرده مي دهسته لانداری يا هه خامه نشي يان (دوريت چهرخي چواري بهري زابيني)، کومه زمانين نيراني يين نافيين هاتينه مهيداني، ژ بهر کول قي ده مي بوو کو هيدي هيدي زماني پارسي يا باستاني بهرهف چونه ييي قه دچو، نه خامه ژ لايي دستوري قه مشه شاشي که تبونه قي زماني.

زمانين نيراني يين نافيين کو هندهک پاشماي ژي مايه، ئهفين ژيرينه:

۱- پارتی (پهله قی یا ئەشکانی): ئهف زمانه تاييهت بوو ب خه لکي ده قهره خوراسان کو د ناقدار بوون ب (پارت). ده مي کو ئەشکاني ژ قي ملله تي هاتينه سهر حوکمي، ئهف زمانه ل هه مي نيراني به لاف بوو و پشتي وان ساساني ژي ههر ب قي زماني ئاخفتن و نقيسين. ژ زماني پهله قی يا ئەشکاني چونه مايه، ديژن سهرده مي ئەشکانيان ههفتي پهرتوک ب قي زماني هه بوون و ژ وان پهرتوکان: (مروک - سندهاد - يوسيافاس - سيماس و..... هتد)، لي نهو چوژ وان نه مايه و ب تني پهرتوکه کا بچوبک يا ماي ب نافي (درخت آسوريک).

۲- پارسی یا نافي: ئهف زمانه، زماني فه رمي يي وه لاتي نيراني بوو ل سهرده مي ساسانيان. ژ قي زماني مستهک ژ خاره کي مايه. پييتقي يه قي ژي بزاني کو پشتي عه ره بان ب سهر ده قهری دا گرتي، پهرتوکين پهله قی مانه د جه دا و سه د و چهند سال بوړين هه تا کو (ابن مقفع) ي پهرتوکين (کليله و دمنه) و (خداينامه) ژ پهله قی کرينه عه ره بي و هندهک پهرتوکين دي هه تا سه دسالا

هفتی (ئانكو شەش سەدسال پشتمى هېنگى) ژی هېشتا خواندەفانين خوە هەبوون ب تايبەت ل دەقەرا خوراسانى، بەلێ ئەو تشتمى کو عەرەبان بى سەرۆبەر کرین، مەغولیا ئەو بى بنیات کرن. سەرەرايى قى ويرانىي، هەندەک پەرتوک نەوژى ماینە، وەکی: [کارنامە اردشیر بابکان - یادگار زیران (کو شەڕناما گەرشاسبى یە دگەل ئەرجاسبى) - زردەشت نامە - خسرو گواتان (خسرو قباد) - پشکین ئاقیستایى (کو هەر پینج پشکین: «یسنا، یشتها، وندیداد، ویسپرد و خرده ئاقیستا» نە) - پەرتوکین ئۆلى و چەند پەرتوکین دى ژى].

۳- سەدى: ئەف زمانە ل وەلاتى (سەد) - کو «سەمەرەقەند و بوخارا» سەنتەرین قى وەلاتى بوون - بەرەلەف بوو و دەهاتە هژمارتن زمانى نیف نەتەوى یى ئاسیا یا ناخەراست و سەرچەقیى قى زمانى دگەهشتە وەلاتى چینی ژى. ئەف زمانە ل ژیر کارتیکرنا زمانین فارسى و تورکی هیدی هیدی ژ مەیدانى رابوو.

۴- خوتەنى: ئیک ژ زمانین ئیرانى یین ناخینە کول کەقنە وەلاتى (خوتەن - ل باشوورى رۆژەلاتى کاشغەرى یە -) ب قى زمانى دناخفن.

۵- خوارەزمى: زمانى دەقەرا خوارەزم و دەور و بەرین روپبارى جەیحون بوو و خویایە کو تا چەرخی هەشتى یى کۆچى ژى هېشتا مابوو و پاشان جەهێ خوە دایە زمانى فارسى و زمانى تورکی. شوبن ماییتن زمانى خوارەزمى هەمى ب خەتى عەرەبى نە، بەلێ هېشتا هەمى بدروستاهى نەهاتینە راکرن، ژ بەر کو ئەو خەتى پى هاتینە نقیسین یى بى خال و بى لئاندن (تحرىک) بوو.

ج) زمانین ئیرانى یین نەو

ئەف کۆمە زمانە ژ فان زمانین ژیری پیک دەیت:

۱- فارسى یا نوى (دەرى): ئەف زمانە سەرەتا ل دەقەرا خوراسانى لکار بوو، و هیدی هیدی گەهشتە ناف پایتەختى ساسانیان و پاشان بوو زمانى دەربارى (کوچکا شاهى) ژى و بۆیە ب قى ناخى (دەربارى: دەرى) هاتە نافکرین، و نوکە ژى هەر ب قى زمانى دناخفن. ژ وان نافدارین کو هەر ل سەرەتا ب قى زمانى نقیسین و هاتینە

پیش؛ (روده‌کی، ده‌قیقی، که‌سابی و فیرده‌وسی) بوون.

یا خویایه کو پشتی زمانئ دهری بوویه زمانئ فهرمی یئ سیاسی و ئه‌ده‌بی ل ههمی ئیرانئ، ئه‌ف زمانه وه‌ک خوه نه‌ما، ب تاییه‌ت پشتی هوزانفانین ده‌قهرین نافه‌راست، روژئاقا، باکور و باشوورئ ئیرانئ ب قی زمانئ نقیسیین و ب ریکا نقیسیین خوه گه‌له‌ک په‌یق و زاراوین خوه یین ناوچه‌یی یین تاییه‌ت ئینانه د ناف زمانئ دهری دا. ژ لایه‌کی دیقه زمانئ عهره‌بی ژی ههر ل ده‌ستپیکا بسه‌رداگرنا ئیسلامئ ل سهر ده‌قهرئ جهئ خوه د ناف قی زمانئ دا کر.

۲- ناسی (ئه‌ستی): ئه‌ف زمانه ل پشکه‌ک ژ ده‌قهرین چپایی یین قه‌فقاسئ بکار ده‌یت و دو زاراقین گرنگ و سهره‌کی قی زمانئ پیک دئین، کوئه‌و ژئ: زاراقئ (ئیرون) ی و زاراقئ (دیکورون) ی نه.

ئه‌ف ملله‌تی (ناسی) یان (ئالانی) کول سهر به‌ریه‌رین میژووینی مشه‌ ناقتی وان به‌رچا‌ت دبت، د بنه‌ره‌ت دا خه‌لکین ئالیی روژهلانئ دهریا یا خه‌زهرن کو کوچ کرینه و ل قی ده‌قهرئ (چپایی قه‌فقاس) ئاکنجی بووینه، له‌ورا ژئ زمانئ وان گه‌له‌ک نیزیکی زمانین (سغدی و خواره‌زمی) یه.

۳- پشتو (پختو): زمانئ ناوچه‌یی یی روژهلانئ ئه‌فغانستانئ و پشکه‌کی ژ خوجه‌ین سنوورین باکورئ روژئاقایی پاکستانئ یه. ئه‌ف زمانه ژ چند زاراقه‌یین جیاواز پیکده‌یت، وه‌کی: (قه‌زیری، ئافه‌ریدی، پیشاقه‌ری، قه‌نده‌اری - غلزه‌ئی - بنوچی و.....هتد). د زمانئ پشتو دا هیشتا (نیر و می) مایه.

۴- به‌لوچی: ئه‌ف زمانه ل پشکه‌کی ژ به‌لووچستانئ و هنده‌ک ده‌قهرین تورکمه‌نستانا روسی لکاره.

۵- کوردی: ئه‌ف زمانه تاییه‌ته ب ملله‌ته‌کیقه ب ناقتی کورد، کو وه‌لاتئ وان ل سهر وه‌لاتین: (ئیران، تورکیا، عیراق و سوریا) یا نه‌و هاتییه پارقه‌کرن.

که رهستین سهرهکی یین پیکهینه رین زمانی فارسی

زمانی فارسی، زمانه که کوئه که چند هزار سالن ل وهلاتی ئیرانی پی دئاخشن و بۆرینا ده می گه لهک گهۆپین لی کرینه و هندهک ژ فان گهۆپینا ل سهر په یشان بووینه و هندهک ژ ل دهستوورا زمانی بووینه و ئه ژ گهۆپینه ب ریکا تیکه له بوونا هندهک زمانین دی دگهل زمانی فارسی هاتینه کرن کو هندهک ژ وان هه ژ ره و ریشالن دگهل زمانی فارسی و نیزیکاتی یهک یا د گه لییک هه ی و هنده کیین دی ژ د بیانی نه. لخوازی مه ل بهره وان زمانا بدهینه نیاسین یین کو ههر ئیک ب رهنه گه کی و ژ بۆ مه ره مه کی هاتینه دنا ژ زمانی فارسی دا و بووینه که رهستین سهره کی یین پیکهینه رین زمانی فارسی.

۱- ده ری یا که ژن: به لگه نامه دیار دکه ن کول سهرده می ساسانیان و دهستییکا ئیسلامه تی، زمانی ده ری ژ و هکی زمانی په هله قی هه بوویه و ژ وان به لگه یان هندهک نقش و رسته نه کو د پهرتوکیین عه ره بی دا ژ زارده قی شاهین ساسانی و مه زنین وی سهرده می و ل دهستییکا ئیسلامه تی هاتینه تومارکرن کوئه ژ نقیسینه ب زمانی ده ری یا که ژن بووینه نه کو ب زمانی په هله قی. بۆ نمونه مرۆف دشیت بنیترته پهرتوکیین: (المحاسن والاضداد) یا (جاحظ)ی، (تاریخ) ا (طبری) و (عیون الاخبار) یا (ابن قتیبه) ی.

۲- پارتی: مشه په یقیین پارتی د نا ژ زمانی فارسی دا دهینه دیتن، وهکی: افراشتن، اندام، جاوید، خاست، فرشته، مرغ، پور، پهلوان، چهر، شاهپور، شهر، فرزانه و.....هتد.

۳- پارسی یا نا فین (په هله قی): پرانیا په یقیین کو ژ قی زمانی هاتینه د نا ژ زمانی فارسی دا، په یقیین ئولی (زه رده شتی) نه، وهکی: آبان، آفرینگان، ارد، اردش،

اردیبهشت، اشتاد، امرداد، انیران، اوستا، خورشید، سروش، شهریور و.....هتد.

۴- هندی: ل سهردهمی ساسانیان و ئیسلامی، چندین پهیځن هندی هاتنه د ناڅ زمانن فارسی دا، وهکی: انبه، برشکال، جمد، جنگل، جنم، جوکی، چاپ، چمپا، دهره، کافور، کپی، کتاره، نارگیل، نیلوفر، هلاهل و.....هتد.

۵- عه‌ره‌بی: ژ ټه‌نجامی هیرشین عه‌ره‌بان و ب ریکا ئیسلامی، مشه پهیځن عه‌ره‌بی هاتنه د ناڅ زمانن فارسی دا، و هیرثایی گوتنن یه کو، کا زمانن عه‌ره‌بی ب چ گهرماتی و ب چ هیزهک بسهر مصری و سوری دا گرت، ب ههمان گهرماتی و ههمان هیز بسهر ئیرانی ژی داگرت، لن زمانن فارسی تا هه‌دده‌کی خوه لبر گرت و ب ریکا زماننن: (قبطی، نبطی، ئارامی و سریانی) دا نه‌چو.

سهره‌تا (هه‌ر ژ چه‌رخن ئیکن تا چه‌رخن پینجی)، تنن ټه‌و پهیځن عه‌ره‌بی هاتنه د ناڅ زمانن فارسی دا کو هه‌قواتاین به‌رامبه‌ر وان د زمانن فارسی دا نه‌بوون، وهکی: زکا، حج، مسلم، مؤمن، کافر، جهاد، فاسق، منافق، قرآن، متعه، طلاق، قبله، شیطان، کوثر، وسوسه، دعا، عزرائیل، میکائیل، شهید، لعنه، رجیم، شنبه، جمعه و.....هتد.

هه‌روه‌سا هنده‌ک پهیځن ئیداری و گه‌له‌ک پهیځن جوړاو جوړین دی ژی هاتنه د ناڅ زمانن فارسی دا، وهکی: اوگ، ثاني، غزا، غزو، سلطان، حرس، شرطه، امیر، رعیه، کاتب، کتاب، رسول، حبس، خادم، خلیفه، اتفاق، فرار، سبب، اختیار، حاکم، ادعا، راتب، حمد، شکر و.....هتد.

۶- تورکی: پشته‌ی فه‌رمانه‌وایی یا ئیرانی که‌تیه ده‌ستې هنده‌ک سنسلین تورکا (غه‌زنه‌وی، سه‌لجوقی، خواره‌زمشاهی و ئیلخانی) یان و مانا سوپایی تورکا ل شار و باژیرک و گوندین ئیرانیان، د قی ده‌می دا زمانن تورکی هاته د ناڅ زمانن فارسی دا، بونموونه: اتا، اتابیک (اتابک)، اطاق، باشی، بیگ (بگ)، تاش، چاروق، چخماق، خاتون، خاقان، خان، سنجاق، قاپچی، قربان (قماندان، کماندان) و.....هتد.

(۷) مه‌غولی: ژ چه‌رخن هفتی و هیرفه، پشته‌ی مه‌غولان بسهر ئیرانی دا گرتی،

گهلهک په یښتن مەغولی هاتنه دناڅ زماننې فارسی دا، وهکی: آقا، آلتون، اردو، الاغ، ایل، ایلخان، ایلچی، بهادر، تومان، سوغات، سیورمیش، قراغچی، نوکر، یاسا، یاغی و.....هتد.

(۸) ئەوروپی: ل سەردەمى صەفەوى یان و ژ بهر هاتن و چونا بالیوز و بازارگانین بیانی بۆ ئیرانی و بهروفاژى، هیدى هیدى په یښتن بیانی هاتنه دناڅ زماننې فارسی دا. ل سەردەمى قەجەراژى، ژ بهر څرێکړنا بالیوزین ئیرانی بۆ وهلاتین ئەوروپی و دامەزراندنا بالیوزخانه و کنسولی یین وان ل تهران و باژێرین دى، و ب تایبەت پشتمى څرێکړنا قوتابیان بۆ ئەوروپا ل سەردەمى دەستەلاتدارى یا (ناصرالدین شاه)ى، مشه په یښتن روژناڅایى هاتنه دناڅ زماننې فارسی دا.

پشتمى (مشروطیت)ى و خوەشبوونا په یوهندى یان ل ناڅبهرا ئیرانی و وهلاتین روژناڅایى، هیترشا په یښتن ئەوروپی و ئەمریکى بۆ سەر زماننې فارسی ب هیترتر لى هات، بۆ نمونه دى هندەک ژ وان په یښتن ژ فان هەر سى زمانین ژێرى ئینین:

- فرەنسى: آدرس، آرتیکل، آژان، اتومبیل، ارگ، بانک، بلیط، پارتى، پارک، پارلمان، پرگرام، پلیس، پېانو، تروریست، تلفن، تلگراف، دیپلماسى، رادیکال، سالن، سانسور، سندیکا، کابینه، کمیسیون، کنفرانس، موزیک و.....هتد.

- ئنگلیزی: استوپ، اسموکینگ، باسکت بال، ساندویچ، فوتبال، کترى، کوکتل، گلاس، واگن، هاف بک، گاف تایم و.....هتد.

- روسى: استکان، اسکناس، بلشویک، چتور، درشکه، روبل، سماور، کالسکه، وتکا و.....هتد.

زمانی فارسی پشتی دیاربوونا ئیسلامه تی

پشتی دیاربوونا ئیسلامه تی و دهمی فی دینی ئیران ژی شه گرتی، زمانی عه ره بی ل فی وه لاتی به لافه بوو، و هوسا زانایین ئیرانی بیټ موسلمان ژ بهر ئولی خوه که تنه د ناف زمانی عه ره بی دا و ههر هینگې بوو کو نفیسین و توری ئیرانیان بوو زمانی عه ره بی و زمانی عه ره بی ل فی وه لاتی ب دریتی یا دو چه رخا که هشته گویتکی، ب تاییه تی ژ لای زانستی و ئه ده بی شه. و ههر د هه مان دهمدا ژی زمانی فارسی ما زمانی ناخفتنی و دانوستاندنیت روژانه لسه ر ناستی مللی.

ده ستپیکا چه رخی سیی بی کوچی، هنده ک ده قهرین روژه لاتا ئیرانی، وه کی: (خوراسان و سگستان و.....) لېن سیبه را خیلافه تا ئیسلامی سه ر خوه بوونا خوه وه رگرتن و ریقه برنا ده قهری که ته د ده ستین میرین ناخخویی بین بنه مالین ناقدارین ئیرانی بین که فن دا.. ههر هینگې زمانی فارسی سه روژنوی سه ره لداقه ب تاییه تی د بیاقی هوزان و ئه ده بی دا، به لام ئه ف زمانی فارسی بی نوی ل ژیر کارتیکرنا زمانی عه ره بی بو ماوه یه کی دریت که له ک هاتبوو گوهارتن.

ههر ل فی دهمی بوو کو بو جارا ئیکې هوزانا فارسی یا ئیسلامی ل سه رده می (یعقوب بن لیث - دامه زرنه ری ده وله تا سه ففاری ل سگستانی -) دیار بووی، ئه و ژی پشتی وان سه رکه فتنا بوو بین کو (یعقوب بن لیث) ی بده ستقه ئینان، ل وی دهمی هوزانغان و په سنکه رین (یعقوب) ی رابوون ب شه هاندنا هوزانا و په سندانا وی ب زمانی عه ره بی.. (یعقوب) ی گوټ: بزچی هوین ب وی زمانی هوزانا ب من شه دهین بی کو ئه م تی نه که هین - ژ بهر کو وه که مه گوټی زمانی عه ره بی زمانی فهرمی بی ده وله تی و زمانی زانست و ئه ده بی بوو و خه لک ههر ب زمانی خوه بی فارسی دناخفتن -، و هوزانغان ل زمانی فارسی زقرین و هوزان ب زمانی فارسی

نقیسین و ب زمانى فارسى په‌سټین وی دان و پشټی هینگی زمانى فارسى دیسان هاته‌قه مه‌یدانى و زمانى هوزانى و نقیسینى ل سهرده‌مى ده‌وله‌تا (سامانى) ل خوراسانى گه‌له‌ک پیش که‌ت و هه‌ر ل څی ده‌مى بوو کوئیکه‌مین هوزانځانى مه‌زنى فارسان دیار بووی کوئو ژی (جعفر بن محمد رودکی یی سه‌مه‌رقه‌ندی ۲۶۰-۳۲۹ کۆچى) بوو. هه‌روه‌سا گه‌له‌ک نقیسینى فارسى یا نوی ل څی سهرده‌مى هاتنه مه‌یدانى کو خودانیت ناقدارترین وان ئەف زانایه‌ بوون: (ابو علی محمد بلعمی - ابو ریحان بیرونى و ابو علی بن سینا).

دڅی څی ژى ژ بیر نه‌کین کو ئەف شوره‌شا ئەده‌بى و ره‌وشه‌نبیری کو ب هاتنه‌قا زمانى فارسى لسه‌ر ئاستى ئەده‌ب و هونه‌رى دیار بوویه‌قه، ل دڅی زمانى عه‌ره‌بى نه‌راوه‌ستیا، به‌لکو زمانى عه‌ره‌بى هه‌ر ما زمانى عه‌ره‌بى جارن و دشیین بیژین هیژ و یتفه‌تر ژی.

هه‌روه‌سا ل سهرده‌مى سه‌لجوقیان ژى کو ده‌يته هژمارتن گرنگترین و ناقدارترین سهرده‌م بۆ میژووا زانست و ئەده‌بى ل ئیرانى، نه‌به‌س ب زمانى فارسى، به‌لکو ب زمانى عه‌ره‌بى ژى، مشه‌ زانا و نقیسه‌ران ب هه‌ردو زمانان خوه‌ به‌ردانه‌ قادی کو کیمتر نه‌بوون ژ ناقدارین چه‌رخى چارن (بیرونى و ابن سینا) ی، و هه‌گه‌ر بیژین ل وی سهرده‌مى تۆرى فارسى گه‌هشتبوو پلا گه‌هشتنى، ئەفه به‌ره‌مه‌مى وئ گه‌هشتنى ل چه‌رخین پینجى و شه‌شى کۆچى دیار بوو، کو بۆ نمونه ژ هوزانځانان دکارین څان ناڅان بینین: (ناصر خسرو - عمر خیام - الحکیم السنائی - شیخ عطار - الخاقانی الشروانی و نظامی گنجوی)، و ژ میژوونقیسان: (راوندى) یی خودانى په‌رتوکا «راحة‌ الصدور»، و ژ فه‌قه و زانایان: (حجة الاسلام الامام محمد الغزالي و القشیری) و ژ وه‌زیر و نقیسه‌ران ژى، ناقدارین مینا: (عمید الملك الکندري و نظام الملك - وه‌زیرى ناقدار د میژووا شارستانیا ئیسلامى دا کو گه‌له‌ک خواندنگه‌ه ل باژیرین وه‌کى: بلخ، نیشابور، هرات، اصفهان، بغداد و.....هتد، ب ناڅی وی (نظامیه) هاتینه‌ ناڅکرن -)، یین څی سهرده‌مى نه‌.

به‌ری هیرشا مه‌غولا ده‌سته‌لات ژ ده‌ستی سه‌لجوقی یان هاتبوو دهر و که‌تبوو د ده‌ستین ده‌وله‌تا خواره‌زمشاهی یان دا. و ده‌مان ده‌مدا ژی ده‌سته‌لات ژ چه‌نگیزخانی مه‌غول که‌تبوو ده‌ستین کوپ و نه‌قیین وی، کول سه‌رده‌می هولاکوخانی، هیرشین وی بۆ سه‌ر ده‌قه‌ری دویمایه‌یک ب خیلایه‌تا ئیسلامی ل ده‌قه‌ری ئینا و هوسا ده‌سته‌لات‌داری ل ئیرانی که‌ته ده‌ستی قی بنه‌مالی کوپ (ئیلخانی) د ناقدار بوون و ئیکهم که‌س ژ قی بنه‌مالی کول ئیرانی حوکم گرتیه ده‌ست (غازان خان) بوو.

هیرژ ده‌قه‌ری بدروستاهی بیه‌نا خوه نه‌دای ژ به‌ر هیرشین مه‌غولا، جاره‌کا دی هیرش هاتنه‌قه سه‌ر ده‌قه‌ری و قی جاری ژ لایین ته‌میوور له‌نگی قه‌ بوو کوپ ژیک بژاله‌بوونا ده‌وله‌تی بدویمایه‌ی هات و ویرانی و پاشقه‌مانین ئیکجار زۆر بجی هشتن، کو شاییتین قی مالویرانیی هه‌تا چه‌رخێ ده‌هی کۆچی ژی مابوون، نه‌و ده‌می کو ده‌وله‌تا سه‌فه‌وی ده‌سته‌لات ئیخستی د بن رکیبا خوه و وه‌لات کره‌قه ئیک پارچه و ب هه‌مان سنورین خوه یین که‌فن و ل ژیر حوکمه‌کی ئیکانه.

به‌لام ژ لایین ئه‌ده‌بی و نقیسینی قه‌ د فان چه‌رخین ره‌ش دا، نقیسه‌ر و هوزانقان د ده‌ست داهیتلای نه‌بوون، به‌لکو هوزانقانین مه‌زنین وه‌کی سعدی شیرازی ل چه‌رخێ حه‌فتی و حافظ شیرازی ل چه‌رخێ هه‌شتی خوه کرن سه‌مبول کو حه‌تا نوکه ژی وه‌لاتی ئیرانی و ئیرانی ب وان سه‌رفیرازن و شانازی ب ئه‌ده‌بی وان دهن. هه‌روه‌سا ژ لایین صوفیاتی و خودیناسیی قه‌، هوزان ل ئیرانی که‌هه‌شته گوپیستکی، نه‌و ژی لسه‌ر ده‌ستین هوزانقانین مینا: جلال الدین محمد رومی، حافظ شیرازی، عبدالرحمن جامی و.....هتد.

چەند خالین گرنگ و پیدفی

ژ

دەستوورا زمانى فارسی

ژ بۆیى کو ئەم ژ دوباره و چەند بارە کرنا ھندەک پەیف و ئەنجامین ژێدەرین زمانى فارسی خوە بدەینە پاش، مە ب فەر دیت ئامازى بکەینە چەند خالین گرنگ و پیدفی ژ دەستوورا زمانى فارسی. بۆ نمونە مە ژ ژێدەری (رفت) ب تنى چەندین ئەنجام بیت ل خواری وەرگرتین کو ھەر گەر کت و ان مە د قى قاموسى دا ئینابانە خواری، پیدفی بوو ئەف قاموسە ب قەبارى خوەفە چەند بەرامبەرى ئەفا نھۆ بايە، بۆیە ژى پیدفی یە لسەر خواندەفای ئاگەھدارى فان پیتزانینان بت، بەرى خوە بەردەتە دناف قاموسى دا.

ژێدەر

ژێدەر (یان ژێدەری سادە)، ئەو ھەر کو ژ پەیفە کى ب تنى پیک دەیت، وەکی: (گرفت - بردن - شنیدن).

د زمانى فارسی دا نیشانین ژێدەری (تن - دن)، کول دویمایا پەیفی دەین، ئەفە ب مەرجه کى کو ھەر گەر تپیا (ن) ژ داویا پەیفی بەیتە راکن، کارى بۆرى ھەر ژ وى پەیفی بمینتە د جە دا، وەکی:

رفت (چۆن) «ژێدەر» -- رفت (چۆ) «کارى بۆرى»

گفت (گۆتن) «ژێدەر» -- گفت (گۆت) «کارى بۆرى»

آمدن (ھاتن) «ژێدەر» -- آمد (ھات) «کارى بۆرى»

ژێدەری لیکداى

ژێدەری لیکداى ئەو ھەر کو ژ دو یان چەند پەیفان پیکھاتبت، وەکی: سخن گفتن - باز آمدن - در برگرفتن.

ژێدهری دارشتی

ژێدهری دارشتی، ئەوه کو هەر د بنیات دا ژێدهر نه بوویه، به لکو (یدن) ل داوییا په یقا فارسی یان عه ره بی هاتییه زیده کرن و ژێدهر ژێ چیبوویه، وه کی:

هراس + یدن = هراسیدن (ترسیان)

فهم + یدن = فهمیدن (تی گه هشتن)

ژێدهری بی داوی

ژێدهری بی داوی یان ژێدهری کوری بری ئەو ژێدهره کو تیپا (ن) ژ داوییا وی هاتبته لادان، وه کی: رفت و آمد - گفت و شنید - خرید و فروخت.

ژێدهری دویه مین

هندهک کارا د زمانێ فارسی دا، دو ژێدهر یێن هه مین، وه کی: (خفتن - خوابیدن)، (رستن - روییدن) و (گذاختن - گذایدن).

ناقی ژێدهری

ناقی ژێدهری ئەوه کو ئەنجام، ئانکوا ژێدهری بدهت، کو چهند جوړن:

(۱) ناقی ژێدهری یێ کو ب تیپا (ش) ب داوی دهیت، وه کی: آموزش - آسایش - بخشش - پرورش و..... هتد.

(۲) ناقی ژێدهری یێ کو ب تیپین (ار) ب داوی دهیت، وه کی: گفتار - کردار - دیدار - رفتار و..... هتد.

(۳) ناقی ژێدهری یێ کو ب تیپا (ی) ب داوی دهیت، وه کی: خستگی - آسودگی - تشنگی - زندگی و..... هتد.

(۴) ناقی ژێدهری یێ کو ل سه ر کیشا کارێ بوړی یێ کت دهیت، کو دهیت وه کی ژێدهری بی داوی ژێ، وه کی: گذشت - نشست - خرید - برید و..... هتد.

۵) ناڤی ژیدهری کو ژ رهگهزی (کاری فرمان بوکەسی کت) پیک دهیت، وهکی:
(رم - هراس - خرام - خراش - پسند) کوژیدهرین (رمیدن - هراسیدن -
خرامیدن - خراشیدن - پسندیدن) ژئ هاتینه چیکرن.
ههژی گوتنی یه کو ناڤی ژیدهری ژ هه می ژیدهران ناهیتته دروستکرن، بو نمونه ژ
ژیدهری (خواندن) ناڤی ژیدهری دروست نابیت.

کار

کار، ئەو پەشقە یا کو ئەنجامدانا کارەکی بگههینت د ئیک ژ هه سى دهمین
سیکانه دا (بۆری - نهۆ - ئاینده). دابهشبوونا کاری لسه شەش کەسانه، کو ئەو ژى
ئەقین خوارى نه:

کهسی ئیکەم یی ئاخفتنکەر	«من»	(ئەز - من)
کهسی دووهم یی کو دگهل دئاخفن	«تو»	(تو - تە)
کهسی سى یه یی کو د ئاخفتنى		
دا بهحسى وى دهیتتهکرن	«او، وى»	(ئەو - وى، وى)

کهسین ئیکەم یین ئاخفتنکەرین	«ما»	(ئەم - مە)
کهسین دووهم یین کو دگهل دئاخفن	«شما»	(هوبن - وه)
کهسین سى یه یین کو د ئاخفتنى		
دا بهحسى وان دهیتتهکرن	«ایشان، آنها»	(ئەو - وان)

کاری بۆری

ئەو کارە یی کو لدەمى بۆری هاتیه ئەنجامدان و پینج جۆرن:
۱) کاری بۆری یی خوسەر: ئەو کارە یی کول دەمى بۆری هاتیه ئەنجامدان

بی ی دیار کرنا چه وایه تی، وه کی:

رستم -- < (ئه ز) چۆم

رستی -- < (تو) چۆی

رفت -- < (ئه و) چۆ

رفتیم -- < (ئه م) چۆین

رفتید -- < (هون) چۆن

رفتند -- < (ئه و) چۆن

(۲) کارئ بۆری بی بهردهوام: ئه و کاره بی کول ده می بۆری ب رهنگه کی

بهردهوام هاتبته ئه نجامدان، و نیشانا وی (می - همی) یه لسه ری کاری، وه کی:

می رستم - همی رستم -- < (ئه ز) دچۆم

می رستی - همی رستی -- < (تو) دچۆی

می رفت - همی رفت -- < (ئه و) دچۆ

می رفتیم - همی رفتیم -- < (ئه م) دچۆین

می رفتید - همی رفتید -- < (هون) دچۆن

می رفتند - همی رفتند -- < (ئه و) دچۆن

(۳) کارئ بۆری بی نه قلی: کارئ بۆری بی نه قلی دو جوړن، ئیک ژئ ئه وه کو

کار ب دروستاهی ب دوماهی هاتب، وه کی:

خواندهام -- < (من) بی خواندی، یا خواندی

خواندهای -- < (ته) بی خواندی، یا خواندی

خوانده است -- < (وی) بی خواندی، (وی) یا خواندی

خوانده ایم -- < (مه) یا خواندی

خوانده اید -- < (وه) یا خواندی

خوانده اند -- < (وان) یا خواندی

ئانكو؛ يىت خواندين و يىت ژ خواندنى ب دوياھى ھاتېن.

جۆزى دووى ئەو ھە كو ب دروستاھى كار ب دوماھى نەھاتېت، ھەكى:

ايستادەام --> (ئەز) يى راوھستياھى، يا راوھستياھى

ايستادەاي --> (تو) يى راوھستياھى، يا راوھستياھى

ايستادە است --> (ئەو) يى راوھستياھى، يا راوھستياھى

ايستادەايم --> (ئەم) يىت راوھستياھى

ايستادەايد --> (ھوين) يىت راوھستياھى

ايستادەاند --> (ئەو) يىت راوھستياھى

ئانكو؛ يىت راوھستياھى و ھىشتا ژى د راوھستياھى.

۴) كارى بۆرى يى دوير: ئەو كارە يى كول دەمەكتى بۆرى يى دوير ھاتېتە

ئەنجامدان، ھەكى:

رفته بودم --> (ئەز) چۆبووم

رفته بودى --> (تو) چۆبووى

رفته بود --> (ئەو) چۆبوو

رفته بوديم --> (ئەم) چۆبووين

رفته بوديد --> (ھوين) چۆبوون

رفته بودند --> (ئەو) چۆبوون

۵) كارى بۆرى يى ئىلتىزامى: ئەو كارە يى كوب ئەنجام گەھشتنا ھى، جھى

شك و گومانى بىت، ھەكى:

بايد رفته باشم --> پىويستە (ئەز) چۆبم

بايد رفته باشى --> پىويستە (تو) چۆبى

بايد رفته باشد --> پىويستە (ئەو) چۆبىت

بايد رفته باشيم --> پىويستە (ئەم) چۆبىن

بايد رفته باشيد -- < پټويسته (هوين) چوڼ
 بايد رفته باشند -- < پټويسته (ئەو) چوڼ
 ئانكو؛ پټدفي يه چوڼ، لي چټدبت ژي نه چوڼ.
 ههروهسا ل نمونا سلال ل شوينا (بايد) ئالاقى گومانى (شايد: چټدبت) ژي
 دهيت، ئانكو؛ چټدبت ئەز چوڼم، چټدبت تو چوڼي و.....هتد.

كارى نهۆ

د زمانى فارسى دا ژ بو كارى نهۆ چو دارشتنن تايبهت نين و هندەك جارا كار،
 كارى نهۆيه و هندەك جارا ژي دټه كارى ئاينده و ب فان ههردو رهنكايه:
(۱) كارى نهۆ يى نخبارى: ئەو كارە يى كو د ئەنجامدانى دايه و هيشتا ب
 دوماهى نههاتيه، وهكى:

مى روم -- < (ئەز) يى دچم

مى روى -- < (تو) يى دچى، يا دچى

مى رود -- < (ئەو) يى دچت، يا دچت

مى رويم -- < (ئەم) يى دچين

مى رويد -- < (هوين) يى دچن

مى روند -- < (ئەو) يى دچن

ههروهكى مه پيشتر ژي گوټى، د زمانى فارسى دا رهوايه كو تو بو (دى چم)
 ژي، كو كارى ئايندهيه، بټى: (مى روم).

(۲) كارى نهۆ يى ئيلتيزامى: وهكى:

بروم -- < (ئەز) بچم

بروى -- < (تو) بچى

برود -- < (ئەو) بچت

برویم --> (ئەم) بچین

بروید --> (هوين) بچن

بروند --> (ئەو) بچن

کاری ئایینده

کاری ئایینده ئەو کاره یی کو هیژ دەست ب ئەنجامدانا وی نههاتبته کرن، وهکی:

خواهم رفت --> (ئەز) دئ چم

خواهی رفت --> (تو) دئ چی

خواهد رفت --> (ئەو) دئ چت

خواهیم رفت --> (ئەم) دئ چین

خواهید رفت --> (هوين) دئ چن

خواهند رفت --> (ئەو) دئ چن

کت و کۆم

کت: ئەو پەیفه کو کەسهکی یان تشتهکی ب تنی نیشان بدهت، وهکی: مرد - زن - کتاب - قلم.

کۆم: ئەو پەیفه کو پترژ دو یان چەند کەسان یان تشتان نیشان بدهت، و د زمانئ فارسی دا (ان) و (ها) هیماییت وینه. هندی گیاندارن ب (ان) دهینه کۆمکرن، وهکی: مردان - زنان - شیران. و هندی بی جانن ب (ها) دهینه کۆمکرن، وهکی: کتابها - قلمها - شمشیرها. ههروهسا شینکاتی و هندەک ئەندامین لهشی ژى ب (ان) دهینه کۆمکرن، وهکی: (درختان - چشمان - ابروان و.....هتد). ههروهسا پەیفهین (روز - شب - روزگار) ژى هندەک جارا ب (ان) کۆم دبن و دبنه: (روزان - شبان - روزگاران). ههگەر دویمایهیا پەیفهکی ب تیپین (ا) و (و) داوی هاتبت و بقیین ب (ان) کۆم بکن، تیپا (ی) ل بهری هیمایي کۆمکرنی دهیته

زیده‌کرن، وه‌کی: (دانا: دانا + ی + ان = دانایان)، (بینا: بینایان)، (پارسا: پارسیان) و (سخنگو: سخنگویان). ئەڤه و ئەڤ قاعیده ژ هندهک په‌یشان ناگرت، وه‌کی: (بانو: بانوان)، (گیسو: گیسوان)، (آهو: آهوان)، (بازو: بازوان) و (جادو: جادوان).

هه‌گهر دویمایه‌یکا هندهک په‌یشان ب (ه)ا کو بلیڤ نه‌بت (غیر ملفوظ) ب داوی هاتبت و بڤین ب وئ په‌یقئ ب (ان)ئ کۆم بکن، ئەو تیپا (ه) ده‌یتته گوهارتن ب تیپا (گ)، وه‌کی: (دایه: دایه + ان = دایگان)، (خفته: خفتگان)، (آینده: آیندگان) و (مورچه: مورچگان). و هه‌گهر بڤین هه‌مان ره‌نگه په‌یشان ب (ها)ئ کۆم بکن، هه‌رچه‌نده دینه دو (ه) لدویڤ ئیک، به‌لام پیدڤی یه هه‌ردو به‌ینه نقیساندن، ژ به‌رکو هه‌گهر نه‌ئینه نقیسین، ئانکوین وان ده‌ینه گوهارتن، وه‌کی: (نامه‌ها - نامها)، (گله‌ها - گله‌ها) و.....هتد.

ئەڤه و دڤئ ژ بیر نه‌کین کو گه‌له‌ک جارن روی دایه کو په‌یقین فارسی ب هیمایین کۆمکرنئ یین عه‌ره‌بی (ون، ین، ات) هاتینه کۆم کرن کو ئەڤه شاشی یه‌که به‌رده‌وام خه‌لک که‌فتینه تیدا و ئەو شاشی ژئ نه‌و لسه‌ر زمانئ فارسی کرینه مال. هه‌روه‌سا هندهک په‌یقین کۆم یین عه‌ره‌بی دیسان ب هیمایین کۆمکرن فارسی کۆم کرینه‌ڤه و ب تایبه‌ت ئەو په‌یقین کو د زمانئ عه‌ره‌بی دا هاتینه کۆمکرن ب ریکا (جمع تکسیر)، کو ئەڤه هه‌ما هه‌ر ئیک‌جار شاشی یه‌کا غه‌ریبه.

پیشگر و پاشگر

پیشگر و پاشگر، هندهک تیپ یان په‌یقن کول سه‌رئ په‌یشان، یان دویمایه په‌یشان ده‌ین و مایئ خوه د ئانکوا وان په‌یشان دا دکهن.

پیشگر د زمانئ فارسی دا ئەڤه‌نه:

نا --> ناتوان، ناجور

بی --> بیدل، بیباک

هم --> همنشین، همزانو

فرا --> فراخور، فرابر

فرو --> فرومایه، فروبردن

بر --> برانگیختن، برنشانیدن

پاشگرد زمانی فارسی گه له کن کوئه و ژي ئه قه نه:

- پاشگرتن وه کهه ئی و سالو خدانی:

ین --> زرین - سیمین - نمکین

ینه --> زرینه - سیمینه - پشمینه

گان --> دهگان - بازرگان - گروگان

گین --> شرمگین - غمگین - سهمگین

ناک --> دردناک - غمناک - ترسناک

مند --> هوشمند - خردمند - هنرمند

یار --> هوشیار - بختیار - دادیار

ور --> تاجور - هنرور - کینه ور

- پاشگرتن وه کیاتی:

وار --> پریوار - بنده وار - شاهوار

انه --> خردمندانه - دوستانه - مردانه

سان --> پیلسان - دیوسان - شیرسان

آسا --> مهر آسا - مه آسا - پلنگ آسا

وش (فش) --> ماهوش (ماه فش) - پریوش (پری فش)

- پاشگرتن جهی:

گاه --> رزمگاه - بزمگاه - کمینگاه

ستان --> گلستان - نخلستان - بوستان

کده --> دهکده - بتکده - آتشکده

لاخ <-- سنگلاخ - دیولاخ

زار <-- لاله‌زار - گلزار - مرغزار

بار <-- رودبار - جویبار

سار <-- کوهسار - چشمه‌سار

دان <-- یخدان - جامه‌دان - نمکدان

سیر <-- گرمسیر - سردسیر

- پاشگرتین ده‌می:

ان <-- بهاران - بامدادان - برگریزان

گاه <-- شبانگاه - شامگاه - صبحگاه

گاهان <-- شامگاهان - صبحگاهان - سحرگاهان

- پاشگرتین بکه‌رینی:

نده <-- زننده - گوینده - دهنده

ان <-- گریان - خندان - شتابان

ار <-- پرستار - خواستار - دوستار

گار <-- پروردگار - آموزگار

کار <-- ستمکار - درستکار - بزه‌کار

گر <-- دادگر - ستمگر - آهنگر

- پاشگرتین خاوه‌نداری و پاریزفانی:

دار <-- سرایدار - راهدار - پرده‌دار

بان <-- باغبان - دشتبان - دربان

وان <-- ساروان - گاروان

بد <-- کهبید - سپهبید - هیرید

تیپین کو دھینہ گوهارتن ب ہندہک تیپین دی

د زمانی فارسی دا ہندہک تیپ دھینہ گوهارتن ب ہندہک تیپین دی، کو لخواړی
نم دی دیار کهین:

- تیپا (ا) دبتہ (ی) <-- ارمغان: یرمغان
تیپا (ا) دبتہ (د) <-- بآن: بدان
تیپا (ا) دبتہ (ه) <-- انبان: هنبان
تیپا (ب) دبتہ (و) <-- باز: واز
تیپا (ب) دبتہ (ف) <-- زبان: زفان
تیپا (پ) دبتہ (ف) <-- پیل: فیل
تیپا (ت) دبتہ (د) <-- کتخدا: کدخدا
تیپا (ج) دبتہ (ژ) <-- کج: کژ
تیپا (ج) دبتہ (ک) <-- آخشیج: آخشیک
تیپا (چ) دبتہ (ش) <-- کاچی: کاشی
تیپا (خ) دبتہ (ه) <-- خستو: هستو
تیپا (خ) دبتہ (غ) <-- ستیخ: ستیغ
تیپا (د) دبتہ (ت) <-- زردشت: زرتشت
تیپا (ر) دبتہ (ل) <-- سوراخ: سولاخ
تیپا (ز) دبتہ (ج) <-- سوزیدن: سوجیدن
تیپا (ز) دبتہ (چ) <-- پزشک: پچشک
تیپا (ز) دبتہ (غ) <-- گریز: گریغ
تیپا (ز) دبتہ (س) <-- ایاز: ایاس
تیپا (ژ) دبتہ (ش) <-- باژگونه: باشگونه
تیپا (س) دبتہ (چ) <-- خروس: خروج

-
- تیپا (س) دېته (ه) <-- آماس: آماه
 تیپا (س) دېته (ش) <-- فرسته: فرشته
 تیپا (ش) دېته (س) <-- شار: سار
 تیپا (ش) دېته (ج) <-- کاش: کاج
 تیپا (غ) دېته (گ) <-- لغام: لگام
 تیپا (ف) دېته (و) <-- فام: وام
 تیپا (ف) دېته (پ) <-- سفارش: سپارش
 تیپا (ک) دېته (غ) <-- کژغاو: غژغاو
 تیپا (ک) دېته (خ) <-- شاماکیچه: شاماخیچه
 تیپا (گ) دېته (غ) <-- گلوه: غلوله
 تیپا (گ) دېته (د) <-- آونگ: آوند
 تیپا (گ) دېته (و) <-- گرگ: ورگ
 تیپا (ل) دېته (ر) <-- زلو: زرو
 تیپا (م) دېته (ن) <-- نردبام: نردبان
 تیپا (ن) دېته (م) <-- کجین: کجیم
 تیپا (و) دېته (ب) <-- نوشته: نبشته
 تیپا (و) دېته (پ) <-- وام: پام
 تیپا (و) دېته (ف) <-- یاوه: یافه
 تیپا (ه) دېته (ح) <-- هیز: حیز
 تیپا (ه) دېته (ج) <-- ماه: ماج
 تیپا (ه) دېته (همزه) <-- هست: است

کورترکنا په یشان

- کورترکنا په یشان د زمانې دا نانکو سټک کرن و سټک کرن ژې نانکو راکرنا
 تپیه کې ژ په یقی، بو نمونه: (هماره - نکه - شه) کورترکین په یقین (همواره -
 نگاه - شاه) ن. ل خالین ژیری دی پتر ب سهر چه وانی کورترکنا په یشان هل بن:
- (۱) تپیا (ا) ئه لیفا ل سهری په یقی دهیته راکرن، وهکی: (اشتر - استخر -
 افکندن)، دی بنه: (شتر - ستخر - فکندن).
- (۲) تپیا (ا) ئه لیفا بهری (ه) اکوب لیث دبت دهیته راکرن، وهکی: (شاه - گاه
 - راه)، دی بنه: (شه - گه - ره).
- (۳) تپیا (و) و او بهری (ه) اکوب لیث دبت دهیته راکرن، وهکی: (اندوه -
 انبوه)، دی بنه: (انده - انبه).
- (۴) تپیا (و) و او دناف په یقی را دهیته راکرن، وهکی: (گوهر - بیهوده - بود)،
 دی بنه: (گهر - بیهده - بد).
- (۵) تپیا (ه) اکوب لیث دبت دهیته راکرن هه گهر ل پشت (ا) ئه لیفی بت،
 وهکی: (گیاه - گناه - شاه)، دی بنه: (گیا - گنا - شا).
- (۶) تپیا (ه) اکوب لیث نه بت (غیر ملفوظ) دی ژ دوماهییا بهرکارناقی (اسم
 مفعول) هیته راکرن، وهکی: (سالخورده - سرآمده - کارآمده)، دی بنه:
 (سالخورد - سرآمد - کارآمد).
- (۷) تپیا (ه) اکوب لیث نه بت دناف په یقا لیکدای دا، وهکی: (که اندر - که این
 - چه توان)، دی بنه: (کاندر - کاین - چتوان).
- (۸) و هندهک نمونین تاییهت ژې بیت هین، وهکی: (زمین - زانسوتر - چون او
 - هر زمان)، دی بنه: (زمی - زاستر - چنو - هزمان).

ژێدەر

بۆ دەستنیشان کرنا پەییشتن فارسی و شروقه و لی زقرینا پەیقان، و بابەتین زمانەقانی یێن ئی قاموسی، من مفا ژ فان ژێدەران وەرگریه:

- ۱) فرهنگ فارسی عمید (دو جلدی)، تألیف: حسن عمید - چاپ هفتم (۱۳۶۹)، مؤسسه انتشارات امیر کبیر - چاپخانه سپهر، تهران
- ۲) فرهنگ فارسی معین (شش جلدی)، تألیف: دکتر محمد معین - چاپ یازدهم (۱۳۷۶)، مؤسسه انتشارات امیر کبیر - چاپخانه سپهر، تهران
- ۳) فرهنگ سعدی (فارسی بفارسی)، تألیف: اصغر حامدی ربانی - چاپ هشتم (زمستان ۱۳۶۹)، انتشارات مهتاب - چاپ مهارت
- ۴) واژه‌نامه (فارسی - کردی)، تألیف: دکتر محمد تقی ابراهیم پور - چاپ اول (۱۳۷۳)، انتشارات ققنوس - چاپخانه دنیا، تهران
- ۵) هه‌نبانه بۆرینه، فرهنگ (کردی - فارسی)، تألیف: هه‌ژار - چاپ اول (۱۳۶۹)، انتشارات سروش - چاپخانه پویا، تهران
- ۶) المعجم الذهبی (فارسی - عربی)، تألیف: الدكتور محمد التوفجی - الطبعة الاولى (آذار ۱۹۶۹)، دار العلم للملایین، بیروت
- ۷) الادب الفارسی، تألیف: الدكتور محمد حمدي - الطبعة الثانية (۱۹۹۵)، منشورات توس - المطبعة: حیدری، طهران

و بۆ هه‌قواتایین کوردی من به‌رئ خوه دایه خه‌لکئ گوندان و نقیسه‌ر و زمانزانیین هه‌ژا ب تاییه‌تی ئه‌و هه‌ژایین کول کو‌فارا «مه‌تین» کار دکن نه‌خاسمه کو هه‌می ئه‌و

که سن یین کو خەمێ ژ پاراستنا پە یقین رەسەن و خومالی یین کوردی دڤۆن، و چ
 گاڤا پێویست ببایە هەر ئێک ژ ڤان هیژایان دا قەستێ ژێدەرین خوە یین جھێ
 باوەریی کەن. سەرەرایێ ڤی چەندی ژێ هیژگەلەک کیماسی ماینە و ئەز دێ
 چاڤەری ی خەمخوریا خەمخوران بێ بۆ چاپین داھاتی.

آب (Ab): ئاڦ.

آب آتشگون (Abê Ateşgon):

دېرکيه ژ مهيا رهنګ سور - ئاڦا
کو رهنګي ئاګري بدهت.

آباد (Abad): ئاڦه دان - ل دوماهيا

ئاڦي پړانیا گوندان دهيت.

آبادان (Abadan): جهتي ئاڦه دان -

ئاڦي باژيره کي ئيراني يه.

آب آلو (Abê Alû): ئاڦا حوليکي

- ئه و ئاڦه يا کو حوليکيت هسک

دکهنه تيدا دا ديسان نهرم بېنه ڦه.

آبان (Aban): هه يڦا هه شتي يه ژ

سالا هه تاڦي - هه يڦا دووي يه ژ

وهرزي پاييزي - ههروهسا روژا

دههي يه ژ هه مي هه يڦي ساليين

هه تاڦي.

آبانګان (Abangan): ئاڦي جهژنا

ئيراني ييت کهڦنه کو دکهڦته د

روژا دههي ژ هه يڦا (آبان) ي دا.

آبانګاه (Abangah): ئاڦي روژا

دههي يه ژ هه يڦا فهروه دين (هه يڦا

ئيکي ژ وهرزي بهاري) - ئاڦي

فريشته کي يه کو وهکيلي ئاڦي يه.

آب باز (Ab baz): مهله ڦان.

ههروهسا په يڦا (آبورز) ژي لکاره.

آب بازان (Ab bazan): تيره يه که ژ

ګيانه وهرين دهر يايي يين ب

مه مک، وهکي: (دولفين و

کاشالوت) ان.

آب بسته (Ab bestê): ئاڦا

بهستي (به فر - گژلوک) - شويشه.

آب تاختن (Ab taxten): ميزتن.

آب تره (Ab terê): گيايي رهشاد.

آب تني (Ab tenî): مهله ڦاني.

آبتين (Abtîn): ئاڦي په رتوکا

(آتبين) ي يه، بنيره (آتبين).

آبجامه (Abcamê): جاما کو ئاڦي

يان مه يي پي ڦه دخون.

- آبجو (Abco): بیره.
- آب چر (Ab çer): چه روانی که سه کی کو که سه کی دی تهرشی خوه لی بچه رینیت و ژ پیشقه دراقه کی بده ته خودانی چهروانی، نهو چهروان دی بته (آب چر) تهرشی که سی دووی (خودانی تهرشی).
- آبچین (Abçîn): خالی - پارچه کا پهرۆکی یه کوله شی مرقۆئی مری پشتی شوبشتنی پین زوها دکهن.
- آب حیات (Abê heyat): ئاڤا ژبانن؛ دبیزن ههر که سی ژ فی ئاڤی قه خوت دی ههروهه ر ژیت ههر وه کی دبیزن خدر پیغه مبهری ژ، ژئ قه خواریه و هیشتا یی ساخه - درکه یه ژ دهڤی یاری.
- آبخانه (Abxanê): نه ده ب، ته والیت (W.C).
- آبخست (Abxest): فیتیپ هسک بووی - فیتیپ رزی.
- آب خضر (Abê Xêzêr): ئاڤا ژبانن، ئاڤا حیاتن (آب حیات).
- آب خفته (Abê Xuftê): گۆم - درکه یه ژ به فری و جهمه دی.
- آبخو (Abxû): گزیره.
- آبخوار (Abxwar): ئاڤ قه خور.
- آبخواره (Abxwarê): ئاڤ قه خور - ترارک یان ئامانه کی کو ئاڤ و مه ی پین بیتنه قه خوارن.
- آبخور (Abxor): ئاڤ قه خور - مفا - بهخت - رزقی روژی - ده راف.
- آبخوست (Abxost): گزیره.
- آبخیز (Abxîz): نه ردی تیر ئاڤ - نه ردی کو مروف پچه کی بکۆلت، ئاڤ ژئ بزیت - شیل - پیل - ئاڤ رابون.
- آبداده (Abdadê): تیژکری، سه قاکری (بو سه قاکرنا شیر و خه نجه رال کاره).
- آبدار (Abdar): تیر ئاڤ، ب ئاڤ - که یف خوهش - ب چیز، ب تام.
- آبدارخانه (Abdarxanê): چاپخانه - قه هوه خانه.
- آبدازک (Abdazek): فرنده که ژ چوبچکی بچوبکتره.
- آبدان (Abdan): هه ودا ئاڤی - مثانه (میزدانک) - ههر جهه کی ئاڤ لی خرڤه بیت.
- آبدان (Abedan): کورتکری یا په یفا (آبادان) - ئاڤا.
- آبدزدک (Abduzdek): جۆپ.

- آبدست (Abdest): دهستمنیژ - سرت - شارهزا و کاردان.
- آبدستان (Abdestan): مهسین - گوزک.
- آبدندان (Abdendan): جورهکی - هناری یه - جورهکی هرمیکی یه - نهو نهزانی کو مروف بشیت د قوماری دا ب حيله ژئی بیت بی ی کو نهو ب خوه بحهسییت.
- آبدوغ (Abdûx): ئافه ماست - دهو.
- آب دهان (Abê dehan): ئافا دهفی (گلیز، تف).
- آبدیده (Abdîdê): تهپ، شل، ههر تشتهکی کو ئافی بکیشیته خوه، وهکی: (پهپوک، ئیسفهنج وهتد) - غیای.
- آب دیده (Abê dîdê): روئدک، هیستر.
- آبراهه (Abrahê): ریکا کو ئاف تیرا بچیت.
- آب رخ (Abê rux): ئاوری، هه تک، هیقینی سهریلندی.
- آب رز (Abê rez): چپکیٹ ئافی دهمی کوژ چهقهکی بری بی داری دکهقیٹ - مهی - ئافا ژههری.
- آبرفت (Abreft): رهمل و ئاخا کو ئافا رویباری دگهل خوه دبهت - لیم.
- آب رفتن (Ab reften): تیکچوون (بو تیکچوونا جلک و پهپوکا لکاره).
- آب رو (Abê rû): بنیره (آب رخ).
- آبرون (Abrüven): گیایی ههردهم شین، ههردهم بهار - گولین کو بیستانی پیشچاف دکن.
- آبریز (Abrîz): ئافرئژ (بو جهی) - چالا کو ئافا حه مامی درئژتی.
- آبریزان (Abrîzan): ههمان (آبریزگان) ه کو جهژنه کا ئیرانی بین کهفن بوو، ل روژا سیزدهی تیرمه هی ژ ههمی سالتین هه تافی دکره جهژن و گولاٹ ب ههقدو دا دکرن؛ تا سهردهمی «صفوی» یا ژی ئهف جهژنه دهاته کرن.
- آبریزه (Abrîzê): ئیشه کا چافی یه کو ههردهم چاف روندکا دکهت.
- آب زر (Abê zer): ئافا زپری.
- آبز (Abzen): تهسته کا مهزن کو مروف خوه تیدا بشوت.
- آبزه (Abzêh): ئافره.
- آبزی (Abzî): گیانه وهری کو د ئاف

ب ناڤین: (اېستا و اوستا) ژى ناقداره.	ئاڤى دا دژیت - گيانه وهرين دهربايي.
آبستنى (Abêstenî): ئاڤزى (دهمى) كوژن يان هه ر گيانه وهره كى مئ ئاڤز دبيت كوئهف مدههه ل دهف مروفا نيزيكى «۲۸۰» روژانه).	آب زیر کاه (Abê zîrê kah): درکيهه بو مروڤى زيرهك و حيله كهر كو بسه رقه خوه نیشابدهت يى بى نازاره و ژ بن ڤه درنده و پيسه مروڤ بيت - وهكى ڤى دركا كوردى يه: (نهرمكى بن كايى يه).
آبسته (Abeste): زهڤيا ئاڤ ژ سه ر هاتبيته گرتن - زهڤيا بهرههڤ بو چاندنى. (آبست) ژى ل كاره.	آبژ (Abêz): گوڤى يا ئاگرى - چريسك.
آب سفيد (Abê sêfid): ئيشه كا چاڤى يه د زاراوى پزيشكى دا ديڤژنى: (Cataracte).	آبسال (Absal): آبسالان: وهرزى بهاري - دهمى بارانا - سالا پي ئاڤ و باران - بو په يقين (باغ و بيستان) ژى لكاره.
آب سنگين (Abê sengîn): ئه و ئاڤه يا كو پري كهرهستين كانى (معدنى) بت.	آب سبز (Abê sebz): ئيشه كا چاڤى يه كو ب زاراوى پزيشكى ديڤژنى: (گلوكوم - Glau- come).
آب سوار (Ab sevar): په قيشكىت ئاڤى.	آب سبك (Abê sebuk): ئاڤا پاڤژ بو ڤه خوارنى.
آبسه (Abê sê): قونير - وهره مه كا ب كييم ل بنى ددانى يان هه ر جههكى ژ لهشى.	آبست (Abêst): ئاڤز، ب تشت، ب حال. ههروهسا په يقين: (آبسته، آبستان و آبستن) ژى لكارن.
آب سياه (Abê siyah): ئيشه كا چاڤى يه كو د ئه نجام دا خودانى كوژه دكهت - مه يا كوژ تربى رهش هاتبيته چيكرن - ئاڤا بوڤ - ئاڤا رهش (طوفان).	آبستا (Abêsta): ئاڤى په رتوكا زه ردهشت پيغه مبهري يه. ههروهسا
آبشار (Abşar): سويلاث - د	

- آبفت (Abeft- Abaft): جلکى ستوبر.
- آب فسرده (Abê fesurdê): ئاڤا قه‌پسى - جه‌مه‌د (به‌ستى) - به‌فر.
- آب فشان (Ab feşan): کانیکا ئاڤا گهرم کو وه‌خم و هلمما گهرم ژئى رادبیت.
- آبک (Abek): زاراو‌کى کیمیاىی به‌ پو‌په‌یقا «سیماب» بکار دئین.
- آبکار (Abkar): ئاڤگىپى - ئاڤکیش - مه‌ی قه‌خۆر - مه‌ی فروش.
- آب کردن (Ab kerden): بنیره: (آب شدن) - درک‌یه بو‌فروشتا تشته‌کى بى‌ خیر ب ریکا فیل و سه‌خته‌کارى بى.
- آبکش (Abkeş): صافو‌ک (صافینک) - ئاڤگىپى - ئاڤکیش.
- آب کشیدن (Ab keşîden): ئاڤ ژ بیرى کیشانه‌ دهر - قه‌گواستنا ئاڤى ژ جهه‌کى بو‌جهه‌کى دیترب ئامانه‌کى ئاڤى - ژاراف کرن - کیسه‌دانا برینى ژ به‌ر شویشتنا ب ئاڤا نه‌پاقت.
- آبکند (Abkend): ئه‌ردى کو ئاڤى هلكولا بیت.
- زاراوئ وه‌رزشى دا جـــــوره‌کى هیترشنى به‌ و به‌رئقه‌کونا ته‌پى به‌ بو‌ پشت تو‌زى د یارى بین (قولیبال، تنس و تنسالى سهر میتزى) دا.
- آبشامه (Abşame): په‌رده‌کا ته‌نکه کودل و پش (سیه) د ناڤ را هاتینه پیچان.
- آبشت (Abeşt): قه‌شارتى - نه‌په‌نى - جه‌هسویس، قه‌سه‌قه‌گوه‌تیز.
- آبشخور (Abêşxor): مفا - به‌خت - باهر - ژینگه‌ه - وارگه‌ه - ده‌راف.
- آب شدن (Ab şuden): حه‌لیان - درک‌یه بو‌شهرم کرنى.
- آب شش (Abşuş): سیه‌هیت ماسییان کو (اکسیژن) ئ پی ژ ئاڤى وه‌ردگرن.
- آب شنگرفى (Abê şengurfî): درک‌یه ژ مه‌یا سو‌ر و رو‌ندکیت خوینه‌لو.
- آب شیب (Ab şêyb): ئاڤا به‌زه‌ک (جوتیار پترقى زاراوى بکار دئین).
- آبغوره (Abxûrê): سیه‌ک (ئاڤا تربى نه‌گه‌هشتى) - درک‌یه ژ گرین و رو‌ندک باراندنى.

آبکور (Abkûr): ئەو کەسێ ژ ئافێ	ئاف گەرمکەرە «جەمام» .
بێ بار - ئەو کەسێ کو ئافێ	آبگز (Abgez): فێقیی عیبەلو -
نەدەت کەسێن دیتەر - خەسیس -	فێقیی رزی .
قەلس .	آبگند (Abgend): جەهێ کو ئافا
آبکوهه (Abkûhê): پێل .	پیس و گەنی لی خرڤه دبیت - گۆم .
آبکی (Abekî): هەر تشتی وەکی	آبگون (Abgûn): وەکی ئافێ -
ئافێ بیت - تێر ئاف - پڕ ئاف،	پشکەکە ژ کارێزی کو ئاف ژێ
ئافدار - فێقیی قل .	دزیت - حەود .
آبگانه (Abganê): بچوبکی	آبگیر (Abgîr): حەود - سیرج،
نەگەهشتی - بچوبکی (بێ مرۆفی	چالا ئاف لی خرڤه دکەن -
یان بێ گیانەوهری) مری بەری	مەلەشانگەه - ئامانی کو گولاڤی
بێته سەر دونیایی - (آبگانه	دکەنی - ئەو کەسێ د سەرشوی ڤه
کردن Abganê kerdn:	ل دەمی سەرشویشتنی ئافێ ل
ژبەرچوون - بەرهاڤیتن) .	مرۆفی دکەت .
آبگرد (Abgerd): زڤرۆک (زڤرۆکا	آبگینه (Abgînê): شیشه - شیشا
دەریایی) .	مەیی - خودیک .
آبگردان (Abgerdan): مۆچک (ژ	آبگینه گـ (Abgînêger):
کاچکی مەزنتر و کویرتره) .	شویشە ساز .
آب گردش (Ab gerdêş): گەرا	آب لبو (Ab lembû): فێقیی قل .
ئافدانی (جوتیار ڤی زاراوی بکار	آبلوچ (Ablûc): شەکر - قەندی
دئین دەمی نوبەتی دگرن بۆ	سپی .
ئافدانا بیستانین خوه) .	آبله (Abêlê): خوریک .
آب گرم (Abê germ): ئافا گەرم -	آبلەرو (Abêlê rû): سەر و چاڤ
ئافا کەلی - گەرماڤ .	خوریک .
آب گرم کن (Ab germ kun):	آب مروارید (Abê murvarîd):
ئاف گەرمکەر (مەبەست ژێ ئامیری	هەمان ئیشا «ئافا سپی» یه، کو

آبونډ (Abvend): گوزکي نافي.	ٽيکه ژ ٽيشين چاقي.
آبه (Abe): «ليزابہ - Lîzabe»	آب مزه (Abê mujê): روندک.
پتر لسهر زاري خه لکي يه: نافي	آبناک (Abnak): شهدار - نياي -
ليچ، نه و نافي کو دگهل بونا	نافدار.
نويزادهي ژ زکي دهیکي	آب نبات (Ab nebat): شه کروک،
دهردکه فیت.	شه کرک.
آبي (Abî): نافي (بوهر تشته کي)	آب نگاري (Ab nêgarî): زانستي
نافي بکار دهيت وه کي گيانه وهري	کول سهر نافي باخت، د زاراي
نافي و شينکاتي ييت نافي و	زانستي دا دبـيـژني:
چاندنا نافي) - رهنگي شين - نه و	(Hydrography).
کهي کو خه لکي گوندي	آب نما (Ab nema): هود يان
ناوه (گونه که ل نيزيکي باژيري	جوکا کو نافي وي ديار بت - نه و
ساوه ل ئيراني) بت - بيه (نه و ژي	جهي کو نافي کانيي يان کاريژي
فيقيه که).	بسهر نهر دبت - لهيلان.
آبيار (Abyar): نه و کهي کو نافي	آب نورد (Ab neverd): دهريافان.
ل سهر بيستان و زهفي و مالا	آبو (Abû): جوړه کي گولي يه کو
به لاف دکهت.	فارس دبـيـژني (نيلوفر) ژي -
آبياري (Abyarî): نافدانان زهفي و	خال (برايي دهیکي)، بوغي
بيستانا.	مه بهستي (آبي) ژي لکاره.
آپاردي (Apardî): زړه رم - فيلباز	آب ورز (Ab verz): مهله فان -
- زيرهک. ههروهسا (آپارتي) ژي	غه واس.
لکاره.	آب و رنگ (Abo reng): رويي
آتبين (Atbîn): نافي بابي فرهيدوني	سور و سپي - نارونگ - نافي
يه - کهي کو کاريښ باش دکهت	رهنگ.
و خوداني ناختنا خوه بت - نافي	آب و گل (Abo gël): خاني -
خوداني پهرتووکا «آبتين» ه.	نافاهي.

دانان، ههروهسا (آذپرست و

(آذركيش) ژى ديتړنې.

آتش تاب (Ateş tab): نھو کھسی

کوکره‌ستین سوته‌مه‌نی دکه‌ته

دناف کویرھے دا۔

آتشخانه (Ateşxanê): کوبیره.

آتش خای (Ateş xay): تھو کہسے

کو ئاگری دجویت ئان دخوت.

سخوار (Ateşxar): ئاگرخ

مریشکا ٹاگر خور - کہر دیکل

بانڈی نہ عام (کو بیڑ ہاتے) بہ

نیاسین ب ٹاگر خوریے) - درکہ یہ ژ

حەرامخور و زالمەن.

آتش خوی (Ateş xûy): به‌دفعه -

ہیں تھوڑے۔

آتش دست (Ateş dest): درک‌یه بو

مروقتی زیرہک و دہستہ ماتے.

آتش دهقان (Ateşê dêhqan):

ٹاگری کو جوتار بہر ددہتہ زہقے

پیارہ (Ateşparê): یارچہ کا

بہرہ میٰ خواہ ژ ناف زہ قیٰ

دکښته دهر.

آتش زبان (Ateş zaban): تھو

کہ سہی کو شک دنا خفیت۔

آتش زنه (Ateş zene-zenê) :

تشتے کو ناگریہ پیتہ ہلکرن

وهکی ستاویه را (دو بهریت سپی کو
هه گهر لیک ددهن چریسکیت ئاگری
ژئی دچن) و چه خماقا (به ره کی
گه لک رهق و ره شه کو هه گهر
ئاسنی لی بدن چریسکیت ئاگری
ژئی دچن - د زاراوی جیولوجی دا
دبیژنی (Silex).

آتش سری (Ateş serî): به ددغه پی -
توره بوون.

آتش سوز (Ateş sîz): ئه و تشتی
کو د ناڤ ئاگری دا د سوزیت -
ئاگر هلکهر.

آتش سوزی (Ateş sîzî): ئاگر تی
به ربوون.

آتش طور (Ateşê Tor): ئاگری کو
ل چیاپی طور ب بهرچاڤی موسا
پیغه مبهری که فتی کو ئارونگا
نوبرها خودی بوو.

آتش فشان (Ateş fêşan):
فولکان.

آتشک (Ateşek): خوریک -
که هره ب - ستیرستیروک - چراک
ئان گلوپیئت کول شه ڤئی (ده می
نفتستی) هل دکهن.

آتش کاو (Ateş kav): په لگازک.
آتشکده (Ateşkedê): ئاڤاهی

یه کی پیروز بوو کو ئاگر تیڤه
هلدکرن و زهردهشتی یا ئه و ئاگر د
پاراستن - په رستگه ها زهردهشتی
یان، ل ئیرانی سی ژ ڤان
په رستگه ها ژ ئه ڤین دیتر مه زنتر و
ناقدارترن ئه و ژئی:

١- په رستگه ها «آذر فرنیغ» ئان
«آذر خرداد» ئان «آذر خروه» ل
(کاریان فارس)، کو یا تاییه ت
بوو ب پیشه وایین روحانی یین
زهردهشتی یان ڤه.

٢- په رستگه ها «آذرگشسب»، ل
(شیز آذربایجان) و تاییه ت بوو
ب پاشا و شه رکه رین ئیرانا
هینگی.

٣- په رستگه ها «برزین» ئان
«آذر برزین مهر» ل (ریوند
خراسان) کو تاییه ت بوو ب خه لکی
و جوتیاران ڤه.

آتش کردن (Ateş kerdn): ئاگر
هلکرن - په قاندنا گولله توپ و
تڤه نگان.

آتشگیره (Ateşgîre): پویش و
په له خ.

آتشناک (Ateşnak): وهک
ئاگری (چ بوره نگی خوه بیت یان

- بولپک لیډان - شریقه دانان -
 گرکړنا تشته کی. ههروهسا
 په یقین: (آجدن، آژیدن، آژدن،
 آزیدن، آزدن، آزندن، آزنیدن) ژي
 لکارن.
- آجیل (Acîl): توفک (چهره ز).
 آچار (Açar): ترش، ترشی - دیسان
 نه ف پهیقه لکاره بولکلیل و سپانا
 ژي لی (آچار) ا کو بو شان ههردو
 په یقین داوی بکار دهیت د بنیات
 دا پهیقه کا ترکی یه.
- آخ (Ax): دهنگی کولدهمی ئاخینک
 راهیلانی ژ دهقی دهردهقیت؛ (آه
 - وای) ژي لکارن.
- آخال (Axal): گلش - ههر تشته کی
 بی که لک.
- آختن (Axten): کیشانه دهر (بو
 نمونه: دهمی شیر و خه نجه را ژ
 کاقلانی دکیشنه دهر).
- آخته (Axte-ê): خه ساندی
 (گیانه وهر و مروفت دهمی دهینه
 خه ساندن). ههروهسا: (آخته) ژي
 لکاره.
- آخریان (Axrêyan): مال - کهل و
 په لیت ناف مالی - په رۆک.
- آخسه (Axsume- Axseme):
- بو تیهنه خوه بیت).
 آتش نشانندن (Ateş nêşanden):
 ناگر قه مراندن.
- آتش نشانی (Ateş nêşanî):
 ریقه بهری یا ناگر قه مراندن.
- آتش نهاد (Ateş nehad): بنیره:
 (آشناک).
- آتسه (Ateşê): که هره با.
- آتشی (Ateşî): وه کی ئاگری -
 درکه یه بول مروفتی توپه.
- آتشیزه (Ateşîzê): ستیرستپروک.
- آتشین پنجه (Ateşîn pencê):
 درکه یه بول مروفتی دهسته هل و
 شاره زا و کاردان.
- آتوربانان (Atûrbanan): ئیک ژ
 چینین چوارینین کومه لائیرانی
 بول ل سهر دهمی ساسانیان، کو
 پیکهاتیبوون ژ (مغان، موبدان،
 هیریدان، داوران).
- آتون (Atûn): کویرها همامی -
 کویرها گیچی - نه و ژنکین کو
 کچکا فیر دکه نه کارین دهستی.
- آجل (Acul- Acel): بایی کو ژ
 هه فکی دهر دکه قیت و دهنک ژي
 دهیت.
- آجیدن (Acîden): قه یتک دان،

نههئ یه ژ سالا هه تافی - ناڤئ
روژا نههئ یه ژ هه می هه یقین
سالا هه تافی کو ئیرانیین کهئن
روژا نههئ ژ هه یقا نههئ دکر نه
جهژن.

آذر آباد (Azer abad): په رستگه ه
- دبیزن ناڤئ په رستگه هه کئ بویه
ل ته بریزئ کو صوفی یه کی ب
ناڤئ (آذرباد) نه و یا ئافا کری و
(آذر آبادگان) ناڤئ که ئنی
(آذربایجان) ژ ویری هاتیه.

آذر آیین (Azer Ayîn): ناڤئ
په رستگه ها چارئ یه ژ هه ر هه ف
په رستگه هین مه زنین ئیرانیین
کهئن.

آذر برزین (Azerberzîn): ناڤئ
په رستگه ها سییی یه ژ
په رستگه هین مه زنین ئیرانیان کو
(آتش برزین - آذر مهر) ژئ لکارن
- ناڤئ په هله وانه کئ ئیرانیان بوو.

آذر پیرا (Azer pîra): خزمه تکارئ
په رستگه هئ.

آذرخش (Azerexş): کاره با -
برویسی.

آذر زردشت (Azer zerdeşt):
ناڤئ په رستگه هه کا مه زن یا

پارسی یانه.

آذر شسپ (Azerşesp): ناڤئ
فریشتا ئاگری - برویسی - کمکه
- چه پچه پیسک - جوړه کئ په نبی
یئ چیا یی یه کو دناث ئاگری دا
ناسوژیت. (آذرشب Azerşeb و
آذر شست Azerşust و
آذرشین Azersîn) ژئ لکارن و
هنده ک وه سا بو دچن کو
(آذر شسپ) ناڤئ په رتوکا
(آذر شست) ی یه و هنده کین دی
دبیزن کورتکریا په یقا
(آذرگشپ) ه.

آذرکده (Azerkedê): په رستگه ه.
آذرکیش (Azerkîş): ئاگر په ریس.
آذرگشسب (Azerguşesb):
کورتکری یا (آذرگشنسب)، ناڤئ
ئیک ژ هه رسی په رستگه هین مه زن
و نافدارین زه مانئ ساسانیان.

آذرگشنسب (Azerguşnesb): [Azer = ئاگر، guşn = نیږ،
esb = هه سپ] = هه سپئ کو
وه کی ئاگری دکه ته غار. بو
شه رکه را دهاته بکارئینان.

آذرنگ (Azereng): خه م - رینج -
مرن - رونا هی - ب رهنگئ ئاگری

- تيشك. آرايش (Arayêş): بڼېره (آراستن).
آرانشگاه (Arayêşgah): سهر تراشخانه - موبکارخانه.
آرايشگر (Arayêşger): سهر تراش، موبکار، حه للاق.
آرد (Ard): نار.
آرديز (Ardîz): موخل.
آردن (Arden): مفسك - ههسكيف.
آرزم (Arezm): شهړ - جهنگ.
آرزو (Arêzû): ئوميد - هيڅى - چاقهړى - نارمانج - خواست (حهز) - مراد و مه خسه د.
آرزوانه (Arêzûwanê): مه هيران (بوژنا ب حال بكار دهيت كوله ده مئ ئافزى يى ههژ هندك خوارنا دكه ت).
آرستن (Aresten): بنيـره: (آراستن).
آرستن (Arêsten): شيان، كارين، پي چيپوون.
آرش (Areş): ئافى كورى دووى يى «كيقباد»ى و براى «كيكاوس»ى، ههروهسا دگوتنى «كى آرش» ژى.
آرش (Arêş): ئينان.
- تيشك. آذرئوش (Azernûş): ئافى پهرستگه ههكا مه زنه ژ هه ههفت پهرستگه هين مه زنين پارسىيان كو جهى وئ ل (بلخ)ئ بوو.
آزرى (Azerî): وهكى ئاگرى - ئه و كه سى كو خه لكئ ئازه ربايجانى بت - ئافى زارافه كئ فارسى يى كه قنه كول ئازه ربايجانى دهاته بكارئينان.
آراستن (Arasten): جوان كرن - پاقر كرنا سهر و روى يا - ريك خستنا ئاف مالين مالى.
آرام (Aram): د زمانى عه ره بى دا كوما (ارم)ئ يه ئانكوئه و بهرپن دادنه بهر ليڅين جاددا بوړى نيشاندانئ، ههروهسا كوما (رئم)ئ يه ئانكو خه زالا سپى، لئ د زمانى فارسى دا ئانكويين: (قرار - بى دهنگ - نهلف - هيدى) دده ت.
آرامگاه (Aramgah): مه زار - گور (گورستان).
آرامى (Aramî): ئه و كه سين كو بدويث (آرام - كورى پينجى يى سام كورى نوحى) كه تين.

آرشی (Aresî): یی «ئارهش» ی،

مه بهست ژئی تیرا ئارهشی یه کو د
چیرو کین ئیرانی دا هاتیه ده می
شهر که تیه نا قبه را (منوچهر و
ئه فراسیاب) ی بریار هاته دان
له شکه ری ئیرانی تیره کی
به افیژت، هه ر جهه کی کو ئه و تیر
که ته ئه ردی دی ئه و در بیته
سنوری ئیران و تورانا؛ ئینا
«ئارهش» ی تیره ک ژ با ژیری (آمولا
طه بهرستان) هافیت ئول
(مهرف) که ته ئه ردی.

آرغدن (Aruxden- Aluxden):

تۆره بوون.

آرمان (Arman): ئارمانج، هیفی،

ئارهزو - کوفان.

آرن (Aren): ئه نیشک، د فارسی دا

(آرنج Arenc) پتر لکاره کو هه ر
قی ئانکوی دده ت.

آرنگ (Areng): ئه نیشک - خه م -

ئیشاندن - رهنگ - جوړ - شیوه.

آرواره (Arvare): لاچلاچ،

لاچلاچک (هه ردو ههستیین سه ری

و بنی یین دهقی کو ددان لسه رن).

(آروار، آروارک و آره) ژئی لکارن.

آرویند (Arûbend): جه بیار (ئه و

که سی کو دهستی شکهستی و

خه لیای دبه ته جه).

آروین (Arvîn): ئه زموون.

آری (Arî): په یقا بهرشدانی (به لی)

کو بهروفاژی په یقا (نه، نه خیر) ه.

آریا (Arya): گرنگترین پارچه یه ژ

نه ژادی سپی کو لدهستی پکی

ملله ته ک بوو ل بیابانان دژیان و

سی هزار سالا بهری زایینا

مه سیحی هنده ک ژ وان چونه

هندستانی هنده ک ژئی ل ئیران و

کوردستانی مان و یین دی بهره ف

یه ونان و ئه لمانیا و ژیر و ژورین

ئه وروپا که فتنه ری.

ناقین (هندوئه وروپی - ئاریایی -

ئاری - ئاریانی - ئاریان و ئارین)

ژئی هه ر بوقی نه ژادی لکارن.

هنده ک زمانین کو که سیین ئاری

پی دئاخفن ئه قه نه (ئاقیستیایی -

سانسکریتی - په هله قی - فارسی

- کوردی - یه ونانی - لاتینی -

ئه لمانی) ژ وه لاتین ئه وروپی تنی

وه لاتین (فینله ندا - مجارستان -

ترکیا) ژ قی نه ژادی نائیینه

هژمارتن - ههروه سا ئاریا نا قی

گیایه کی یه وه کی خشخاشی یه و

آزفنداک (Azfendak): که سکو سور، که سکوئالا (قوس قزح). آزگار (Azgar): ته مام - دريژ و بقه کيش - ره به ق.	که ره ستين بي هشيبي ژي چيدکن - د زمانتي فهره نسي ژي دا لشيونا ئاواز و ئاوازداناني لکاره، کو فارس ژي هر ب قتي ئانکوبي بکار دئين.
آزمایش (Azmayêş): نه زمون، ته جريه.	آريدبريد (Arîdberîd): بني گيايه کي وه کي پيشازي يه کود که قندا پزيشکا بو چاره کرنا ئيشا باوه سير بکار دئينان.
آزوغه (Azoxe- Azoqe): خوارنا کيم - نهو خوارنا کيم يا کو ريژنگ دگهل خوه ديه ت - خوارنا کول مال بو پاشه روژي هلدگرن.	آريغ (Arîx): دلسار - نه فره ت - کينه و دژاتي.
آژگن (Ajgên): ده رگه هي کون کون کوژ ده رقه مروژ ژ ناف خاني دا بيين.	آزاد (Azad): ئازاد - رها - به روفاژي په يفا (به ني).
آژند (Ajend): گل، ته قن (بو چيکرنا ئافاهيپن به را و لبنا، قتي ته قني بکار دئين).	آزار تلخه (Azarê telxe): ئيشا زه رک (ئيشا يرقان).
آژنگ (Ajeng): خيچ و کوريشکين ل سه ر روی (ده مي پيري يي يان توره بووني).	آزخ (Azex): بالويل (به هلويلک). آزردن (Azurden): ئيشاندن - قه هراندن - دلته نگرن.
آژهنگ ناک (Ajeng nak): بره تيکچووي - نه ني گري.	آزرم (Azerm): شهرم و حه يا و هه تک.
آژير (Ajîr): هشير - زيره ک - هايدار.	آزري (Azerî): يي ئازهری، مه به ست ژي (باپيري ئيبراهيم پيغه مبه ري يان مامي وي يه کو دگوتني ئازهری په يکه رساز).
آژيراک (Ajîrak): قيرثين مروژفا و شهينا ده وارا.	آزغ (Azux): چقه ک کوژ دارا خورمي هاتبيته برين.

- آژینه (Ajîne):** ئالافه‌کێ پیلایی کو ده‌ستکێ وی ژ داری یه و وه‌کی ته‌به‌رکایه؛ ئەف ئالافه تێته بکار ئێنان بو دڤکرن و تیژکرنا به‌رین ئاشا.
- آس (As):** دستار و ئاش لئ بفارسی ئەفئ ب ده‌ستی بگێرین دبیژنی «دستاس» و هه‌گه‌ر ب ئافئ بیتته گیران دبیژنی «آسیاب» و هه‌گه‌ر ب هیزا که‌ری بگێرین دبیژنی «خرآس» و هه‌گه‌ر ب هیزا بای به‌یته گیران دبیژنی «آسیای بادی» و بین ب هیزا ماتورا به‌یته گیران دبیژنی «آسیای دودی» - ئافئ داره‌کێ یه وه‌کی هناری یه، به‌رگیت وی که‌سکن و گولیلکیت سپی پیقه‌ دئین و دبیه‌ن خوه‌شن، فیقیی وی وه‌کی ژنوی چیدبت که‌سکه‌ پاشی ره‌ش دبت؛ ئەف داره‌ به‌عه‌ره‌بی ژ یه‌ه‌ر بقی ئافئ یه - د زمانئ فره‌نسی دا ئافئ جوهره‌کێ یاریا قوماری یه‌ کو ئیرانی ژ یه‌ه‌ر بقی مه‌به‌ستی بکار دئین.
- آسا (Asa):** فره‌مانه‌ ب نقستنی (بنقه) - پاشگه‌ره‌ و
- ئانکوبا «وه‌کی و مینا» ددت - باوشکیت خه‌وی - ریک و پیک کرن (چ مال بیت یان سه‌ر وره‌ بن) - ماقویل - به‌جه‌ (وه‌کی: قه‌سه‌ به‌جه‌) - هی‌دیاتی (نه‌رماتی - بتایبه‌ت لده‌می ئاخفتنی) - شیواز.
- آسان (Asan):** سانه‌هی.
- آسایش (Asayêş):** بی ده‌نگی - ته‌ناهی.
- آسان (Asban):** ئاشقان.
- آستان (Astan- Astanê):** ده‌رازینک.
- آستر (Aster):** به‌طه‌ن (بو‌جلکا ده‌یت) - ویقه‌تر.
- آستن (Astên):** هچکێ جلکی - دبیزنی «آستین و آستی - آستیم - آستم» ژی.
- آستیم (Astîm):** کیسه‌دانا برینی.
- آستین (Astîn):** هچکێ جلکی - ده‌رئ مه‌شکی - ریک و ریباز. کوته‌ آستین (Kuteh Astîn): ده‌ستکورت - لاوازال - هه‌ژار.
- آستینه (Astîne-ê):** هی‌کا مریشکی.
- آسغدن (Asuxden):** نه‌سوتی یان

هه‌وی (دهمی دوو ژن شوی ب
 زه‌لامه‌کی دکهن هه‌ر دوو ژن دهنه
 هه‌وی یین هه‌قدوو).
 آس و پاس (Aso pas): ره‌پ و
 رویت (بو مروقی مفلس بکار
 دهیت).
 آسه (Ase): ته‌وهر - به‌ری ناشی -
 ئاتافی ژه‌نگی بوونا گه‌می - مورکا
 دووی ژستوی کو دکه‌فته پشت
 مورکا (اطلس) دا.
 آسیا (Asîya): ددانی کورسی -
 ئاش.
 آسیب (Asîb): زیان - درب - ئیش
 - هه‌رشی.
 آسیمه (Asîmê): په‌ریشان.
 آش (Aş): جوهره‌کی خوارنا ئیرانیانه.
 آشام (Aşam): هه‌ر تشته‌کی بیته
 فه‌خوارن.
 آشپز (Aşpez): زادچیکه‌ر کو
 به‌ره‌بی دبیزنی (طباخ).
 آشغال (Aşxal): گلنش.
 آشغالدان (Aşxaldan): سه‌تلا
 گلنش.
 آشفتن (Aşuften): په‌ریشان بوون -
 توپه‌ بوون - سه‌رگه‌ردان بوون.
 آشفته بخت (Aşuftê bext):

نیفت سوتی.
 آسغدن (Asexden): ئاماده‌بوون.
 آسمان (Asman):
 ئه‌سمان (هه‌روه‌سا بۆ قی مه‌به‌ستی
 په‌یقین: سپهر، گه‌ردون، فلک،
 چرخ، چرخ بلند، چرخ دولابی،
 چرخ کبود ژی لکارن) - ناخی روزا
 بیست و هه‌فتی یه‌ ژ هه‌ر هه‌یقه‌کا
 سالا هه‌تافی، (آسمان روز) ژ
 هه‌ر بۆ قی مه‌به‌ستی لکاره.
 آسمان پیسه (Asman pîsê):
 ئه‌سمانی کو پنی پنیکن ئه‌ورا
 لی بن.
 آسمانخراش (Asmanxeraş):
 گه‌له‌ک بلند (بۆ ئاهاهی یا بکار
 دهیت).
 آسمان دره (Asman dere- der-
 rê): ریکا کادزا (زاراوه‌کی
 ستیرناسیی یه).
 آسمان نورد (Asman neverd):
 فروکه یان هه‌ر تشته‌کی کول هه‌وا
 بچت.
 آسمانه (Asmane-ê): بان.
 آسمند (Asmend): دره‌وکه‌ر -
 فیلباز - حه‌یران.
 آسنی (Asnî- Asnêy):

- بهخت رهش - بېڅ شهنس.
آشکوب (Aşkûb): بان.
آشکوخ (Aşkux): ته-حسین،
 حولسین - هلنگفتن.
آشمال (Aşmal): مه للاق - دو روی
 - نه زمان خویش.
آشموخ (Aşmux): کهس کو
 خه لکی بسهردا بیهت یان ریکی
 لهر بهرزه کهت - قهسه قه گویتز.
آشنا (Aşêna): هه فال - نیاس، خزم
 - کهس و کار - مه له قانی (بو قی)
 مه به سستی پتر شنا şêna لکاره).
آشوب (Aşûb): فتنه - دهنک و دۆر
 - سهرهلدان - شورهش.
آشوب انگیز (Aşûb engîz):
 فتنه چی، فتنه هلیخ.
آشوریدن (Aşûrîden): شیل و بیل
 کرن - تیکدان - سهرابن کرن -
 تیکهلکرن. ههروهسا (شورانیدن)
 ژى لکاره.
آشوخ (Aşûx): غه رب (مه به ست ژى)
 مروقی غه رب، نه خه لکی ده قهری
 یان بیانی یه).
آش و لاش (Aşo laş): پرت پرت -
 بژاله.
آشیب و تیپ (Aşîbo tîb): نه
- ئارام - نیگه ران - پهریشان حال. د
 شه هناما فرددهوسی دا (آشیب و
 شیب - آسیب و شیب) ژى هاتیه.
آشیهه (Aşîhê): شهینا هه سپی.
آغار (Axar): نیای.
آغاز (Axaz): ده سته پیک، سهره تا.
آغر (Axer): هشکه رۆ - جهین کو
 پشتی ئاف رابوون بدوماهی تیت
 و هیشتا ئاف تیدا مابیت.
آغستن (Axêsten): پرکرن، تژی
 کرن.
آغشتن (Axêştên): ته پرکرن، شل
 کرن - شیلانندن - تیکهل کرن -
 هه قیرکرن.
آغشغه (Axêşxe): په نجه را مه زن -
 ده رگه هئى کو جهی رونا هیی لی
 بت.
آغوز (Axuz): فری (شیری کو هه تا
 سی روزا پشتی زایینی ژ په زی و
 چیا ددوشن). په یقین (شیرماک،
 فله، شمه، فرشه، زهک) ژى هه ر
 بو قی مه به سستی لکارن.
آغوش (Axûş): باغه ل، هه مبیژ - د
 زمانن تورکی دا کو ئیرانی ژى هه ر
 ب وی مه به سستی بکار دئین نا قه که
 ژ نا قین به نی بیت تورک.

- آغیل (Axîl): نېړينا ژ کورنۍ چاڅی
ب نیشانا تورپه بوونی.
- آفتاب (Aftab): گهرماتی - روناځی
- هه تاف (بهروفاژۍ په یشا سیهه)
- روژ کو بهه ربهی دبیزنۍ (شمس)،
(آف - خورشید) ژۍ لکارن.
- آفتاب پرست (Aftab perest):
روژپه ریس - کمکه. (آفتاب
گردک) ژۍ لکاره.
- آفتاب گهردان (Aftab gerdan):
گول به روژ.
- آفتابگین (Aftabgîn): روژا
هه تافۍ، روژا ساځی (بهروفاژۍ
روژا ئه وری).
- آفتابه (Aftabê): مه سین.
- آفدم (Afdum): دویمای - نه نجام.
- آفروزه (Afrûzê): فتیلا له مپی یان
فانوسی.
- آفروشه (Afrûşe): هه لاه کوژ تار
و دوهن و هنگفینی یان شه کرا
که لاندی هاتبیتنه چیکرن.
- آفریدگار (Aferîdêgar): نافه که ژ
نافین خودی (نافرپنده، چیکهر).
- آفریدن (Aferîden): ژ نه بوونی
چیکرن، خهلق کرن، نافراندن.
- آفند (Afend): شهر، جهنگ.
- آک (Ak): خرابی - ئیش - زیان -
ئاتاف.
- آکپ (Akup): هوندری دهقی.
- آکچ (Akec): چهنگالین ناسنی.
- آکنده پهلو (Akendê pehlû):
گه لهک قه لهو.
- آکنده گوش (Akendê gûş): بی
گوهر (ئهو که سۍ کو گوهر نه ده ته
شیره تین خه لکی - نه گوهدار).
- آکو (Ako): بوم، کوند.
- آگون (Agûn): سه رنوخین -
سه رابن.
- آل (Al): سوزی قه بی (رهنگی سوز)
- ژنک دبیزن (آل) تشته کۍ وهکی
ئه جنایه کو نائیتنه دیتن و وهسا بو
خه لکی ددا خوباکرن کو خولکۍ
ژنکه کا لاغهر ددهت و خوری مویه
کو هه گهر ژنک بمینت بتنۍ ئه و
(آل) دهیتۍ و زیانی دگه هینتی ب
تایبته هه گهر ژنکا ب همل
بارۍ خوه دانابیت، دبیزن شه قه
شه شۍ پشتی زانی، (آل) دهیتۍ و
جهرگی وۍ دینته دهر، له ورا ژۍ
قه زای هندی نه بریه هه مامۍ بو
شویشتنۍ نه دهیلان بتنۍ -
ههروهسا د عه ربهی دا دو نانکویین

کلسی.	دی ژى ددهت کو ئیرانی ژى هەر
آلوجه (Alûçê): حلیک،	ب وان ئانکوبا بکار دئین، ئەو
حولیترشک.	ژى: «خـانەدان (اهل) –
آلودن (Alûden): شیلاندن – تی	لەیلان (سراب)» ن.
گەژاندن – تەپکرن.	آلاس (Alas): رەژوی.
آلودە دامن (Alûdê damen):	آلکـنـگ (Alakuleng): یاری
دەهمەن پیس – خرابکار –	یەکە کو ئەم دیپژینى (حل حوپین –
گونههکار – کەسا کو ناڤى وئ ب	دارناقۆس – شەقلەشیق)، هەرودەسا
پیسی (خرابی) چووبیت.	ناڤى کـیـزکە کى یە کو بـعـهـرەبى
آلونک (Alûnek): کولک.	دیپژینى «ذاریح».
آله (Aluh): ئەلهو.	آلانە (Alane): خانى – هیلین.
آلیز (Alîz): جوتک – زیچک –	آلبالو (Albalû): فیقیهە که وهکی
لیتک – حەبەلوتک.	گیتلاسى یە بەلئى ژ وئ هوبیرتره.
آماج (Amac): ئارمانج – کیل –	آلر (Aler): ران، رەهن.
گیسن.	آلغدن (Aluxden): تورە بوون.
آمادگاه (Amadgah): ریشه‌بەری	آلفتن (Aluftēn): پەریشان بوون –
یا کو ب ئامادەکرنا خوارن و کەل و	تیکچوون (ژ ئەگەرئ تورە بوونى).
پەلین لەشکەری رادبیت.	آلگونه (Algûnê): سۆرافا روی یا
آمار (Amar): سەرژمىرى؛ چەند	کوژنک بکار دئین.
جۆر هەنە مینا سەرژمىرى یا	آلنج (Alunc): حولیکا دارستانا.
ئابوورى و سەرژمىرى یا رامیاری	آلنگ (Aleng): خەندەک یان
و سەرژمىرى یا نفوسى.	شویرەه و دیوارین بلند ژى یین کو
آماردار (Amardar):	لدورماندورى کەلها یان سوپایا
ژمىربار (حسابدار – محاسب).	ئاڤا دکر.
آماس (Amas): جەڤى وەرمتى ژ	آلو (Alû): حولیک.
لەشى چ بریندار بیت یان هەپشى	آلونک (Alu'ek): هوبیرکیت بەرى

آمه (Ameh): ثامانی کو حویری
دکه نی بو نفیسینی.

آمیختن (Amîxten): ناخیک
هلکرن (تیکهلکرن) - ههروهسا
(آمیزش Amîzêş) ژى کوژ
فئ پی یقی دهیت هه وهرگرتن ب
ئانکویا نیزیکی یا گوھنیلای یه.

آمیزه مو (Amîzê mû): کهسی کو
پرچا سه ری وی رهش و سپی
ناخیک هلبیتن.

آن (An): ئیشاره بو تشته کی یان
کهسه کی ل دویر (وی هه - وا هه -
یا هه) ههروهسا بو کهسی
نه ئاماده (ئهو) .. هه گهر بو کومی
بکار بینن بو کهسا دی بیژن
(آنان) و بو کوما گیانه وهرا و کهل
وپه لا (آنها) بکار دهیت.

آن (Anê): بو مالکیه تی بکار
تیت (یی فلانی)؛ هه وهسا (از
آن Ezanê - زان Zanê) ژى
بکار دئین.

آنجا (Anca): ویراهه - ویری.
آنچنان (Ançunan): وهسا،
واسی، وهتوف.

آنچه (Ançê): هه رتشت، هه ر
تشتی کو.

بیت، (آماز و آماه) ژى لکارن.
آمدن (Ameden): هاتن - گه هشتن
- دیاربوون - زفرین.

آمورزیدن (Amurzîden):
عه فووکرن، لی بوژین.

آمورغ (Amurx-Amerx): بو
چه نداتی بکار دهیت - بها -
به ریز - مفا - پیچه ک ژ تشته کی.

آمنه (Amene-ê): پشتی دارا -
قرش و قال.

آموت (Amot): هیلینا فرندین
نیچیری وه کی: (بازی - ئه لهو -
شاهین و..... هتد).

آموختار (Amûxtar):
فیرووی (بعه ره بی دبیژنی معتاد).

آموختن (Amûxten): فیروون.

آمودن (Amûden): چیکرن -
به ره هه فکرن - تیکهلکرن.

آموزشگاه (Amûzêşgah): جهی
فیروونی (خواندنگه ه).

آموزگار (Amûzgar): فیرکه ر -
ماموستا - ری نیشاندهر -
په ندبیژ، شیره تکه ر.

آموسنی (Amvêsnî): هه وی (دو
ژنین کو شوی ب میره کی کرین
دبنه هه ویین هه قدو).

- آندون (Andûn): ويراھه - وی رهختی هه - وی ده می، هینگی.
- آن سری (An serî): ناخه تی - بی وی دنیا یا دی.
- آنک (Anek): ب o دویراتیی دهیت وهکی: (هینگی - ئه و) لهه مبه ر (اینک Înek = نۆکه - ئه شه) - خوریک (ئیشا خوریک).
- آنگاه (Angah): هینگی - وی ده می - پاشی - پشتی هینگی - لدویشرا.
- آنین (Anîn): جه رکی بچوبک کو لشیونا مه شکی بکار دئین بۆ ژیگرتنا نیفشکی ژ ده وی.
- آو (Av-w): ئاڤ.
- آوا (Ava): کورتکریا په یفا (آواز): ئاواز - دهنگ.
- آواخ (Avax): تهحه م، مخابن. (آوخ، آه، وای، آوه، آواه، دریغ، دریغا و افسوس) ژی لکارن هه ر بو قی مه به ستنی.
- آوار (Avar): توز و غوبار - دیوار یان بانن خانی کو خراب لیها تبیت و بهه رفیت - کورتکریا (آواره) - بی جه - بهرزه - ده ربه ده ر، ئاواره - سته م - قههرین - رینج - خرابی
- تالانکر - لشیونا (آمار) ژی لکاره ئانکو سه ر ژمیتری.
- آور (Aver): براسستی - راست و دروست - بی گومان.
- آورد (Averd): جهنگ، شه ر - هیرش - ئینا (بۆ سییه م که سی تاک).
- آوردجو (Averdcû): شه رکهر.
- آوردن (Averden): ئینان - دیارکر.
- آورد و برد (Averdo bord): ئینان و برن (مه به ست ژی کارئ بهرده وامه).
- آورک (Averek): بابهلیسک - هیزک (پن یاریه که کو خوه پن داددهن).
- آوند (Avend): گوزکی ئاڤی - گوزکی مه بی - د زاراوی چاندنی دا ئه و بۆریکن یین کو ئاڤی ژ رهین دارئ دکی شنه بهلگا - ههروهسا بنیره (آونگ) ژی.
- آونگ (Aveng): وهریستی کو تری یان هه ر فیتییه کی دیتر پیقه بکن و ب بانن خانی قه بهلاویسن - هه ر تشتی بهی ته هلاویستن؛ په یقین (آوند، آون) ژی لکارن.
- آویختن (Avîxten): هلاویستن.

- آویز (Avîz): شهر، جهنگ - ههروهسا ئانکوبا (بهلاویسه)ژی ددهت، هنده جارا دگهل پهیشهکا دی دهیت و ئانکوا بکهړی شهړی ددهت، وهکی پهیقا: (گلاویز «Gelavîz»: شهپرکههر، شهرفشان) - ههروهسا (آویز) کورتهکریا پهیقا (آویزه)یه ژی؛ نانکو: ههلاویستی.
- آویژه (Avîje): تاییهت - صافی - ههفال و دوست و خزم. بوکۆمی (آویژگان و ویژگان) لکارن.
- آه (Ah): پهیقا مخابنیهی یه - دهنگی ئاخینک راهیلالن یه.
- آهسته (Ahêstê): هیډی، بی دهنگ.
- آهک (Ahek): کلس [ئیک ژ کهرهستین ئافاکرنی].
- آهمند (Ahumend): گونههکار، درهوکهر، عیبهلو.
- آهن (Ahen): ئاسن.
- آهن جفت (Ahen cuft): گیسن (بو کیلانا نهردی بکار دهیت).
- آهن خا (Ahen xa): نهو کهسی کو ئاسنی ب ددانا نهرم دکهت (درکهیه بو ههسپی ب هیژ).
- آهن ربا (Ahen ruba): مگناتیس.
- آهنکار (Ahenkar): ئاسنگهر، ههسنگار. ههروهسا پهیقا (آهنگر) ژی لکاره.
- آهنگ (Aheng): کاری سهفهړی - ئیراده - ریپاز - ئاواز.
- آهنگساز (Ahengsaz): ئاوازدانه.
- آهنین (Ahenîn): وهکی ئاسنی.
- آهو (Ahû): خهزال، ئاسک - کیماسی (د کاری دا، د تشتی دا، ل مرۆفی).
- آهوانه (Ahûvanê): وهکی خهزالا، خهزالی.
- آهوپا (Ahû pa): یی کو وهکی خهزالی توند بچیت - خانیه شهش کوژی.
- آهودل (Ahû dêl): ترسنۆک، کولافه. (آهوری) ژی لکاره.
- آهون (Ahon): ریکا لبن نهردی - شکه.
- آهیانه (Ahyânê): قافی سهړی کو بعهرهبی دیبژنی (عظم قحف).
- آی (Ay): بو مخابنیهی و گازیکرنی تیته بکار ئینان.

قهسه قهسه گوهيز. (آيشته، آيشه،
ايشه، ابيشه، اپيشه، انيشه) ژى
لکارن.

آيغت (Ayeft): پيدځيياتى،
پيوستى، موحتاجى - نیاز -
خواستن «طلب» - مفا، سوود.

آييز (Ayêz - Ayîj): چريسک و
گورپا ئاگرى. (آييزه، آييزک،
آبيز، آبيز، ابيز، ابيزک، آبيد)
ژى لکارن.

آيين (Ayîn): دهستور - ريباز -
داب و نهريت - شهنگسته،
بنواش، قاعده - خوه جوانکرن (د
بهرخوډرا چوون).

آيين جمشيد (Ayînê Cemşîd):
ناځى ئاوازه کى يه ژ ئاوازين
که ځنين ئيرانيان.

آيينه (Ayînê): خوديکا روناځيى.
آيينه چرخ (Ayînê çerx):
درکيه ژ روژ (تاف) ى.

آيا (Aya): ئهري، ئايا (بو پرسبارى
بکار دهيت).

آيزنه (Ayêzne): ميړى خوشکى،
زافايى مروځى.

آيش (Ayêş): هاتن (هه گهر دارين
فيځى يين وهکى سيف و حوليکا
ساله کى فيځى بدهن و سالا دى نه،
ئو سالا ب بهر بيت دى بيژن نه
داره يا ب (آيش) ه - ديسان بو
زهځيى ژى نه ژاراره لکاره بو
نمونه لهندهک جها، ساله کى زهځى
شوځه و بى بهره و سالا د ديقدا
تيته چاندين و ب بهر دکه ځيت نه
سالا زهځى تشتهک لى هاتبيته
چاندين دى بيژن نه ژهځيه يا
ب (آيش) ه، مهبه ستا ځيکرايى
ئوه کو نه ژ ساله نه ژ داره يان
نه ژ زهځيه دى تشتهک ژى
هيت).

آيشنه (Ayêşne): جهه سويس -

ابا (Eba): آش (جوره کئی خوارنا
روهنه)، بیئی ئهلیفا دهسپیکئی ژئی
تیتته بکارئینان وهکی: (شوربا،
جوجه با).

ابام (Ebam): دهین، قهر.

ابان (Eban): ههیشا دووئی یا
پاییزی و ههیشا ههشتی ژ ساللا
هه تاقی کو دبیزئی (آبان) ژئی.

ابدالی (Ebdalî): بیئ (ابدال) ی -
ههژاری - ناغی تائیفه کئی یه ل
ئه ئغانستانی کونوکه
دبیزئی (دهرانی).

ابر (Ebr): ئهور - جوره کئی لیفکی کو
له شئی خوه پی دشۆن - پرته کا
ئیسفه نجی کو زفرکی دادننه سه ر و
ئامانا پی دشۆن.

ابر (Eber): سلال، بالا، ژۆر.

ابرنجک (Ebrencek): که هره ب -

برویسی.

ابرو (Ebrû): بره، بری.

ابریز (Êbrîz): زپیری خوری و بیئ
غه ش.

ابریشم (Ebrîşem): ئارمیش،
ئاقلمیش.

ابزار (Ebzar): ئالاڤ - هه ر
تشته کئی کو کاره ک پی بیتته کرن.
(افزار، اوزار) ژئی لکارن.

ابکار (Ebkar): کشتوکال -
جوتیاری.

ابناخون (Ebnaxûn): که له.
(انباخون) ژئی لکاره.

ابوعطا (Ebû 'Eta): ناغی
ئاوازه کا موزیکا ئیرانی یه.

ایباری (Ebyarî): خه لکئی «ایبار -
گونده که ل مصری» - جوړه کئی
په رۆکی یه - جوړه کئی کوترا نه.

- ابیز (Ebîz): چریسکا ئاگری.
- اپرویز (Epervîz): سهرکەفتی - خوشتقی.
- اپسان (Epsan): بەراف، هوسان. ههروهسا (افسان) ژێ لکاره.
- اپشک (Epşek): خوناڤ.
- اپیشه (Epîşê-e): بێ کار.
- اج (Ec- Uc): کولند.
- اجامر (Ecamêr): کۆمه‌کا مروژین کو حه‌ژ به‌له‌لی بکه‌ن.
- اجغار (Ecjar): ئاگرێ گه‌ش.
- اختر (Exter): ستیر - به‌خت (ستیرا به‌ختی) - ههروهسا ناڤی گیایه‌کی یه - چه‌رمه‌کی چوارکۆژی به‌سهری رمه‌کی ڤه (بۆ پتر زانیاری یا بنیره: اختر کاویان).
- اختر بین (Exter bîn): ستیر ناس - فالقه‌که‌ر، خیتزانک.
- اختر شېگردد (Exterê şebgerd): درکه‌یه بۆ هه‌یڤی و ئانکوبا وئ، ستیرا کوب شه‌ڤ دگه‌رییت.
- اختر کاویان (Exterê Ka-viyan): هه‌ر وه‌کی مه‌ل پیتستر گوتی اختر چه‌رمه‌کی چوارکۆژی بوو کوب سهری رمه‌کی ڤه‌ گرتددان و ب گه‌وه‌رین جوراوجور
- د خه‌ملاندن و که‌سه‌ک دا هه‌لگرت و دا ب به‌ر سوپای که‌ڤیت. سهر ده‌می هه‌خامه‌نشی یان و ساسانیان ئه‌ڤ (ئه‌خته‌ره) هه‌بوویه و چیدبیت هیشتا که‌ڤنتر ژێ بیت، ژ به‌ر کو ڤه‌کۆله‌ر دبیترن (kavi) ئانکوا وئ (شاه یان ژێ شاهزاده) یه و وه‌کی دبیترن (اختر کاویان) ئانکو ئه‌خته‌را شاهینی، هه‌رچه‌نده‌ د داستانیان که‌ڤن دا هاتییه کو (اختر = درفش) یا کاوی ئاسنگر بوویه، بێ کو زحاک قه‌لپ دای و فریدون تانییه شوینی.
- اخترمه (Exterme): ئالا و هه‌سپ و چه‌ک و هه‌ر تشته‌کی وه‌کی وان کورد شه‌ری دا ژ نه‌یاری بستین (ب عه‌ره‌بی دبیترن غنیمه).
- اختره (Exte - Axte): خه‌ساندی (مه‌به‌ست ژێ مروژنی بین گون کو بێ ده‌نگی وی وه‌کی ژنکا و موی ل سه‌روچاڤان نه‌هین، یان ژێ ئه‌و هه‌سپین کو ده‌ینه خه‌ساندن داکو قه‌له‌و به‌ن).
- اخروش (Uxrûş): ده‌نگ و هه‌را، ده‌نگ و دۆر، قه‌ره‌بالغ.

ارتش (Ertêş): کۆما سوپاییڭ	اخسمه (Exsume): بیره.
وه لاته کی.	اخش (Exş): قه در و قیمة ت و بها.
ارتشبد (Ertêşbud): بلندترین پلا	اخککندو (Exkekendû):
له شکهری یه لجه م ئیرانیان.	خشخشوک.
ارج (Erc): قه در و قیمة ت.	اخکوک (Exkok): فیقیی
ارج (Erec): زار او ده کی پیقانی یه،	نه گه هشتی کو لده ف مه پیقیی
هه ر ژ سه ری تبلی تا دگه هیته	(که پک و تویک) لشوینی دهینه
دوماهیئا نه نیشکی کو دورین نیف	بکارییان.
میتری یه.	اخگر (Exger): پهل (ره ژی یا ناگر
ارجمند (Ercmend): ب قیمة ت،	پیشه - گه ش -).
ب بها، ریزدار، هیژا.	اخم (Exme - Exm): کوریشکین
ارجنه (Ercene-ê): ناخی ئاوازه کا	بره و نه نیی.
موزیکی یا که فنا ئیرانی یه.	اخمو (Exmû): نه نی گری، بره
ارچه (Erçê): هه رچه نده، هه که رچی.	تیچکچووی، توپره.
ارچین (Erçîn): دهره جکی	ادا (Eda): ناز و غه مزه - زارقه کرن.
پیستری.	اداک (Edak): گزیرته، هشیکی یا
ارد (Erd): دروستی و راستی -	لناث دهریایی.
پاکی، پاقری - ژئی هاتی، لایق -	ار (Er): کورتکری یا په یقا (اگر)،
توپه بوون - ناخی فریشته کی یه د	ئانکو: هه که، نه گهر، هه گهر.
ئایینی زهرده شتیان دا کو زیره قانا	دیسان کورتکری یا په یقا (اره) یه
مال و سامانی یه - ناخی رۆژا	ژی، ئانکو: مشار (منشار).
بیست و پینجی و ناخی زیره قانی	ارابه (Errabe-ê): نه ره بانا کو
رۆژا بیست و پینجی یه ژ هه می	بدویف هه سپا قه دکهن.
هه یقین سالا هه تاقی.	اربو (Erbû): هرمیک.
ارداد (Erdad): فیلباز و حیله کهر.	ارتجک (Ertecek): برویسی یین
اردب (Erdeb): شهر و شور -	نه سمانی.

جہنگ.	ارغ(Urx): کیفکویی بوون.
اردم(Erdem): هونه ر و پیشه -	ارغشتک(Erxušte): رهقس و
کاری باش - هه ر ئیک ژ سوره تین	سهما - دهنگی کوژ لیکدانا تبلا
مه زنین په رتوکا «زه ند».	رادبیت دهمی سهما که ره گلهک ب
ارده(Erde): کونجی یین	که یف.
قوتای (نارکی کونجی یا).	ارغون(Erxon): هه سپی کو حیل
اردی(Urdî): کورتکری یا	دکه ته غار.
«اردی بهشت» کو هه یفا دووی یه ژ	ارگ(Erg): که لها موکم کو دکه نه
سالا هه تاقی یان ژ ی باشتیر بیژین	ئا قاهی بی حوکه متی و ئەف که لهه،
هه یفا دووی یه ژ وهرزی بهاری.	که لهه کا بچوبکه کو د ناه
اردی بهشت(Urdîbêhêst): بنیره:	که لهه کا مه زنتر دا دهیته چیکرن.
(اردی) - د ئایینی زه رده شتیان دا،	ارمزد(Urmuzd): ستیرا
ناقی فریشته کی یه کو د جیهانا	«موشته ری» - ناقی روژا ئیکتی یه
میننه فی دا نوبنه ری پاکی و	ژ هه ره هه یفه کا سالا هه تاقی.
پیروزی یه و د جیهانا	ارمغان(Ermexan): خه لات و ئەو
خاکی (گوبا زهمین) دا زیره فانی	تشتی کو ری قنگ بو که سه کی یان
ئاگری یه و وه کیلی روژا	هنده کا دگهل خوه دئینیت دهمی ژ
(اردی بهشت) ی یه کو روژا سییی	وه غه ره کی دزقربته فیه.
یه ژ هه می هه یقین سالا هه تاقی،	ارمگان(Êrmegan): فی رکه ر،
کو ئەف روژه لجه م ئیرانیان جه زن	ماموستا، راهینه ر.
بوو و دگوتنه فی جه زنی	ارموی(Urmevî): بووی که سی
(اردی بهشتگان -	دهیته گوتن یی کو خه لکی باژی ری
Urdîbêhêstgan).	«ئورمی» بیت کو باژی ره کی
ارس(Ers): روندک.	کوردستانا ئیرانی یه، و هنده ک
ارشک(Erşek): زه لام - نیر - ژ	ژی دیبژنه فی باژی ری (رضاییه).
ناقین که قنن ئیرانیان.	ارناوود(Ernawud): ملله ته که ژ

ازبر (Ezber): ژ بهر (حفظ) [بو
نمونه هه گهر هوزانه کێ ژ بهر
بکه ن] - ئەف پەيشه د زمانێ
عه ره بێ دا ئانکو زهلامێ ملپان و
ب زاخ و فارس ژێ هه ر ب قی
واتای بکار دئین.

ازدر (Ezder): ژ هه ژێ.

ازدو (Uzdo): جهوی، سترک.

ازغ (Ezx): ئەو چقین داری پین کو
لدهمێ که زاخی دهینه برین - کیم
و عه داڤ.

ازگات (Ezgat): دل پیس، دلخراب،
دل ب گومان - به دکار، خرابکار.

ازیرا (Ezîra): ژ بهرکو، چونکی.

ازکهان (Ejkehan): ته نهل،
که دوه ر - که فر.

اسپرسا (Espersa): ئیرانیین که قن

ئەف پەيشه بو پيشانی بکار دئینان،

ئەو ژێ دا کوپه جه حیلکه بو دهمی

دوو ده قیقا که ته غار و ئەو

مه سافا کو به زوکی دپیشا دگوتنی

(اسپرسا) یهک کو به رامبه ری

(١٥٠-١٨٩) میترايه.

اسپرلوس (Êsperlos): ته لار،

قه سرتین شاها.

اسپری (Êsperî): ب داوی هاتی،

نه ژادی هندوئه وروپی کول وه لاتی
ئەلبانیا د ئاکنجی نه - ژنا شه رکهر
و شه ره لیخ.

ارندان (Erendan): پەيشه
حاشاتیین (حاشا، کلا).

اروانه (Ervane): جو ره کێ حیشترا
می یه.

اروند (Ervend): ئەزموون - رینج -
کو شان - ئاره زو - جادوو - فیل،
حیله - توند و تیژ - ب هیز.

ارویس (Ervîs): د ئایینی
زه رده شتی دا ناڤی به ره کێ مه زنی
چوار گوشه یه کو ئالافین عیباده تی
وه کی ته ست و هاو نی دادنه سه ر.

اره (Errê): مشار (ئامیره که بو برینا
دار و ئاسنی و..... هتد، بکار
ده یته).

اریب (Urîb): خوه هر - چه میای -
شه ت (بو په رک و په روک و زه قیا)
لکاره.

اریس (Erîs): زیرهک و هشیار.

اریش (Erîş): زیرهک و هشیار.

ازار (Êzar): شه ل - هیزار (بنی

دیواری ژ رویی ئه ردی تا نیزیکی

ئیک میتری) - بنی

ناڤی (کو برترین جهی ناڤی).

بۆراندی.

اسپندارمذ (Êspendarmez): د

ئایینی زهرده شستی دا، ناڤی
فریشته کی یه کو زیره فانا ئهردی
یه و وهکیلا روژا پینجی یه ژ هه
هه یقه کا سالا هه تاقی، ههروه سا
ناڤی هه یقا دوازدی و ناڤی روژا
پینجی یه ژ هه هه یقه کا سالا
هه تاقی.

اسپتمان (Êspîman): نازناڤی

زهرده شت پیغه مبهری یه.

اسپیل (Espîl): کهسی کو کاری وی
دزینا هه سپا بیت.

است (Est): ههستی، هیسک.

است (Est-Ust): کورتکریا
اوستا (پهرتووکا ئایینی یا ئولی
زهرده شتییا یه).

استاخ (Ustax): دلیر، ئازا،
نه ترس. «گستاخ» پتر لکاره.

استاره (Êstarê-e): ستیر - سازه کا
موزیککی یه کو ب سئ تیلانه -
ئهف په یقه ب ئانکوا (نخیفک،
په رده و عهبا) ژی دناڤ زمانی
فارسی دا لکاره، هه رچه نده دیاره
یا ژ زمانی عه ربهی هاتییه
وه رگرتن.

استاخ (Êstax): ستهور (گیانه وهر

یان مروڤی کو نه زیت).

استام (Ustam): لغاڤا هه سپی -
زینا هه سپی - هه ر تشته کی
هه سپی کو ب زیر و زیقی هاتییه
خه ملاندن.

استان (Ustan-Êstan): جه،
جهی راهه ستیانی، جهی ئاکنجی
بوونی - پارێزگه ه.

استبر (Êstebr): مهزن - ستوبر - ب
که له خ.

استخران (Ustuxan): ههستی،
هیسک - بهرک (وهکی بهرکی
خورمی و بهرکی مرثمی...).

استر (Ester):
هیستر (گیانه وهره که).

استردن (Usturden): تراشین -
پاڤژکرن.

استرش (Usturêsh): بیتر، مه ریتل.

استره (Usture-ê): گوبزان (ئالاقی
سه ر و روی تراشینی بوو).

استم (Êstem): ستهم، زولم،
زوری.

استمگر (Êstemger): زۆردار،
زالم، سته مکار.

استن (Ustun): ستوین.

هاڻيٽين دوارا.	استنبه (Êstenbe-ê): ڪريت - گر -
اسن (Esen): جلڪي بهروپشت،	ب هيز، دلير - بوڊيو و ڪاويسا
جلڪي ڦاڙي - گوندوريت باڙيري	دهيته ڳوٺن.
«فارس».	استوار (Ustovar): موڪوم - راست
اشپيل (Eşpîl): خهري ماسي.	و دروست - بنه جه - جهي باوهري
اشتاد (Eştađ): ناڻي فريشته ڪي يه	- پله ڪا لهشڪهري يه دناڻبهرا
د ٽاينن زهردهشتي دا و ناڻي	(گروهاني ٽيڪم و ستوان) ي دا.
روڙا بيست و شهشي يه ڙهر	استودان (Ustûdan): ههستيڊانڪ
ههيفه ڪا سالا ههتاڻي.	- ڳورستان - زبارةتين
اشتر ڳاو (Uştur gav): زهرافه،	زهردهشتيان.
(شترگاڻ پلنگ) پتر لڪاره، ڙ	استودن (Ustuden): پهسندان -
به ڪو گهردهنا وي وهڪي يا	پتهلدان، مهڊڪرن.
هيشترئ يه و شاخين وي وهڪي	استور (Ustur): دهواري ڪو باري
بيتن گايه و رنگي وي ڙي مينا	بهه لگريت يان سواري ڪه بويل
پلنگي پني پني يه.	بڪهت، وهڪ: ههسپ و هيستر
اشترلڪ (Uşterlek): ڪهريڪل،	و.....هتد. ههروهسا (ستور) ڙي
ڪو بههريبي ديڙئي (نعام)،	لڪاره.
ههروهسا د فارسي دا (شترمرغ)	استوه (Ustuh): وهستي، ماندي.
پتر دهيته بڪارئينان.	اسغر (Usxur): سيخور.
اشتڪ (Êstek): قوماتڪ (ئهو	اسڪدار (Eskudar): نامه بهر -
پهروڪي ڪو نوبزادهي دناڻ را	پيلڪ (قاصد).
ديچن).	اسڪندان (Êskendan): ڪليل و
اشتلم (Uştulum): زور و سته م -	قفل.
قههري بالغ و ههشترحوت.	اسڪنه (Êskênê-e): پيڪرن (بو
اشرفي (Eşrefî): جوڙهڪي پاري ڙيري	داروباري لڪاره).
بي ٽيراني ڪو د ڪهڻ دا دهاته بڪار	اسڪيزه (Êskîzê-e): جوتڪ

- ئېنان و كېشا وی بهرامبهر (۱۸)
نوكا - زاراو كه د پېشانى دا زېړنگر
بكار دئین - بوو.
اشك (Eşk): رۆندك - چپكین
ناقی.
اشكاف (Êşkaf): دهرز، كه لشت،
شكه - كون - كهنتورا پهرتووك و
ئامانا.
اشكافتن (Êşkafte): دهرزین -
كه لشین - كونبوون - دهرزاندن -
كه لاشتن - كون كرن.
اشكفت (Êşkift): ئهو تشتی كو
دهرز قی كهفتی یان هاتیه
كه لاشتن یان هاتیه كونكرن، بو
نمونه هه گهر كونهك ل چیاى ببیت
دیژنی (اشكفت) یا كوئهم
دیژینی «شكهفت».
اشكل (Êşkêl): ههسپی كو دهستی
وی بی راستی و پی وی بی چه پی
سپی بن - فیل و حیل - قه لپ،
سه خته.
اشك میغ (Eşkê mîx): باران،
چپكیت بارانی.
اشكنه (Êşkene-ê): ناقی
خوارنه كی به - ناقی ئاوازه كی به ژ
موزیكا كه فنا ئیرانی -
- بادان (بادانا بسکی).
اشكوفه (Uşkufe-ê): كولیلكا
دارى كوبه ری بهلگا دبشكفن -
هلاقیتن (دل رابوون).
اشنوسه (Êşnûse-ê): بیهنشك،
(اشنوشه، شنوشه، شنوسه،
وستوسه، ستوسر) ژى لكارن.
اشو (Eşo): زهلامى دلپاك و پیروز
و ب وژدان - بههشتی.
اشیهه (Eşîhe-ê): شهینا ههسپی،
(شیهه) ژى دئیتته بكارئینان.
اصفهان (Êsfehan): كوما
سوپاه (اسپاهان) - ناقی باژیره كی
مه زنی ئیرانی به كو دبه سهنترى
پاریزگه ها دهی یا ئیرانی - ناقی
ئاوازه كا موزیكى به.
اصفهبud (Êsfehbud): اسپهبد:
فهرماندى سوپای.
اعزام (Ê'zam): د فارسی دا ئانكو
هنارتنا كه سه كی بو جهه كی.
اغلیسون (Êxlîson): كه سكوسور،
كه سكوتالا (قوس قرح).
افت (Uft): كهفتن - كیمى، كیم و
كاسی.
افتادن (Uftaden): كهفتن (چ ژ
جهه كی خوه بهاقینه ئردی و

- بکه‌ثیت، یان ژى ژ زیده
وهستیانی خوه لسه‌ر پیت خوه
نه‌گرت).
افتالیدن (Êftalîden): ره‌شانندن -
په‌لاته‌کرن - دراندن - که‌لاشتن.
افچه (Efçe): هه‌لامه‌ت. هه‌روه‌سا
(مترس، مترسک، هراسه، داهل)
ژى د زمانى فارسى دا دئینه بکار
ئینان.
افد (Efd): سه‌یر، عنتیکه.
افدر (Efder): مام (برایى بابى)،
هه‌روه‌سا برازا ژى لکاره (چ کچ
بت، چ کوپ). هندهک جارا (اودر
یان ژى اخدر) بکار دئینن.
افددم (Efdum): دویمه‌ی،
سه‌ره‌نجام.
افراس (Efras): کاریز - کانى.
افزون (Efzûn): زیده، پتر.
افسر (Efser): تانج (کولاقى
شاهینیى) - پله‌کا له‌شکه‌رى یه.
افسردن (Efsurden): چرمسین -
سار بوون - جه‌مسین - دلسار بوون
- خه‌مگین بوون.
افسوس (Efsûs): زولم و سته‌م -
خه‌م و کوفان - ترانه و یارى.
افسون (Efsûn): فیل و حيله -
- قه‌لپ، سه‌خته.
افشار (Efşar): مالکه‌کا
تاو‌لئ (تاو‌له جوره‌کئ یاریى یه) -
ناقئى ئاوازه‌کا موزیکا ئیرانى یه -
تائیفه‌کا نه‌ژادئ تورکایه کول
ئازهر بایجانا ئیرانى و قه‌زوین و
که‌رمانى دژین کو (نادر شاهئ
ئه‌فشار - ئه‌وئ کول سالا
۱۰۰ کۆچى ژ دایک بووى و ل
سالا ۱۴۸ کۆچى بوویه شاهئ
ئیرانى و ل سالا ۱۶۰ کۆچى
هاتیه کوشتن - ژ قئى تائیفه‌ی بوو).
افشک (Efşek): خوناڤ.
افشون (Efşûn): سئ تلک و
مله‌ییب.
افشه (Efşe-ê): سافار - دانقوت.
افغان (Efxan): هه‌وار - ئاخینک -
زیمار.
افگار (Efgar): که‌سیره، وهستیای
- خه‌مگین - بریندار.
افندیدن (Efendîden): شه‌رکرن -
هلی‌خستنا شه‌ر و شه‌ره‌نیخا.
اقبیل (Êqbîl): ئقبال، به‌خت -
خوه‌شبه‌ختى.
اکبیر (Êkbîr): پیس، کریت.
اکدش (Êkdêş-Ekdeş): دوقۆر،

- گیانه‌وهر یان مرۆڤی کو ژ دو
نەژادا بیت (دهیک ژ نەژادەکی و
باب ژ نەژادەکی دیتەر).
اکنون (Eknûn): نهۆ، نوکە، نها.
(کنون و نون) ژێ لکارن.
اکوان (Ekvan): گولا نەرغەوان -
گونه‌هکار - ناڤی دێوه‌کی یه د
داستانین شه‌هنامی (شاهکارا
نەبولقاسم فردوسی) دا کو دگهل
روسته‌می شهر کر و هاته کوشتن.
اگر (Eger): هه‌گەر، هه‌که. (گر و
اُر) پتر لکارن ب تایبه‌تی د
هۆزانا دا.
اگرچه (Egerçê): هه‌رچه‌نده،
هه‌که‌رچی.
الاخن (Elaxûn): ئاواره و
دەربە‌دەر.
الام (Ulam): ئەڤ په‌یشه ژ تورکی
یا مه‌غولی هاتیه وه‌رگرتن و ل
سه‌ر ده‌می قه‌ره‌قبونلو و قه‌جه‌را
که‌سه‌ک هه‌بوو کو به‌لاش خزمه‌تا
مه‌ئمووری دیوانی دکر و ری نیشا
وی مه‌ئمووری ددا ژ گونده‌کی بو
ئیکتی دی کو دگوتنه وی که‌سی
یان وی ری نیشاندەری: «الام».
الاو (Elav): گۆری یا ئاگری.
- البا (Ulba): خوارنه‌که کو پیک
ده‌یت ژ دل و میلاک و پیشازین
لبەر دوه‌نی سۆرکری. (قلیه پوتی
و حسرة الملوك) ژێ لکارن.
الباد (Êlbad): کویرنج.
الپر (Elper): زیره‌ک - فیتل باز.
الجهت (Elçext- Elcext): هیڤی
- چاهه‌ری (بو وی که‌سی ده‌یته
گوتن یی کو چاهه‌ری ول هیڤیی
بت کو دی خه‌لکه‌ک هه‌ر تشتا
ده‌تی، بلا نه‌ی پیدڤی بیت ژێ).
الدنگ (Eldeng): بی‌عار - که‌دوهر
- کولانی (یی کول کولانا مه‌زن
ببیت و هه‌ر رۆژ ل مالا ئیکی
بخۆت و قه‌خۆت).
الرد (Elerd): توپه‌کا مه‌زنه کو ژ
ریسی ده‌یته چی‌کرن و بو
قه‌گوه‌استنا (کا، شینکاتی،
سلک و.....هتد) بکار دئین.
الست (Elest): ران، ره‌هن.
الفختن (Elfexten): کۆمکر،
خرقه‌کرن. (الفاختن، الفخدن،
الفغدن، الفنجیدن) ژێ لکارن و بو
جه‌ی کۆمکرنی په‌یڤا (الفنجاگه‌:
Elfencgah) بکار ده‌یت.
الفیه (Elfiye): ده‌زگه‌هێ گوه‌نیلی

الواط (Elvat): زهلامی بیعار -
فهلپته و کولانی.

الوس (Elûs): سپی - ههسپی سپی.
الیجه (Elîce): جوړه کئی پهروکئی
گه خگه خئی نارمیشی یان هریی یه
کوب دهستی چیدکهن.

امرداد (Emurdad): ناڅی
فریشته کئی یه د ئایینی زهردهشتی
دا - ناڅی روژا ههفتی یه ژ ههر
ههیشه کا سالا هه تاڅی - هه یڅا
پینجی یا سالا هه تاڅی
یه (مرداد).

امرود (Emrûd): هرمیک.
امروز (Êmrûz): ئه ثروکه (روژا کو
ئهم تیدا)، بیتی پیتا (زا ژی
گه لهک بکار دهیت.
امروزه (Êmrûzê): څی زهمانی،
څی سهردهمی.
امسال (Êmsal): ئه ث ساله (سالا
کو ئهم تیدا).

امشاسپند (Emsāspend):
فریشته. د ئایینی زهردهشتی دا
ناڅی ههر شهش فریشتین مهزنین
پله یهک (بهمن، اردی بهشت،
شهریور، اسپندارمذ، خرداد،
امرداد) بوو، و مهزنی څان ههر

بی زهلامی. «الفیه شلفیه»: ناڅی
په رتوکه کئی بوو یا پری وینین
رویس و دلبر کو «حکیم ازرقی
شاعر» پو «طغان» شاهی سه لجوقی
به رهه ف کربوو و ناڅی وئ کربوو
[الفیه (کیر) و شلفیه (قوز)]،
ههروه سا هندهک دبیزن «الفیه و
شلفیه» ناڅی دو ژنا بوویه.
الک (Elek): بیژنیک.

الک دولک (Elek dulek): یاری
یه کا بچوبکایه کو ئهم دبیزینی
(ترانی).

الکی (Elekî): کارئ بیهوده -
ئاخفتنا کوراستی بو نه بت، (ئهم
د کوردی دا لشوبنا څی په یڅی،
په یڅا «ژقه ستا» بکار دئینن).
الگو (Ulgû): غمونه (خه یات و
پتلا ف چیکه ر پتر بکار دئینن).

الم شنگه (Elem şengê):
قهه بالغ، هو سه، دهنک و دور.
النکو (Elengû): بازنک (ئهوئ کو
ژنک پو جوانی دکه نه دهستین
خو). (دستبند و دستیاره و دست
برنجن) ژی لکارن.

الوار (Elvar): دهپی پان و درپژ و
ستویر.

- شەش فریشتا (سپنتامینو) بوو کو
پاشان ناڅی (ئاهورامهزدا) دانانه
سه.
- امشب (Êmşeb): ئیشەف، ئەف
شەفە (شەفا کو ئەم تیدا).
امل (Ummul): کەڤنەپەرئیس (پتر
بووان ژنکا بکار دەیت یین کو
هیشتا گریدای ب داب و نهریتین
کەڤن قە بن).
امیان (Emyan): چزدانکا
چەرمی (چزدانکا پارا).
انار (Enar): ھنار.
انار بن (Enar bun): دارا ھناری.
انارستان (Enarêstan): باغی
ھنارا.
اناهیتا (A-Enahîta): پیس
نەبووی (پاک) - ناڅی فریشتەکی
بوو کو وەکیلا ناڅی بوو کو پاشان
گوتنی (ستیـرا زوهره)؛
(اناهید)ژی لکاره و (ناھید) ژي
کورتکری یا وئ یه - ھەروەسا
ناڅی پەرستگەھەکی بوویە ل
ھەمەدانئ و ل سەردەمی
«ھەخامەنشی یا» - پەرتووکا
ناڅیستا، اناهیتا ب کچەکا جوان
دایە نیاسین.
- انبار (Enbar): عنبار.
انبارک (Enbarek): جەبلخانە،
ئەف ناڤە ل سەردەمی ساسانیان بو
عنبارا چەکی دەھاتە گوتن، و ئەوی
کو لہەر دراوہستا دگوتنی (انبارک
سالار، یان ژي انبارک بذ).
انباز (Enbaz): ھەفتا - ھەڤکار -
شریک.
انباشتن (Enbaşten): عنبارکرن،
خەزنکرن.
انباغ (Enbax): ھەفتا - ھەڤکار -
شریک - ھەوی (دەمی زەلام دکەتە
دوو یا چەند ژن، ئەو ژن دبنە
ھەویین ھەڤ).
انبان (H-Enban): ھنبان.
انبردست (Enburdest): پلاییس،
کیلتان.
انبرە (Enbere): گیانەوهری کو موی
یان ھریا وی وەریابیت -
ھەسپ و حیشتری کو ناڅی پئ
دکیشن.
انبست (Enbest): مەیین،
جەمسین، قەرسین، رەق بوون (بو
ماس و شیر و خوینی دەیتە
بکارئینان).
انبەلە (Enbele): تەمەرھند (فیقی

انجیر بن (Encîr bun): دارا	یہ کہہ).
ہیژیری.	انبوب (Enbûb): بہرک و مہحفویر
انجیردن (Encîrden): کون کرن.	یان ہەر تشتہ کی کو بیته
انجیرہ (Encîrê): کون (پتر بۆ کونا	رائیخستن.
قۆنئ بکار دهیت).	انبودن (Enbûden): ئافراندن،
انجین (Encîm): پرت پرت کری.	چیکرن، خولقاندن - چنن (گول
انچوچک (Ençûçek): دندکا	چنن) - سفتاندن (وہکی نشینکین
هرمیکئ - ہەر تشتہ کی هویر یان	مالئ دهمئ کو لسه ریک
بچویک - مروؤقی بهژن کورت و	دسه فتینن) - خرڤه کرن و تژی کرن.
هویر (قه زم).	انبوه (Enbûh): پر، گه لهک - ئالوز
انداختن (Endaxten): ئیخستن -	و دناقی کرا.
هاقیتن - رائیخستن.	انبویدن (Enbûyîden): بیهن
اندازه (Endazê): چهنداتی -	کرن.
قه داره - قه در و قیمه ت.	انبیس (Enbîs): گه نم یان نوک
انداهه (Endavê): مالنچ -	و.....هتد، کو گیره کری بن و دابنه
شکایه ت.	بای.
اندخس (Endexs): پشته فان.	انتر (Enter): جوړه کی مه میونکایه
اندخسواره (Endexsvarê): که له.	کورانیته وئ د بی موبنه و کوریا
اندر (Ender): هوندر، ژ ناڤدا -	وئ درپژه و سیرکباز بۆ که ناندنا
هنده جارا دبیتته پیشگر و ب	خهلکی، وانا فییری کارین سهیر و
ههردوو رهنگین (اندر، در) ل	که نیلوک دکن.
پیشی یا (فعل) ی دئین و جارا	انجمن (Encumen): جقات.
ژی دبیتته پاشگر و بدویف	انجوخ (Encûx): کوریشکین
(ناڤ) ی را دهیت و ئانکوا (زپ)	سه روچاقا یان لهشی ل ژیر
ددهت، وهکی (پدر اندر =	کار تکرنا پیری.
زرباب).	انجیر (Encîr): هیژیر - کون.

اندربای (Enderbay): کورتکری	و خه مگین.
یا په یڅا «اندربایست» ه، ئانکو:	اندوختن (Endûxten): خرڅه کرن،
پیندځی، پیوېست.	کوژمکرن، جه مانندن.
اندرخور (Enderxor): ههژی، ب	اندول (Endûl): بهرک.
سه رځه، لایق.	اندوه (Endûh): خه م - کوڅان -
اندرز (Enderz): پهنه، شیره ت -	که سهر.
وه سیه ت، چیکا یه ت.	اندوه زدا (Endûh zuda): نه و
اندرزگر (Enderzger):	تشت یان نه و که سې کو خه ما کیم
نصحه تکه ر - ل سهرده مې ساسانیا	بکه ت.
دگوته مسته شار (راوېژکار) ی.	اندوه فزا (Endûh feza): نه و
اندروا (Enderva-derva):	تشت یان نه و که سې کو خه ما زیده
سه رنوخین - هلاویستی -	بکه ت.
سهرگردان.	اندوه گسار (Endûhgusar):
اندروب (Enderûb): گورپی	خه مخور - خوه شریک زانین د
یاتی (جوړه کئی ئیشا پوېستی یه).	خه مین ئیکئی دی دا - نه و که سې
اندرورد (Enderverd): شه لواری	کو دلہی دلی که سې دلمای دده ت.
کورت.	اندوه گین (Endûhgîn): خه مگین،
اندرون (Enderûn): هوندر، ژ	دلته نگ.
ناقدا.	اندی (Endî): ب هیفی بوون - سه بر
اندک (Endek): پیچکه،	- ههروه سا ئانکوا «بوو - بلا
کیم. [اندک اندک = پیچ پیچه،	بیت (باشه) - ماژخونه - به لکی»
کیم کیم].	ژی دده ت.
اندک خور (Endek xor):	اندیشمند (Endîşmend): خودان
کیمخواره.	هزر، ره و شه نفکر، ره و شه نبیر.
اندمه (Endeme): بیرئانینا خه مین	اندیشه (Endîşê): هزر - دالغه -
که څن - گوته سهرهاتیین نه خوهش	گومان - ترس.

- انر (Ener): هەر تشته‌کی کریت و پیس - ترسناک.
- انژه (Enje): نیسک.
- انفست (Enfest): ته‌قنی ته‌قنپیرک، ته‌قنی داپیروشکی.
- انگ (Eng): زرکی‌تک - می‌شا هنگ‌قینی - دۆب (دۆبا هنگ‌قینی) - ئاڤا فیقی (عصاره) - بۆریکی‌ت کوژ ته‌قنی هاتبنه چیکرن و دناڤ دیواری یانژی ل بن ئه‌ردی را بۆ شه‌گوهاستنا ئاڤی ده‌ینه بکارئینان.
- انگار (Êngar): هه‌روه‌کی، هه‌چکو.
- انگاره (Êngarde): چیڤانوک - چیرۆک - سه‌ره‌اتی.
- انگاز (Engaz): ئالاڤ.
- انگبن (Engubîn- Engebîn): هینگ‌قین یانژی هه‌ر تشته‌کی شرین.
- انگرده (Engurde): تلپا تری.
- انگروا (Engêrva): هه‌ڤشی.
- هه‌روه‌سا (زاغه و آغل) ژى ده‌ینه بکارئینان.
- انگر مینو (Enger mînu): انگره مئین یوه: روحا خرابکار (ئه‌هریمه‌ن)، د ئایینی
- زه‌رده‌شتی دا ریبه‌ری خرابیی و نیشانا شه‌ر و فه‌ساد و پیسیی و سه‌رۆکانیا پویچی و کریتاهی و تارباتیی یه.
- انگژ (Engêj): بیتر، مه‌ریل.
- انگشت (Engušt): تېل، تل (تلین ده‌ستی یان پیی).
- انگشت (Engêšt): ره‌ژی.
- انگشتال (Engêstal): نه‌خوه‌ش، نه‌ساخ.
- انگشتر (Engușter): گوستیرک.
- انگشت شمار (Engušt شمار): کیم (ته‌مه‌ت تلین ده‌ستا).
- انگشته (Enguște): مله‌پ.
- انگل (Engul): تلین ده‌ستا.
- انگور (Engûr): تری؛ لی هه‌گه‌ر نه‌گه‌هشتی بیت دبێژنی «غوره Xûrê».
- انگورستان (Engûrêstan): ره‌زی تری. هه‌روه‌سا (تاکستان، موستان، رزستان) ژى گه‌له‌ک لکارن.
- انگور فرنگی (Engûr ferengî): درى، تری ره‌شک.
- انگورک (Engûrek): بۆ بچوبک کرنا تری ده‌يته‌ گوتن - جوړه‌کی

تهڻپيرکايه - بيبیک (بيبيکا چاڻي).	رهنگ (لون).
انگوری (Engûrî): يا	اوباردن (Obarden): داعويران.
تری (مه بهست ژئ ټه و مهيه يا کوژ	اودر (Evder): مام (برايي بای).
تری دهيتته چيکرن) - يا	اور (Ever): خه بهر، جنيو، قه سين
باژيري (انگوريه، انگورا، انقره،	کريت، فه حش.
آنکارا، پايتهختي تورکيا) کود	اورا (E-Uvra): که له.
کهڻ دا لڅي باژيري جوړه کي	اورمزد (Ormezd): کورتکري يا
شالا دهاته چيکرن و يا ناقدار بوو	ټاهورامه زدا (خودايي ټيکانه) -
ب شالا نه نگوري.	ناڅي ستيرا موشته ري به - ناڅي
انگيختن (Engîxten): لڅاندنا	فريشته کي به - ناڅي روژا ټيکي
تشته کي ژ جهي وي - دانه کاري -	به ژ همي هه يقين سالا هه تاڅي.
ناراندن.	بو زانين هه روژه کي ناڅي خو
انگيزه (Engîzê): ټه گهر، سه به ب.	هه بوويه کو ټه و ژي ټه ځانه:
انوشه (Enûşe-ê): نه مـ،	«اورمزد - وهمن - اردي بهشت -
هه رده مي، هه رده م شين.	شهربور - سفندارمزد - خور داد -
انيران (Enîran): ناڅي فريشته کي	امرداد - ديبادر - آدر - آبان -
يه د ټاييني زه رده شتي دا کو	خير - ماه - تير - گوش - ديمهر -
وه کيله ب ژن ټيناني - روژا سيهي	مهر - سروش - رشن - فروردين -
يه ژ همي هه يقين سالا هه تاڅي -	ورهرام - رام - باد - ديبدين - دين
بي نه ټيراني - ژ بلي ټيراني.	- ارد - اشتاد - آسمان - زامباد -
انيسان (Enîsan): چيڅانوک -	مانترسفند - انارام».
ناخفتنن دره و بيهوده.	اورنگ (Evreng): تهخت (تهختي
انين (Enîn): گوزکي بچوبکي کوژ	شاهيني) - عه قل و زانين -
تهقني هاتبيته چيکرن.	مه زناتي و جواني.
اوام (Evam): دهين، قهر -	اوستام (Ostam): زين يان لغاڅي
	هه سپي.

اوشنگ (Evşeng): رستا کو جلکا پیچ داددهن.	ایدون (İdûn): نوکه، ئەف دەمه - قێره - ئاها هوڤسا.
اولنج (Olênc): ئوبشیی تری کو تلیپن تری پیڤه نه مابن.	ایر (Êyr): قونیر و پرسکین هویر - ئالافتی گوھنیلپی زه لامی (کیر).
اویارقلی (Evvarqulî): ده به ننگ.	ایرمان (Êyrman): میهقان.
اهتوخشی (Uhtûxuşî): یان ژى اهنوخشی: صنعه تکار.	ایزد (Îzed): خدا.
اهران (Ehram): ته به رک.	ایستادن (Îstaden): راوه ستیان.
اهرم (Ehram): لهازه.	ایشان (Îşan): ئەو (جهناقى کۆم بو که سین سیی یین نه دیار)، ههروه سا وهک ریزگرتن بو (جهناقى کت بو که سیی یین نه دیار) ژى دهیت.
اهمر (Ehmer): طوری، توبری.	ایدا (Eymed): گیسن (جوتیار بو قلیب کرنا زه قیپ بکار دئین).
اهوار (Ehvar): سه رگه ردان، حه یران.	این (În): ئەفه (جهناقى نیشان دانى بو نیزیکیى)، ئەف جهناق هه کهر ببیته کۆم، بو مروڤا دى (اینان) بکار ئین و هه کهر کۆما گیانه وهره یان تشتا بیت دى (اینها) بکار ئین.
ایاره (Eyare): بازنگ، ده ستیه ند.	ایوار (Êyvar- Êyvare): ئیفار.
ایاز (Eyaz): فینکه بایب کوب شهف دهیت.	ایواز (Êyvaz- Êyvaze): خه ملاندی.
ایازی (Eyazî): خیلی، پۆشی (پاتى ره شی کوژنک ب سه ر چاقى خوه داددهن).	
ایتکین (Ît-Êytkîn): خودانى خانى.	
ایتوک (Ît-Êytûk): موژده، مزگینی.	
ایدر (İder): قێره، ل قێره - نوکه، نها، نهو، نهه.	

ب(Ba): تیپا دووی یه ژئه لفا بییا

زمانی فارسی. هندهک جارا دهیته

گوهارتن بۆ تیپا (و)، وهکی:

(باز: واز = شهکری. یان آب: آو

= ئاف)، و هندهک جارا دبه

(ف)، وهکی: (ابزار: افزار =

ئالاف)، و ل هندهک جهان دبه

(م)، وهکی: (غژب: غژم = لبا

تری) - ل دهستپیکا کاری فهрман

ژی دهیت، وهکی: (برو: ههپه).

با(Ba): ئامرازێ په یوهندی

یه (دگهل) - کورتکریا په یقشا

(باد)ه؛ ئانکو: بی، بیت،

وهکی (زنده با: ساخ بی، هه

بژی) - پیشگره که د زمانی کوردی

دا بهرامبهر (ب)ه، وهکی:

(باهنر «ب هونه»، با ادب «ب

ئه دهه» و..... هتد) - کورتکریا

(ابا) یا عه ره بی، وهکی: (ابا

جعفر: با جعفر، ابا سعید: با

سعید و..... هتد).

با آفرین(Ba aferîn): ههژی

په سندانێ.

با ارز(Ba erz): گرانبها، ههژا،

به ریز.

باب(Bab): باب - ههژی، لایق، ب

سه رقه - نسبه ت، حق، وهکی

دبیژن ب نسبه ت یان ده رحه قا

فلان تشتی، د فارسی دا دبیژن

(در باب فلان چیز) - بۆ پیشانی

بکار دهیت بهرامبهر (۶۰) شیت

گهزایه.

بابا(Baba): باب، باپیر، پیره میتر.

بابزن(Babzen): سیخا که بابا.

بابک(Babek): کورتکریا په یقشا

(باب)ه ئانکو بابێ بچوبک -

په روه رده کهر - جهی باوهریی و

شول بنه جه.

- بابو (Babû): كـــورتكـريا
په‌يشا (باب) ه ئانكو بابى بچويك
- دهر ویش يان مه‌زنې دهر ویشا.
بابوته (Babûte-ê): گوزكى پرى
ثاښ.
بابيزان (Babîzan): باوه‌شينك.
باتره (Batere-ê): دهف - بازنه.
باتنگان (Batêngan):
باجانه‌شك.
باج (Bac): باج، خويك - گوتار -
ئيك ژ مه‌راسيميت ئولى يين
زهرده‌شتى يا - تارياتى و بى
دهنگى ل دهمى ده‌ستپيكرنا
مه‌راسيمه‌كا ئولى - هه‌روه‌سا ئه‌و
دوعايين كو هيدى و لېن ليڤاڤه
دخوبن - ناڤى ئيك ژ نڤيژين
زهرده‌شتيا «سروش باج» ه ئانكو
گوتنا سروس؛ ئه‌و ژى دهمى
سپيدى ژ خه‌و رادين و پشتى
دهست و رويين خوه دشون ڤى
نڤيژى بجه ديين.
باجريزه (Bacurbuze-ê): هه‌ژى -
كه‌سى كو بشيت سه‌رپه‌رشتى يا
هنده‌كين دى بكه‌ت.
باخت (Baxt): دؤرا (خساره‌ت بو).
باختر (Baxter): روژئاڤا، په‌هله‌ڤى
يا بو (باكور) بكاردئينان.
باخه (Baxe-ê): كويسه‌له.
باد (Bad): با (هه‌وايى كو بلڤلقت).
- وهرمتنا جبه‌كى ژ له‌شى لدهمى
ئلتيه‌بايى - دفنبلندى (غرور) - بو
دوعايى بكار دهيت ب ئانكو با
«بى»، وه‌كى: (زنده باد: ساخ
بى، ساخ بت، هه‌ر هه‌بت، هه‌ر
بژيت).
باداباد (Badabad): لشوينا ڤى
رستى دهيت: (چ دقه‌وميت بلا
بقه‌وميت).
بادافراه (Badefrac): سزا.
بادام (Badam): باهيڤ.
بادام بن (Badam bun): دارا
باهيڤى.
بادام سياه (Badamê siyah):
دركه‌يه بو چاڤى دلبرى.
بادبان (Badban): ئه‌و خيڤه‌تا كو
دئىخنه به‌له‌ما دا بلڤلقت، بعهره‌بى
دبيژنى (شراع).
باد بدست (Bad bêdest): دركه‌يه
بو مروڤى رويت و ده‌ستڤاله و بى
شول.
بادېر (Badber): دركه‌يه بو مروڤى
مه‌دحوك و چوژى نه‌ئيت.

باد پروت (Badê burût): درک‌هیه	هەر رۆژ). هەر
بۆ کەسێ کوژ بلی خوه کەسێ	بادزن (Badzen): باوه‌شینک و
نەبێنت (خوه گەلەک مەزن دبێنت).	پانکە.
بادبەز (Badbez): پایبەز (وەرزێ	بادسار (Badsar): عاقل سڤک -
پایبەزێ).	وەکی بای (مەبەست ژێ بۆ
بادپا (Badpa): درک‌هیه بۆ ب حیل	چوونێ).
رێشه‌چوونێ (پتر بۆ هەسپی بکار	بادسەنج (Badsenc): درک‌هیه بۆ
دەیت).	کەسێ کود هزرا دا دگەهته
بادپەما (Bad pēyma): بنیره	ئارمانجین خوه - ئالافه‌که کو پلا
بادپا - بۆ مەروڤی بیکار و مفلس و	لەزاتی یا بای دیار دکەت و
دره‌وکه‌ر و پرپیژ ژێ لکاره.	بعەرهبی دبێژنێ (میزان الریاح).
بادخیز (Badxîz): جهێ کو گەلەک	بادکنک (Badkunek): پفدانک -
با لێ بهیت.	میزدانک، میزلدانک (مثانه).
باد دار (Bad dar): وەرمتی -	باد گند (Badê gund): ئیشا
درک‌هیه بۆ مەروڤی خوه مەزن بکەت	«فتق»، وەرمتنا کو دکەفته گونا.
- هەر وه‌سا کارێ فەرمانه و ئانکو:	بادل (Badêl): دلێر، دلاوهر،
وه‌سا هزر بکه کو بایه. یان ژێ:	عه‌گید، میترخاس.
چو هزرا ژێ نه‌که.	بادنجان (Badêncan):
باد دست (Bad dest): کەسێ کو	باجانرەشک.
گەلەک پارا سەرف بکەت.	بادنا (Badnema): ئالافه‌که کو
بادرم (Badrem-rum): بیهوده -	دادنه د رتیا بای دا، دا بزائن کا
بی کارتیکن - قەمای.	با ژ کیژ ره‌خی قه دهیت.
بادرو (Badro): خانیی هاقینی کو	باد نوروژ (Badê nûrûz): بایی
هەرچوار ره‌خین وی با تیڤا بیت و	بهاری - ناڤی ئاوازه‌کا موزیکی
بچیت.	یه.
بادروژه (Badrûzê): هەرۆک (یی)	بادوود (Bado bûd):

باردار (Bardar): دارا ب بهر —

ژنکا ب تشت (حال) - گیانه وهری
ناقر.

باردیچ (Bardîç): داره کی درێژ کو

ریتاله کا پهړوکی ب سهری وی
فه دکهن و وی پهړوکی تهر دکهن و
ته نویری پی پاقر دکهن.

بارک (Barêk): کورتگری یا

(باریک)، نانکو زراف.

بارکش (Barkêş): باربه (حمال)،

ههروه سا بو گیانه وهری و عه ره بانئ
و ترومبیلئ ژئ دهیت یین کو
باری بکیشن.

بارکش (Barkeş): خه مگین،

خه مخور، خه مدار.

بارگاه (Bargah): ژ دو په یڅین

(بار = روخسه ت) و (گاه =

پاشگری جهی، جه) پیکهاتی یه،

څیکرا نانکو ته و جهی کو شاه

روخسه تی بده ته خه لکی کو وی

لئ بیین.. لقی داوین ته په یقه

هه رب قی نانکو بی د ناڅ مه

کوردا ژئ دا پهیدا بوویه، لئ نه م

(باره گه) بلین دکین.

بارگین (Bargîn): هه ر تشتی کو

ناڅی تی دا یان ل پشت خرڅه

د فیلندی (غرور).

بادوبید (Bado bîd): بی سوود،

بی مفا، بیهوده.

باده (Bade-ê): مهی.

باده پرست (Badê perest):

مه یقه خور - مهی په ریس.

بار (Bar): (بار) ټی هلگرتنی -

بچویک د زکی ده کی دا - بهری

دارئ (فیقی) - سفریان هه ر

که ره ستی کانی کو ب زیری یان

زیقی هاتبته طام دان - کیمیا یا

کو ب زه قی وهر دکهن - جار،

که رته (ټیک جار، دو که رته) -

بو مه زناهی دگل ناڅین خودی

دئیت کو کورتگریا (باری) یا

عه ره بی یه، وه کی (باراله - باری

تعالی) - روخسه ت، ژنه، ثانه ه

- پاشگره و نانکویا کنار و تژیاتی

یان مشه یی دده ت،

وه کی (جویبار، رودبار) - ههروه سا

هاتیته ژ «باریدن - بارین»، وه کی

(اشکبار: روژدک ریژ، خونبار:

خوین ریژ).

باراه (Barah): که سی کول رییه کا

راست بچت - ب وژدان.

بارجامه (Barcamê): جهال - تیپ.

بکهن، وهکی: سکر، چال.

بارو (Barû): دیواری کسه لهی،

شوپرهه.

باروا (Bareva): ههژی، ب سهرقه،

لایق.

بارور (Barver): بنیره (باردار).

باره (Bare-ê): ههسپ - تهرز و

شیواز - ب نسبهت، دهرهق (ب

نسبهت فلان تشتی یان دهرهق

فلان تشتی) - جار، کهپهت -

پاشگره و ئانکوبا ههژی کرنی

ددهت، وهکی: (زنباره = کهسی کو

ههژی ژنکا دکهت. شاعر باره =

کهسی کو ههژی هوزانفانا بکهت).

باره بند (Barê bend): گۆف، جهی

کو ههسپا لی گری بدهن.

باریدن (Barîden): باران - گژلوک

- بارین - بهفر بارین.

باریک (Barîk): نازک - لهغه -

زراف.

باریک بین (Barîk bîn): زیرهک،

هوشیار.

باز (Baz): پیشگره و ئانکوبا وی

ب وی پهیقی شه گریدايه یا کو بو

دیهته پیشگر، وهکی (باز آمدن =

هاتنه شه، باز آوردن = بینانه شه،

بازیافتن = دیتنه شه) - کاری

فهرمانه ژ (باختن = دۆراندن) -

ئانکوبا دۆراندی یان یاریکه

ددهت وهکی لدویف هندهک پهیقا

دهیت، وهکی: (جان باز = کهسی

کو گیانی خوه گۆری تشتهکی یان

کهسهکی یان ئارمانج و دۆزهکی

بکهت، سرباز = ئه و کهسی کو ژ

بو خاترا تشتهکی یان کهسهکی

سهری خوه ژ دهست بدهت؛ حقه باز

= کهسی کو یاریا ب حیلا

دکهت (حیله کهر)، کبوتر باز =

کهسی کو یاریا ب کوترکا دکهت -

شهکری (دژی گرتی) - بازی (ناقی

فرندهکی نیچییری یه) - ژ سهری

تبلا تا نه نیشکی.

بازار (Bazar): بازار، سوپک (جهی

کپین و فروتن تشتا)، ههروهسا بو

قهیسه ریژی دهیت.

بازارگان (Bazargan):

بازرگان (تجار)؛ هه ژ قی پهیقی

یه: (بازرگانی = تجارة).

باز آورد (Bazaverd): خهلات (ئه و

خهلاتین کو لدهمی کهسهکی ژ

وهغه رهکی بزقریته شه، بو هه قال و

نیاسین خوه بینیت)، (ره آورد،

بازرستن (Bazresten): نازادبوون،
رزگاربوون، قورتال بوون،
فهرهستن.

بازماندن (Bazmanden): د جه
دا مان - پاشقه مان - وهستیان.

بازنشستن (Baznêşesten):
روینشتن، خوه دانه پاش ژ کاری؛
ههر ژ قئ پهیچی یه: (بازنشسته
= خانه نشین).

بازو (Bazû): زهند (ژ ملی تا
نه نیشکی).

بازودادن (Bazû daden): درک یه
ژ هاریکاری کرنی.

بازوله (Bazûle-ê): جه نجهر.

بازه (Baze-ê): قسه کری -
گه لی (ناقبه را دو چیا یا) - ناقبه را
دو دیوارا، یان ژ یانی یا کولانی
- د زاراوی جوتیاری دا سنوری کو
دو زهقی یا یان دو لاتکا ژیک
جودا کهت.

بازهشتن (Bazhêşten): نازادکرن،
لی گه یران (به لا خوه ژیتفه کرن).

بازی (Bazî): یاری، گهمه.

بازیگوش (Bazîgûş): ترانه کهر،
کسه سی کو هه ردهم هه ز ژ یاریا
بکهت.

سوغات، ارمغان و پیشکش) د
زمانی فارسی دا پتر لکارن.

بازپرس (Bazpurs):

پرسیارکهر (کارمه ندی ژیتفه به ریپن
پولیس یا ن دادگه هی ده می کو
گونه هباری پرسیار پیچ دکهن).

بازپس (Bazpes): ل پهی، لدویف.

بازیچ (Bazpîç): نهو زرزپکی ن کو
به نداث سه ری بچوبکی قه دکهن
ده می دلانده کی دا، دا بز خوه یاریا
پی بکهت.

بازجو (Bazcû): قه کوله (کسه سی کو
ژ تالیی دهوله تی قسه ل
ئه شکه را کرنا هنده ک نه پهنی یا
بگه رییت).

بازداشت (Bazdaît): ریگری -
گرتن. ههر ژ قئ پهیچی یه:
(بازداشت کردن = زیندان کرن).

بازدم (Bazdem): هه وایی کو
مروژ یان گیانه وهر هلدکی شیت
دییژنی (دم = dem)، و ئه ف
هه وایه ده می کو ده رده ک قیته ژ
ده رقه دییژنی (بازدم).

بازدید (Bazdîd):
سه ره دان (دیدار کرن).

بازرس (Bazres): چاقدیر.

باژرنګ (Bajreng): بهرګلیسکي

بچوبکا - زه‌خمه (پین کوژنک
بسهر مه‌مکین خوه دادګرن).

باستار (Bastar): د کوردی دال

شوبنا «فلان» دهیت، فارس
دپېژن: (باستار و بیستار) و ئهم
دپېژن: (فلان و بپېژان).

باستان (Bastan): که‌فن - بوری -
دیرین.

باستان شناس (Bastan şenas):
شوبنوارناس.

باسره (Basere-ê): زه‌فی یا
به‌ره‌ه‌ف بۆ چاندنې.

باسک (Basuk): باوشکین خه‌وئ،
(خمیازه، دهن دره، فاژ، فاژ،
پاسک، پاشک) ژي لکارن.

با سنگ (Ba seng): ب سه‌نگ،
ب قیمه‌ت، گرانبها.

باسواد (Ba sevad): ئه‌و که‌سې کو
بزانت بخوبنت و بنقیست،
خوبنده‌وار.

باشام (Başam): په‌رده.

باشامه (Başame-ê): عه‌با -
ده‌رسوکا ژنکا.

باشتین (Baştin): فیقپي کوژ دارئ
هاتبیته چنېن - ناڅي گونده‌کی یه

سهر ب باژیری «سبزوار» څه.

باشگاه (Başgah): حه‌وشه‌ک یان
تالاره‌کی مه‌زن کو خه‌لکه‌ک لی
خرځه‌ بییت، چ بو وه‌رزشکرنې بییت
یان ژي بویاریکرنې و
بپهنځه‌دانې، لی نوکه‌ پتر بۆ
یاریگه‌ها وه‌رزشی دهپته‌ بکارېرن.
باشنگ (Başeng): ئوبشپي تری
پین هلاویستی ب دارمیوئ څه (چ
هشک بت، چ هپشتا پین ته‌ر بت)
- خیاری مه‌زن کو جوتیاری
هلگرتبیت بۆ توفی.

باشنگان (Başengan): شپځا خیاری
و گوندورا و تشتین ژ فی رهنګی،
هه‌روه‌سا (جالیز و پالیز و باغتره)
ژي دهپنه‌ بکارئینان.

باغچ (Baxeç): بیسیره (تربې نیف
که‌هشتی).

باغچه (Baxçe): باغی بچوبک.

**باغ سیاوشان (Baxê Siya-
vuşan):** ناڅي ئاوازه‌کا موزیکا
که‌فنا ئیرانی یه.

باغ شهریار (Baxê Şehriyar):
ناڅي ئاوازه‌کا موزیکا که‌فنا
ئیرانی یه.

باغ شیرین (Baxê Şîrîn): ناڅي

سپینگی دکه‌فیتته سهر).	ئاوازه‌کا موزیکا که‌شنا ئیرانی یه.
بام (bam): بانئ خانی - سپیده زوی - د زاراوی موزیکی دا ده‌نگئ ستوبره (بم).	باغوش (Baxûş): گه‌ژین - نقۆبوون د ئافئ دا.
بامداد (Bamdad): سپیده زوی.	بافتن (Baften): راچاندن، قه‌هاندن.
بامره (Bamreh): ریکا کو دچیتته سهریانی (ده‌ره‌جک، پیستک).	بافدم (Bafdm): سهره‌نجام.
بامزه (Bamezzê): تام خوش.	باک (Bak): ترس.
بامس (Bames): پابه‌ند، گرفتار.	بال (Bal): زه‌ندکی مروّقی، ژ ملی تا سهرئ تبلا - چه‌نگ (ئه‌ندامی کو فرپنده پئ دفرن).
بام غلتان (Bam xeltan): باگوردان (پئ کو سهریانی پئ دگپن).	بالا (Bala): سلال، بلند - به‌ژن.
بامه (Bame-ê): ره‌پئ درئژ. یان ژئ مروّقی ره‌ درئژ.	بالاخه‌ره (Bêlexerê): په‌یقه‌کا شاشه‌ کو د فارسی دا که‌فتیه کاری، به‌لئ هه‌رچه‌وا بت ئانکوئین (سهره‌نجام، وه‌لحاصل) دده‌ت.
بان (Ban): ئیک ژ پاشگرتن خاوه‌نداری و پاریزفانیی یه و ئانکوبا (پاریزهر، خودانکه‌ر) دده‌ت، وه‌کی: (باغبان = که‌سئ کو سهره‌گوهیا باغی دکه‌ت، دروازه‌بان = گۆلچی، دژبان = که‌سئ کو زیره‌فانیی ل که‌له‌ئ دگرت) - بانئ خانی - کورتکریا (بانگ = ئاواز - هه‌وار).	بالش (Balêş): بالیفک، پالگه‌ه.
بانگ (Bang): ئاواز - هه‌وار - (بانگئ نقیژئ ژئ هه‌ر ژ فئ په‌یقئ هاتیه).	بالو (Balû): به‌هلویلک، بالویل.
	بالوایه (Balvayê): حاجی ره‌شک.
	باله (Balê): ئه‌و په‌رپن کو ماسی پئ مه‌له‌فانی یا دکه‌ت - زاراوه‌کی مه‌حه‌لی پئ باژئری سمنانی یه، ئانکو بیژ، مه‌ریل.
	بالین (Balîn): نقینئ نقستنی، بالیفک، ئه‌و جهئ کول ده‌می نقستنی پالا خوه‌ دده‌نی (ئه‌و جهه ژ نقینکی پئ کوژ سهری تا

- بانو (Banû):** په بښا رټزگرتنی بڼه
ناڅنی ژنګن: خاتوین، خانم.
- باننه (Bane-ê):** رټف،
شهرمگهه (جهی کورنځ لټی
دهین).
- باور (Baver):** باوهری، پروا.
- باهار (Bahar):** ترارک یان ئامانی
کو زاد تیدا بیت - جوړه کئی مقام
بیژنی یه.
- باهت (Bahet):** بهره کئی سپی یه کو
د که څن دا وهسا هزر دکر کو هره
که سنی کولی بنیریت، بی حممد
دی که ته که نی، (حجر الضحک)
ژی دبیزنی.
- باهک (Bahek):** ئازار و ئه شکه نجه
- بییکا چاڅی.
- باهم (Ba hem):** ب هه څره،
ئیکگری.
- بایا (Baya):** پیدقی، پیویست،
(بایست، و دریا یست) ژی
لکارن.
- باید (Bayed):** ئیلهه، دقیت (ئیلهه
بجیت، دقیت بجیت).
- بايگان (Baygan):**
ئارشیفیست (که سنی کو بکاری
ئارشفکرنی رادبیت) - ئارشیف.
- بیر (Bebr):** پلنگی خپچخپچی.
- بیر بیان (Bebrê beyan):** لدویف
گوتنا شه هنامی (کتا با فردوسی)
ئه و جلکه بی کو روسته می دکره
به ر خوه ده می دچوو شه را کوژ
که څلی پلنگی هاتبوو چیکرن.
- بت (But):** بوت، په یکه ری مړوڅی
یان گیانه وهری کوژ بهری یان
داری یان ئاسنی بهیته چیکرن و
بیته په راستن.
- بتاوار (Betavar):** دویمه ییک،
سهره نجام.
- بتاییدن (Bêtayîden):** ره هاکرن،
ئازادهیلان.
- بتفوز (Betfûz):** دورماندوری ده څی
گیانه وهری، ههروه سا (بتپوز،
برپوز، برفوز، پتفوز، بتفور،
بنفوز، بتغور و پوز) ژی لکارن.
- بتگر (Butger):** په یکه رساز.
- بتیا (Betya):** سینګ.
- بتیار (Betyar):** رینج،
خوه وهستاندن.
- بج (Buc):** هوندری ده څی - بز.
- بجا (Bêca):** د جهی خوه دا.
- بجز (Bêcuz):** ژ بلی.
- بجکم (Beckem):** خانینی هاقینی

کوژ هه رچهند ره خافه دهر و په نجه ر لئ هه بن.	ژئشه کربیت، وهکی: (نوک، کونجی، نیسک، ماش، بزن، به رخک و..... هتد).
بچم (Bêcem): لیکدای.	بخسان (Bexsan): شاراندی (بو ئاسنی) - چرمسی.
بچه (Beçê): زاروک، مندال.	بخش (Bexş): باهر (حصه) - پشکه کا بچویک ژ باژیری.
بچه خوار (Beçêxwar): گیانه وه ری کو بچویکی خوه بخوت.	بخشدار (Bexşdar): ریشه به ری ناوچی، ده قهردار (مدیر ناحیه).
بچه ز (Beçêza): هه ر گیانه وه ره کی کو بزیت (مه به ست ژئ نه هیککه ر بت).	بخشنامه (Bexşnamê): بژاندن (تعمیم).
بخاری (Buxarî): سۆیه - خه لکی باژیری بوخارا.	بخشودن (Bexşûden): لیبورین، عه فوو کرن، ههروه سا په یقین: (بخشایش، بخشش، بخشاینده، بخشوده، بخشایشگر، بخشای، بخشنده) ژ فی ژئده ری نه.
بختک (Bextek): کابووس، ههروه سا په یقین: (خفتک، خفتو، برفنجک، درفنجک، فرنجک، فدرنجک، برغفج، برخفج، خفج، فرهانج، کرنجو و سکاچه) ژئ لکارن.	بخون (Bexûn): ستیرا مه ریخ.
بختو (Buxtû): برویسی - هه ر تشتی کو نرینا وهکی یا عه ورا ژئ بهیت.	بخیه (Bexyê): قه یدک، قولپک (دروینا جهه کی بری ژ له شی یان ژئ هه ر تشته کی دی).
بختور (Bextver): خودان به خت، خوهش شانس، به ختیار، به خته وهر.	بد (Bed): پاشگره و ئانکوا (سهروه و خودان) ی دگه هینت، وهکی: (سپهبد = سهروکی سو پای، موید = سهروکی مغان «حه کیم و زانا و پیشه وایی روحانی یی زهرده شتی یا» -
بخته (Bexte-ê): قه لهو، ب خوه قه - ربیته کری - هه ر تشتی کو پویستی وی، یان قه لپیشکی وی	

هه‌ف.	خراب، کریت، کو پتر دگهل
برادر (Berader): برا.	په‌یقه‌کا دی (ل پیتشیا په‌یقه‌کا
برادر اندر (Berader ender):	دی) دهیت، وه‌کی: (بدبو = بیهن
براماک - هه‌روه‌سا بو وان برایی	نه‌خوه‌ش: گه‌نی؛ بدبین = یی کو
کو بابی وان ئیک بت لی دهیکین	ب چاخی گومان و بی هیقیاتیی ل
وان ئیک نه‌بن ژی هه‌ر نه‌قه په‌یقه	پاشه‌روژی دنیرت: ره‌شبین؛
دئیته بکارئینان.	بدچشم = یی کو ب چاقه‌کی کریت
برادرانه (Beraderanê): برایانه.	ب نیریته نامویسا خه‌ل‌کی: چاف
براز (Beraz): سپینه.	حیز).
برازنده (Berazendê): ژ هه‌ژی،	بداختر (Bedexter): بی به‌خت،
بسه‌رقه، لایق.	به‌خت بره‌ش.
برافتاد (Beruftad): ژ بن چوو،	بدست (Bêdest): بهوست.
نه‌ما.	بدهکار (Bêdêhkar): ده‌بندار،
برای (Berayê): ژ بو، ژ به‌ر.	قه‌ردار.
برباد (Berbad): خراب، ویران،	بر (Ber): پیتشگره و ئانکوا (ل
کاثل.	سه‌ر، سلال) دده‌ت،
برست (Berbest): ده‌ست‌وور،	وه‌کی (برافراشتن = هلدان «وه‌کی:
ریتسا (قاعده)، شیتواز.	هلدانا ئالای»، برآمدن =
برستن (Berbesten): گزیدن،	بلندبوون «وه‌کی: بلندبوون یان
پابه‌ندکر - ئاماده‌کر - سوود ژئ	دیاریوونا حه‌ملی ژنکا ب تشت»،
هه‌لگرتن.	بر روی = ل سه‌ر «وه‌کی: تشته‌کی
برسته (Berbestê):	ل سه‌ر میتزی) - بار (فیتیجی داری)
به‌ستی (منجمد) - بی	- کورتکریا (برگ = به‌لگی داری) -
گیان (جماد).	هه‌مبیز، باغل.
بربند (Berbend): ئیلک،	برابر (Beraber): به‌رام‌به‌ر -
زه‌خمه (یی کو ژنک دادنه سه‌ر	هه‌فکیش - روی ب روی - ته‌مه‌ت

- مهمکین خوه).
برپا (Berpa): سه‌رپی راوه‌ستیان -
 پی رابوون.
برتر (Berter): بلندتر.
برتن (Berten): پی کو خوه مه‌زن
 بکه‌ت و زیده د خوه
 بگه‌هت (متکبر).
برتنگ (Berteng): ته‌نگا ده‌وارا -
 ده‌سبیلینکین کو بچوبکا د لاندکی
 دا پی گریده‌دن.
برجستن (Bercesten):
 خوه‌هاقین (چ ژ جهه‌کی بلند بو
 خوار یان ژ خوار بو سلال یان
 وه‌کی ریشه‌چوونا کیچا).
برجسته (Bercestê): بلندبووی،
 دیاره (وه‌کی زکی ژنکا ب تشت)
 - هه‌روه‌سا بو مروقی ناقدار و
 مه‌زن ژ لکاره.
برخ (Berx): باهر، پشک، به‌ش.
برخاستن (Berxasten):
 رابوونه‌سه‌رخوه، ژ جه رابوون، ژ
 پیقه راوه‌ستیان.
برخچ (Berexç): کریت، پیس.
برخور (Berxor): شریک (شریکتی
 مروقی د باهرا مروقی دا).
برخوردا (Berxord):
 شیکه‌تن (وه‌کی لیكدانا دو
 ترومبیتلا) - هه‌قدو دیتن.
برخوردار (Berxordar): خودان
 به‌هره.
برخی (Berxî): پچه‌ک، هنده‌ک،
 پشکه‌ک - قوربانی، خوه‌گوری
 که‌ر.
برخیزانیدن (Berxîzanîden):
 که‌سه‌ک ژ جه راکرن.
برد (Burd): بر (کاری برنی بو که‌سی
 - - - - - یی یی به‌رزه) -
 سوودمه‌ند (ئه‌وی د قوماری دا
 فایده‌بووی) - ئه‌و مه‌سافا کو
 گولله‌دپیشت هه‌ر ده‌می ژ توپی
 یان تقه‌نگی ده‌رکه‌فیت و هه‌تا
 دکه‌فیته ئه‌ردی.
بردابرد (Burdaburd): ده‌نگودور و
 هه‌نگامه.
بردادن (Berdaden): فیقی دان -
 به‌ر دان (مه‌به‌ست ژ هه‌م به‌ری
 داروباری یه و هه‌م ژ به‌ردانا ب
 واتایا نازاکرن و ته‌رک کره).
برداشتن (Berdaşten):
 راکرن (تشته‌ک ژ ئه‌ردی راکرن) -
 هلگرتن (بو نمونه: هلگرتنا ده‌خل
 و دانی بو زقستان).
 مه‌مکین خوه).
برپا (Berpa): سه‌رپی راوه‌ستیان -
 پی رابوون.
برتر (Berter): بلندتر.
برتن (Berten): پی کو خوه مه‌زن
 بکه‌ت و زیده د خوه
 بگه‌هت (متکبر).
برتنگ (Berteng): ته‌نگا ده‌وارا -
 ده‌سبیلینکین کو بچوبکا د لاندکی
 دا پی گریده‌دن.
برجستن (Bercesten):
 خوه‌هاقین (چ ژ جهه‌کی بلند بو
 خوار یان ژ خوار بو سلال یان
 وه‌کی ریشه‌چوونا کیچا).
برجسته (Bercestê): بلندبووی،
 دیاره (وه‌کی زکی ژنکا ب تشت)
 - هه‌روه‌سا بو مروقی ناقدار و
 مه‌زن ژ لکاره.
برخ (Berx): باهر، پشک، به‌ش.
برخاستن (Berxasten):
 رابوونه‌سه‌رخوه، ژ جه رابوون، ژ
 پیقه راوه‌ستیان.
برخچ (Berexç): کریت، پیس.
برخور (Berxor): شریک (شریکتی
 مروقی د باهرا مروقی دا).
برخوردا (Berxord):

سپهلا کوژ ته قنا جیرکا هاتبیته	بردبار (Burdbar): بینفرهه، سابر.
چی کرن و نانی لسه ر بیژن -	بردک (Burdek): تشک، مامک
کۆلان (زقاق) - تاخ (محلّه).	- چیفانۆک.
برزه گاو (Berzê gav): گایی	بردن (Burden): شه گوهاسن،
جۆتی.	برن (تشته ک ژ جهه کی بۆ جهه کی
برزین (Berzîn): ناڤی	دی برن) - برن (فایده بوون د
په رستگه هه کی بوو ل خوراسانی،	قوماری دا).
(آذربیزین، آتش برزین و آذربیزین	بردنگ (Berdeng): گرک، کومت.
مهراڤی لکارن.	برده (Berdê-êh): تیپا (h) لده می
برس (Bers): ئه و دارێ کو دکهنه د	ئاخفتنی باش ناده رکه فت: خولام،
دفنا حیشتیری پا و دهست	خدام، به نی.
هه فساری ب وی دارکی شه دکهن.	بررسی (Berrêşî): ژ (بررسیدن) یا
برساد (Bersad): ئیک ژ دعایی	هاتییه وه رگرتن، ئانکو:
زه رده شتیان کو بۆ بدویمایه یک	لدو یقچوون.
ئینانا نفیژی تیتته گۆتن.	بر رفتن (Ber reften):
برسان (Bursan): ئه ژده ها، ماری	چوونه سلال، به رهف به رزیی چوون،
مه زن.	ژیهه ل چوون.
برسان (Bersan): دۆشاقا رهش.	برز (Burz): به ژن و بال - بلندی -
برش (Burêş): برین - کۆپن (کارتین	گر، چیا - مه زناهی - جوانی.
کو به رامبه ری وان ئه رزاقی	برز (Berz): کار - جوتیاری؛
حکومی پی دهیته وه رگرتن).	(برزگر: جوتیار).
برشتن (Bêrêşten): براشتن.	برزدن (Burzeden): دیاریا
برشمردن (Berşêmurden):	قوماریدا ئانکو تیکشه دان (یا
دوباره هژمارتن.	وه ره قین کۆمکانی یان دۆمینن).
برغمان (Berxeman): ئه ژده ها،	برزم (Berzem): ناز، نازداری.
ماری مه زن.	برزن (Berzen): ته نویر - سوپه -

- برغندان (Berxendan): جهژن و خوهشی یین کول روژین دویمایی ژ هه یفا «شعبان» دکهن، و ئهو مه یا کول وئ روژئ قه دخون ژ بهر کوژ وئ روژئ و پاشتر تا ئیکی هه یفا «شوال» دقیت خوه ژ مه یقه خوارنی بدهنه پاش - ههروه سا بۆ جهژنا دویمایا روژئ گرتنی ژئ دئیتته گوتن.
- برغو (Burxû): زرنا، بۆق.
- برغول (Berxûl): ساغار، دانقوت.
- برف (Berf): بهفر.
- برفر (Berfer): قه در و قیمهت.
- برفنج (Berfenc): دژوار - ریکین ناسی و دژوار (ناسته نگ).
- برکشیدن (Berkêşîden): کیشان بۆ سلال - ئینانه دهر - فیکرکن.
- برگ (Berg): په ر (ورق) - بهلگیت داروباری - ساز و ئاواز - سامان.
- برگردیدن (Bergerdîden): زقرینه شه - لدویف هاتن - لی قولپین (وهکی ئیکی خیانه تی ل هه قاله کی خوه دکهت، دبیزنی فلان کهس ل فلانی قولپی).
- برگریزان (Bergrîzan): وهرزی پاییزی، ده می کو بهلگین دارا
- دوه ریین.
- برگزیدن (Berguzîden): هه لیژارتن - په سه ندکرن.
- برگستوان (Bergustvan): زری و کومزری.
- برگشت (Bergeşt): زقرینه قه.
- برگماردن (Bergumarden): دامه زراندن.
- برگه (Berge-ê): بهلگ - وهکی بهلگی - قه یسی - فیش.
- برم (Berm): هش و بیر - کانی، که هنی - چالا کوناث تیدا خرچه دبت.
- برم (Berem): چارچوو قه یان سیخمین کو دهینه چیکرن دا شاکین دارمیوی یان کولندا و..... هتد باقیزنه سهر.
- برمخیدن (Bermexîden): سه سه ری و نه گوهدار.
- برمر (Bermer): هیثیداری - چاقه ریاتی - میشا هنگفینی.
- برملا (Bermela): تاشکه را، فاش.
- برمنش (Bermenêş): جه ژخوه کهر - خوه په ریس.
- برنا (Burna): خورت، لاو، تۆلاز -

بره (Berrê): بهرخکا مېهې، خفشاکه زالنې.	گه نېج، ججېل.
برهنه (Burehnê): رويس، تازی؛ ههروهسا (لخت، ورت، تهک، لاج و غوشت) ژي لکارن.	برناس (Bernas): های ژخوه نه - نه زان - خه وته.
برهوت (Berehût): ناقي نهاله کي و ناقي بېره کا گه لهک کوبه ل «حضر موت» کو ديترن (ارواح خبيشه) لي د ناکنجي نه، و چ جهي گهرم و نه خوهش و بي ناف و گيا بت، قي ناقي بو بکار دئين.	برنامه (Bernamê): بهرنامه.
برهود (Berhûd): نيښ سوټي.	برنج (Bêrênc): مه عده نې پرنجوک کو بو چيکرنا سه ماوهر و سينيکيت ترازي يا ... بکار دهيت - برنجي خوارني.
بريان (Bêryan): براشتي (بوکه باب و تککا و..... هتد).	برنجار (Bêrêncar): زه قييت برنجي (جهي کو برنجي لي دکهن).
بريدن (Burîden): برين، لهت لهت کرن.	برنجن (Berencen): حجل و بازنگ.
بريده گيس (Burîdê gîs): کهزي بري (د کهفن دا ئه ف گوتنه خه بهر «جنپو» بوو کو دگوتنه ژنکا).	برندک (Berendek): گر، چيا.
بريزن (Bêrîzen): بيژينک.	برنشاندين (Bernêşanden): سوار کرن - دانان (وهکي که سه کي دادنه سهر کورسيکا دهسته لاتداري).
بريغ (Bêrix): ئوبشي تري.	بروت (Burût): سمبيل (مويي کو لهنداښ ليښا سهري يا زهلامي دهين).
برين (Berîn): يي سلال، سلال تر، بلندتر، وهکي: (بهشت برين = بهشتا سلال). بو زانين په يښه وهکي قي په يښي مه يا د زمانې	بروشک (Burûşek): ئاخ، توز و غويار، توز و عه جاج.
	برومند (Berûmend): باردار، ب بهر - کورتکريا په يښا «آبرومند» ه، ئانکو: ب هتک (هتکدار).
	برون (Bêrûn): کورتکريا «بيرون»: ژ دهرفه، هه ندران.

که‌فژ(کول بهر لیڤا ئافین نه‌لف دا
دیار دبت و بهق هیلینکا خوه
دناثرا چیدکه‌ت).

بزه (Bezxe-ê): که‌پرا دارمیوئ.

بزک (Bezek): جوانکرنا سهر و
روی یا.

بزم (Bezm): جه‌ژن و می‌شانى و
که‌یف و خوه‌شى و مه‌ی قه‌خوارن.

بزماورد (Bezmaverd): بالۆلکا
هپکا که‌لاندی (سانده‌ویچا هپکا
که‌لاندی).

بزنگاه (Bêzengah): ئەو جه‌ی کو
دز و ریگر ریڤنگا د شه‌لینن -
درک‌سه‌یه ژ وئ هوزانئ یان
په‌خشانئ کو هوزانئ یان نقیسه‌ر
مه‌رهما خوه تپدا ئاشکه‌را بکه‌ت.

بزه (Beze): گونه‌ه.

بزه‌کار (Bezehkar): گونه‌ه‌کار.

بزیدن (Bezîden): لڤلینا باى.

بژ (Bej): په‌تیلیت به‌فری.

بس (Bes): زیده، گه‌له‌ک - به‌س،
تمام (کافی)، ئەقه و (بسا، بسیار،
ای بس، چه بسیار) هه‌می ژ
ریشالئ خوه یئ په‌هله‌قى (Vas)
هاتینه وه‌رگرتن.

بساردن (Besarden): کی‌لانا

کورددی دا ژى هه‌ی لی ئانکوا وئ
نه وه‌کی یا فارسی یه، ئەو ژى:
(به‌رین = به‌رفره‌ه)، هه‌روه‌کی
دبیژن: (به‌هشتا به‌رین = به‌هشتا
به‌رفره‌ه).

بژ (Bez): کورتکریا په‌یڤا «بزم»،

ئانکو: جه‌ژن و می‌شانى، جڭاتا
که‌یف و خوه‌شیئ - ئۆل و رى و
ره‌سم - گر، کومت.

بژ (Buz): بژن.

بژداغ (Bêzdax): ئالاڤه‌که‌کو

ژه‌نگارا خه‌نجه‌ر و شیرا و تشتین
وه‌کی وان یئ پاڤژ دکه‌ن.

بژدل (Buzdêl): درک‌یه بۆ که‌سى
ترسنۆک.

بزرگ (Buzurg): مه‌زن (چ قه‌به‌یى
یا تشته‌کی بت، یان شیان و
ریزگرتنا که‌سه‌کی بت، وه‌ک:
«به‌رئ مه‌زن، بابئ مه‌زن (باپیر)،
مه‌زنئ ئویجاخئ و...».

بزرگوار (Buzurgvar): که‌سى
مه‌زن و هه‌ژى ریزلینگرتنئ.

بزغ (Bezex): به‌ق؛ هه‌روه‌سا (وزغ،
غوک، غورباغه) ژى لکارن.

بزغاله (Buzxalê): کارکئ بژنئ.

بزغ‌سمه (Bezexseme-ê):

زەښی، قلیبکړنا زهښی.	موکوم، لهقله قوک.
بساک (Besak): نهفسهر - تانجا کو	بستر (Bêster): دوشهک، نقینک،
ژ گولا دهیته چیکرن و د جهژن و	جهی نقستنی.
بهریکانا دا دکهنه سهري کسه کی.	بستری (Bêsterî): کهسې کول
بسان (Bêsan): وهکی.	خهسته خانې نشاندي.
بساوایی (Bêsavayî): ئیک ژ	بستن (Besten): راپېچان (وهکی
ههستین پېنجینه یین مرؤفی کو	خهلاته کی د ناڅ کاغه زه کی را
مرؤف ب قی ههستی، ههست ب	پېچن) - گرتن (قفل کرن) -
گهرمی و ساری و نه رمی و زقري	بهستین (وهکی ناڅ دبېته
یې دکهت و ئالافې وی پویستی	جهمه د «بهستی») .
لهشی یه؛ ب عه ره بی	بستنی (Bestenî): هه تشتی کو
دیترنی (حاسة اللمس).	ببېته بهستی (نهو پتر بو دوند رمی
بسباس (Besbas): ئاخفتنا بی	بکار دئیت).
مه عنه.	بستو (Bestû): گوزک، جهړک.
بست (Best): گرت (وهکی: دهرگه ه	بسد (Bussed): مهرجان.
گرت) - سکر - گری - جهه کی کو	بسراق (Busraq): یاقویتا زهر.
کهسهک ژ ترسا دا بجیتی دا کهس	بسغیدین (Besexdîden):
وی نه گرت، وهکی جهین پیروز	به رهه ف بوون، ئاماده بوون.
یان خانیین مه زن و ئاغه واتا -	بسکله (Beskelê): دارئ کو دادن
پچه کا تریاکئ کو تیرا جاره کا	پشت دهري دا دهر نهقه بیت.
کیشانی بکهت.	بسیار (Bêsyar): گه لهک، زیده،
بست (Bust): بیستان، باغ،	مشه، پر.
گولستان - ناڅی بازیره کی کهقناره	بسیج (Besîc): سامان - ساز و
ل پاریزگه ها خوراسانی کو نوکه د	به رگین شهري - به رهه قېبوونا
ناڅ ئاڅا «ئه قغانستان» ی دایه.	قووه تا له شکه ری.
بستار (Bêstar): نه بنه جه، نه	بش (Buş): مویئ ستویئ هه سپی،

په‌یشہ نازنا‌فہک بوو کو د کھفن دا	(یال) ژی لکاره.
دگوتنه شاهین چینئ؛ هه‌روه‌سا	بشتک (Buşteḡk): گوزک، جه‌ړک.
(فغفور) ژی لکاره.	بشک (Beşḡk): خونا‌ف - خو‌يسار.
بغر‌نج (Buxrenc): ئاریشه - ئالوز	بشک (Buşḡk): بسک.
- دژوار.	بشک (Bêşḡk): ناز و نازداري.
بغستان (Bexêstan): بوتخانه،	بشکاری (Bêşkarî): جوتيارى.
جه‌ئ کو په‌یکه‌ر لی دهاتنه	بشکلیدن (Bêşkelîden):
په‌راستن.	سه‌لخاندن - که‌لاشتن - کونکرن.
بغل (Bexel): باغه‌ل، هه‌م‌بیز -	بشکن (Bêşken): تل لیکدان
ره‌خ، به‌رک‌تله‌ک.	لده‌می سه‌ماکرنئ و ئاوازگوتنئ.
بغند (Bexend): چه‌رم، پو‌يستئ	بشکول (Bêşḡkûl): چالاک - مالى
گیانه‌وه‌را.	کارکرنئ - زه‌حمه‌تکیش.
بفج (Befc): تفا ده‌ثی.	بشل (Beşel): پینک‌ه نویسیای.
بفخم (Befxem): گه‌له‌ک، زیده.	بشم (Beşem): مه‌لویل - خه‌مگین.
بفنج (Befenc): مارئ بی ژه‌هر،	بشمه (Beşme): که‌قلئ گیانه‌وه‌را.
مارئ کوزیانئ نه‌گه‌هینته چو	بشن (Beşen): به‌ژن و بال - سینگ
که‌سه‌کی.	و به‌ر.
بکتر (Bekter): زری و کومزری کو	بشور (Buşûr): نفرین، دعایین
جلکین شهرینه و ژئاسن و پویلاى	خراب، له‌عنه‌ت.
دهاتنه چی‌کرن.	بشیز (Beşîz): ئامانئ ئافئ کوژ
بکسه (Bukse-ê): پرتا گوشتی.	چه‌رمى هات‌بیتنه چی‌کرن (راوی).
بکنک (Beknek): گیانه‌وه‌ری	بغ (Bex): خودا، یه‌زدان.
کوری بری.	بغا (Bexa): پویچه‌ مرو‌ث.
بکونک (Bekûnek): شیرئ کوژ	بغاز (Bêxaz): سپینه.
دارى هات‌بیتنه چی‌کرن.	بغپور (Bexpûr): بغ = خودا و پور
بگاہ (Bêgah): ل دهم، زوی،	= کو‌ړ (پسر): کو‌ړئ خودئ (ئه‌ف

سپیده زوی.	بلح (Beleh): خورما نه گه هشتی.
بگماز (Bêgmaz): مهی - جاما	بلد (Beled): رتیه - ری نیشاندەر
مه یی.	- کارهک زانین یان رتیهک نیاسین
بگنی (Begnêy-nî): جوړه کی	- هه رب نانکویا خوه یا عه ره بی
مه یی یه کوژ برنجی یان جهه یی	کو «باژیر» ه د فارسی ژبی دا
دهیته دروستکرن.	لکاره.
بل (Bul): پیشگره و نانکویا پر،	بلسک (Belesk): حاجی ره شک.
گه لهک، ددهت، وهکی: (بلعجب =	بلسک (Bulusk-ş): سیخین
گه لهک سهیر) - سنج (دارا وی	که بابا.
وهکی دارا ته فزینه یه لی تشتهک	بلغاک (Bulxak): فتنه - شورهش -
پیشه دهیت کو بهرک و قه لپی وی	تیکهاتن و تیکچوون.
وهکی یی قه سپی یه و تنی تشتی	بلغندر (Bulxender):
کوژ سنجی دهیته خوارن نارکه).	سه ربه ردای، بی هه فسار - بی
بل (Bêl): کورتکریا په یثا (بهل	دین.
Bêhêl: کاری فرمانه ژ هلیدن =	بلغنده (Bulxundê): سه رتیک
هیلا ن): بهیله، لی گه ری، ژتفه به	خرقه بووی - میدهک - ره خه کی
- په حنیا پیی.	باری.
بلادر (Belader-dur): زیر و	بلغور (Belxûr): سافار، دانقوت،
تشتین جوان کو ب ژنکا یان	شوریا سافاری.
بویکا قه دکهن.	بلغونه (Bulxûnê): سوړاڅا ژنک ل
بلاده (Belade-ê): خرابکار -	روی خوه ددن.
فاسق.	بلغرخ (Bulferexc): پیس،
بلارج (Belarec): له گله گه.	کریت، نه باش.
بلال (Belal): گهنم شام، گه نموک.	بلک (Bêlk): گوریا ناگری.
بلبلی (Bulbulî): مهی، جاما	بلک (Buluk): چاڅ گر.
مه یی.	بلکفد (Bulkefd): بهرتیل.

فیّقی را بهیّت ئانکوا دارا وی
 فیّقی ددهت یی کو لدویقرا هاتی،
 وهکی: (خرما بن = دارا خورمی).
بناخواست (Bênaxast): بیی
 دلی (هه گهر مرۆڅ بیی دلی خوه ب
 کاره کی رابییت).
بناغ (Benax): کنف، وه ریس، داڤا
 ئارموبشی - هه وی (دو ژنا گهر
 شوی ب میړه کی کرن هه ردو دبنه
 هه ویین هه قدو).
بنام (Bênam): ناقدار - هه څناڅ.
بناور (Bunaver): ههر تشته کی ب
 ریه و ریشال - کویر - قونیرا
 مه زن.
بنجک (Bunceck): گلولکا په نبی.
بنجل (Buncul): تشتی ب کیړ
 نه هاتی کو بکړ بۆ نه بن.
بند (Bend): گه ه (جهی پیکشه
 نویسیانا دو هه ستیا د له شی دا) -
 پشکه ک ژ په رتوکی یان یاسابین -
 وه ریس یان زنجیرا کو گیانه وه را
 پی گـ رـ یددـ هن - سکر -
 دبیتزه (۴۸۰-۵۰۰) په را: (یک بند
 = به ندهک) - د یاریا خوه لیکن دانی
 دا هونه ریت ل ئه ردی خستنی نه.
بندار (Bundar): مالدار، زهنگین،

بلکک (Bêlkek): ئاڤا تیهن
 شیر (نیڅ گهرم).
بلکنجک (Bulkencek): سهیر،
 عنتیکه، ههر تشتی کو سهیر بت
 و که نیا مرۆڅی پی بهیّت.
بلم (Belem): به لهم، قایکا
 بچویک.
بلند (Bulend): بلند، دریتژ، بهرز.
بلندین (Bulendîn): مه لبه نی
 ده رگه هی - سه رده را ده رگه هی.
بلوچ (Bulûç): کومرکا دیکلی -
 ناڅی نه ته وه کی یه ل ئیرانی کول
 بلوچستانی د ئاکنجی نه.
بلوک (Bulûk): ناوچه کا کو چه ند
 گوند بسه رځه بن - ئامانی مه ی
 څه خواری - هه روه سا په یڅه کا
 فره نسی یه لی د زمانی فارسی دا
 گه له ک لکاره و ئانکوبا (دهسته =
 سه فته «وه کی پاری بلوک» و
 کومهل، تاگیر «وه کی بلوکی
 روژ هه لاتی کو کومونیستن وبلوکی
 روژ ئاڅایی بۆ وان وه لاتین نه
 کومونیست دهیته گوتن».)
بن (Bun): شه نگسته، بنیات،
 ئاساس - بن (وه کی: بنی گوهی،
 بنی داری) - هه گهر لدویق ناڅی

خودان باغ و بیستان.	بنگش (Bunguş): داعویران.
بند انداز (Bend endaz): ژنکا	بنلاد (Bunlad): ئاساس، بنیات،
کوسهر و رویی ژنکا حفاف	شەنگسته.
بکەت.	بنو (Bunû): بیدەر، بیدەرا گەفی
بند تنبانی (Bendê tenbanî):	یان جەهی.
هوزانا بی مەعنه و بی کیش و	بنوان (Bunvan): زیره‌قانی
سەروا.	بیدەری، زیره‌قانی زەڤیا چاندی.
بند شهریار (Bendê Şehryar):	بنه (Bune): جە - خانی و دوکان -
ناقئی ئاوازه‌کا که‌قنا ئیرانی یه.	جل و به‌رگ - بار و پیدقیاتیین
بنده (Bendê): خولام، به‌نی.	سەفەری - ریه و ریشال - بنیات.
بنده‌وار (Bendêvar): وه‌کی به‌نی	بنیاد (Bunyard): بنیات،
یا، وه‌کی عەبدا.	شەنگسته.
بندیمه (Bendîmê): مەهیک،	بو (Bû): بیهن - کورتکریا (بود
قومچه، قولپک.	Buved = بیت، وه‌سا بت).
بنساله (Bunsalê): دانسال،	براشه (Bevaşe-ê): مله‌تب.
دانعەمر، ئیختیار، پیر.	بوب (Bûb): مەه‌فوبر، به‌رک یان
بنک (Bunek): شوینده‌وس،	هەر تشته‌کی کو بیته رائیخستن.
شوبنپی.	بویرد (Bûburd): بلبل.
بنکران (Bunkeran): بنی قازانی،	بووک (Bûbek): هوب
قەرەنیکا بنی قازانی.	هوپک (هدهد).
بنگان (Bengan): فنجان، په‌یاله.	بوته (Bûtê): تراش - جورەکی
بنگاه (Bungah): جهی کرین و	نەخشی یه لسه‌ر په‌رۆک و جلکا
فرۆتنی - خانی.	ده‌یتە چی‌کرن - که‌زی و بسک -
بنگره (Bengere): ئەلاک (ئاوازین	ئامانه‌کی بچوبکه کو زیر و زبقی
کو ده‌یک بو زاروکی خوه دبیرت تا	تیدا دهلین.
کو زاروکی خوه بنقینت).	بوتیمار (Bûtîmar): بالنده‌کی

<p>ماسی خوږه کو نکلی وی درېږه و کوریکا وی کورته و په پټن وی سپی و کهسک و شینن، پترل بهر لیښا رویبارا نیچیرا ماسی یا دکته.. دبیرن نه فېرند چهندا تیهنی بیت ناڅی ناڅه خوټ تا کو مه جبور دبت و دبیرن نه فېرند ل جهم خوه وهسا هزر دکته کو هه گهر ناڅه خوار دی ناڅه کیتم بیت، ژ بهر هندې ژی ناڅی څی بالندهی بو دپکه دادنه سهر که سین قهلس (بخیل).</p> <p>بوجار (Bûcar): کهسی کو کارئ وی پاڅرکړنا گنهم و جهه و نیسک و..... بت.</p> <p>بودن (Bûden): بوون.</p> <p>بور (Bûr): رهنګی زیری، زهریان سوړی قه بی، ههسپی سور - بو وی کهسی دهیته گوتن یی کو ب کاره کی رابیت و د دهرهق وی کاری دهرنه که قیت و لداویي شهرم بکهت ژ کردارا خوه.</p> <p>بوران (Bûran): سرا دژوار و زریان پیکفه.</p> <p>بوز (Bûz): ههسپی کو بله ز بکه ته غار - بو مروڅی زیرهک ژی دهیت.</p>	<p>بوزینه (Bûzîne): مه یوینک (نه و) بچویک و کوری درېژ و رانکیت وی بی موی).</p> <p>بوژنه (Bûjenê): کولیلک، بشکوژ. بوشاسپ (Bûşasp): خه و، خه ونا خوهش.</p> <p>بوف (Bûf): بوم، کوند.</p> <p>بوقلمون (Bûqlemûn): په پوځی رهنګین - عه لوک.</p> <p>بوک (Bûk): خوه زی، بهلکی، چیدبت.</p> <p>بوگان (Bûgan): مال بچویک، ههروهسا (بون، بچه دان، زهدان، بویگان، پوګان، بوهمان) ژی لکارن.</p> <p>بوم (Bûm): جه، وار.</p> <p>بومهن (Bûmehen-Bûmhen): بیڅه لهرز، بوومه لهرز، نهردهژ (زلزال).</p> <p>بون (Bûn): مال بچویک - باهر، پشک - بنی هه رتشته کی.</p> <p>بویره (Bêvîjê): ب تایبهت.</p> <p>بویه (Bûye-ê): ئاره زو، هیقی.</p> <p>بوییدن (Bûyîden): بیهن کرن.</p> <p>به (Bêh): باش، قهنج - بیه (دارا بیهی).</p>
---	--

- به (Beh):** په پشا سه رسورمانی
یه (په، وح، حه، و.....هتد).
بها (Beha): قیمه، نخ، بوها.
بهار (Behar): وهرزی بهاری -
بوت، بوتخانه - پرستگه،
هروه سا ناڅی پرستگه هه کی یه ل
«بلخ» کو (نوبهار) ژی دبیژنی.
بهاران (Beharan): دهمی بهاری.
بهاره (Beharê): بهاره (نهو تشتی
کول بهاری شین دبیت و تیته
بهری).
بهاری (Beharî): نهو تشتی کو بی
بهاری بت، وهکی: (نهو رین
بهاری، بارانا بهاری).
بهاز (Bêhaz): هه سپی ره سهن کو
به رده نه ناف ماهینا دا ب کاری
گوښیلی رابیت.
بهامین (Behamîn): وهرزی
بهاری.
بهانه (Behanê): هیجه، مهانه.
بهبود (Bêhbûd): (به رهف باشی،
ساخلمی و سلامه تی) بی چون.
بهتر (Bêhter): باستر، قه نجر،
چتر.
بهرداری (Bêhdarî): وه زارعت یان
ریشه بهریا ساخلمی.
به دین (Bêhdîn): که سی کو
ئوله کی باش هه بت - ئولا
زهرده شتی کو (دین بهی) ژی بو
دهیت - که سین کو ب دویف ئولا
زهرده شتی که تین کو کوما وی
دبت (به دینان).
بهر (Behr): باهر، پشک، بهش - ژ
بو، ژ بهر (وهکی: از بهر تو = ژ بو
ته، از بهر فلان چیز = ژ بهر فلان
تشتی).
بهرام (Behram): ستیرا مه ریخ -
ناڅی رۆژا بیستی ژ هه مه هکا
سالا هه تاڅی - ناڅی فرشته کی.
بهرامن (Behramen): یاقووتا
سور - په رۆکی نارموبشی یی
رهنگین - سوراف.
بهرامه (Behrame-ê): نارموبش -
جلکی که سک - ناڅی داره کی یه
کو لشیوینی پتر «بیدمشک»
لکاره.
به ره (Behrê): باهر، پشک، بهش -
سوود، مفا.
به زاد (Bêhzad): نه ژاد باش،
ره سهن - ناڅه بو کور.
بهشت (Bêhêst): بهشت.
به هم (Bêhem): دگه لیک، بهه قره.

بهمن (Behmen): هه‌یقا یازدی یه

ژ سالا هه‌تافی کو دبیت هه‌یقا
دووئ ژ وهرزئ زفستانی - ناڤئ
روژا دووئ ژ هه‌ر هه‌یقه‌کا سالا
هه‌تافی - ناڤئ فریشته‌کئ د ئولی
زه‌رده‌شتی دا - ره‌نیا به‌فرئ - ناڤئ
گیاه‌کئ پر ستری یه کول چیا
شوین دبت.

بهمنگان (Behmengan):

جه‌ژنه‌کا که‌فنا ئیرانیا یه کول روژا
دووئ ژ هه‌یقا بهمن دگێران.

به‌نانه (Behnane-ê): بنی‌پره
(بوزینه).

به‌وش (Bêhûş): هشیار، سه‌رخوه.

به‌یزک (Bêhîzek): د که‌فن دا هه‌ر

هه‌یق (۳۰) شه‌ف و روژ بوون ئو
هه‌ر سال (۱۲) هه‌یق بوون ئه‌قه

دکه‌ت (۳۶۰) روژ؛ مه‌ پینج روژ

دمین تا کو سالا مه‌ دروست بیت

چونکی یا زانایه سالا ئاسایی

(۳۶۵) روژ و (۵) ده‌مژمی‌ر و

(۴۸) دقیقه و (۴۹) ثانیه‌نه،

له‌ورا پینج روژ ده‌اقیتنه سه‌ر

(۳۶۰) روژا دا کو سال تمام بیا و

دگوتنه وان پینج روژا «به‌یزک».

ديسان هه‌ر چار سالا جاره‌کئ سال

دبیت هه‌ «سالا که‌بیسه» کو
ده‌مژمی‌رین زیده ژ هه‌ر ساله‌کئ کۆم
دکه‌نه سه‌ریک و دبیت نه‌یزیکی
روژه‌کئ و دبیزنه وئ روژا ب که‌م
و کور: «اورداد».

به‌ین (Bêhîn): باش، باشت‌ترین -
هه‌فتی (اسبوع).

بی (Bî): بی، وه‌کی: (بی آب = بی
ئاف).

بیابان (Bîyaban): ده‌شت، ئه‌ردئ

پان و بی ئاف و شینکاتی.. ئه‌ف

په‌یقه د بنیات دا (په‌هله‌وی) یه.

بیات (Beyat): ژ ئاوازی که‌فنین

ئیرانیا (بیات اصفهان، بیات

ترک) - ناڤئ ئیله‌کئ ژ ترکی‌ن

ئیرانی - ناڤئ که‌له‌ه‌کئ یه ل

(لورستان) ئ.

بیاستو (Beyastû): باوشکین

خه‌وئ - بیهنا کوژ ده‌قی ده‌یت.

بی‌اوار (Beyavar): شۆل، کار،

پیشه.

بی‌باک (Bîbak): بی‌ترس، نه‌ترس.

بی بندوبار (Bî bendo bar):

سه‌ریه‌ردای، بی هه‌فسار (بۆ وان

که‌سا ده‌یت گوتن بین کو پابه‌ند و

گری‌دای ب داب و نه‌ریتین جفاکئ

خوځه نه بن).

بی بی (Bîbî): خاتوین، خانم -

ژنکا باش - داپیر (دهیکا بابی،

یان دهیکا دایی).

بی پایاب (Bî payab): دهریایا

کویر.

بیجا (Bîca): بی جه (چ بۆ مرؤف و

گیانه ورین بی خانی و هیلین، چ

بۆ په یقین نه راست و نه دجه دا)،

ههروه سا (بی هه قال) ژى دئیت

وهکی: (خنده بیجا = که نیی بی

هه قال) بی کو ب تشته کی بکه ته

که نی کو نه جهی که نی بت و که س

ژ بلی وی بخوه پی نه که نت.

بی چشم و رو (Bî çeşmo rû):

دپکه یه که مینا یا کوردی، ده می

دبیژت: فلان که س (بی

سه رو چاڤ)ه.

بیچون (Bîçûn): بی هه فتا.

بیخ (Bîx): بنی هه تشته کی.

بیختن (Bîxten): تشته ک ل

بیژینکی کرن.

بید (Bîd): دارا بی بی.

بیداد (Bîdad): زولم، سته م.

بیدار (Bîdar): هشیار، نه نفس تی.

بیداشت (Bîdaşt): بی خه بهر، های

ژ خو نه.

بیدخ (Beydex): هه سپی ب لهز

بچیت و بی شه ری بیت.

بیدخت (Bîduxt): ستی را

ناهی (زهرة).

بیر (Bîr): نفینک، جهی نفستنی،

جلکین نفستنی - برویسی -

توفان.

بیرم (Beyrem): جوړه کی په رۆکی

ته نک کو ژ به نکا هاتی ه چیکرن.

بیرو (Bîrû): کیسکی پارا - بی

شهرم.

بیرون (Bîrûn): ژ ده رقه.

بیزار (Bîzar): بیزار، په ریشان و ب

پاتک - ره ژوک ژ تشته کی، که سی

کو ژ تشته کی بره فیت و که رب ژى

قه بییت.

بیست (Bîst): هژمارا (۲۰).

بیستون (Bîstûn): بی ستوین - بی

ئاساس - ناڅی چیا یه کی یه ل

ئیرانی کو د چیرۆکا شیرین و

فه رهاد دا بی ناڅداره.

بیسراک (Bîsurak): حیشتی -

هیستر.

بیش (Bîş): زیده، گه لهک، فراوان.

بیشتی (Bîşter): پتر، زیده تر.

بیشترین (Bîşterîn): پترین، زیده‌ترین.	بیمناک (Bîmnak): ب ترس، ترسدار، ب سه‌هم.
بیشه (Bîşê): بیش، جهتی تیر داروبار.	بینا (Bîna): ب چاف، که‌سی کو دبینیت (بی کو هر دو چاقین وی د ساخلم بن بو دیتنی).
بیغار (Beyxar): ته‌عن، چک.	بیناس (Bînas): کوله‌ک، په‌نجه‌ره.
بیغال (Bêyxal): یم - تیر.	هه‌روه‌سا په‌یشتین (پیناس و پیناسک) ژی لکارن.
بیغوله (Bîxûlê): کونج، کوژی، قورنه‌ت - کاقل.	بی‌غاز (Bî nemaz): که‌سی کو نقیژا نه‌کته - درکه‌یه بوژنکین (عادی: بی نقیژا‌هین) دا، بی نقیژ.
بیکران (Bîkeran): بی دویماهی، بی پایان.	بیننده (Bînendê): بینەر، ته‌ماشه‌شان - چاف.
بی‌کیار (Bî kêyar): چست و زیره‌ک.	بینه (Bînê): جهتی کو جلکین خوه لی دئی - سخن به‌ری بچن د حه‌مامی (سه‌رشوین) قه.
بیگار (Bîgar): سوخره (کاری کو ب زوری و بی به‌رام‌به‌ر ب ئیکی بدنه کرن).	بینی (Bînî): دفن، که‌پو، پۆز.
بیگانه (Bîganê): بیانی، نه‌نیاس، غهرب.	بینی‌کردن (Bînî kerdn): دفتبلند (مغور).
بیل (Bîl): بتر، مه‌ریتل.	بی‌واره (Bîvarê): بی که‌س، غهرب، تنی، بیچاره، بیانی، نه‌ناسیار.
بیلک (Bîlek): تیرا دو سه‌ر، تیرا کو سه‌ری و پان بیت - مه‌ریلا بچویک.	بیواز (Bîvaz): شه‌قره‌قینک، چه‌کچه‌کیله.
بیله (Bîlê): بنیره (بیلک) - نه‌و به‌فرین کو قایکا بی ده‌اژون - گزیرته.	بیور (Bîver): ده‌ه هزار (ده‌ه هزار هزار).
بیم (Bîm): ترس.	
بیمار (Bîmar): نه‌خو‌ه‌ش، نه‌ساخ.	

بيوند (Bêyvend-bîvend): بي	دانه ژ تشته كي).
وه فايي - غه در - خيانه ت - حيله ، فيل.	بيوراسب (Bîver esb): خوداني
بيوه (Bîvê): بيژن (ژنكا كو هاتيبيته	دهه هزار هه سپا (نازناقي ضحاك
بهردان يان ميتر لي نه مابيت).	ي يه).
بيهن (Bîhen): سيخور.	بيوس (Bêyûs- Beyûs): ئوميد،
	نارهزو، هيقي.
	بيوگ (Beyûg): بويك (عروس).

پ: تپا سیی یه ژ ئەلفابییا زمانێ
 فارسی، کو هنده جارا دهیتته
 گوهارتن و دبیتته (ف)،
 وهکی (پیل = فیل، پارس =
 فارس، سپید = سفید).
 پا (Pa): پێ (ئەندامهکی لهشی یه) -
 بنی ههر تشتهکی.
 پا افزار (Pa efzar): پیتلاف.
 پا انداز (Pa endaz): ئەو تشتین
 کولبن پێ خوه برائیتخن،
 وهکی (مهحفویر و کومبار
 و.....هتد) - کهسی کو بو
 قوماربازا تشتین قوماری بهرههف
 دکهت - گهواد (ئهوێ کو دبه
 دهستک بو پویچکرنا نامویسا
 کهسهکی دی).
 پابرجا (Paberca): موکوم، بنهجه -
 سهریی، ژبیته.
 پابرچین (Paberçîn): جورهکی

هیدی ریشه چوونی (وهسا کو دهنگ
 ژ پین مروقی نههیت).
 پابست (Pabest): پابهند، گرتدای.
 پاماه (Pabêmah): ژنکا ب حال
 کولمهها دویمایی ژ ئافزینی
 بت (وهکی ئەم ب کوردی دبیتین:
 یا لسهه مهه و روژین خوه).
 پاپاسی (Papasî): پاری بچویک و
 کیم بها (هویرده).
 پاپک (Papek): بابی بچویک.
 پاپوش (Papûş): پیتلاف.
 پاتختی (Patextî): جهژنا روژا
 دووی ژ داوهتی (لجهه یا ئەف روژا
 یا نافداره ب «سههسهه»).
 پاتوخ (Patûx): جهی هلدانا ئالای.
 پاتیل (Patîl): مه نهجلا سفری یا دهر
 مهزن.
 پاجامه (Pacamê): بیتجامه،
 شهلولال.

پاجوش (Pacûş):	- په نجهر - کوله ک.
کوبشه کړی (زاراوه کڼ جوتیاری یه، وه کی کوبشه کرنا دارمیوئ).	پادوسپان (Padûspan): نازناف و پلا چوار کاریده ستین مه زن لسه ر ده می نه نوشیروانی.
پاچک (Paçek): ریخا چیللی کو هسک بییت.	پاده (Padê): کهل (که لڼی په زی، که لڼی گامیشا).
پاچنبری (Paçenberî): پی خوه ر.	پادیاب (Padyab): شویشتن، ده ستمیژ گرتن.
پاچنگ (Paçeng): کوله ک، کونکا دیواری.	پادیر (Padîr): ستوینی کو دادنه بهر دیواری ژجغه چووی دا نه هه رفیت.
پاچین (Paçîn): ده لنگی ده ریپی	پار (Par): بوری، سالا بوری - کور تکر یا (پاره = پارچه، قطعه)، وه کی (پارچه کا په رڼکی) هه روه سا هه گه ر دوجار لدویف ئیک بهیت:
ژنکا کو ب کوریشک بییت.	(پار پار = زیغال زیغال، ریتال ریتال).
پاخره (Paxerê): تهرمه (جهی روینشتنی ل ده ری مالی).	پاراو (Parav): پیره ژن.
پاد (Pad): زیره قانی، زیره قان - تهخت.	پارت (Part): ملله ته کی ئیرانی بوو کول ده قه را «پارت» یان ژی «پارتیا» (ده قه ره ک بوو ل باکورئ روژهلاتا ئیرانی کو ژ خوراسانا نهو تا سنسلا چیا یین نه لبورز و ده ریاچا خه زه ر پیکدهات) ژبانا خوه دبرنه سه ر، و پرانیوا وان کوچه رات بوون و ل بن کوبنا
پاداش (Padaş): پاداش، سزا (هقی کر یاری، چ باش بییت و چ خراب).	
پادره م (Padrem): کوما خه لکی.	
پادزه ر (Padzehr): دژی ژه هری (هه ر ده رمانی کو کار تی کرنا ژه هری ژ بن بیه ت).	
پادشاه (Padşah): شاهی خودان تانج و تهخت.	
پادگان (Padgan): جهی زیره قانیی ل تاخه کی.	
پادگانه (Padganê): بان، سه ریان	

پارنج (Parenç): پارځ کـو ددهنه

سترانبيژ و موزيکژنه دا ل داوه تی

ناماده بڼـ پارځ کـو ددهنه

دختوری دا سه حکه ته نه خوښی.

پارنجن (Parençen): خرڅالین کو

ژنک دکهنه پښ خو، حجول.

پارو (Parû): به فری، ههروه سا

ثالاقه کی مینا به فری یی یه کو

قایکا پښ دهاژون.

پاره (Pare-ê): پرت، قهه، لهت،

کهر - پنی - دریای - کهلاشتی -

به رتیل.

پاریاب (Paryab): چاندنا ثافی.

پارینه (Parîne): یی پار، کهشن،

دیرین.

پازاج (Pazaç): پیرک.

پازن (Pazen): نیری - بزنی کوبقی.

پاس (Pas): زیره قانی - چاقدیری -

ریزگرتن - دانهک ژ شه قی یان

روژئی.

پاسبز (Pa sebz): (دپرکه یه بو

که سین پی بره شک، بی ئیفله ح،

کوړ و بهش، کو پی وان نه یی

خیری بت).

پاسخ (Pasux): به رسف، وهلام.

پاشنه (Pşnê): په حنی یا پیی.

دژیان. سه روکی قی ملله تی یی

ناقدار ب (ئشک) ل سالا ۲۵۰

به ری زایینی ل دژی سلوکی یا

راوه ستیا و دهوله تا ئه شکانی

دامه زراند.

پارچ (Parç): دژلکی ثافی.

پارچه (Parçê): په روک - پرت،

قهه، کهر (وهکی که ره کی نانی).

پاردم (Pardum): پالیقا کورتانی

یان زینی، کو دئیکه بن کوریا

ده وارا.

پارس (Pars): نه ته وه کی ئیرانی یه،

ههروه سا نه و ده قهره یا کو ئه ق

نه ته وه لی تاکنجی بووین - دهنگی

سه ی.

پارسا (Parsa): ده همنه پاکژ -

که سی کو خو ژ گونه هی بده ته

پاش.

پارسنگ (Parseng): به ری کو

دکهنه د ره خ دی یی ترازی دا،

دا هه ردو ره خ هن دی ئیک لی

به یی.

پارسه (Parsê): گه دایی -

که دخو دایی.

پارگین (Pargîn): گۆم، چالا ثا

پیس و گه نی.

- پاشیب (Paşeyb): دهره جکین کو
پیچ بیچنه بن ئهردی.
پاشیدن (Paşîden): رهشاندن (ثاف
رهشاندن).
پاغر (Paxer): ستوینا لبن بانی
خانی.
پافشاری (Pafêşarî): بهرخودان -
اصرار.
پاک (Pak): پاقر.
پاکار (Pakar): خزمه تکار، خولام.
پاکباز (Pakbaz): کهسی کود
قوماری دا ههمی سامانی خوه
بدوړینت - نه قبنداری کوژ دله کی
پاقر بنیتره یارا خوه.
پاک جامه (Pak camê): دههمه
پاقر (دهره حق ناموسی دا).
پاک جفت (Pak cuft): ژن یان
زهلامی کوخیانه تی ل
هه قزین (ی، ا) خوه نه کهت.
پاک چهر (Pak çêhr): خشکوک،
روی دهلال.
پاکدامن (Pakdamen): بنیره:
(پاک جامه).
پاکي (Paki): پاقری، دههمه پاقری
- گويزان (تالاقی کهفن یی
سه رتراشینی).
- پاکیزه (Pakîzê): پاک، پاقر.
پاگشا (Pa guşa): میهشان کرنا
بویک و زاقا پشتی داوه تمام
دبیت، نه و ژی ژ بهر هندئ یه کو
ریکا وانا ل مالا خوه شه کهن (دا
بویک و زاقا هاتن و چوونا مالا
وان بکهن).
پالان (Palan): کورتان.
پالانه (Palanê): بهیتوتا خانی.
پالانیدن (Palanîden): گشاشتن -
پاقر کرن، بیژینک کرن - زیده کرن.
پالاون (Palaven): تالاقی
پالاو تنی (صافینک، صافوک).
پالاهنگ (Palaheng): هه قسار.
پالایشگاه (Palayêşgah): جهی
پالاو تنی (جهی پالاو تنی گازی).
پالیز (Palîz): باغ، بیستان، وهرزی
خیار و گوندوړ و زه به شا.
پامس (Pames): گریدای، گرفتار،
بیچاره.
پانزده (Panzdeh): هژمارا
(۱۵) پازده.
پانصد (Pansed): هژمارا
(۵۰۰) پینج سده.
پانیذ (Panîz): شه کر.
پاورچین (paverçîn): بنیره:

پایرد (Paymerd): هاریکار - ناقبژیقانی.	(پابرچین).
پای موزه (Pay mûze-ê): جهز مه.	پایاب (Payab): بیرا ئاقی کوب دهره جک بیت دا دوان دهره جکا را بچن خواری و ئاقی بیننه دهر - جهتین کیم ئاف لهر لیقا رویباری یان دهریایی کو پی مروقئی ژ ئوردی بگریت - هیز، شیان، زاخ، خواری.
پایندان (Payendan): گرهو - جهن پی یا (بنی کزچکی).	پایاپای (Payapay): پیکگوهارتنا تشتا ل ناقبه را دو وهلاتان دا بیی کو پاره کی بدنه هه قدو.
پاینده (Payendê): ههر و ههر - موکوم.	پایان (Payan): دویماهی، نه نجام - خواری، نشیف.
پایه (Payê): پیپک - شهنگسته - قه در و قیমে ت - پله و پایه (رتبه).	پای باز (Paybaz): سه ماکهر (رقاص).
پایه دار (Payêdar): تشتی کو پیپک هه بت - پله دار د ریشه بهر بیتن میری دا.	پایته خت (Paytext): پایته خت (بازیری کو سه روک و جقاتا حوکه تی لی بیت).
پاییدن (Payîden): زیره قانی لیکرن، چاقدیری لیکرن.	پایدار (Paydar): موکوم، بنه جه - به رقرار - نه مر، ههرده می، ههر وههر.
پاییز (Payîz): وهرزی پاییزی.	پایدام (Paydam): ته لهه.
پاییزه (Payîzê): پاییزی (چاندنا پاییزی).	پایکوبی (Paykûbî): داوه ت، گوته ند، سه ما.
پایین (Payîn): خواری، نشیف، بن، ژتیر.	پایگاه (Paygah): جه، در - مه قام، قه در - دهرازینک.
پایین پرست (Payîn perest): خز مه تکار، خولام.	
پایته ت (Pêptek): تلمسک (تلمسکا خورمی یان تلمسکا تری).	

پت (Pet): پهړوکی کوژ موی بژنا تیتنه چیکن.	په حن، پان - قوتای، ههړشی، پهړچقی.
پتت (Pêtet): تویه، تویه نامه.	پخش و پلا (Pexş û pela): ژپک بژاله، پرت و به لاث.
پتک (Putk): چه کویچی ئاسنگه را.	پخل (Pexel): قهسه لی گهغی یان جه هی.
پتو (Petû): به تانی.	پخمه (Pexmê): کیم عاقل، ده به نگ.
پتو (Petev): به رۆژ.	پدر (Pêder): باب (زه لامی کو خودان زاروک بیت).
پتواز (Petvaz): به رسف - په سهند - هیلینا فرندا.	پدرام (Pêdrām): پی - روز - خویش (بو جهی) - قهنج.
پته (Pete): پیتهیل، بلیت.	پدراندر (Pêderender): زریاب. پدرخته (Pedrextê): خه مگین.
پتی (Petî): فاله - رويس، تازی.	پدرخوانده (Pêderxandê): نه و که سی کو که سهک دی وی ل شوینا بابی خو دانت.
پتیاره (Petyarê): ئاتاف، زیان - به لا - کریت و ترسناک - خرابکار - دیو - ژنا خرابکار.	پدرزن (Pêderzen): خه زویر (بابی ژنی).
پج (Pêç pêç): پست پست، نم نم (هیدی و د بن لیثاقه دگه لیک ئاخفتن).	پدید (Pedîd): ئاشکرا، په یدا. پذیرا (Pezîra): په سه ندکه ر - پیشوازی که ر.
پچ - شک (Puçuşk): کوشپل (پشکل) ئی بزنی و مهړی و حیشتی و..... هتد.	پذیرفتن (Pezîruften): په سه ندکر - پیشوازی بکر.
پچل (Peçel): قریتی، پیس.	پر (Pur): پر، تری، مش.
پخپخو (Pêxpêxû): گلزانک.	پر (Per): پهړی فرندا.
پختن (Puxten): که لاندن، لینان.	
پخته (Puxtê): که لیای (به رهه ف بو خوارنی) - گه هشتی (بو فیقی) - مروقی کاردان و ب سه رپور.	
پخش (Pexş): په لاته، به لاقه -	

شه‌ره‌نيخ، جرړه.	پرازده (Perazde-ê): گرکا
پرخش (Perexş): رانيت هه‌سپ و	هه‌قيري.
هيسټرا - شير (شمشير) - ده‌ک،	پراکندن (Perakenden):
مؤس.	په‌لاته‌کرن، بژاله‌کرن، به‌لافکر -
پرخو (Perxev): کوار - که‌زaxe -	په‌ريشان‌کرن.
ئاده.	پراکوه (Perakuh): سه‌ري چيای،
پرداختن (Perdaxten): فه‌هوسوين	وی ره‌خي چيای.
- ليکدان - نه‌نجامدان - مژويل	پران (Perran): فرنده، هه‌ر تشتي
بوون - تمام بوون ژکاره‌کی -	کو بفرت ل ده‌مي فريني.
فالاکرن - پاره‌دان، مه‌زاختن.	پر آوازه (Pur avazê): پر ئاواز،
پردوش (Perdûş): شقيدي (شه‌فا	پر ده‌نگ - ناقدار، ب ناڅ و
بوړی).	ده‌نگ.
پرده (Perdê): عه‌با - په‌رده -	پر آهو (Pur ahû): پر عيب.
په‌ردين ئالاقين موزيکی وه‌کی	پريايه (Pur payê): زيقزيقه.
(عود، بزق، سي تار و.....هتد) -	پرت (Pert): دوور - ره‌خ، کنار.
هه‌ر پارچه‌يه‌ک ژ شانويي.	پرتاب (Pertab): هافيتن (هافيتنا
پرو (Pur rû): بي شهرم، زړه‌رم.	تير و گولله‌توپا و.....هتد).
پرز (Purz): پويرتک (پويرتکي	پرتابيان (Pertabîyan): کفاندار،
خوخي) - هه‌روه‌سا رويي ب سه‌رقه	تير هافيتز.
بي نه‌زمانی پري چوکليکين گه‌له‌ک	پرتگاه (Pertgah): فره‌ک - رزده.
هوېرن کوئه‌و جوکولک د ناقدان	پرتو (Pertuv): رو‌ناهي، تيروژک،
ب (پرز زبان: Purzê zeban).	تيشک.
پرس (Purs): پرس، پرسيار.	پرچانه (Purçanê): پريتز.
پرس (Pers): په‌رده.	پرچم (Perçem): ئالا.
پرستار (Perestar): خزمه‌تکار،	پرچين (Perçîn): پيتزان، په‌رزان.
که‌سا کو خزمه‌تا نه‌خووشي دکه‌ت،	پرخاش (Perxaş): شه‌ر، شه‌ره‌ده‌څ،

سسته ر.

پرستارزاده (Perestar zadê):

کورئ (یان کچا) خولامی یان
خودامی یان ژى به نی.

پرستش (Perestêş): په راستن.

پرستک (Perestuk): حاجی

رەشک (فرنده که).

پرستک (Perestek): خزمه تکار.

پرستو (Perestû): حاجی رەشک.

پرسش (Pursêş): پرسیار.

پرسم (Persum): ئارئ کوب

گرکیت هه‌څیری وەردکەن دا
نەمینه پیکڅه.

پرسه (Pursê): سه‌ره‌دانا نه‌خویشی -

پرسه و سه‌ره‌خویشی ل به‌هیداریی.

پرسه (Perse-ê): کولانی، فه‌لیته

- گه‌پۆک، گه‌دا.

پرسیدن (Pursîden): پرسیارکرن.

پریش (Perêş): فرین، خوه هلاڅیتن،

خوه هاقیتن ژ جهه‌کی بۆ جهه‌ک

دی.

پرغونه (Perxûnê): کریت.

پرکاوش (Perkavêş): که‌زاختن.

پرکم (Perkem): بی که‌لک، بی

مفا، تشتی کو چو پی نه‌قه‌تیت.

پرکوک (Perkûk): خانییین مه‌زن،

قه‌سر.

پرگار (Pergar): ئالاڅه‌کئ دو چقه د

زانستی هه‌نده‌سی دا بکار ده‌یت

و وینین بازنه‌یی پی ده‌یتته

چیکرن (فرجال).

پرگاله (Pergalê): باهر - پارچه -

پنی.

پرگنه (Pergenê): ناوچه -

پاریزگه‌ه.

پرما (Perma): ئالاڅه‌که کو

دارتراش بۆ کـونـکرنا داری

بکار دئین.

پرماس (Permas): په‌رخاندن -

ده‌ست کرن (له‌مس کرن).

پرن (Peren): ستیرا په‌روین (ثریا) -

ئارمیش، په‌پۆکئ ئارمویشی یی

گولدار - بۆری - دوهی.

پرند (Perend): ئارمـویش -

شیر (شمشیر) - شڤیدی (شه‌فا

بۆری).

پرنده (Perendê): فرنده، بالنده؛

(پرندگان = کۆما فرندا).

پرنيان (Pernêyan): ئارمویش.

پروا (Perva): بیـهن فره‌هی -

حه‌زکرن (رغبه) - تیبینی - چاڅدان

- ترس.

پرواردگار (Perverdêgar): پهروهرده‌کەر، ناڤه‌که ژ ناڤین خودئ. پروژ (Pervej): نه‌ژاد. پروزن (Pervêzen): بی‌ژینک، موخه‌ل، یان هه‌رتشته‌کی ژ څی ره‌نگی. پرونده (Pervendê): دوسیه. پرویز (Pervîz): سه‌رکه‌فتی (مظفر، فاتح) - هه‌روه‌سا بنپیره (پروزن). پرویش (Pervîş): سستی، بی خه‌می، قوسیری، ته‌نبه‌لی. پروین (Pervîn): کۆمه‌کا ستیرانه، لی تنی شه‌ش ژ وان کوه‌ده ئوبشه‌کی نه‌لجه‌م هه‌ف خرڤه بووینه، و ب چاف دهینه دیتن، بعه‌ره‌بی دیبژنی (ثریا). پره (Perrê): په‌ر، کنار، ره‌خ (په‌رئ بازیری) - هه‌ر تشتی وه‌کی په‌ری بیت، وه‌کی: په‌رئ ئاشی ئافی. پره‌ازه (Perhazê): دارئ پیستی کو زوی ئاگر تی به‌ربیت. پرهون (Perhûn): هه‌رتشته‌کی بازنه‌بی (بی‌ده‌ر - توک، رستک و.....هتد). پرهیز (Perhîz): هشیاربوون،	پروار (Pervar): قه‌له‌و - خانیی هاڤینی - ئاگردانک. پرواز (Pervaz): په‌رڤه‌کرنا فرندا - فرین (فرینا فرندا و فرۆکا «باله‌فرا») - ده‌پیت نازک و کورت کولسه‌ر کاریتین خانی ریز دکه‌ن به‌ری بیته ئاخبانکر. پروازه (Pervazê): خوارنا کو ریتنگ یان نیچیرفان دگه‌ل خوه دیه‌ن - ئاگرئ کولبه‌ر پین بویک و زاقا هلدکه‌ن - پلپلک و زرزرک و ته‌یسوکیتن کولسه‌ر سه‌رئ بویک و زاقا دادکه‌ن. پروانه (Pervanê): په‌لاتینک - هه‌روه‌سا گیانه‌وه‌ره‌که وه‌کی طوری کول پیش یان پاش شییری دجیت دا به‌رماییکین شییری بخووت و ب ده‌نگی خو گیانه‌وه‌رین دی ژ هاتنا شییری ئاگه‌هدار دکه‌ت - ئالاڤه‌کی په‌ردارئ ده‌ستکرده کوب کوردی ژی هه‌ر دیبژنی په‌روانه، وه‌کی: (په‌روانا ترومبیلئ یان فروکی) - روخسه‌ت، ئیجازه، ده‌ستورنامه. پروراندن (Perveranden): په‌روه‌رده‌کرن - فیترکرن.
--	---

دهست تهنگ، دهستکورت.

پریون (Peryûn): گوپی بوون.

پز (Pez): نانکوا وی یا دهقودهق

هه مان په یثا «پیژ» ه، کوژ په یثا
(«پختن»؛ نانکو: په حقن، پاتن)

هاتیسه وهرگرتن، وهکی:

نانپز (نانپیژ)، لی پراپیا جاران

نانکوا وی یا گریدایه ب په یثا

بهری وی څه، وهکی: آشپز: خوارن

لینه ر (طباخ) - زودپز: قازانا

بوخاری (ژ بهر کو تشتی تیدا زوی

دکه لیت) و..... هتد).

پزا (Peza): کهلهک (نهو تشتی زوی

بکه لیت).

پزاوه (Pezavê): کویره، ئیتوبن.

پزشک (Pêzêşk): پزیشک،

نوژدار، دختر.

پژ (Pej): گر، کومت، چیا - نه داڅ،

کیم، پیساتی.

پژاوند (Pejavend): شینک (بی)

کو جلکا و هری پی دشون) -

داری کو دادننه پشت دهري دا

نه څه بیت.

پژمان (Pêjman): خه مگین -

دلته نگ - په شیمان.

پژمردن (Pejmurden): خه مگین

خوه دو ورئیکهستن ژ هه ر تشته کی

زیاندار.

پرهیزانه (Perhîzanê): پاریز (خوه

دو ورئیکهستن ژ خوارنن خراب بژ

ئیشی) - روژی، روژ بگرتن.

پری (Perî): کورتکریا په یثا «پریر»،

کول پیشیا هندهک په یثی

وهکی (روز، شب، سال) دهین و

نانکوبا (بهري دو) ددهت،

وهکی (پریروز = بهري دو روژا، پیژ

- پریشب = بهري دو شهقا، شهقا

دی - پریشال = بهري دو سالا،

پیزار) - بهري، فریشته.

پریدن (Perîden): فرین، خوه

هلاقیتن.

پریدن (Purîden): پر بوون، تژی

بوون.

پریز (Perîz): قیپین، نپین،

بعه ره بی دبیتن (زئیر) -

فریز (گیایه) - بیتینک.

پریسا (Perîsa): کورتکریا په یثا

لیکدایا (بهري افسا) یه، نانکو:

که سی کو نه جن و په ریا ئیکه سیر

دکه ت - حيله کهر.

پریشان (Perîshan): بژاله -

خه مگین، په ریشان - نالوز -

- بوون - چرمسین.
پژواک (Pejvak): دهنګ،
 دهنګفه دانا دهنګی.
پژوم (Pejûm): دهرویش - ههژار -
 گه دا.
پژوهیدن (Pêjûhîden): لینگه ریان،
 فقه کولین.
پس (Pes): لدویف، ل پاش (وهکی):
 پس فردا = ل دویف سوباهی را،
 دوزبا - پس افتادن = پاشکه تن)
 - ئالاقی په یوه نډی یا کوئم
 دبیرینی (پا)، وهکی: (پس توهم
 آمدی؟ = پا توژی هاتی؟).
پس (Pus): پس، کوپ.
پساپیش (Pesapîş): پاش و پیش.
پساوند (Pesavend): د هوزانی دا
 ئانکو: (سهر و «قافییه») - د
 ریزمانی دا ئانکو: پاشگر.
پست (Pest): کورت - ژیر - نشیف
 - چوننه (بی بها - مرؤقی بی بها)
 - قهلس.
پست (Pêst): ئار، ئاری قه لاندی
 بی گهنی یان جهی یان نوکا کو
 بهره بی دبیرینی (سوبق).
پست (Pesta): پاش
 قولچک (ذخیره) - جار، که رت.
پستان (Pêstan): مه مک، چچک،
 گوهان (بیټ ژنکا یان گیانه وه ری
 می).
پستان بند (Pêstan bend):
 ئیلهک، زه خمه.
پستک (Pestek): چوخک.
پستو (Pestû): پاش مه زه لک.
پسته (Pêstê): فسته ق.
پس خورده (Pes xûrdê):
 بهرما ییک.
پسر (Pêser): کوپ، بچویکی نیر.
پسر اندر (Pêser ender):
 نه قسی (نه قسیی کوپ).
پسر بچه (Pêser beçê): سنیله.
پسر خوانده (Pêserxandê): نه و
 کوپ کو که سهک بو خوه
 خودانکه ت، ب عه ره بی
 دبیرینی (تبی).
پسرو (Pêserû): کورتکریا په یثا
 (پسر) ه، ئانکو: کوپکی بچویک،
 کوپکوک.
پسروار (Pêservar): وهکی کوپکا -
 د زار اوئ فقه هی دا ئانکو نه و
 باهرا کوژ میراتی بابینی دگه هته
 کوپ.
پسغه (Pesexdê): چی کری،

بهره‌هفت، ناماده.

پس فردا (Pes ferda):

دوزبا (پشتی دو روژین دی).

پس فرستادن (Pes fêrêstaden):

زقراندنه‌قه.

پس کوچه (Pes kûçê): کولانا

بچویک و بن گرتی.

پسندیدن (Pesendîden):

په‌سهندکرن، قه‌بویل کرن،

هه‌لژارتن.

پسوند (Pesvend): پاشگر.

پش (Peş- puş): موبی پاتکا

هه‌سپی.

پش (Puş): بوم، کوند.

پشام (Peşam): هه‌ر تشته‌کی

ره‌نگ تاري.

پشت (Puşt): ژ ده‌رقه یان لسه‌ر

تشته‌کی - ل پشت، لدویف -

پشت - پشته‌قان.

پشتاپشت (Puştapuşt): لدویف

ئیک.

پشت پا (Puştê pa): به‌رپیک -

سه‌ر پی (به‌روفاژی بنی پی ی).

پشت پای (Puştê payî): درکه‌یه

بۆ کوپری خرابکار (مخنث).

پشتک (Puştekan): قولیپانک،

قولیپینک - چو‌خک.

پشت کوژ (Puşt kûj): پشت قلوز،

پشت قوز.

پشتوار (Puştvar): پشته‌قان،

په‌یقین (پشتوان، پشتیبان،

پشت و پناه) ژی لکارن.

پشک (Pêşk): پشکلین گیانه‌وه‌را -

پشک هاقیتین (قرعة).

پشک (Peşek): خونا‌ف.

پشک (Puşek): کیتک، پشیک،

هه‌روه‌سا په‌یقین (پوشک،

پیشیک، پیشی، گربه) ژی

لکارن.

پشلنگ (Puşleng): عیب‌ه‌لو -

پاشقه‌مای - سست و خاف -

که‌له‌ین کولسه‌ری چیا‌یان ده‌ینه

چیکرن.

پشم (Peşm): هری یا میه و

حیشترا.

پشه (Peşê): پیشی.

پشیز (Peşîz): پوله‌ک - پارێ

هوبرده یی کیم بها.

پشیمان (Peşîman): په‌شیمان.

پغنه (Pexne): پیپکین پیسترکی.

پف (Puf): پف (بایی ده‌قی) -

وه‌رمتی، باوی.

- پفج (Pefc):** ناڤا دهڅی (تف و گلیز).
- پفیوز (Pufyûz):** زهلامی سست و تنه‌ل و بی شیان و بی غیرهت.
- پک (Puk):** پش (تشتی کو نیڅا وی څاله بیت) - مه‌زن، قه‌له و - بی‌هن (هه‌وایی کو مړوڅ یان گیانه‌وهر هلدکیشن) - لښوینا (ملق - میڅ - فری) د‌هیت بو جگارکیش و قه‌لوینکیشا.
- پکر (Peker):** گیڅ - سه‌رگه‌ردان - خه‌مگین.
- پکند (Pekend):** نان (خه‌لکی خواره‌زمی څی په‌یڅی بکار دئین).
- پکنه (Pekne):** قه‌له و - قه‌زم (به‌ژن کورت).
- پگاه (Pêgah):** سپیده زوو.
- پل (Pul):** پر (جسر).
- پل (Pêl):** په‌حنی یا پتی.
- پلاس (Pêlas):** به‌رک.
- پلخ (Pelex):** گه‌وری، هه‌فک.
- پلخ‌ت‌ه (Pêlexte):** صافینک (ثامانه‌کی کون کونه، کو ده‌خل و دانی تیدا دشون).
- پلشت (Pelešt):** پیس، دژین، قریشی، ب کیم و عه‌داف.
- پلغده (Pelexde-ê):** رزی، خراب بووی (بو‌هیڅا و فی‌قی بکار دهیت).
- پلک (Pêlk):** چه‌رمکی کو مژویلانک لسه‌رن.
- پلگان (Pêllegan):** پی‌سترک، په‌بیسک، ده‌ره‌جک.
- پلمس (Pelmes):** هیڅه‌ت، مه‌انه - دره‌و، نه‌وه‌یی - بی‌به‌ختی.
- پلنگ (Peleng):** پلنگ.
- پلوان (Pulvan):** که‌رتکین د ناڅبه‌را مشار و هه‌ودان دا (زاراوه‌کی جوتیارانه).
- پلوس (Pêlûs):** زمان‌خو‌ه‌شی، مه‌للاقی.
- پله (Pêllê):** پله، پایه (رتبه، درجه) - پی‌کیکن پی‌سترکی.
- پلیته (Pelîtê):** فتیله.
- پلید (Pelîd):** پیس (نجس).
- پلید ازار (Pelîd êzar):** زناکه‌ر.
- پناباد (Penabad):** پاره‌کی زیڅی بوو ب کیڅا نیڅ مسقالی (نیڅ قران) کو لسه‌ر زه‌مانی قه‌جه‌را ده‌اته بکارئینان.
- پناغ (Pênax):** ئارموش، داڅا ئارموشی.

- پنام (Penam): پهروکه کټی سپی
 یی چوارکوژی کوژ په نېی دهاته
 چیکرن و زهرده شتی یان دئیخستنه
 بهر دهقی خوه و ل پشتقه گریددان
 لده می کو لهه مبهه راگری پیروژ،
 ناقیستا دخواندن - قهشارتی.
 پناه (Penah): پشته فان - زیره فان -
 سیبه را دیواری.
 پنبه (Penbê): په مبی.
 پنج (Penc): هژمارا پینج (۵).
 پنجاه (Pencah): هژمارا
 پینجی (۵۰).
 پنج پا (Penc pa): کیقواله، قرژال.
 پنجره (Pencerê): په نجره.
 پنجگان (Pencgan): پینج پینجه.
 پنج گاه (Penc gah): ئیک ژ
 تاوازیڼ موزیکا ئیرانی یه.
 پنجول (Pencûl): په نجلین
 گیانه وهرین درنده.
 پنجه (Punçê): ئه نی - مویتن
 هنداقی ئه نیی - ئه و پهروکی کو
 ژنک دئیخنه ئه نیا خوه.
 پند (Pend): پند، شیرت - ناقی
 فرنده کټی یه کو وه کی قهلی یه بهس
 ژ وی بچوبکتره.
 پندار (Pendar): هنر - دالغه -
- گومان - سهیر - دفنبلندی.
 پنزه (Penzê): داوت، گوڅه ند.
 پنگ (Peng): ئویشیی خورمی (چ
 خورمه پیڅه بن یان پیڅه نه بن).
 پنگان (Pêngan): په یاله، فنجان.
 ههروسا (بنگان، فنجان، پیاله)
 ژی لکارن.
 پنهان (Pênhan): قهشارتی،
 نه پهن، نه دیار.
 پنیر (Penîr): په نیر.
 پوچ (Pûç): خرش.
 پوده (Pûdê): کهفن و پیټی.
 پور (Pûr): کوړ، پس.
 پوران (Pûran): نافه که بوژنکا.
 پور داستان (Pûrê destan):
 روسته می زال.
 پوزخند (Pûzxend): ناقی جوره
 که نی یه کی یه کو بو کیمرن و
 یاری پیکرنی دهیته بکارئینان کو
 بهره بی دبیزنی (استهزاء).
 پوزش (Pûzêş): لیبورین.
 پوسانه (Pûsanê): زمانخوهشی،
 مه للاقی.
 پوست (Pûst): پوبست، چه رم.
 پوش (Pûş): خیقته تا مه زن - په رده -
 جلک - زری و کومزری.

- پوشاک (Pûşak):** هەر تشتی کو بکهنه بهرخوه.
- پوشال (Pûşal):** پویش و پهلهخ.
- پوشی (Pûşî):** پهړۆکهک بوو کو شاشک و شویتک ژئ دهاتنه چیکن.
- پوشیدن (Pûşîden):** د بهرخوهکرن.
- پوک (Pûk):** خرش - پویش و پهلهخ.
- پوکه (Pûkê):** قالکا فیشهکی.
- پول (Pul):** پر (جسر).
- پول (Pûl):** پاره.
- پولاد (Pûlad):** پیلا.
- پولک (Pûlek):** پویلک - پویلکیت ماسی - کورتکریا پهیفا (پول: پاره)یه.
- پولکی (Pûlekî):** پاره پهړیس، یی کو حهژ پارا دکهت - بهرتیلخۆر.
- پونگ (Pong):** کیفکو، کیفکویی.
- پویدن (Pûyîden):** غاردان، بهزین، بلهز چوون - لیگه پریان و لیقه کۆلین.
- په (Peh):** بۆ سه سه سورمانی بکار دهیت (پهه، وهه، حهه و.....هتد).
- پهرو (Pehrû):** پنی.
- پهره (Pehrê):** زیره قانی - چاقدان.
- پهلو (Pehlû):** رهخ، ئال، کنار، کیلهک.
- پهلو (Pehlev):** ملله تی پارت؛ ههروه سا وهکی دبیتن «پهلوی»، ئانکو پارتی (ملله تی پارتی - بنییره: «پارت») - شار، باژیر - دلیر، ب هیز (ئهو ژئ بهر هندی یه کو پارتی (پهلوی) د میترچاک و دلیر بوون).
- پهلودادن (Pehlû daden):** هاریکاریکرن.
- پهلودار (Pehlûdar):** مالدار و زهنگینی کوکس و کارین وی خیری ژ وی و مالی وی ببین.
- پهمزک (Pehmezek):** سیخور.
- پهن (Pehn):** پان، پهحن، بهرین.
- پهن (Pêhen):** پشکلی ههسپ و هیتستر و کهرا.
- پهنا (Pehna):** فرهه، بهرین - فرههی، پانی.
- پهناور (Pehnaver):** گهلهک پان، بهرین.
- پهند (Pehend):** طهله، طهلی.
- پی (Pey):** ده مارین سپی یین درتژ د لهشی گیانهوهر و مرۆقان دا کوژ دهماغ و نخاعی دهردکهفن و ل

پیچیده چشم (Piçîdê çêşm):

چاڤ وور، چاڤ ویر.

پیدا (Pêyda): ئاشکەرا، پەیدا.

پی در پی (Pêy der pêy):

لدویش ئیک، بەردەوام.

پیر (Pîr): پیر، دانسال - لدەڤ

صوفی یا ئانکو (رێبەر و رێ
نیشاندر).

پیرار (Pîrar): پیرار، بەری دوو

سالا.

پیراستن (Pîrasten): خەملاندن.

پیرامون (Pîramûn): دۆرماندۆر،

دەوروپەر.

پیراهن (Pîrahen): فانیلێ زەلاما

یان ئەتەکتێ ژنکا.

پیرایشگاه (Pîrayêşgah):

سەر تراشخانه (حلاقە).

پیروج (Pîrûc): عەلۆک.

پیروز (Pîrûz): سەرکەفتی (د شەران

دا).

پیش (Pîş): بەر، بەرامبەر، هەمبەر -

بەری، وەکی: (پیش دم = بەری

بێهەنەکتێ) - لجهه - هەرەکه که

بەرامبەر (ضمه) یا عەرەبی.

پیشاب (Pîşab): میز، دەستاقا

زراف.

سەر زەڤلهکا بە لاقە دین دا هاتن و

چوون و لقلقین ب ریکا وان بێته

ئەنجامدان، ب عەرەبی دیژنی

(عصب) - شەنگستە، ئاساس -

لدویش، ل پشت - پێ (ئەندامەکتێ

لەشی یە).

پیایی (Peyapey): لدویش ئیک،

بەردەوام.

پیاده (Pîyadê): پەیا - دیاریا

شەترنجی دا هەر شازدە جندپە.

پیادهرو (Pîyadêro): شوستە،

رەسیف.

پیاز (Pîyaz): پیئاز.

پی افکندن (Pey efkenden):

دانانا بەری بنیاتی.

پیاله (Pîyalê): پەیاڵە، فنجان.

پیام (Peyam): پەیا.

پی بردن (Pêy burden): ڤەدیتن،

سەرهلپوون.

پیجامه (Pîcamê): بیجامه.

پیچ (Pîç): لیک بادای، وەربادای -

چەمیای - بورغی - هەر گیایی کو

لدور تشتا بنالییت.

پیچپا (Pîçpa): کێڤزاله، قزڤال.

پیچه (Pîçe-ê): پۆشی، پیچه،

خیلی.

- پیشواز (Pişvaz): پیشوازیکن.
 پیشوند (Pişvend): پیشگر.
 پیشه (Pişê): شۆل، کار، پیشه.
 پیشیار (Pişyar): خزمه تکار - شاگرد - هاریکار - جیگر.
 پیغاره (Pîxarê): ته عن.
 پیغاله (Pîxalê): په باله.
 پیغام (Pêyxam): په یام.
 پیغامبر (Pêyxamber):
 په یامیهر، پیغه میهر.
 پیغان (Pêyxan): په یمان - سوز - مهرج.
 پیک (Peyk-Pêyk): پیلک، قاسد.
 پیکار (Pêykar): شهر، جهنگ.
 پیکان (Peykan-Pêykan): کۆما
 پیلکا - پرته کا سه رتیژا ئاسنی یه
 کو دئێخنه سه رتین پما و تیرا.
 پیکر (Pêyker): که له خ، له ش -
 په یکه ر، بوت - که قال، تابلۆ - د
 زانستی ماتماتیکی دا ئانکو (رقم)،
 بۆ نمونه: (۷۶۵) هژماره کا سی
 ره قه م (سه پیکر) ی یه کوژ (۵)،
 ۶، ۷) پیک دهیت.
 پیگرد (Pêygerd):
 لدو یقچوون (تعقیب).
 پیش آمد (Pişamed):
 رویدان (رویدانا کوژ نشکه کیقه
 روی بدهت).
 پیشانی (Pişanî): ئه نی - به خت،
 شه نس - ژ ههژی و بسه رقه -
 دفنبلندی و خوه مه زنکرن - ترانه و
 گه لته - زرشه رمی - بی ده لنگی و
 بیعاری.
 پیشاوند (Pişavend): پیشگر.
 پیشرفت (Pişreft): به رهف پیشقه،
 پیشکه تی.
 پیشکار (Pişkar): که سی کو لبه ر
 دهستی به رپرسه کی مه زن کار دکهت
 و هنده جارا شۆلیت وی برتقه دبهت
 - به رپرسی دارایی بی پارتیزگه هی -
 ئه و که سی کو د نانپیشخاناقه نانی ژ
 ته نویری دئینته ده ر.
 پیشکش (Pişkêş): خه لات،
 دیاری.
 پیشگاه (Pişgah): ده رازینک - به ر
 ته ختی شاهی.
 پیش گفتار (Piş guftar):
 پیشگو تن.
 پیشنهاد (Pişnehad): پیشنیار.
 پیشوا (Pişva): سه رکرده، ریبه ر،
 ری نشانده ر.

پیل (Pîl): فیل.

پیلپا (Pîlpa): پئی یین فیلی -

خودانی پئی یین مینا یین فیلی -

ناقئ ئیشه کی یه کو دکهفته پین

مروقی، ب عه ره بی

دیترنی (داء الفیل) - جوړه کی چه کی

یه وه کی گورزی یه - ستوین کی کو

دادنه بن بانی - جوړه کی په یالا کو

مه یی پئ قه دخون.

پیلو (Pîlû): سیواک (کوژ دارا

«نهراک» دهیته چیکن،

ههروه سا بؤ فرچی ددانا نه فین

دهستکردی دهیته گوتن.

پيله (Pîlê): ته فنه کی نازکه کو کرمی

نارموبشی ژ دهقی خوه دئینته دهر و

لدور خوه دیپچت، نه ف ته فنه ب

گهرماتی یه کا تایبهت دبیه

نارموبش - نافزله (پدیین وهرمتی و

نه داف گرتی).

پیمان (Pêyman): په یان، سوز -

هه قبه ست - مهرج.

پیمودن (Pêymûden): ری

قه برین، قوناع قه برین (ههروه کی

دهمی ری فنگه ک ژ جهه کی دده ته

ری و تاکو دگه هیته جهی

بیهنقه دانی، دی بیترت من هنده

ری یا قه بری) - پیشان، کیشان.

پینکی (Peynekî): هینشکیت

خه وی.

پینو (Pînû): که شک.

پینه (Pînê): پنی (پنیین جلکا و

پتلافا و..... هتد) - په قیشکین

رهق بووی، کول دهستی دیار دبن

ل ژیر کارتیکرنا زیده کارکرنی -

نهو پنی یا کول نه نیا مروقی

نقیژکه ر دیار دبیت ژ بهر زیده

چوونا بؤ سوجدی.

پیواز (Peyvaz): شه قه فینک،

چه کچه کیله.

پیوستن (Pêyvesten): پی کفه

نویسیان، گه هشتنه هه ف - هه رده م.

پیوند (Pêyvend): گه هشتنه هه ف،

پی کفه نویسیان - مرو قاهینی،

خزمانی - پیک (زاراوه کی

جوتیاری یه - پیک کرن -).

پیوندی (Pêyvendî):

په یوهندی (علاقات) - خزمانی -

دارا کو هاتبیه پیک کرن.

پیه (Pîyê): دوهن، بهز، دینگ.

پیه سوز (Pîyêsûz): چراکی ب

فتیله کو لشوینا گازی، ب دوهنی

کار بکه ت.

تاب (Tab): بادانا کو دکھ قیتہ پرچی
و وهریسی - روناکی - گهرماتی -
شیان - زاخ - قرار (بیهن فرهی) -
هیزک.

تاباک (Tabak): تا (حرارة) -
دل قوتک - نهره حه تی.

تابان (Taban): شه وقدهر (وهکی
شهوقا هه یقی).

تابستان (Tabêstan): هاشین،
وهرزی هاشینی.

تابوک (Tabûk): ژور،
پاشمه زه لک.

تابه (Tabê): ئاقله ویک.

تابیدن (Tabîden): شه وقفه دان،
ته بیسین - تشتی کو بهیته لیک
بادان.

تابین (Tabîn): بنده ست، ژیرده ست
- فه رمانبه ر - جندی یی کو چو
پلین له شکه ری نه بن.

ت (Ta): پیتا چواری یه دئه لفابییا
زمانی فارسی دا کو مشه جاران
دبیته (د)، وهکی: (توت: تود =
توی، توختن: دوختن = دورین (بو
جلکا)، کتخدا: کدخدا = مه زنی
گوندی).

تا (Ta): ئالاقی په یوه ندی یی یه،
وهکی: (از مشهد تا تهران = ژ
مه شهه دی تا تههرانی) -
طا (رهخه کی باری، رهخه کی کاغز
یان په روکی طاکری - کت (په روفاژی
جوت) - لدویف هژمارا دهیت و
ئانکویا دانه دده ت، وهکی: (دوتا =
دو دانه، سی تا = سی دانه) -
داث (دایین به نکا، دایین موی،
دایین تیلین سازی «ژهه») -
ههروه سا ناخی داره کی یه ژی کو
په یفا (داغداغان) پترتر بو دهیته
بکار نینان.

تاڤال (Tapal): ريخا چيلی.	تارا (Tara): ستیر.
تاڤو (Tapû): ئامانه کی مه زنه کوژ	تاراج (Tarac): تالان.
ئاخا جیترکا دهاته چیکرن و دهخل و دان دکرنه تیدا.	تارانندن (Taranden): هاژوتن - دوورکرن - ده ریخستن - بژاله کړن.
تاتا (Tata): لالوته، تور توری.	تارتار (Tartar): ریتال ریتال، پرت پرت، کهرکه ر.
تاتلی (Tatêlî): سوفره، خوان.	تارتن (Tarten): ته قنپییرک، داپیروشک.
تاتو (Tatû): هه سپی کورتک و تیر موی کو بو غاردانی گه لهک بهیژه.	تارک (Tarek): سه ر - راستکا سه ری. ل هه روه سا په یقین (تار، تاره، کاچک، کلاک، کلال، هباک) ژی لکارن.
تاتوره (Tatûrê): وه ریسکی کو دئرخنه پین ده وارا و لجه هکی طه ول بکه ن.	تارم (Tarem): گونبه د (قوبه) - خانی ب دارا هاتبیته چیکرن - پیستیکا داری یان ئاسنی.
تاتول (Tatûl): ده ق خوه هر.	تارمیخ (Tarmîx): مژ، مژه وی.
تاچه (Taçê): جهال.	تاریک (Tarîk): تاری.
تاختن (Taxten): غاردان - هیرش برن - به زانندن.	تاز (Taz): مروقی پویچ و بی بها - گه نجی کو حه ژ شولین پویچ بکه ت.
تاخیره (Taxîrê): بهخت، شه نس - قه ده ر (ئه ق په یقه ب باوه رین ئولی شه گریدایه و ئانکوا وی ئه و نه صیب یان قسمه ته یی کو پیشده م یانژی چیتتر بیژین به ری بوونا مروقی، بو مروقی هاتیه ده سنیشان کړن).	تازاندن (Tazanden): به زانندن (بو هه سب و ده وارا دهیت گوتن).
تار (Tar): به نک، ده زی - دا ق - ته قننی ته قنپییرکی - ئالاقه کی موسیقی یه (بزق) - راستکا سه ری - تاری.	تازه (Tazê): نوو - که یفخوه ش و دلقه که ر - گه ش.
	تازی (Tazî): تازی - عه ره ب، عه ره بی، وه کی دبیزن: (اسب

تالار (Talar): ژۆرا مهزن، هۆل.	تازی = ههسپێ عهدهبی).
تاوان (Tavan): تاوان.	تازیانه (Tazyane): شلاق (بێ کو
تاول (Tavel): په قیشک (ئه قین کو	دهوارا پێ دبه زینن یا نژی مرۆفا پێ
لسهر دهستی دیار دین) - گۆلک،	دقوتن).
گۆلکێ نیر.	تاژ (Taj): خیشهت، کوبن - نازک -
تاھو (Tahû): مهی، عهدهق (یا کوژ	خوبن شرین، ههستی سڤک.
ئاڤا میوژا هاتبیته چیکرن).	تاس (Tas): ترارکێ سڤری -
تب (Teb): تا (حرارة).	زار (النرد) - سه ری بێ موی،
تبار (Tebar): نهژاد، خانه دان،	شامی (اصلع) - خه م - بێ قراری و
بنه مال.	بێ ئارامی.
تباسیدن (Tebasîden): ژ بهر	تاسانیدن (Tasanîden): بێ هیژ
زیده بوونا گهرمه ی ژ حالچوون،	کرن - خه ندقاندن - بێ دهنگکرن.
فهراک، ئه له مک.	تاسه (Tasê): خه م - بێ قراری و
تبانى (Tebanî): دهست دانه ههڤ	نه ئارامی - مه هبیران (ئه و حاله ته
ژ بۆ بههڤرا ب کارهکی رابین.	کو لدهڤ ژنکین ئافز دیار دبت
تبخال (Tebxal): تامی سک،	دهمی کو دلێ وان ژ هندهک تشتا
شهڤترسک.	رهش دبیت و هندهک تشتین دی
تبر (Teber): تهڤر، ته بهرک.	بۆ دینه داخواز).
تبرک (Tebrek): که له.	تافتان (Taftan): سه وکیت
تبست (Tebest): خراب	ته نویری.
بووی (فاسد) - بێ که لک و ژ	تافتن (Taften): بادان - هلکرن و
کارکه فتی.	شه و قه دان - شاراندن و سۆرکرن.
تبستغ (Tebestux): که سی کو	تاک (Tak): دارا تری (دارمیو).
بله ز باخقیث.	تاکستان (Takêstan): ره زێ تری.
تبشی (Tebşî): فه رخه سینێ (سینێ	تالاب (Talab): حه ود -
یا مه زن).	مه له قانگه ه.

تېند (Tebend): فەند و فیل، حیلە.	نەکریت.
تېنگ (Tebeng): طەبەكین فیقی یئین کوژ شەكکین داری بهیئە چیکرن (طەبەك، سەلک، زەنبیل، سەفی و.....هتد) - دەف و داهۆل - هەر وەسا دەنگی زەنگل و چنگ (ناقوس) ئی یە ژى. هەر وەسا پەییقین (تېکان، تنگان، تبوک، تېنگ و تېنگو) ژى لکارن.	تخت (Text): کورسیکا شاهینیئ. تخت اردشیر (Textê Erdeşîr): ناثی ئیک ژ ئاوازین کەفنیئ موزیکا ئیرانی یە. تخت خواب (Textêxab): تەختی نخستنی.
تېوراک (Tebûrak): دەف - داهۆلا بچویک - بازە (دایرە). تېانچە (Tepançê): شەق، زللە (یئین کو مروژ ب دەستی دادنتە روپی کەسەکی دی) - دەبانجە، وەر وەر.	تخته (Textê): دەپی داری - هەر تشتی کوراست و پەحن بت، وەکی: (مەحفویرا، پارچین ئەردی، وەرەقین مەزین کاغەزی یان ئاسنی و.....هتد) - فەرشی کو مربا لەسەر دشن - تابووت.
تېنکوز (Tepenkûz): دەبەنگ، حوتک، بی فەهم. تېپە (Teppê): گر، تەل. تېیدن (Tepîden): لەرزین - بی قەراری، نەئارامی - دلقتک. تتربو (Tetrebû): ترانە، یاری. تتری (Tutrî): سماق. تتق (Tutuq): خیقەت، کوین. تجارە (Tecare-ê): جانیکی هەسپی، بی کو هیشتا زین لی	تخجم (Tex-)- Texeccum- cum): نە پیروز، پی برەشک، بی یوم، بی ئیفلەح. تخس (Texs): گەرمی، تا (حرارة) - دلقتک ژ بەر خەم و کوفانا. تخش (Texş): تیر، تیرو کشان - سەری جقاتی. تخشا (Tuxşa): بزاڤکەر. تخشایی (Tuxşayî): کارگەها چیکرنا چەکی. تخلە (Texle-ê): گۆپال - هویرویرک و پرت پرت. تخم (Tuxm): طوژ (بذر - نطفە) -

هېک - گون، رطلین مرؤشی یان گیانه وهره.	تربچه (Turubçe): تفریت بچوبک.
تخمه (Tuxme-ê): نهژاد، بنیات - تؤفکیت زه بهش و گوندوړ و کولندا.	ترېسه (Terbesê): که سکوسور، که سکوتالا (قوس قزح). ترد (Turd): تنک، هر تشتی کو زوی بشکیت.
تر (Ter): نیشانا هه قبه ریښ، وهکی: (بهتر = باشت، بزرگتر = مهزتر، مهتر = چیتتر) - نوی - تهر، شل (بهروفاژی هسک).	تردامن (Terdamen): دههمه پیس، قهجه. ترس (Ters): ترس. ترس (Turus): ئهردی رهق کو کولانا وی ب زهمهت بیت.
ترا (Tera): دیوار - سکر. تراز (Teraz): خهمل - نهخش و نیگارین لسه په پوکا - میزانا به نناي.	ترسا (Tersa): یی کو بترسید - مه سیحی - عیباده تکه ر و خودیناسی ئولی مه سیحی یه، کو د دیری قه دروینت و ل ویری ب طاعت و عیباده تی مژویل دبت (راهب).
ترازو (Terazû): ترازو. تراشیدن (Teraşîden): تراشین. تراک (Terak): شهق شهق بووی - دهنگی کوژ شکه ستنا تشته کی رادییت، ههروه سا بو دهنگی برویسی یا ژی لکاره.	ترسو (Tersû): ترسونک، کولافه. ترش (Turş): ترش. ترشک (Turşek): ترشوک (گیایه که). ترشیدن (Turşîden): ترش بوون. ترغ (Turux): هه سپی رنگ سور. ترغو (Terxû): جوړه کنی حه ریری رنگ سور.
تراهی (Terahî): فیقیی ژ نوی بگه هیت. ترب (Turub): تفریت مهزن.	ترفنج (Terfenc): دژوار، ریکیت

تەشرىب (جۆرهكى خوارنى يە).	ئاسى، ئاستەنگ.
تروال (Terval): چقى زراف يى	ترفند (Terfend): فەند و فيل -
دارى - بەلگى شىنكاتى يا.	درەو - قەلپ، سەختە - ئاخفتىن
تروند (Tervend): فيقىي نوى	بى مەنە.
گەشتى.	ترقه (Tereqqê): تەقتەقوشك.
ترهبار (Terêbar): ھەمى رەنگىن	ترك (Terek): شەق شەق، دەرزى
فىقى و شىنكاتىي خوارنى.	- خەندەكا كو لدۆرماندۆرى كەلھى
ترىت (Terît): تەشرىب، نانئ	دەيتە كولان - نىيى - تەر، شل -
ھوبىرھوبىركرى د ناڧ ئافكى،	كچكا نە شوى كرى - جۆرهكى
شىرى يان ئافەماستى دا.	حەلاوئ يە.
ترىز (Têriz): دەھمەنا جلكى،	ترك (Terk): كومزى (كولاقى
دانگ.	ئاسنى كو شەرڧانا دىھەرا دا دكرنە
ترىن (Terîn): نىشانانا ھەڧىەركرنى،	سەرى خوە) - پاتكا سوارى دەمى
وھكى: (بەترىن = باشتىرىن،	كول ھەسپى سوار.
داناترىن = زاناترىن).	تركش (Terkeş): كىسكى كو تىرا
ترىوھ (Terîve): رىكا پر كەند و	دكەنە تىدا (تىردانك).
كۆر.	تركه (Terke-ê): شقك، تړك.
تز (Tez): ددانكىت كلىلى -	تركىدن (Terekîden): دەرزىن -
فرندەكى خوەشخوانە - كەچەل،	شكەسەن - پەقېن.
شامى (اصلع).	ترلك (Têrlêk): قەمىسى ھچك
تژدە (Tejde): دەستحەقى كو	كورت - نەعال، شمك.
ئاشقان وەردگىرە بەرامبەر ئاركرنا	ترمه (Têrme): شال، جۆرهكى
گەنى - دەستحەقى كو ئاشچىكەر	پەرۆكى يە.
وەردگىرە بەرامبەر تىژكرن يان	ترمه (Terme- Turme):
چىكرنا ئاشى.	تەحتىي زىنا ھەسپى.
تس (Tus): بايى كو بى دەنگ ژ	ترنانه (Ternanê):

- قوئی دهرکه قییت - تف، گلپز.
تس (Tes): شق، زللهه.
- تفت (Teft):** گهرم - ب جم و جوئ -
 ب لهز.
- تساچه (Tesaçê):** تیمساح -
 نهههنگ.
- تسمه (Tesmê):** قایشا چهرمی،
 کهمه ربه ندا چهرمی.
- تش (Teş):** کورتکریا په یفا (آتش =
 ئاگر) - ته بهرک، ته فکر.
- تشت (Teşt):** ته ست.
- تش (Têş):** تیهنی.
- تشت (Teşt):** د ئایینی زه رده شتی
 دا ناخی فریشتا بارانی یه.
- تشلیخ (Teşlîx):** جی نخیژک،
 سوجادک، شه ملک.
- تشنگ (Teşnek):** ئه و جه ژ
 ههستی یی سه ری یی کول
 بچوبکاتی یی نه رم.
- تشنه (Têşnê):** تیهنی.
- تشی (Teşî):** سیخور.
- تشییه (Teşîrê):** ته بهل،
 مه رمه (ئیک ژ پی یاریکین
 بچوبکایه).
- تف (Tef):** گهرمی - هلم (بخار) -
 رونا هی.
- تف (Tuf):** تف، گلپز.
- تفاله (Tufalê):** سومارته.
- تفتان (Teftan):** گهرم و شاریای -
 که ره کئی نانی - ناخی چیا به کی یه
 ل سه ر توخی بهی ئیران و
 ئه فغانستانی کو جار جارا هلمه
 گهرم ژ دهقی وی دهرده قییت.
- تفته (Teftê):** ته قنی ته قنپیرک -
 گهرم بووی.
- تفتیک (Teftûk):** هری یا نه رم.
- تفسه (Tefsê):** پنیکی ردهش یی
 کول سه ر رویی مروقی دیار دبن -
 خه م و دل که سه ری - بنیره:
 (تاسه).
- تفش (Tefş):** شیهه تکران،
 نسحه تکران، گازنده ژیکر.
- تفنگ (Tufeng):** تفهنگ.
- تک (Tek):** کت - تنی - ئیکانه -
 کیم - بن (قعر) - غاردان.
- تک (Tuk):** نکلی فرندا - سه ری
 تیژی هه ر تشته کی وه کی شو بژن و
 خه نه ره و یم و.....هتند.
- تک (Têk):** پارێ.
- تکاپو (Tekapû):** شه کولین،
 لیگه ریان.
- تکان (Têkan):** لقلقین، له رزین.

تکاور (Tekaver): به زوک، بئ کو دکه ته غار - هه سپی کو حیل بکه ته غار.	تکه (Tekkê): بزنی نیر - بزنی کو ث بهر پیزی دکه قیت (سه رکیشی پیزی).
تک تک (Tek tek): ئیک ئیکه.	تکید (Tekîdê): له غه، لاواز، زراف.
تکژ (Tekej): توفی دناث بهرکی تری دا.	تگرگ (Tegerg): گژلوک.
تکل (Tekel): میها ب شاخ - زه لامی گهنج و بهژن بلند، زه لام باش.	تگل (Têgel): پنی بین کو دئیکه جلکین دریای.
تک لپه (Tek leppê): ئیک لب (هه گیایه کی کو دندکا وی ئیک لب بیت، وهکی: گه می و جه می و..... هتد).	تلاتوف (Telatûf): پیس و قریشی - دهنگ و دور و قه ره بالغ.
تکمار (Tukmar): تیرا کو سه رکی تیر پیته نه بیت.	تلاش (Telaş): بزاف، پیکول.
تکه (Tukmê): مه هیک، قومچه، قولپک - ئالقه کی بچویه کو هه رگه ر بدهوسین دی گلوپ هه بیت یان زهنگ هیته لیدان و..... هتد (پلاک).	تلالات (Telala): دهنک - گازی - ئاواز - سترانیپی.
تکند (Tekend): کولکی مریشکا.	تلان (Tellan): گه له ک قه له و، بخوده.
تکو (Tekû): موی خه له ک و قزاقژ - نانن دوهن دای.	تلخ (Telx): ته حل - مروقی بی لوق و بی طبعه ت.
تکوک (Tekûk): جاما مه یی، جاما عه رقی.	تلخه (Telxê): زه رداث.
تکه (Têkkê): پرت، کهر - پار.	تلکه (Telekê): پار کو ب فهند و فیل ژ ئیکی هاتبیتنه ستاندن.
	تلمبه (Tulumbê): ئالقه که کو ئاقی پی ژ بیر دکی شنه دهر (په میه).
	تلنگ (Teleng-Tuleng): داخواز - ئاره زوو - پیوستی - گه دایی، خاستن، هه وه سا په یقا

تورتوری.

تمنه (Temene): شویرنا کو حیفا

یہی ددروین۔

تموک (Temûk): ئارمانج -

جۆره كى تيرا كوسه رى وان په حن

ٻوڙ وهه گهر چووبا دل هشي راب

ساناھی، ژئی نه دهاته دهر.

تن(Ten): لهش، کـه لهخ،

یہ رو بہ دہن.

تناور (Tenaver): قہلہو - ب

ھيڙ (بۆ مروڦ و گيانه وەر) و

ئازا (بۆ دارا).

تنبان (Tenban): شہ لوال، بیجامہ.

تنبسه (Tenbesê): مه‌حفویر،

فهرش.

تنبک (Tunbek):

طمیلک (ٹالافہ کے، موزیک، یہ)۔

تنبل (Tenbel): ته مېږل، کهسلان،

بی کار، کہ دوہر۔

تنبل (Tunbul): فیل، حیلہ -

جادوو (سحر).

تنبو (Tenbû): جوڑہ کی خیقہ تايہ .

تنبور (Tenbûr): تہ مبیور (تالافہ کی)

موزيڪي يه)، ههروهسا (دنبره)

ژی لکاره.

تنبوشه (Tenbûşê): بۆریا کوژ

- ٺاڃا جي پڪا دهيت ته ڇيڪرن و د ناڻ
ٺاڃا هيا دا بڪار دئين.
- تنبوك (Tenbûk):** ٺهو رهڻي زينا
هه سڀي پي ڪو (رڪاب) پيڻه بيت.
- تنبیدن (Tenbîden):** له رزين -
هه رفين - دل قوتڪ.
- تنخواه (Tenxah):** پاره - زير -
متا.
- تند (Tund):** تير و برهڪ - چست و
چهلهڪ - طام تير، وهڪي طاما
فلفلن - بي طبعهت، ٽوره -
نه ترس - بهلاڪي - بلنداهي.
- تنداب (Tundab):** بهزهڪ (ٺاڻا ڪو
لسهر ٺهردي يان د مشارا دا
بيهزيت ٿ بهر سهرنشيفي يا وان)
- تيراث.
- تندباد (Tundbad):** هرهب، ٽوفان.
- تندبار (Tundbar):** گيانه وهري
درنده و گهزنده يان له قهاڻيڙ و
پيڻه دهر، گيانه وهري ٺازارگه هينه.
- تندخو (Tundxû):** بهد فري، بي سنج
- ٽوره.
- تندر (Tunder):** دهنگي گرگرا
ٺهورا، يان هه تشتي ڪو وهڪي
ٺهورا گرگري بڪهت.
- تن دردادن (Ten derdaden):**
- رازي بوون (پي ڪو بهريڪي هندي
ماينه پيڻه ڪوب ڪارهڪي رابيت
لي وي قه بول نه ڏڪر و ل داويي
رازي بيت ڪو وي ڪاري بڪهت).
- تندرست (Ten durust):** ساخلم،
لهش ساخ.
- تندرو (Tundrû):** پي ڪو بلهز
بچيت - ٽوره (پي ڪو زوي
بفورييت) - بي ترس - ليڻف و
لامٽور شور - به خيل.
- تنده (Tunde):** سهرنشيف،
ٿورداني - بشڪور - بهلگي داري
پي ڪو ٿ نوي دهر دڪه قيت.
- تندیس (Tendîs):** وهڪي لهشي -
پهڪهر، بوت.
- تنزیب (Tenzîb):** فانيله - پهڙوڪي
سڀي ڪو فانيلا ٿي چيڏڪه يان
دادنه سهر برينا.
- تنک (Tunuk):** تنڪ - پهحن -
ڪيم جه قهگر.
- تنکه (Tunuke):** دهر پي ڪورت،
ته بانه.
- تنگ (Teng):** تنگ (جهي تنگ)
- دؤل، نهال - تنگا دهوارا -
جهال - بار، خرار، بؤ نمونه
ديڙن: (تنگ شڪر = باري

قهلهو - بهژن بلند - ب هیز - ئازا.	شه کړی کو درکویه ژ لیځین
تنه (Tenê): له شې مروځی -	دلبرې).
دار (هه ر ژ ټردی تا چقا) - ته فنی	تنګ (Tung): گوزک، جهړک.
ته فنیپرکي.	تنګاتنګ (Tengateng):
تنه (Tenha): کت - تنی -	دناځیکړا، د بنیکړا.
ئیکانه.	تنګبیز (Tengbîz): بیژنیک.
تنیزه (Tenîzê): دههمه، دههمه نا	تنګنا (Tengna): جـهـی
چیای یان دهشتی.	ته نګ (کولانا ته نګ، ریکا
تو (To): تو (جیناځی دووی یی	ته نګ) - ته نګی - دژواری -
کت).	جهخت، فشار.
تو (Tû): تیدا، دناځدا.	تنګه (Tengê): جهه کی ته نګ ژ
تواسی (Têvasî): مه حفویرا ب	دهریایی د ناځبهینا دو هسکیا دا
نه خش.	کو دو دهریایا بګه هینته ئیک، ب
توان (Tevan): هیز - زاخ - شیان.	عه ره بی دبیژنی «مضیق» ،
توانا (Tevana): یی ب هیز - یی	وه کی (تنګه ء هرmez = مضیق
ب زاخ - یی ب شیان.	هرmez، تنګه ء سوئز = مضیق
توانستن (Tevanêsten): کارین،	سوئز) - پرته کا بچوبک ژ زیری
شیان، پی چیبوون.	یان زیځی.
توبان (Tûban): ټه و ده ریپین کورت	تنګیاب (Tengyab): تشتی کو
یی کو وهرزشقان دکه نه پی خوه	بزه حمهت بدهست بکه قیت.
لدهمی یاریا خوه لیکدانن.	تنو (Tenû): زاخ، شیان.
توبره (Tûbreh): چنتکی کو	تنور (Tenûr): ته نویر.
نیچیرقان یان ریځنګ خوارنا خوه	تنوره (Tenûrê): جوړه کی جل و
یان که لویه لین نیچیری دکه نه تیدا	به رګی شه ری یه.
و ب ملی خوه ټه دکه نه - جهوړی	تنوز (Tenûz): شګه، دهرز.
کای و جهی (جهوړی ده وارا).	تنومند (Tenûmend): بخوه ټه،

- توبه (Tûbe):** كەسكوسوۆر، كەسكوئالا (قوس قزح).
- توپ (Tûp):** تەپە - توبا پەرۆكى - تۆپ (كووئى ژى رەنگىن خوه هەنە، وەكى: تۆپا نەمساوى، تۆپا ۱۰۶ مەلم و تۆپا ۱۲۰ مەلم و..... هتد).
- توت (Tût):** توى.
- توتك (Tûtek):** طوطى، بەبەغا - پشكەك ژ بلوولئى كو ششان موزىكى پىن لىددەن - سندوقا پارا، گەنجىنە.
- توچال (Tûçal):** كونىه فر.
- توده (Tûdê):** گر - تەل - كۆما خەلكى.
- تور (Tûr):** تۆر، وەكى تۆپا ماسى يا - د چىروكىن شەھنامى دا ناخى كوپى ناخە پى فرەيدونى يە كو (تورج) ژى دىيژنى - دلىر و پەهلەوان.
- تورك (Tûrek):** طوۆرى، توبرى (گيانە وەرەكى دىندەپە).
- تورىدن (Tûrîden):** شەرمىن بوون - رەقەن، ھەلاتن - دوبركەفتن.
- توسن (Tûsen):** شەمبۆز.
- توش (Tûş):** خوەلبەرگرتن - ھىز - زاخ - لەش، بەدەن - زاد.
- توشك (Tuşek):** دۆشەك.
- توشكان (Tûşkan):** ئاگردانكا حەمامى.
- توشە (Tûşê):** زاد، خوارنا ھەندك، خوارنا كو رىقەنگ بۆ دەمىن پىدقنى دگەل خوه ھلدگرت.
- توشى (Tûşî):** ئەو پىكشەخوارنا كو ھەرىك خوارنا خوه دانىتە سەر سوفرى و پىكشە خوارنەن ھەقدوو بخۆن.
- توخ (Tûx):** ناخى دارەكى يە كو بو سوتنى دەپتە بكارىنان - ئالا (علم) - نىشانە (علامە).
- توف (Tûf):** ھەوار و فرىاد - دەنگ و دۆر - قەرەبالغ و ھۆسە.
- توفال (Tûfal):** پرتە دەپىن بچوبك كولسەر گارىتەن بانى خانى رادىيخن و ناخى دكەنە سەر.
- توفان (Tûfan):** تىك ھاتن و تىكچوون - دەنگ و ھەرا - فىككەفتنا ھەواى و بايىن دژوار - رابوونا ناخى و لەبىزتنا پىلەن دەربايى.
- توك (Tûk):** كۆلەكا موى يان ھرىي - پرچك يان موى ھنداڤ چاخى

پیک ژ خه لکی - زار او هکی	هه سپی - چاڅ.
له شکهری یه.	تول (Tûl): رهځین، هه لاتن.
تیتال (Tital): فیل و فند -	تولک (Tûlek): زیرهک، چه له ننگ -
مه للاقی.	مریشکا کو په رین وی و هریابن.
تیج (Tic): کاتین داری - نارموبش	توله (Tûlê): توبله یان کوپچکی
خاڅ.	سهی و طوری (تویری) یا.
تیر (Tir): تیر (تیرا کڅانی) - ته لقه،	تونی (Tûnî- Tûnêyî): خه لکی
فیشهک، گولله - گاریته - باهر،	«تون» (باژیره کی ل دهڅه را
پشک - ناڅی ستیرا (عطارد) -	خوراسان کونوکه دبیژنی
ناڅی مه ها چواری یه ژ سالا	«فردوس» - ناواره - دز، ریگر.
هه تاڅی و سه ری وهرزی هاقینی یه	تویل (Tevîl): سه شامی (اصلع) -
- ناڅی روژا سیژدی یه ژ هه می	نه نی - راستکا سه ری.
مه هه ین سالا هه تاڅی - ژ بهر کو د	ته (Teh): بن، وهکی (بنی
کهڅن دا ناڅی هه یفا ده ستپیکا	ده ریایی).
وهری پاییزی (تیر) بوو، له ورا	تهک (Tehek): څاله، خالی -
دگوته پاییزی ژی (تیر) - تاری.	رویس، تازی - توز و غویار -
تیرست (Tirset): هژمارا سی	نهرد، گویا زه مین.
صه د (۳۰۰).	تهم (Tehm): ب زاخ، ب هیژ -
تیره (Tîrê): بڼه مال، خانه دان،	مه زن، ب که له خ - بی هه قتا د
دهسته کهک ژ مروڅا کوژ نه ژاده کی	مه زناهی و دلیری و نازاتی بی دا.
یان ژ نه ته وهکی بن - تاری، رهنگ	تهی (Tuhî): څاله، خالی.
رهش.	تیان (Têyan): مه نجه لا مه زن.
تیریز (Têyrîz): ده هه نا جلکی،	تیب (Tîb): سه رگه ردان، چه یران.
دانگ - چه ننگ و په رین	تیا (Tîba): ناز و نازداری - فیل و
مریشکی.	فند - ترانه.
تیز (Tîz): برهک، تیژ - چست و	تیپ (Tîp): دهسته که کا ریک و

- چه لهک، حیل و بهزهک - تیژ(بۆ)
 طامی - بایب دهنگی کوژ
 قۆنی دهردکه فیت.
- تیشه (Tîşê): ته بهرک، ته فکر.
- تیغ (Tîx): شیر، شمشیر -
 ده شک (موس) - ستری، درک -
 بلنداهی و سه ری چیا -
 تیروژکین تاقی (شعاع الشمس).
 تیغال (Tîxal): هیلینا فرندا.
- تیغه (Tîxê): هه ر تشتی کو وه کی
 ده شکی تیژ و بهرک بت -
 ناقیر (دیوارکی ته نک).
 تیکوز (Tîkûz): که شک.
- تیل (Tîl): خال (نقطه).
 تیلا (Tîla): وه ریس، ئالاقی وه ریس
 بادانی.
- تیه (Tîlê): ته بهل، مه پمه پ (پی)
 یاریکه کا بچوکیا یه).
- تیم (Tîm): جهه کی مه زن کو
- بازرگان ل ویری بازارا بکه ن -
 خه مخوری، دلته نگی.
- تیمار (Tîmar): سه ره گوهی و
 چاقدیری و برین پیچی یا
 نه خوه شی بریندار - خه مخوری،
 دلسوژی - هزر (فکر) - ئیش و
 رینج (وهستیان، زه حمه ت، وه کی:
 رینجه ر = پی کو خوه دواستینیت
 ل پیناڤ کاره کی، زه حمه تکیش).
- تیمارستان (Tîmarêstan):
 شیتخانه (شماعی).
- تیمسار (Tîmsar): پله یه که بۆ
 ئه فسه رین له شکه ری کوژ
 (سرتیپی) ی مه زنتره -
 جه ناب (حضرت).
- تیموک (Tîmûk): لیڤ شۆر،
 گرتی، بی مه عد.
- تیوا (Tîva): بی ترسی، بیباکی.

ث: ئەف تىپە نە د زمانى كوردى و نە

ژى د زمانى فارسى دا نينه و چ

پەيشا د ناڤ زمانى فارسى دا ب

بەرچاڤ بکەفت کو ئەف تىپە د

ناڤ دا بىت، هەگەر مەرۆڤ لدويف

بجيت دى بينيت کو ئەو پەيشە د

بنەرەت دا عەرەبى نە. هەر وەسا

هەندەک پەيش ژى، پەيشين دارشتى

يان لیکداينه ژ زمانى عەرەبى و

زمان و پاشگرتن فارسى، وەكى

ڤان نمونين ل خوارى د ديار.

بو زانين بليڤکرناتى تىپى لجه

فارسان هەر وەكى بليڤکرناتى (س،

ص)، ئانکو هەمان (S) دەيتە

بليڤکرن.

ثابت (Sabêt): موکوم، بنهجه.

ثابت ساختن (Sabêt saxten):

سەلماندن، راقەکرن.

ثابت شدن (Sabêt şuden): راست

و دروست بوون - دياربوون، سەلمين.

ثابتە (Sabête): ستيرا نەلف يان

ژى مەرۆڤ تى نەئيتە دەر کويا

دلڤيت.

ثافل (Safêl): رەپالەهان - هەر

تشتى کو ب بن بکەڤيت (ب

تايبەتى د ئاڤى دا).

ثالث (Salês): سى يەم.

ثامن (Samên): هەشتەم،

هەشتەمين.

ثانى (Sanî): دويم.

ثانيه شمار (Sanîyê şumar):

چرکەژمير (ميلن دەژميرى کو

بەس چرکا ديار دکەت).

ثبت (Sebet): هيجەت، مەهانە -

جەهت باوەريى، زەلامى جەهت

باوەريى.

ثبور (Subûr): پويچ بوون، هيلاک

و چالاک بوون، ماهر و شاره زابوون.	بوون، نه مان.
ثناخوان (Senaxan): مه دحکەر،	ثروتمند (Servetmend):
که سێ کو پەسن و سالوخی	سەرمايه دار، دهوله مه ند، زهنگین،
تشته کی یان که سه کی بدهت.	هه بی.
ثوابکار (Sevabkar): قهنجیکار،	ثری (Seryî): زهنگین، دهوله مه ند،
که سێ کو کارین باش و ب خیر	زهلامی مالدار.
دکهت.	ثفل دان (Sufldan): ئامانی کو
ثیران (Sîran): گا یین نیر.	بلغه م و ئاڤا دهقی بکه نی.
	ثقافت (Seqafet): زیرهک و چست

ج

- ج (Cîm):** هنده جارا دبیته (ز)، وهکی: (ارج = ارز: بها، قه در و قیمهت)، هنده جارا دبیته (ژ)، وهکی: (کج = کژ: خوههر)، هنده جارا ژی دبیته (گ)، وهکی (آخشیج = آخشیگ: عنصر یانژی ههر ئیک ژ چوار عنصرین(ثاف، ناگر، با، ئاخ)).
- جا (Ca):** جه - مهقام، پایه، پله.
- جابجا (Cabêca):** جیبهجی - ددهم دا، دهملدهست، ئیکسه - هنده جها، وهکی: (جابجا باران آمده بود: هنده جها باران هاتبوو و هنده جها نهء).
- جاجیم (Cacîm):** جوړهکئی پهرؤکی یه - بهرک.
- جاخسوک (Caxsûk):** شالوک.
- جادنگو (Cadengû):** بهرډشان - خزمه تکارئ پهرستگه هی.
- جادو (Cadû):** سیحر، جادوو.
- جادوزن (Cadû zen):** ژنا سیحره بهند - نهو کهسی کو سیحرئ به تال کهت.
- جادوگر (Cadûger):** جادووگر، سیحره بهند.
- جارختی (Carextî):** رستا جلکا، یان ههر جهی جلکا لی هلگرن.
- جارو (Carû):** کورتکریا په یشا لیکدایا (جا روب = جا روبنده) ئانکو: جه پاقرکه، گیسک، جه ریفک.
- جاروجنجال (Caro cencal):** ههوار و قیرین، هوسه و قه ره بالغ، دهنک و دور.
- جاری (Carî):** ژن تی (ژن برابا میری).
- جاست (Cast):** ئیسل (جهی کو تری بکه نی و ب پیافه بچنه سه ردا

- ناڅځې ژمې بگرن).
جاشدان (Caşdan): کوار.
جاف (Caf): قه‌حبه، جفت (ژنا خرابکار، ژنا کوب زه‌لامه‌کی ب تنی تیر نه‌بیت).
جاکار (Cakar): زه‌څی یا کو هرسال بیته چانندن (زاراوه‌کی جوتیاری یه).
جال (Cal): تله، ته‌لی.
جالیز (Calîz): وه‌رزى گوندوړ و زه‌بش و خیارا.
جام (Cam): جاما شه‌رابی - خودیک و شیشه.
جام جم (Camê Cem): د داستانین ئیرانی یین که‌څن دا جاما (جه‌مشید) ئی شاهی پیشدادی یانه کونه‌خشه‌یی جیهانی لسه‌ر بوو و ههمی جیهان تیرا ددیت.
جامه (Camê): په‌ړوکى دروى یان نه‌دروى، جل و به‌رگ - په‌یاله - گوزکى مه‌یی.
جامه‌دران (Camêderan): ئیک ژ ناواژین که‌څنن موزیکا ئیرانی یه؛ دیژن نه‌ف ناوازه ژ دانانا (نه‌کیسا) ی بوو کو ده‌مى نه‌ف موزیکه دهاته لیدان، ناماده‌بوو یا جلک د به‌رخوه‌دا ددراندن.
جامه غوک (Camêyê xûk): که‌څر.
جامه‌کن (Camêken): جهه‌که د ه‌مامی څه کو تیڅه جلکا ژ به‌رخوه دکهن - ریگر.
جان (Can): جان، گیان، نه‌و تشتی کوله‌ش پی زبندی.
جانا (Cana): گیانه، نه‌ی جان.
جانان (Canan): دلبر - خوه‌شتی.
جانباز (Canbaz): که‌سئ کو گیانی خوه دئ‌یخته د مه‌ترسبی دال پی‌ناث نارمانجه‌کئ، گیان فیدا - ئازا، دلیر، نه‌ترس.
جانبدار (Canêbdar): لایه‌نگیر - هاریکار.
جان‌بوز (Canbûz): څه‌شارگه‌ه، په‌ناه‌گه‌ه، هه‌شار.
جان‌خانی (Canxanî): جوړه‌کئ جهالی مه‌زن و زڅره.
جان‌شین (Canêşîn): جیگر - خه‌لیفه - قائمه‌قام، ولیعهد.
جانور (Canêver): گیان‌داری زبندی کو بشیت بیت و بچیت (پتر بو گیانه‌وه‌ری ده‌یته بکارئینان).

جریزه (Curbuzê): زیره کی - ژ ههژیاتی - فهند و فیل. جرد (Cered): بریندار. جرد (Cerd): کورسیک یان تهختی شاهینی.	جانه (Canê): گیان، جان - چهکی شهری و زری و کومزری - هر گیاندارهکی جحیل - کاته (یین دارا).
جرده (Curde): ههسپی خهساندی - ههسپی دووۆری کو بابی وی ژ نهژادی ههسپین عهره بی بت و دهیکا وی ژ نهژادهک دی بت. جرد (Cerde): ههسپی رنگ زهر. جرز (Cêrz): دیوار - شهنگستی خانی.	جاورد (Caver): خودانی جهی - حال، حالت، چهواتی. جاورد (Caverd): ستی، درک. جاوید (Cavîd): نهمر، ههردهمی، ههروههر، ههمیشهیی (دائی، ابدی).
جرس (Ceres): قهید و زیندان - ئازار و نهشکه نهج. جرشفت (Cerşeft): راهاقیتن، ب داهولکی دادان، ههلبهستا کو تیدا هوزانقان پاقتیه ئیکی. جرقه (Cêrêqqê-e): چریسکین ئاگری.	جای (Cay): جه، در. جای مند (Caymend): تهنبهل، که دوهر. جایی (Cayî): نهدهب، دهستاقخانه، تهوالیت (WC). جدا (Cuda): جودا، ژ ههقدو دوبر. جدر (Cedr): حیشترا می یا چوارسالی.
جرگ (Curg): دهشت، بیابان. جرگ (Cerg): جقات - دهسته که کا مروفا. جرنده (Cerende): کپکروک (عضروف). جرنگی (Cerengî): کاش (وهکی مروفت دیبیت من نهو پاری خوه	جر (Cer): شکهن، دهرز، کهلشتا کو دکه قیته نهردی - جو، جوک. جر (Cêr): دهنگی دراندنا کاغهزی یان پهروکی و تشتین ژ فی رهنگی. جر (Cur): زینا ههسپی. جرب (Curb): فپندهکی وهکی کهوی یه.

- کاش «نقد» دڦښت).
جرواسک (Cervasek):
 چیرچیرۆک، چرچرک.
جره (Currê-e): گیانهوه‌ری نیر(چ
 بفریت، چ بچه‌ریت) - دلیر و چست
 و چه‌له‌ک.
جریب (Cerîb): بۆ پیشانا ئه‌ردی
 بکارده‌یت کو به‌رامبه‌ر ده‌ه هزار
 میت‌رین چوارگوشه‌یه. هه‌روه‌سا
 په‌یشتین (گریب و گری) ژێ
 لکارن.
جز (Cuz): ژ بلی، بژلی.
جزانندن (Cezanden): دل
 شه‌وتانندن، قه‌هراندن.
جزغال (Cêzgal): کسکیت قه‌لیی.
جست (Cest): خوه‌هلاڤیت (قفز).
جستجو (Custcû): شه‌کۆلین،
 لینگه‌ریان.
جستن (Custen): شه‌دیتن -
 په‌یدا کرن - شه‌کۆلین.
جستن (Cesten): خوه‌هلاڤیتن -
 ره‌ابوون، شه‌ره‌ستن، ئازادبوون،
 رزگاربوون - ره‌ڤین - رابوونه
 سه‌رخوه.
جسک (Cesk): ئازار، نه‌خوه‌شی -
 به‌لا، مسیبه‌ت - ئاتاف، زیان.
جش (Ceş): موهرکا شین یا کو
 دئێخنه‌ جلک یان ستوین بچویکا
 دا چاقین نه‌بن.
جشان (Ceşan): گه‌ز(بۆ پیشانی
 بکار ده‌یت کو هه‌ر گه‌زه‌ک
 به‌رامبه‌ری ۱۰۴ سانتیمترایه).
جشن (Ceşn): شادی، خوه‌شی -
 عه‌ید، جێژن.
جشن (Ceşen): تا (حرارة).
جشنواره (Ceşnvarê): فێستیڤال.
جشه (Cuşse): هچکێ جلکی.
جغ (Cux): نیره (نیرئ هه‌ڤجاری).
جغجغه (Cêxcêxê): هاویشک،
 خشخشۆک (پێ یاریکا
 بچویکا یه).
جغد (Cuxd): بوم، کوند.
جغرات (Çuxrat): ده‌و (ماستی کو
 ئاڤا وی ژێ هاتبیته‌ گرتن).
جغه (Cêxxê): تانج یان هه‌ر
 تشته‌کی وه‌کی تانجی کول پیشیا
 کولاقی بده‌ن.
جفت (Cuft): جۆت (به‌روڤاژێ کت)
 - ژن و میتر (زوج) - هه‌ڤالبچووک.
جفتک (Cufttek): جوتک (پێهینن
 ده‌وارا کو ب هه‌ر دو پێیا دادن).
جفت گیرى (Cuftgîrî): پێراپوونا

جلیتغه (Cêlîtxê): ل پرانی یا جها	ب کارى گوھنیلپی.
تیپا (ت) نابیشن و ئانکوا قی	جفته (Cefte): چه میای - خودهر.
په یقی: ئیلک (بی کول بن	جفنگ (Cefeng): بی مه عنه،
چاکیتی قه دکهنه بهرخوه).	بیتهوده، چوننه، پویج، بی که لک،
جم (Cem): کورتکریا په یقشا	بی مفا.
(جمشید)ه، کولدیوشت داستانی	جگر (Cêger): میلاک - خهم و
شه هناما فیردهوسی چاره مین	کوفان.
شاهی «پیشدادی» یانه.	جگرگوشه (Cêger gûşê): درکویه
جماش (Cemmaş): ترانه کهر -	بۆ بچوبیکین زنده عهزیز لهر دلی
فیل باز - غه زه لخوان - سهرخوش -	دهیابا، ئهم ب کوردی بهس په یقشا
موبکار، سهر تراش، حه للاق.	(جه گهر) بکار دینین.
جمری (Cemrî): بی ئهسل -	جلب (Celeb): دهنک و دۆر - فتنه
زه لامی گه دا و پویج و شویشتی.	و هۆسه - مروفتی فیل باز و پویچه لو
جمزبور (Cemzîver): هه سپی کو	- ژنا خرابکار.
ناش چاف و زک و دهست و پین	جلق (Celq): شه ره سانندن، ب
وی سپی بن.	عه ره بی دبیزنی (زلق).
جمشاک (Cemşak): پینا لا.	جلنبر (Culenber): که سی کو
جمند (Cemend): ته نهل،	جلکین دریای و پیس و قریشی ل
که دوه ر.	به ر بن.
جن (Cen): رهخ، کنار، ئالی.	جلنبه (Culenbuh): شینکی کو
جناب (Cenab): یاری یا مهرجانی	جلکا پی دشون.
یا کو دو کهس ههستیکی دو	جلو (Cêlo): پیش، بهرام بهر -
چه قی سینگی مریشکی دشکین	لغا و هه قساری هه سپی.
و پاش هه ئیک ژوان ب هه ر	جله (Culle): گری (گری یا
کاره کی رابیت دقت بیثرت «من	وه رسی) - گلولک (گلولکا
ل بیرده» هه گهر وه نه گوت ئه قه وی	به نکی).

جنگلبان (Cengelban): زیره‌فانی	دۆراند.
دارستانی.	جنابه (Cunabe): جیمک (توام).
جنم (Cenem): جور - روی - بهژن	جنبانندن (Cunbanden): لثاندن،
و بال - خود (ذات).	همژاندن.
جو (Co): جهه.	جنبش (Cunbêş): لقین - بزاف.
جو (Cû): جؤوا ئاقی، جؤکا ئاقی.	جنج (Cenc): ئاواز و قیژین.
جواری (Cevarî): گهنم شام،	جنجال (Cencal): قیژین و قارقار
گهنوک.	- دهنگ و دؤر و قهره‌بالغ.
جواز (Cuvaz): هاوئی کوژ داری	جنجر (Cencer): جه‌نجر.
یان بهری هاتیبته چیکرن.	جندر (Cender): جلک، ههر تشتی
جوالم (Cuval): جهال.	کو بکهنه بهرخوه.
جوان (Cevan): جحیل، مرؤف یان	جندره (Cendere): نه‌تراشی، ههر
گیاننه‌وهر یان ژی دارا کو	تشتی نه حولیکری.
گه‌هشتبیته ژیی خوه یی ناغینی	جندک (Cêdek): پاره‌کی که‌فن
سروشتی کو لجه‌م مرؤفا ئەف ژیه ل	بوو کوژ سفری دهاته‌چیکرن و
ناقبه‌را (۱۸-۳۵) سالیی دایه.	هه‌تا سه‌رده‌می قه‌جهره‌ ژی دهاته
جوان بخت (Cevan bext):	بکارئینان.
خوه‌شبه‌خت، ب شه‌نس.	جنده (Cêdê): ژنکا خرابکار،
جوانک (Cevanek): لاو، تۆلاز،	قه‌جبه.
کوړی گهنج.	جنگ (Ceng): شه‌ر، جه‌نگ.
جوانمرد (Cevanmerd): لاو،	هه‌روه‌سا په‌یقین (نبرد، پیکار،
زه‌لامی گهنج.	رزم، کارزار، آورد، زد و خورد) ژی
جوانمردگ (Cevanmerg):	لکارن.
جانهمه‌رگ، که‌سی کول گه‌نجاتی	جنگاور (Cengaver): شه‌په‌ینه‌ر،
ژیی خوه‌بمريت.	به‌لاکي - شه‌رقان، شه‌رکه‌ر، دلپیر.
جوانه (Cevanê): گهنج - گه‌نجاتی	جنگل (Cengel): دارستان.

- زهلامى جحیل - کاتیت دارا.
جوبه (Cûbê): مهیدانک (جههک ژ باژیری کو تشتا ژ دهرفه بیننه ویری و ل ویری بفروشن).
جوجگک (Cûcgek): چیچه لۆک، چیچکا بچوبک.
جوجه (Cûcê): چیچه لوکیت مریشکی یان هه فرندهکی دیتر.
جوجه تیغی (Cûcê tîxî): ژویژوی.
جوخه (Cûxê): دهسته کهک یان کۆمهلهکا مروژا یان ژى گیانه وهرا.
جودر (Coder): گیایه کی دندک هویر و زرافه کول ناف زهقیین جهه شوبن دبت - گۆلک.
جودرو (Dodêro): وهرزی دروینا جههه.
جور (Cûr): جور، رهنک، شتوه.
جور (Cevr- Cor): یه کهکا پیقانی بوو دقه خوارنا مهیی دا، کوئهو ژى ئیک ژ هه ههفت هیلان بوو کودکه قتنه سه لیتقا جامین مهیی؛ و دهمی کو دگوتن: «پیاله» جور، نانکوا «جاما لیقولیتف ژ مهیی» ددا.
جوراب (Cûrab): گۆره.
جوزاک (Cevzak- Cozak): خه م و کوفان - خه مگین.
جوزینه (Cozîne): حهلاوا ب گویز و باهیف.
جوسک (Cosek): مههیك، قولپک، قومچه.
جوش (Cûş): پرسک - کهلین (کهلینا ئاشی یان هه تشته کی وهکی ئاشی روهن) - گهرمی - شورهش - تیک هاتن و تیک چوون.
جوشاندن (Cûşanden): کهلاندن.
جوش دادن (Cûş دادن): پیکه نان، له حیم کرن.
جوشک (Cuşek): گوزکی بچوبکی ب لوبلیک.
جوشکاری (Cûşkarî): ئاسنگه ری، له حیمکاری.
جوغن (Coxen): هاوئی بهری.
جوگندمی (Co gendumî): درکهیه ژ پرچ یان رهپین رهش و سپی دناقیکدا.
جوله (Cûlah): ته قنکه ر (مروقی کو کاری وی ته قن راجاندن بت) - ته قنپیرک، داپیروشک.
جوله (Cûlê): تیردانک، کیسکی کو تیرا دکه نه تیدا - سیخور.
جوی (Cûy): جؤوا ئاشی.

جوبا (Cûya): لیږهړ.	پوېچ (قه جبه) بکته ت.
جوبیار (Cûybar): جهن کو گه له ک	جهن (Cehen): جیهان، دنیا، گوبا
جووین نافی لی بن - جووه کا مه زن	زهمین.
کو ژ چهن د جووین بچویکتر	جهدود (Cehûd- Cuhûd):
پیکهاتیت - کناری جووا نافی.	جوهی (یهودی).
جوبدن (Cevîden): جوبتن.	جهدانه (Cuhûdanê): بی جوهی
جوبن (Coyîn): تشتی کو ژ جه هی	یا، پتر بړوی پهړوکتی زهر دهیتته
هاتبیتته چیکرن، وهکی نانی	گوتن بی کو جوهی یا دادنا سهر
جه هی، نافی جه هی (بیره).	ملین خوه دا مرؤف بزنان کا کیژ
جه (Cêh): ژنا خرابکار، قه جبه.	ئه ون و کیژ خه لکتی دی (نه
جهان (Cehan): خوه هلاقیتن (وهکی	جوهی).
ریشه چوونا کینچا) - دنیا، جیهان.	جیبا (Cîba): پویش و په له خ.
جهانسوز (Cehansûz): شاهی	جیب بر (Cîb bur): دز، دزیکه ر.
زالم و سته مکار.	جیر (Cîr): چه رمی نهرم کو پیتلاشا
جهانگرد (Cehangerd):	ژئی چیدکهن - دهنگی زراف و تیژ،
گه ریده (سیاح).	قیژی.
جهانگشا (Cehanguşa): شاهی	جیره (Cîrê): خوارنه کا
دلیر و دنیا فه گر.	دهستنی شانگری کو روژانه بده نه
جهانیان (Cehanîyan):	ئیکی، وهکی خوارنا نه خوه شی ل
عالم (مرؤقتین کو د نیایی دا	نه خوه شخانی.
دژین).	جیغ (Cîx): قیژی، قیری.
جهش (Cehêş): خوه بازدان ل سهر	جیک (Cîk): دهنگی فرن دین
تشته کی را.	بچویک وهکی چویچکا.
جهمرز (Cêhmerz): زناکهر، بی	جیوه (Cîvê): سیماب (زیبق).
کو نیزیکیا گوهنیللی دگهل ژنا	

چ(Çê): تپا هفتی یه د ئه لفا بییا

زمانی فارسی دا. ئه ف تپه د

زمانی عه ره بی دا نینه له ورا ل

گه له ک جه د بیزنی «جیما

فارسی».

چابک(Çabuk): زیره ک،

چه له نگ.

چابک دست(Çabuk dest):

دهسته له ل.

چاپلوس(Çaplûs): ئه زمان خواهش،

مه للاق.

چاپیدن(Çapîden): تالان کرن.

چاچله(Çaçele): پیتا ف.

چاچول(Çaçûl): فه ند و فیل،

حیله.

چاچی(Çaçî): بی خه لکی باژی ری

«چاچ» بیت [ناقئ به ری یی

باژی ری «تاشکند» ه [یان ژى هه ر

تشته کی کول «چاچ» هاتبیته

چیکرن، بۆ غوونه «کشان» ین

«چاچ» ی د ناقدار بوون و دگوتنی

«کشانین چاچی».

چاخان(Çaxan): ئه زمان خواهش،

مه للاق - بافرۆ، به یته شه.

چاخچور(Çaxçûr): شه لواله کی

دریژ و ده لنگ فره هی ژنکایه.

ههروه سا په یقین (چاچور،

چاقشور، چقشور، چاخشور

چخجیر و دولاغ) ژى لکارن.

چادر(Çadur): عه بابی ژنکا -

خیشه ت.

چار(Çar): کورتکری یا «چه ار»

ئانکو هژمار (٤) - کورتکری یا

په یشا «چاره» ئانکو چاره سه ری -

دهرمان - را (تدبیر) - فه ند و فیل

- کو بره ه.

چار ابرو(Çar ebrû): سنیل کورژ

نوی سمبیلین وی دئین.

- چارپهلو (Çar pehlû): درکده ژ
زکین مهزن و تژی.
- چارچار (Çarçar): به کسانى - روى
ب روى - دیدار - بگر و شه کیش،
شهره نیخ - چوارچواره - چوار
روژین دویمایی ژ چلی مهزن و
چوار روژین به راهی ژ چلی
بچوبک کوسارترین روژین
زفستانی نه.
- چارک (Çarek): چاریک، ئیک ژ
چاری - کهسی کول بهری کاروانی
یان لهشکه ری دچیت.
- چارگاه (Çargah): ئیک ژ
ناههنگین موزیکا ئیرانی به -
هندهک ل شوبنا (چراگاه) بکار
دیین ئانکو جهی چهری.
- چاروا (Çarva): دهوار، گیانه وهرین
بارکیش، وهکی ههسپ و هیستر و
که و حیستر.
- چاروناچار (Çaro naçar): بثیت
نه قیت، نه عیلاجی.
- چاره (Çarê): چاره، عیلاج، دهرمان
- فهند و فیل.
- چاش (Çaş): جوخین، بیدهر، بیده را
قوتای - ده خلی پاقرکری.
- چاشت (Çaş): دهسپیکا روژی،
دهمی سپیدی - تیشت.
- چاشنی (Çaşnî): طام - شرینی -
ئه و پیچا کیم ژ ههر خوارنه کی کو
مرۆف بو طامکرنی سه حده که تی.
- چاق (Çaq): قه لهو، بخو هقه -
ساخلم.
- چاقو (Çaqû): چه قو، کیر.
- چاک (Çak): شکن - دهرز - تیک.
- چاک چاک (Çak çak): دهنگی
فیک که فتننا شیر و گورزا د شه را دا
- پرت پرت، قه د قه د.
- چاکر (Çakêr): نوکهر، خولام،
به نی، خزمه تچی.
- چاکوچ (Çakûç): چه کویچ.
- چال (Çal): چال، بۆ قی مه به سستی
په یشین (چالو، چاله، گود و
گودال) ژ لکارن - ههسپی کو
موبین وی یین سور و سپی
دنا فیکدا بن.
- چالاک (Çalak): چه لهنگ، چست -
جهین بلند.
- چالش (Çalêş): ب ناز و مه زناهی
بریقه چوون - بو شه رهنیخ و شهر و
هیرشی ژى دهیت.
- چالیک (Çalîk): دار و ترانی (ناقی)
یاربه کا بچوبیکایه). ههروه سا

ته به کا کو ژ له شه نا هات بیته
چیکرن.

چاه (Çah): بیرا ناغی.

چاه بابل (Çahê Babêl): بیره که
ل بابل کو دبیزن ههردو فریشتین
هاروت و ماروت تیدا هه بس
کرینه.

چاه بن (Çah bun): بنی بیرى.

چاه بیژن (Çahê Bîjen): د
داستانین ئیرانیان دا ناغی بیره کی
یه ل توران کو ب فه رمانا
ئه فراسیابی، بیژن (په هله وانی
ئیرانی) د وئ بیرى دا هاتبوو
زیندان کرن و پاشان روسته می ئه و
قورتال کر. ههروهسا ئه ف بیره یا
ناقداره ب (چاه بیجن و چاه
ارژنگ).

چاهجو (Çahcû): یی کو کارى وی
کولانا بیرا بیت.

چاه رستم (Çahê Rustem): ئه و
بیره یا کو شغاد (برایی روسته می)
بو روسته می کولای و ل بنی بیرى
شیرو رم چکلاندین، ده می
روسته م د وئیرى را دبوری ب
ههسپی خوه قه که ته د وئ بیرى دا
و گیانی خوه ژ دهست دا.

په بیشین (چلک چلیک و الک
دولک) ژى لکارن.

چام (Çam): ناز و نازدارى.

چامه (Çame-ê): شعر، هوزان -
سروود - ئاواز.

چامه زن (Çamêzen): موزیک ژهن
- سترانیژ.

چامه سرا (Çamêsera): هوزانخان،
شاعر - سترانیژ.

چامیدن (Çamîden): ب ناز و
مه زناهی برتقه چوون - بخوه قه
میزتن.

چامین (Çamîn): میز، میزتن.

چانچو (Çançû): داره کی درتژ کو
دو ستلا ب ههردو سه رتین وی
قه دکهن و دادنه سه رملین خوه و
ناغی پی ژ جهه کی دبه نه جهه ک
دیتن.

چانه (Çanê): ئه رزنک - گرگیت
هه قیری - لی هه گهر (پر:
Pur) لسه رى وئ هات: پرچانه:
پریتژ، که سى کو زیده دناخفت.

چاو (Çav): زیمار.

چاوله (Çavelê): جوره کی گولن یه.

چاوله (Çavlê): خوههر.

چاولی (Çavulî): بیژینکا گهنی -

کولسهر پشتا ههسپی تیرا پاڤیت
پشت سه‌ری خوه - که‌سی کوب
ده‌ستی چه‌پی تیرا به‌اڤیت -
فیل‌باز و حیل‌که‌ر.

چپاندن (Çepanden): پرکرن - ب
ته‌عدایی جهی تشته‌کی د ناڤ
تشته‌کی دی را کرن.

چپ‌چاپ (Çepçap): ده‌نگی
ماچیکرین ل‌دویف ئیک - ده‌نگی
ده‌فی ل‌ده‌می خوارن و فه‌خوارنی.

چپ‌چل (Çepçêl): پیتلاڤ.

چپ‌چله (Çepçêlê):
ته‌حيسانک (ئه‌ردی ته‌ر و حولی کو
بی ل‌سهر بحولسیت).

چپر (Çeper): پیژان - که‌پر -
کولکی کوژ دار و گیایین ه‌شک
ه‌اتبیته چیکرن - کومه‌کا مروڤا
یان گیانه‌وه‌را کو وه‌ک بازنه‌کی
لدۆر ه‌ه‌ف خ‌رڤه‌ ب‌ن - ئالافه‌کی
فه‌ه‌اندنا په‌رۆکی یه.

چپش (Çepêş): گیسک.

چپق (Çepuq): قه‌لین.

چپکن (Çepken): دش‌داسی
زه‌لاما.

چپل (Çepel): پیس، ئه‌داف‌گرتی -
قریژی.

چاه زنج (Çahê zenex): چالا
ئه‌رزنگی کو پتر ل ئه‌رزنگیت ژنکا
دیار دکهن و جوانیه‌کا تاییه‌ت
دده‌ته ژنکی.

چاهی (Çahî): ههر تشته‌ک کویی
بیری بیت، وه‌کی کبوتر چاهی:
کوترکا شین یا کو پتر د بیری دوبر
ژ گوندا هیلینین خوه چیدکه‌ت،
ئه‌ف ره‌نگی کوترکا نه‌ول گه‌له‌ک
مزگه‌فتا هه‌نه - زبندانی، زبندانیی
د بیری دا.

چای (Çay): چا.

چایدان (Çaydan): چایدانک،
چاپه‌ز، قوری چایی.

چاییدن (Çayîden): ئیشا زکام.

چپ (Çep): دژی راست - سه‌رابن -
چه‌پان.

چپات (Çepat): شه‌ق، زلله‌ه.

چپاتی (Çepatî): نانێ ته‌نک.

چپار (Çepar): ههر تشتی
دوره‌نگ، وه‌کی هه‌سپی کوژ بلی
ره‌نگی خوه بی سه‌ره‌کی هنده‌ک
پنیه‌ن دی ژی ژ ره‌نگه‌کی دیتر لی
بن.

چپان (Çepan): جلکی که‌فن.

چپ انداز (Çep endaz): که‌سی

چچول (Çuçûl): تیتلک (یا ژنی)	چپله (Çeple): شەق، زللهه.
کود مه زهه بی سوننی یا دا	چپه (Çepê): دارئ وهکی به فری یا
سونه ته هه گهر بیته برین و ل	کوقایکا پی دهاژۆن.
گه لهک جها سوننی کچین خوه	چپه (Çeppê): چهپ - سه رنوخین -
سونه ت دکهن - ههروه سا بۆ کیری	چه پان (که سی) کوب دهستی چه پی
بچوبکی ژی دهیته گوتن،	کار دکه ت).
ههروه کی ئەم ب کوردی دبیتربینی:	چپیره (Çepîrê): کۆم، کۆمه کا
(پد، پدۆک).	مرۆقا کول جهه کی کۆم ببن.
چخ (Çex): کاشلان - شهر و دبن	چپین (Çeppîn): سه لک.
چه نگین هه قراچون - پیکۆل و	چتر (Çetr): سیهوانه (شمسی).
خوه وهستاندن - کیم و عه دا،	چتر آبگون (Çetrê abgûn):
قریژ و قیقار.	درکه یه ژئه سمانی.
چخت (Çuxt): بان (سقف).	چتر آبنوس (Çetrê abnûs):
چخماخ (Çexmax): کیسکی کو	درکه یه ژ شەقی.
به نک و ده رزیکا بکه نه تیدا -	چتر باز (Çetrbaz): په راشوتقان.
ستاویه ر.	چتر دار (Çetrdar): که سی کو
چدار (Çêdar): وه رسی کو ده ست	سیهوانی لسه ر سه ری شاهی
و پیین هه سپ و هیسترا پی	رادگری ت.
دگری دده ن.	چترنگ (Çetrenge): شه ترنج.
چدر (Çeder): چاره، چاره سه ری.	چتو (Çetû): په ردا کو به سه ر نقینکا
چر (Çur): نیر - ئالاقی گو هنیلی	دادده ن.
زه لامی (کیر).	چته (Çete): سه ربازی کو خوه
چرا (Çera): چه رین (بۆ گیانه وه را	بهه لبریت بو جه نگی (مطوع).
لکاره).	چچ (Çeç): مله یب.
چرا (Çêra): چرا، چما، بۆچی	چچو (Çuçû): چه چک، مه مک (بین
(ئالاقی پرسیار یه) - ههروه سا	ژنکا بان هه ر گیانه وه ره کی می).

- هندهک جارا ئانکوا «به لئ» (نعم) |
عهره بى ددهت.
چرايه (Çerabê): سه رتيك -
قه يماغ.
چراخور (Çeraxor): جهى كو چهره
لئ هه ببت بۆ گيانه وهره.
چراغ (Çêrax): چراك - له مپه.
چراغپا (Çêrax pa): ههر تشتى
كو چراكى يان له مپى داننه سهر -
راوه ستيانا هه سپى لسهر ههر دو
پيان، ده مپى كو ههر دو ده ستين
خوه بلند دكهت.
چراغ پرده (Çêrax perê):
په لاتينك.
چراغك (Çêraxek): چراكى
بچويك - ستيرستپروك.
چراغله (Çêraxle): ستيرستپروك.
چراندن (Çeranden): چهراندن.
چرانى (Çeranî): پارى خوارنا
كه سهكى كو رۆژانه يان هه يقانه
بدهنى.
چرايى (Çerayî): گيانه وهري كو
بچهرت.
چرايى (Çêrayî): ئه گهر، سه بهب،
سه مه د، ده ليل.
چرب (Çerb): سالتوخى دوهنى يان
ههر تشتى وهكى دوهنى يان ژى
تير دوهن بت - زبده، فراوان،
گه لهك، مشه.
چرباندن (Çerbanden): زبده كرن.
چرب زبان (Çerb zeban): ئاخفتن
خوش - مه للاق.
چربك (Çerbek): ناننى كو دناث
دوهنى دا به يته چيكرن،
هه قريشك - سه رتيك و قه يماغ -
نه وه بى، دره و، بوهتان - مامك.
چربوز (Çerbûz): مشكى بيابانى.
چربى (Çerbî): بهز - سه رتيك -
قه يماغ - تير دوهن - دركه يه ژ
هيدى و ب نه رماتى (به روفاژى
زقري و ب توره بى).
چرت (Çurt): هينشكين خه وى،
نوقرسكين خه وى.
چرت (Çert): ئاخفتننن بيهوده.
په يقين (چرت و پرت - چرند) ژى
لكارن.
چرخ (Çerx): ههر تشته كنى بازنه بى
كول دور ته وهر (محور)ى بزقريت،
وهكى تايرين پايسكل و ترومبىلا
- مه كينا دروينى (خياطه) -
ئه سمان - فه لهك، گهردون،
رۆژگار، سه ردهم - كشان - بهريك

- و یاخه و دورماندوری دههمه نئی (بۆ
جلکا) - دهور، زقرین (لدورخوه
زقرین یان لدور تشته کی زقرین) -
دهف (ئالافه کی موزیکی یه).
- چرد (Çerd):** دهرازینک.
- چرده (Çerdê):** روی، رهنگی روی.
- چرس (Çeres):** قهید و زیندان،
نازار و نهشکه نجه - نهو تشتی کو
دهرویش و گه دا بۆ خوه ب ریکا
گه دایی خرقه دکهن.
- چرک (Çêrk):** کیم، عه داڤ - قریژ و
قیقار.
- چرم (Çerm):** چه رم، پویست،
که فل.
- چرمه (Çerme-ê):** هه سڤ (ب
تایبه ت هه سڤ سپی).
- چرند (Çerend):** ئاخفتنن بیهوده.
(چرند و پرند) پیکفه پتر ل کارن.
- چرندو (Çerendû):**
کړکړک (غضروف).
- چرنه (Çurne):** لوبلکا مه سینی یان
گوزکی یان قوریکی.
- چروک (Çurûk):** کوریشک (چ ل
سه ر و چاقان بت یان ژى لسه ر
جل و بهرگان بت).
- چریدن (Çerîden):** چه رین.
- چزد (Çezd):** چرچرک (وه کی کولیښ
یه، رهنگی وی که سکه و گه له ک
دهنگی دکه ت ب تایبه ت ل گهرمه
روژین هاقینی).
- چزک (Çêzk):** ژویژى، سیخور.
ههروه سا په یقین (خاریشت، جوجه
تیغی، خارانو، چزغ، چژک) ژى
لکارن.
- چسان (Çêsan):** ژ ئالاقین پرسپاری
یه و ئانکوا (چه وا، کوسا، چ جزر،
ب چ شتوه) ددهت.
- چسپ (Çesp):** ستورک (صمغ،
لصقه).
- چسپانیدن (Çespanîden):**
چه سپانندن، پیکفه نویساندن.
- چسپندگی (Çespendêgî):**
نویسه کی.
- چسپنده (Çespendê):** نویسه ک.
- چسپیدن (Çespîden):**
پیکفه نویسیان.
- چسپیده (Çespîdê):**
پیکفه نویسیای.
- چست (Çust):** چست و چه له نگ -
موکوم - توند و سرت - رند و
بالا بهرز.
- چستک (Çustek):** جوره کی

- پینلاڦٽین چهرمی یین سفکه.
- چسنگ (Çeseng):** که چهل، حوت، حوچ، که سئ کوموی ل سهری نه بن.
- چش (Çeş):** کورتکریا په یثا (چشم) ه، نانکو: چاڅ - ههروه سا کارئ فرمانه ژ (چشیدن)، نانکو: تام بکئ.
- چشانندن (Çeşanden):** تامکرن.
- چشایی (Çeşayî):** ئیک ژ ههستین پینجینه کو ب کارئ تامکرنی رادبیت.
- چشک (Çêsek):** زیده، گهلهک، فراوان، مشه - زیده هی، گهلهکی، فراوانی، مشه یی.
- چشم (Çeşm):** چاڅ.
- چشم بلبللی (Çeşm bulbulî):** جوړه کئ لوبیکایه ب رهنګی سپی کو خاله کا رهش ته مهت چاڅی بلبللی یا لئ، له ورا ژئ ته څ ناهه لسه دانینه.
- چشم بندی (Çeşm bendî):** جادووګه ری، سیحریه ندی.
- چشم پیش (Çeşm pîş):** درکویه ژ مرؤځی شهرمکری یان شهرمین.
- چشم تنګ (Çeşm teng):** درکویه ژ مرؤځی هسوید و به خیل.
- چشم چران (Çeşm çeran):** چاڅ حیز، چاڅ چهر بن.
- چشم سفید (Çeşm sêfid):** بئ شهرم، بئ حیا، بئ ته دهب.
- چشمک (Çeşmek):** کورتکریا په یثا (چشم) ه، نانکو: چاڅ - چاڅی بچویک - چاڅ نقانندن ب کورژیی چاڅه کی - بهرچاڅک (منظره).
- چشم گشته (Çeşm geştê):** چاڅ ویر.
- چشمه (Çeşme):** کانیا ئاڅی - سهروکانیا هه رتشته کی (منبع) - کون (هه ر کونه کا بچویک وه کی کونکا ده رزیکئ، کونکیت هویری لسه جل و بهرگا و..... هتد).
- چشیدن (Çeşîden):** تامکرن.
- چغ (Çêx):** جوړه کئ پهردایه کو ژ له څه نا یان شکین دارا چیدکهن - ههروه سا خانیکین کو ژ له څه نا یان چقین دارا بینه چیکرن - هیلینین فرندا.
- چغاز (Çexaz):** ژنکا بئ شهرم و ته زمان رهش، ژنکا بئ ده لنگ و شهر وکه.

- چخاله (Çexalê): فیقیی
نه گه هشتی.
- چفته (Çuxte): لیان.
- چغز (Çexz): بهق - دهنگی بهقی -
قونیر.
- چفک (Çuxuk): چوبچک،
سفیانک.
- چغل (Çexel): هه ر تشتی کوب
ددانا نه هیته جویتن، وهکی:
گوشتی نه که لاندی - کوریشک،
قورمچک.
- چغل (Çuxel): زری و کومزری، جل
و بهرگین شه ری.
- چغل (Çuxul): ئاخفتن فه گوھیز،
جه هسویس.
- چغند (Çuxund): مه زن، مه توت.
- چغندر (Çuxender): سلک.
- چغندرکار (Çuxenderkar):
جوتیاری کوکاری وی چاندنا
سلکا بیت.
- چغو (Çuxû): چوبچک، سفیانک -
بوم، کوند.
- چفت (Çeft): سیخمه کو چه قین
دارمیوئ و شاکین کولندا و
تشتین ژ فی رهنگی دهاقیزنه سهر
- بان، پتر بو بانیت
- قویه هی (گونبه دی) دهیته گوتن.
- چفت (Çêft): زنجیر یان خه له کا کو
دهری خانی پی دهیته دائیخستن.
- چفته (Çefte): خوههر، چه میای -
نه وهیی، درهو، بوھتان.
- چک (Çek): مله یب - ئه رزنک -
زلله ه، شهق.
- چک (Çêk): دلوپ. ههروه سسا
په یقین (چکره، چکاله، چکانه،
چکه، چکله) ژی لکارن.
- چک (Çuk): چوک. په یقا (زانو) پتر
ل کاره.
- چکاچک (Çukaçuk): چک چک،
پست پست (ئاخفتنه ک کو که تبیته
دهقی خه لکی). ههروه سا د زمانی
فارسی دا په یقین (چک چک، پچ
پچ) ژی بکار دهین.
- چکاد (Çekad): راستکا سهری - ژ
ئه نیی و ئه قراز - سهری چیا،
کیلیا چیا.
- چکامه (Çekamê): شعر، هوزان،
چامه.
- چکامه سرا (Çekamê sera):
شاعر، هوزانفان.
- چکاوک (Çekavek): فرپنده کی
وهکی چوبچکی یه، لی ژ وی

چهل (۴۰) - ههسپیی کو ههردو

دهست یانژی دهستی وی یی راستی

و پی وی یی چه پی سپی بیت -

کیم عاقل، نهزان، ههبله، دههنگ.

چل (Çel): سکر.

چلاس (Çêlas): چل (مرۆڤی کو ژ

به ر بی نهفسی یا خوه بی ناماده

بیت خوه رهزیل و بی بها بکهت

بهس داکو پاریه کی نانی ژ کهسی

هه مبهری خوه وه رگریت).

چلب (Çeleb): نامیره کی موزیک

یه وه کی دو قه پاخین قازانانه کو

لیک ددهن. په یقا (سج) پتر لکاره

- دهنگ و دور، هوسه و ههرا.

چلبه (Çulbule-ê): بله ز -

نیگه رانی، بی قه راری.

چلپاسه (Çelpasê): مارگیسه.

په یقین (کلپاسه، کلباسه،

سوسمار، مارمولک، کرباسه،

کرباشه، کرباشو، کربش، کربشه،

باشو، ماتورنگ) ژی لکارن.

چلچله (Çêlçêlê): حاجی ره شک -

ههروهسا (کویسه له) یه ژی.

چلچلی (Çêlçêlî): بی کو بدویش

پوچاتیا بکه قیت و چو د دلی خوه

دا نه هیلیت، ب تایبهت ژ چل

مهزنتره و خوهش ناوازه. ههروهسا

قی فرندهی ناڤین (چکاوه، چکاو،

چاوک، چکوک، چرز، مانوک،

مانورک، جل، جلک، ژوله، هوزه،

خجو، خاک خسپه) ژی هه نه و ب

عه ره بی دبیرنی (قبره) - ناڤی

ناوازه کا موزیکا ئیرانی یه.

چکری (Çukrî): ریتفاس.

چکس (Çekes): هیلینا فرندین

نیچیری، وه کی: (بازی، شاهین

و.....هتد).

چکسه (Çekse): پرته کا کاغهزی یه

کو وه کی گوپعا (مخروط) ی

هاتبیته پیچان و توفک و

دهرمانک و بهارات و...هتد،

بکه نه دناث دا.

چکش (Çekuş): چه کوچ، چاکوچ.

چکه (Çekê): بچوبک، هویر -

لیبۆک، کهسی کو ب چقیلی و

تامساریین خوه خه لکی بکه نینت.

چکیدن (Çêkîden): دلۆپ کرن،

چپک ژ جهه کی که فتن.

چگونه (Çêgûnê): ئالاڤه کی

پرسیاری یه، ئانکو: کوسا، چهوا،

چ رهنگ، چ جور، چ تهرز.

چل (Çêl): کورتکریا هژمارا

- سالیی و ویشه. **چمانه (Çumane):** گیانه وهر،
 حه یوان.
- چلک (Çulek):** کنفی ئارموبشی -
 گلولکا ئارموبشی یان بهنکی.
- چلک (Çêlk):** هسکیف، مفسک.
- چلمله (Çelmele):** ب ههروه،
 به لاش، بی بهرامبهه. ههروه سا
 په یشین (رایگان، مفت) ژى لکارن.
- چلنگر (Çêlenger):** کلیل ساز،
 قفل چیکهر.
- چلو (Çêlo):** برنجا که لاندی و ئاماده
 بو خوارنی.
- چله (Çêlle):** چلله (بهنکه کی قاییمه
 ژ بهر کو بی ژ گه له ک دافین زراف
 هاتیه چیکرن) - چلله (چل روژی،
 روژا چلی پشته مرنی یان پشته
 بوونی)، ههه تشتی کو په یوه نندی
 ب هژمارا (۴۰) چل قه هه بیت.
- چلیپا (Çêlîpa):** خاچ - درکه یه ژ
 بسکین یاری.
- چم (Çem):** خوه نازدار کرن -
 ریقه چوونا ب نازداری -
 ریکخستی - شهنگسته -
 دبه رخوهر اچوون، خوه که شخه کرن -
 شروقه (روحا ئاخفتن و گوتنی).
- چمانه (Çemanê-e):** په یاله، جاما
 مه بی، کولندی کو مه بی بکه نی.
- چمانه (Çumane):** گیانه وهر،
 حه یوان.
- چمانی (Çemanî):**
 مه یگیر (ساقی).
- چمپا (Çempa):** برنجی گرده (برنجی
 رویتک).
- چمچاچ (Çemçaç):** چه میای، خوههر
 - پشت چه میای، پشت قلوژ.
- چمچم (Çumçum):** کلاش،
 جوړه کی پتلاخانه کو ژ بهنکا
 دهیته چیکرن - سمین گیانه وهرین
 چارپی.
- چمچمه (Çumçumê):** دهنگی
 پیین مروفا و گیانه وهر.
- چمخال (Çemxal):** جوړه کی چه کی
 بوو کو د که فن دا بکار دهات.
- چمدان (Çemedan):** یا ژ
 په یشا (جامه دان) هاتی، ئانکو:
 چانتی جلکا کو مروفا بو سه فه را
 دگهل خوه دگیرینیت.
- چمن (Çemen):** جهی که سکاتی
 لی، چیمه ن - فریز.
- چموش (Çemûş):** شه مبوز،
 شه هموز (دهواری شه مبوز).
- چمین (Çemîn):** میز، میزتن،
 بخوئه میزتن.

- چناچن (Çenaçen): دهنگی کو ژ کفانی دهیت دهمی کو تیرا لدویف ئیک پی دهاقیژن.
- چنان (Çunan): کورتکریا (چون آن): وهسا، وهتوف، ولو.
- چنانچون (Çunançon): ههروهسا، ههروهتوف.
- چنانچه (Çunançe): ژ پهیشین (مهرج - شرط) ی یه: ههگر، ههراگا.
- چنبر (Çenber): دۆرماندۆری بازنه‌ی (محیط دائرة) - خه‌له‌ک - هه‌ر تشتی بازنه‌یی.
- چنبک (Çunbek): جهوره‌کی رویشتنی یه (وه‌که ئهم دبیژن: فلان که‌س یی ب کوندلیسک چووی یان یا خوه کریه قورپمک) بۆزانین هنده‌ک گورپن که‌فن هاتینه‌ شه‌دیتن کو بقی ره‌نگی رویشتنی، مری تیدا هاتبوون بن ئاخکرن.
- چنبه (Çunbê): دارئ مه‌زن و ستوبر، یان هه‌ر تشته‌کی مه‌زن و ستوبر و ژ وان مروّقی قه‌له‌و.
- چنته (Çente): چنته، جانته.
- چند (Çend): په‌یفا پرسیارئ یه: چهند (بو هژمارئ و بۆ بهای) -
- چهند (هه‌تا که‌نگی): ب په‌یشین به‌ری و پشتی خوه‌شه واتایین نویت‌ر دده‌ت، وه‌کی: (چندانکه: هند، هه‌تا کو؛ یان، دوچندان: دوبه‌را به‌ر، دو جار هند).
- چندش (Çendêş): نیگه‌رانی و قه‌ه‌را کو بۆ مروّقی چیدبیت ژ ئه‌گه‌ری دیتنا تشته‌ک یان دیمه‌نه‌کی دل‌تیش.
- چنگ (Çeng): په‌نج (پنج تبلین ده‌ستی مروّقی، یان په‌نجین گیانه‌وه‌را) - هه‌ر تشته‌کی چه‌میای یان سه‌ر خوه‌هر بیت - ئامیره‌کی موزیکی یه.
- چنگ (Çêng): نیکلی فرندا.
- چنگار (Çengar): کینژاله - ناخی ئیشه‌کی یه کو برین یان جه‌ن وهرمتی وه‌کی پیین کینژاله‌یه.
- چنگال (Çengal): په‌نج (چنگ) - چه‌تال (ئالافه‌کی خوارنی یه).
- چنه (Çêne): چنیک، دندکییت تومکی کو مریشک ژ ئه‌ردی رادکه‌ت و دخوت.
- چنه (Çenê): ئه‌رزنک.
- چنین (Çunîn): هوسا.
- چو (Ço): وه‌کی، مینا.

- چ (بۆ سه‌رسورمانی، وه‌کی: چ خرابه!، چ ده‌لاله!).

چه (Ce-ê): هیمایی بچوبک‌کرنی یه، وه‌کی: (آلوجه: حولیچهک - دریاچه: ده‌ریا بچوبیک، گۆل).

چه (Çeh): کورتکریا په‌یقا (چاهه)، ئانکو: بیر، بیرا ئاشی.

چهار (Çehar): هژمارا (۴) چوار. چهارده (Çeharde): هژمارا (۱۴) چوارده.

چارزانو (Çeharzanû): چوارمیترکی، میته‌فانیک (جوره‌کی روینشتنی).

چارشاخ (Çeharşax): مله‌ییب. چهارشنبه (Çeharşenbê): چوارشه‌مبی (ناقی روژا پینجی یه ژهر هه‌فتیه‌کی).

چهارشنبه سوری (Çeharşenbê sûrî): جه‌ژن و که‌یف‌کرنه‌کا ئیرانیانه کو ههر سال ل شه‌قا چوارشه‌مبی یا دویمایی ژ هه‌یقا (اسفند = کو هه‌یقا دویمایی یه ژ سالا هه‌تاشی، یان وه‌رزى زه‌ستانى) ناگری هلدکه‌ن و خوه‌ل سه‌ر را ده‌اقتیژن و دبیتژن: «سرخى تو از من، زردی من از تو».

چوب (Çûb): دار (دارى سوتنى یان دارى کو بکیر نه‌جاریت بهیت).

چوبدار (Çûbdar): خودان تهرش و که‌وال.

چوپان (Çûpan): شقان. هه‌روه‌سا په‌یقتن (شبان، رمه‌بان، رمه‌یار، رمیار و رامیار) ژى لکارن.

چوچونچه (Çûçûnçe): جوړه‌کی په‌ژۆکی ته‌نک و رهنک سپی یه کو لده‌می هافینى جل و به‌رگا ژى چیدکه‌ن.

چوخا (Çoxa): چوخک. چوشک (Çûşek): گوزکی بچوبکی ب لوبلویک.

چوشیدن (Çûşîden): میه‌تن، میترتن.

چوگان (Çogan): کاشو (داره‌که کو بۆ یاریا گویانی یان کاشووانی بکار دئین).

چون (Çon): وه‌کی، مینا - ده‌می کو، وه‌ختی کو - چونکی، ژ به‌ر کو - چه‌وا، کوسا، کوتوف.

چونه (Çûnê): گرکیت هه‌قییری.

چه (Çê): ژ به‌رکو - چ (چ نه‌فه، چ نه‌وی هه) - چ (بۆ پرسیارى، وه‌کی: چ دبیتژی؟) - چه‌ند - چه‌وا

چهارصد (Çehar sed): هژمارا (۴۰۰) چوارسه د.	چيز (Çîz): تشت (هه‌ر تشته‌کى بى گيان).
چه‌چه (Çehçehê): ئاوازا بلبلى يان هه‌ر فرنده‌کى خوه‌شخوان.	چيزک (Çîzek): کورتکريا په‌يڤا (چيز) ه، ئانکو: تشتوک - ژويږى.
چهره (Çêhrê): روى، روخسار.	چيست (Çîst): په‌يڤا پرسىيارى يه، ئانکو: چى يه؟
چهل (Çêhêl): هژمارا (۴۰) چل.	چيستان (Çîstan): مامک (ئه‌و چ تشته؟). هه‌روه‌سا په‌يڤيښ (بردک، پردک) ژى لکارن.
چى (Çî): کورتکريا په‌يڤا «چيز: تشت» - ئالاقى پرسىيارى يه ئانکو (چ؟). هه‌روه‌سا پاشگره‌کى زمانى توکى يه کوډ زمانى فارسى دا ژى لکاره، وه‌کى: (چايچى، قماشچى).	چيلان (Çîlan): ئالاف و ئاميرين کوژ ئاسنى هاتبنه چيکرن، وه‌کى: (خه‌له‌ک، زنجير، قفل و کليل و کير و ساتور و.....هتد).
چيدن (Çîden): چنين (چنينا سيقا، چنينا گولا، دروينا گىاى ژ ئه‌ردى) - برين يان کورتکرن يان قوساندنا نينوک و موى يا - هلگرتن (ده‌مى مريشک يان چوپچک دندکيت تومکى ژ ئه‌ردى هه‌لدگريت) - هه‌لبژارتن و قافييرکرن - ريزکرن (لدويڤ ئيک يان لسه‌رئىک ب ريکوپيکى).	چين (Çîn): طا (وه‌کى بيږى کاغه‌زى يان په‌رژوکى بکه دو طا) - کوريشک و قورمچک (لسه‌ر روى و سه‌روچاڤا يان په‌رژوکى و.....هتد).
چيره (Çîrê): سه‌رکه‌فتى، که‌سئ کو ب تمامى نه‌يارى خوه بيخته بن ده‌ستى خوه و غه‌لابه‌تى لسه‌ر بکه‌ت.	چينه (Çînê): چنيک يان دندکين کو مريشک ژ ئه‌ردى هه‌لدگريت دا بخوت - ديوارى کو به‌س ژ لهن و ته‌قنى هاتبيتنه چيکرن (به‌ر و بلوک و که‌ريپچ تيډا نه‌هاتبنه بکار ئينان) - د زاراوى جيولوجى دا، هه‌ر ته‌به‌قه‌ک ژ ئه‌ردى کوژ لايى شوينوار و پاشمايىن خوه‌قه گريډاينه ب سه‌رده‌مه‌کى قه.
چيره‌دست (Çîrêdest): هونه‌رمه‌ند، شاره‌زا.	

ح

ح (Ha'): تیپا ههشتی یه ژ

ئهلفایبیا زمانى فارسى. ئەف تیپه
د زمانى فارسى دا نینه و ههر
په یقه کا کو د زمانى فارسى دا ب
به رچاڤ بکه قیت کو بقی په یقی
دهست پیکرییت هینگى ئەو په یف
یان یا عه ره بی یه یانژی بنیاتى
په یقی عه ره بی یه و یا ئیخستیه د
قالبین فارسى دا، ههروهسا مشه نه
په یقین دارشتى و لیکدایین
عه ره بی و فارسى کو ئەف تیپه د
ناڤدا بت، وهکى نمونین ژیری.

حاجت روا (Hacet reva): ئەو

کەسێ کو محتاجیا وی هاتبته
قه تاندن.

حاجتمند (Hacetmend): پیدڤى،

محتاج.

حاجتومند (Hacetûmend):

پیدڤى، محتاج.

حاجى فیروزه (Hacî firûze):

زهلامى کول روژین جهژنا نه فروزى
رویى خوه رهش دکهت و جلکین
سۆر دکهته بهر خوه و د ناڤ جادا
دا دگه رییت و ب ناخفتن و ترانه و
باریین خوه خه لکی دکه نینت و
پاره ی ژوان و هردگرت.

حاجى لک لک (Hacî leklek):

له گله گه - درکه به ژ زهلامى بهژن
زراف و بالا بهرز.

حادثه جو (Hadêsêcû): کەسێ کو

به رده وام چاڤه رتی قه و متنا
رویدانییت نوی بت - کەسێ کوژ
رویدانا نه ترست.

حادثه زای (Hadêsêzay): ههر

تشت یان کەسێ کو بته سه به بی
قه و متنا رویدانه کى.

حاشیه بندى (Haşîyê bendî):

دروستکرنا کنارین ههر تشته کى،

وہ کی خہملا ندنا رەخیت بیستانی ب چاندنا گولا.	حباب (Hubab): پەقیشکیت کو بسەر ئاقنی دکەقن.
حاشیہ دار (Haşîyêdar): ھەر تشتی کو کنار ھەبن.	حباب وار (Hubabvar): وەکی پەقیشکا.
حاشیہ دوزی (Haşîyêdûzî): دروینا رەخین پەرۆک و جلکا و ھەر تشتەکی ژ فی رەنگی.	حەبسخانە (Hebsxane): حەبس، زبندان.
حاشیہ نشین (Haşîyê nêşîn): کەسی کول رەخین جقاتی روینتە خواری.	حەبسگاہ (Hebsgah): حەبس، زبندان.
حاشیہ نویس (Haşîyê nêvîs): پەر او یزنقیس.	حەبسی (Hebsî): حەبسی، زبندانی.
حاصلخیز (Hasêlxîz): ئەردی کو بەرەکی زیدە بدەت، ئەردی تیڕ دەرامەت.	حراج (Herrac): فروتتا تشتەکی ب رەنگی لسه ریک زیدە کرنی.
حاکی (Hakî): کەسی کو سوحبەتەکی یان ئاخفتنەکی بکەت یانژی سەرھاتیەکی و چیرۆکەکی بێژت.	حرامخوار (Heramxwar): حەرامخۆر.
حالا (Hala): نۆکە، نھۆ، فی گاخی.	حرامزادە (Heramzadê): بیژی - دپرکە یە ژ مەرۆقی حیلە کەر و فتنەچی.
حال کردن (Hal kerdn): کەیف کرن، زەوق چیکرن.	حرام نمک (Heram nemek): بی نان و خوئی، کەسی کو قەنجییت خەلکی لہەر چاقتین وی نەمین.
حالی شدن (Halî şuden): تیگە ھشتن.	حرف راندن (Herf randen): ئاخفتن، سوحبەت کردن.
حالی کردن (Halî kerdn): تیگە ھاندن.	حرف زدن (Herf zeden): ئاخفتن، سوحبەت کرن.
	حرفگیر (Herfgîr): رەخنە گر.
	حرمخانە (Heremxane): جھین تاببەت بۆژن و حورمەتا د خانیین

- مه‌زنان ڦه. **حکم انداز** (Hukm endaz):
 تيره‌هاقيښځي زيرهک کو تيرا وی
 خه‌له‌ت نه‌چت، سه‌گفتان.
حکيمانه (Hekîmanê): وه‌کی
 هه‌کيما، کارين کو ب عه‌قل و
 زانين دهينه نه‌نجامدان.
حلاجي (Hellacî): کاري کو کويرنج
 پي رادبت.
حلال خور (Helal xor): هه‌لاخور،
 که‌سي کو خوه ژ مالي هه‌رام بده‌ته
 پاش.
حلبی سـاز (Helebî saz):
 ته‌نه‌کچي.
حلقه بگوش (Helqê bêguş):
 که‌سي کو خه‌له‌ک يان گوهارک د
 گوهي بن - دپکه‌يه ژ به‌ني يان
 مروځني گوهدار و فه‌رمان بجي
 هيڼه‌ر.
حمایتگر (Hêmayetger):
 زيره‌څان، هه‌ره‌س - پشته‌څان.
حمدان (Hemdan): ټالافي
 گوه‌نييلي زه‌لامي (کير). هه‌روه‌سا
 (حمدون) ژي لکاره.
حمدونه (Hemdûne): مه‌ميونک.
حورديس (Hûrdîs): جوان وه‌کی
 حورييا.
 مه‌زنان ڦه. **حرمسرا** (Heremsera): بنيږه:
 (حرمخانه).
حروفچين (Hurûfçîn): تيپليده‌ر.
حسابدار (Hêsabdar): ژميږيار.
حسابداري (Hêsabdarî):
 ژميږياري.
حسدناک (Hesednak): هه‌سوید.
حسرت خوردن (Hesret xur-den):
 خه‌م خوارن، کول ډاکرن.
حس کردن (Hêskerden): هه‌ست
 کرن، پي هه‌سيان.
حشره‌شناس (Heşerê şênas):
 موورنياس.
حشره‌کش (Heşerê kuş):
 موورکوژ، هه‌ر ده‌رمانه‌کي ژه‌رډار
 کو موورا بکوژت.
حق پرست (Heq perest): خودي
 په‌رښ - که‌سي کو هه‌ژ راستي و
 دروستي دکت.
حق شناس (Heq şênas):
 خودښناس - که‌سي کو باوه‌ري ب
 راستي هه‌ي - ب نان و خوي.
حق گو (Heq gû): راستي بيژ.
حقه‌باز (Huqqêbaz): جادووگه‌ر،
 سي‌حربه‌ند - حيله‌که‌ر، فيلباز.

حوروش (Hûrveş): جوان وهکی حوربیا.	حیلہ باز (Hîlêbaz): حیلہ کەر، فیل باز.
حیرت انگیز (Hêyret engîz): هەر تشتی کو ببتە سه به بی حه بیرین و سه سورمانی.	حیلہ کار (Hîlêkar): بنی پره: (حیلہ باز).
حیرت زده (Hêyret zedê): سه سورمای، حه بیر.	حیلہ گر (Hîlêger): بنی پره: (حیلہ باز).

بلند، سپیندارا (۶-۳) سالی کو هاتیبته برین و سپیکرن. خار (Xar): ستیری داری یان گولی، درک.	خ (Xa'): تپیا نه هی یه ژئه لفا بییا زمانی فارسی. دهندهک په یقان دا دهیته گوهارتن ب (ه)ی، وهکی: (خسته = هسته: بهرک) و هندهک جارا ژی دبیته (غ)، وهکی: (تاخ = تاغ: جوړه کی داری یه).
خارا (Xara): جوړه کی بهری رهقه (گرانیت) - جوړه کی په روکی نارموبشی یه.	خا (Xa): مل، شان - چالا کو ناثین حه مام و لینانگه هی تیدا خرغه دبیت.
خارانندن (Xaranden): خورانندن. خارپشت (Xarpušt): سیخور، ژویژی.	خاتوله (Xatûlê): فند و فیل، حیله.
خارخار (Xarxar): خوریانا له شی - دل نیگه رانی، پهریشانی.	خاج (Xac): خاج (صلیب) - نهرمه یی گو هی کو گوهارکا دکه نئی.
خاره (Xarê): چاکوچی ئاسنگه را. خاز (Xaz): کیم، عه داف - قریژ و قیشار - جوړه کی په روکی کتانی یه.	خاخام (Xaxam): زانا و پیشه وایتن دینی یتن جوهیا.
خازنه (Xazenê): دش (خویشکا ژنی).	خاد (Xad): فرنده کی وهکی قهل (قر) یه.
خازه (Xazê): جه بل (ته قنا	خاده (Xade-ê): داری راست و

- ثاماده کری بو پیترادانی).
خاستن (Xasten): رابوونه سه رخوه، ههستان - راوهستیان.
خاش (Xaş): خهسوی (دهبکا میتری یان ژنی) - نه قیندار (ا - ئ) پهریشان.
خاشاک (Xaşak): هویرکی داری یان گیای یان کای.
خاک (Xak): ئاخ (ته خا بسهرقه یا ئه ردی) - ئاخ (وهلات - وار).
خاکستر (Xakêster): خوهلی.
خاگینه (Xagîne): هیکا مریشکی یا لهر دوهنی پشتی زهرک و سپیک دهینه تیکه لکرن.
خالم (Xalum): مار، ماری گه زنده.
خالو (Xalû): خال (برایی دهیکتی) - زپنا (ثامیره کی موزیکتی یه).
خام (Xam): خاف، نه که لاندی.
خام درایی (Xam derayî): ژ بهر ئاخفتن، ئاخفتن بیهوده کرن.
خاموش (Xamûş): بی دهنک بوون، نه ئاخفتن، ئارام - ته مراندی، قه مریای (بو چراک و ناگری یان هه تشته کی کاره بایی).
خامه (Xame-ê): ئارمویشی خاف، ئارمویشی نه بادای - له قه یان هه تشته کی کو پی بنقیسن - دوهن یان نیفشکی کو بسهر شیر دکه قیت - کومتین خشبه رکا.
خان (Xan): خانی - شاننا زرکیتکی.
خاندان (Xandan-Xanedan): خیزان - بنه مال.
خانواده (Xanevade): خیزان، ژن و عیال - بنه مال، کهس و کار، خزم.
خان و مان (Xano man): ژ دو پهیشتن (خان) و (مان) کو هه ردو هه قواتایین هه قن و ئانکوبا (مال یان که سین کود مالی دا دژین) ددهت و (و - ئالاقی پهیوهندی بی) پیک دهیت؛ هندهک جار (خانمان) ژی دهیت.
خانه (Xanê): خانی.
خانه داماد (Xanêdamad): زاقایی کو لجه م خه زویر و خه سويا خوه دژیت.
خانه زاد (Xanêzad): زاروکی خولام و خوداما کول مالا ئاغای

هاتیبته سهر دونیایی.	راستین داری.
خانی (Xanî): برکا ئاڤی.	خپک (Xepêk): خه ندقین - نانین
خاو (Xav): خه و - پویرتکی	مه زن و ستوبر.
مه حفویر یان په روکیتن مه خمه لی.	خپله (Xepele-Xêpêlê): مرؤڤی
خاور (Xaver): روژهلالت (د کهښن	قه له و کورتک، مرؤڤی قوت و
دا بو روژئاڤا ژی بکار دئینان) -	خپ.
ستری، درک.	ختار (Xetar): ئاده (ئاده کرنا برنجی
خاور (Xavur): میږی.	و نوکا و.....هتد).
خاورمیانه (Xavermîyanê):	ختن (Xuten): ناڤی کهښی پارچه ک
روژهلالتا ناڤه راست.	ژ (ترکستانا چینیی) کو (مسک) ا
خاوش (Xavuş): خیاری کو بو	وی یا کوژ نافکا خه زالا دکه ښیت
توڤی بهیلن.	یا نافداره.
خاول (Xavul): میږی.	ختنبر (Xetenber): هه ژاری کو
خایسک (Xayêsk): چاکوچی	ناڤی لخوا بدت کو یی زهنگینه یان
ناسنگه ران.	ژی زهنگینیی کو خوه ب هه ژار و
خایه (Xayê): هیک - رطل، گون.	دهستکورت بینته دهر.
خاییدن (Xayîden): جویتن،	خجاره (Xucare): پچه ک،
تشته ک ل ناڤ ددانان را	کیمه ک، دهمه کی کورت.
هویرهویرکرن و نه رم کرن.	خجالت (Xecalet-Xêcalet):
خباره (Xebare): چست و چه له ک،	شهرم. هه رچه نده یا ژ په یثا
زیره ک.	(خجل) ا عه ره بی هاتیه وه رگرتن
خباک (Xebak): چاردیواریی سهر	لی ئه ښ په یثه بخوه د عه ره بی دا
ښه کری کو چیل و په زاکه نه	نینه.
تیښه.	خجسته (Xucestê): پیروز،
خبوک (Xebûk): موکوم، بنه جه.	مباره ک.
خپچه (Xepçê): چقین زراښ و	خجک (Xecek): له کهه، داغ،

خریا.	خال، نیشان.
خر (Xerr): کور (تهقنا رهش و لیچ و بپن نه خواهش).	خجیدن (Xucîden): خرغه بوون.
خر (Xêr): حه فک، گه وری.	خجیر (Xucîr): جوان، ده لال.
خرابات (Xerabat): مه یخانه، مه یکه ده.	خدا (Xuda): خودا، یه زدان - خودان.
خراره (Xerarê): ئاوازا گری ده می.	خدارند (Xudavend): خودا، یه زدان.
کوز حه فکی ده ردکه فیت.	خدرک (Xedrek): بزوتی گهش - گه شاتی یا په لا.
خراش (Xeraş): سه لخن - فه رمانه.	خدره (Xudre): چریسکین ئاگری.
ب سه لخاندنی، ئانکو: سه لخنه.	خدنگ (Xedeng): خه ده نگ، دارئ موکومی کو تیر و رما ژئ چیدکه ن.
خراشیدن (Xeraşîden): سه لخن، که لداچون.	خدو (Xudû): تف، گلیز، ئاقا ده فی.
خراشیده (Xeraşîdê): سه لختی، که لداچوی.	خدوک (Xedûk): په ریشان، پیکداچووی، خه مگین.
خرام (Xeram): رهفتارا هیدی و ب نازداری - موژده، مزگینی - شادی، خوهشی.	خدیش (Xedîş): مه زنی مالی - ژنکا مه زنا مالی.
خرامین (Xeramîn): چه روان، جهی چه را گیانه وه را.	خر (Xer): کهر (بو ناقتی نیری «خر» دهیته گوتن، لی بو ناقتی می بی فی گیانه وه ری (ماکه ر) ئ، په یفا «ماچه» دهیته گوتن) - هه ر تشته کی گر و مه زن - ل پیشیا هنده ک په یفا دهیت و مایی خوه د ئانکوا وان دکت، وه کی: خرچنگ،
خربار (Xerbar): خرار، باری که ره کی.	
خربزه (Xerbuzê): گوندور.	
خربزه زار (Xerbuzêzar): وه رزی گوندورا، زه قیا گوندورا.	
خربوز (Xerbûz): شه قیه قینک، چه کچه کوبله، شه مشه مه کویره.	

هه یفا دویمایی ژ وه رزی بهاری، و
 ناخی روژا شه شتی یه ژ هه می
 هه یفین سالا هه تافی و ناخی
 فرشته کی یه د ئولی زه رده شتی دا.
خردادگان (Xurdadgan): جه ژنه کا
 که فنا پارسی یان بوو کول روژا
 شه شتی ژ هه یفا خرداد ته ژ جه ژنه
 دهاته کرن و ژ بهر هندی دکرنه
 جه ژن کو ناخی روژی و مه هی
 هه ردو دبوو (خرداد).
خردسال (Xurdsal): کوپ یان کچین
 کوژی و ان ژ پینج سالیی کیمتر
 بیت.
خردل (Xerdêl): ترسوک، کولافه.
خردمند (Xêredmend): ب ژیر،
 ب عاقل، زانا، هشیار.
خرده (Xurdê): هویر، بچویک -
 کیم، پچهک - چربسکین ناگری.
خرزه (Xerzêh): نیر - نامیری
 گوهنیلیی زه لامی هه گهر دریز و
 ستوبر بیت.
خرس (Xêrs): هرج.
خرست (Xerest): گه لهک
 سه رخویش، زیده مهست.
خرسته (Xêrêstê): زیری.
خرسک (Xêrsek): کورتکریا په یفا

هه روه سا ناخین (خربواز، خرببواز،
 خربوز، پیواز، خرببواز، شپ پره)
 ژی هه نه.
خرپا (Xerpa): ستوینی داری یان
 ئاسنی کو داننه بن پرا یان بانی
 خانی دا موکوم راوه ستیت.
خرتال (Xertal): که قلی چیلی کو
 پری پاره و زیر و زب بکه ن.
خرجسته (Xercestê): شهر و شور
 - دهنک و دژ، هوسه و هه را -
 که سی کونه ژ عه شیر کی بیت و
 خوه ژ وی عه شیر ی بزمیریت.
خرچنگ (Xerçeng): کیژاله،
 قـرژال - هه روه سا ناخی
 بورجا (کیژاله = سرطان) ه.
خورخجیون (Xorxucîven):
 کابویس.
خرخه (Xêrxêrê): گه وری.
خرخسه (Xerxesê): فرندی کو
 نیچیرشان ب رهخ ته لهی شه
 گریده دهت دا هندهک فرندین دی ژ
 بهر وی بکه فن وی ته لهی.
خرد (Xêred): هوش، عقل.
خرد (Xurd): هویر، بچویک.
خرداد (Xurdad): ناخی هه یفا
 سی یی یه ژ سالا هه تافی، ئانکو

- (خرس = هرچ) - هرچې بچوبک -
 کـودیکـا هرچې - جـوړهـکـی
 مهـحفـویرایه کو پوړتکې وې دريژه.
 خرسند (Xursend): خوښحال،
 شاد، کهیف خوښ.
 خرفستر (Xerfester): گیانه وهری
 ب زیان، وهکی: مار، دوپیشک،
 زرکیتک، کولی و.....هتد.
 خرک (Xerek): کهړې بچوبک -
 چاریکا کو کارگر ل دهمی
 ناڅاکرنا خانی لسه کار دکهن -
 نالافه کی بچوبکه کو تیلین
 نامیرین موزیکې وهکی (سنتور و
 بزقي) لسه را دبورن - جوړه کی
 خورما هسک کړیه.
 خرکمان (Xerkeman): تله لھا کو
 بو طوری و رویشی و گورگ
 و.....هتد دهیته څدان.
 خرکوف (Xerkûf): بوم یان کوندا
 مه زن.
 خرگاه (Xergah): خيځه تا مه زن.
 خرگوش (Xergûş): کيځرویشک -
 ههروهسا ناڅې بورجه کی یه ژي.
 خرم (Xurrem): شاد، خوښ -
 جبهه کی تازه و خوش.
 خرما (Xurma): خورمه.
- خرما بن (Xurma bun): دارا
 خورمی.
 خرمک (Xermek): موهرکین رهش
 و سپی کو دښخنه ستویې بچوبکا
 دا نه ټیته چاڅین کرن.
 خرمگس (Xermeges): کهرموز.
 ههروهسا (خرمنج) ژي لکاره.
 خرمن (Xermen): گهنم یان جبهه
 ناماده کو پشته گيړه کرنی و
 دانه بای ل پیده وری هاتبته
 کو مکر.
 خرمنکوب (Xermenkûb):
 جبهه نجر.
 خرمنگاه (Xermengah): پیده ر.
 خرناس (Xurnas): دهنگی خرخری
 دهمی ژگه وریا که سی نقشستی
 دهیت.
 خروار (Xervar): خرار، باری
 که ره کی کو نيزبکی سی سه د
 کیلوگرامایه - وهکی کهری، مینا
 کهری.
 خروس (Xurûs): دیکل. ههروهسا
 په یثین (خرو، خروچ، خروه و خره)
 ژي لکارن.
 خروس خوان (Xurûsxwan):
 دهمی سپیدی وهکی دیکل بانگ

- ددهت. **خروسه (Xurûsê):** تیتلکا قوزی.
- خروش (Xurûş):** ههوار و قیری ل دهمی قههرینی - هۆسه و ههرا، دهنگ و دۆر.
- خروشیدن (Xurûşîden):** ههوار راهیلان، قیژی شه دان.
- خره (Xurre-ê):** نویره، گوری، تیروژک، روناھی.
- خریدار (Xerîdar):** بکری.
- خریدن (Xerîden):** کرپین (کاری کرپنا تشته کی و بهرامبه ر وی تشتی پاره دان).
- خریش (Xerîş):** سه لخ (جهی سه لختی) - ترانه و پین ترانک.
- خز (Xez):** کوژک (گیانه وه ره کی بچوبکی ب چچکه، وه کی سفوره یه و کوربا وی دریژه و تیر موی یه، که قلی وی قه هوائی یان ب رهنگی خوه لیی یه و بن هه فکا وی سپی یه. پرانیایا جاران ب شهف دهر دکه قییت و فرندین بچویک دگریت و خوینا وان دمیزیت، ههروه سا مار و مشکا ژی نیچیر دکهت و که قلی وی گرانبه یه).
- خزان (Xezan):** پاییز، وهرزی پاییزی - خشوک (هه ره که سی یان هه ره تشتی وه کی ماری ب ریقه بچیت).
- خزرک (Xezrek):** ترس.
- خزندگان (Xezendêgan):** نهو دهسته یه ژ گیانه وه را کو وه کی ماری بریقه دچن (نانکو خوه د خوشین)، مه رج نینه کو ب پین بن یان د بی پین بن، هنده ک ژ وان وه ک نمونه: (تمساح، مارگوبسه، مار، کوبسه له) نه.
- خزیر (Xezîr):** خولی یا هیشتا گهرم، یان ژی هیشتا ئاگر دنا فدا هه بیت.
- خس (Xes):** پوش و په له خ - مروقتین شویشتی و چوننه.
- خسانیدن (Xesanîden):** جوبتن - لهق دانان.
- خسبانیدن (Xesbanîden):** نشاندن.
- خسبیدن (Xesbîden):** نقشتن، د خه و چوون.
- خستر (Xester):** بنیره: (خرفستر).
- خستن (Xesten):** ئیشاندن،

خسودن (Xusûden):

دروین (دروینا گیای ژئوردی).

خش (Xuş): خهسوی. ههروهسا

په یقین (خوش، خشو، خشور،

خشامن، خشتامن، خشدامن،

خوشدامن، خاش) ژی لکارن.

خش (Xeş): سه لځینه کا بچویک ل

سه ر هه ر تشته کی.

خشاب (Xeşab): ساجوړی

فیشه کا.

خشار (Xêşar): گیای ب زبان یان

چقین ب مفا کو پیتقی ئاده کرنی

و که زاختنی بن.

خشت (Xêşt): لڼه، که ریپچی نه

قه لاندی - خشت، رما بچویک (کو

جوړه کی چه کی بوویه و د که فن دا

دهاته بکارئینان).

خشته (Xeşte): هه ژار،

دهستکورت، مفلس.

خشک (Xuşk): بی ئاف - هشک -

چرمسی.

خشکانج (Xuşkanec): لاواز،

له غه ر.

خشکاندن (Xuşkanden): هشک

کرن، چرمساندن.

خشکیدن (Xuşkiden): هشک

بریندارکرن. په یقا (خسته: Xes-

tê) هه ر ژ قی ژئوده ری یه، ئانکو:

ئیشاندی، بریندار، نه خوهش،

خودان ئیش، وهستیای و رینج

دیتی ژ بهر کارى زیده یان برینا

ریکین ب قه کیش. ههروهسا

په یقا (خستگی: Xestêgî) ژی

ژ قی ژئوده ری یه، ئانکو:

ماندییوون، وهستیان.

خستو (Xestû): که سى کو دان

پیدانئ ب تشته کی بکه ت -

به رک، وه کی: (به رکین مژمژا و

خوخا و خورمى و.....هتد)، بو قی

ئانکوی (خسته و هسته) ژی

لکاره.

خستوانه (Xestevane): جلکین

کو ده رویشا دکرنه بهر خوه و ئه ف

جلکه ژ هریڼ دهاتنه چیکرن.

خسر (Xusur): خه زویر و خهسوی.**خسر (Xeser):** ئاڅا کوژ بهر

زیده بوونا سه رمایى د

قه رسیت (جمد)، ههروهسا

په یقین: (یخ، هسر، هسیر،

هتسه، کاشه) ژی لکارن.

خسرو (Xusro): شاه - نازناڅی

چه ندین شاهین ساسانی یانه.

خفتی (Xêftî): رستکا زبیری کو	بوون - چرمیسن.
دمینیته ب حه فکئی قه و شور	خشم (Xeşm): قههر، توره.
نابیته سهر سینگى، گهردهنى.	خشمگین (Xeşmgîn): قههرى،
خفده (Xefde): چه میای، خوههر.	تورپه بووی.
خفرگ (Xefreg): بئ غیرهت، بئ	خشن (Xeşên): گر (بهروقاژى پدیشا
نامویس - پویچ، بئ سنج -	هویر) - زقر.
ئه حمهق.	خشنگ (Xeşeng): سهر که چهل -
خفگی (Xefêgî): تهنگه نهفهس -	حوچ، حوت، کهسئ کو سه رئ وى
خه ندقین ب کنفی یان ههر	موى لئ نهبت.
تشته کئ دى.	خشنود (Xuşnûd): شاد،
خفه (Xefê): خه ندقى.	خوه شحال، که یفخوهش.
خفیدن (Xefîden): بیهن	خشنی (Xuşnêy): ژنا خرابکار،
هلکیشان - بیهنشتن - په سه ندکرن	قه حبه.
- سه رنیاس - ناقدار، ب ناڤ و	خشودن (Xuşûden): که زاختن (یا
دهنگ.	دارا).
خکشک (Xekuşk): گوزکئ	خشوک (Xeşûk): بیژى.
نه خشاندى و رهنگین یئ کوژ	خفت (Xêft): گری (گری یا کنفی
تهقنا تاییهت ب جیړکافه هاتبیته	یان وه ریسى).
چینکرن.	خفت (Xuft): نشست.
خل (Xul): کیم عاقل - ئه حمهق -	خفتان (Xeftan): جل و بهرگین
هه بله - خوهلى.	شه پى.
خل (Xêl): ئاڤا کوژ دفنا مروڤئ	خفتانیدن (Xuftanîden): نڤاندن
یان گیانه و هرا دهیته خوار.	- گه قزاندن - گرپلکرن.
خلاش (Xelaş): هوسه و ههرا،	خفتک (Xuftek): کابویس.
دهنگ و دۆر - ئه ردئ ریسى.	خفتن (Xuften): نڤستن، د خه و
خلاندن (Xelanden):	چوون.

پي دهاژون - هەر تشته کي سهرتير
 کوبچيته د تشته کي ديرا،
 وهکي (شويژن، ستری، سيخ
 و.....هتد) - پويچ و بي مفا -
 دهنک و دور، هوسه و ههرا.
خم (Xem): خوهر، خوار،
 وهربادای.
خم (Xum): گوزکي مه يي يان
 سيهکي يان ثاقي - داهول.
خماخسرو (Xumaxusro): ناقي
 ئيک ژ ناههنگين که قنين موزيکا
 ئيراني يه.
خماش (Xemaş): گليش.
خمان (Xeman): کشان (کشانا
 تيرهاقيژي).
خماندن (Xemanden): چه ماندن،
 خوههرکرن.
خمانيدن (Xemanîden): ب زار
 تشته کي يان که سه کي قه کرن.
خمپاره (Xumparê): گوللا توپي.
خمخانه (Xumxanê): مه يخانه،
 مه يکه ده - دل (صوفي ل شويانا
 په يشا دل، زاراوي خمخانه بکار
 دئين).
خميازه (Xemyazê): باوشکين
 خهوي.

تيراکرن (وهکي شويژن يان ستری
 و.....هتد کوبکه نه د له شي را).
خلاوه (Xelave): سه رگه ردان،
 حهيران، ب دنيايي کهفتي.
خلبان (Xeleban): فرؤکشان،
 شوفيري فرؤکي.
خلپله (Xelpele): چهوتي - فهند و
 فيل - کاري نه ريک و پيک.
خلخ (Xellux- Xullex): ناقي
 کيمه نه ته وهکا تورکا بوو ل نيزيکي
 (سيحون) کولجه م شاعرين که قن
 د ناقدار بوون ب جواني و ده لالي
 و مشه د هوزانين خوهدا بکار
 ثانيه. ههروه سا (خلخ، خرلق،
 قرلق) ژي لکارن.
خلر (Xuller): که ليک، که لينوک -
 ناقي باژيرکه کي يه ل نيزيک
 باژيري شيراز کو تربی وي يي
 ناقداره، ب تايبه تي بو چيکرنا
 مه يي.
خلن (Xulên): کل ميشوک.
خلوليا (Xulûlêya): نه خوهشي
 يه کا ده ماغي يه (دهيت وهکي
 ديناتي) - زرشه رمي - زرشه رم -
 نه ترسي.
خله (XeLe): به فري يا کوقاييکي

خنک (Xên): سپی، هه‌ر تشتی سپی ب تایه‌تی هه‌سپتی سپی - هه‌بله، ده‌به‌نگ.	خن (Xen): عنب‌ارا د بنی به‌له‌ما (باخیرا) دا - کون. خنه (Xunbê): گوزکی مه‌زن - کوار.
خن‌گال (Xengal): کون. خن‌گل (Xengel): زری و کومزری. خنوز (Xenûz): ئامانین کوژ ته‌قنی هاتینه‌ چیکرن. خنیا (Xunya): سروود - ئاواز. خنیاگر (Xunyager): سروودبێژ - ئاوازان - موزیکژهن. خنیدن (Xunîden): ده‌نگشه‌دانا ده‌نگی ل چیا‌ی و هه‌مامی و.....هتد - ئا‌قداریون - هه‌لبژارتن و په‌سه‌ندکرن. خو (Xû): خولق، سروشت، طبعه‌ت. خواب (Xab): خه‌و. خواباندن (Xabanden): ن‌قاندن. خواب دیدن (Xabdîden): خه‌ون دیتن. خوابیدن (Xabîden): ن‌قستن. خواجه (Xacê): خودان، مه‌زن، سه‌روه‌ر، شیخ - مالدار، زه‌نگین، ده‌وله‌مه‌ند - خساندی (زه‌لامی) خه‌ساندی - په‌ی‌شا ب قی ئانکوبی ژ په‌ی‌شا «خواجه‌ سرا» هاتیه وه‌رگرتن و هیتدی هیتدی په‌ی‌شا	خنیدن (Xunbîden): ده‌ست قوتان، چه‌پله‌قوتان، ده‌ف قوتان - سه‌ماکرن. خنج (Xenc): ناز - شادی - سوود، قازانج. خنجیر (Xêncîr): بیهنا زویراندنا موی و هری‌ی یان سوتاندنا هه‌ستی، هه‌روه‌سا موی و هری و هه‌ستیی سوتی. خندان (Xendan): ده‌ف ل که‌نی. خنداندن (Xendanden): که‌ناندن. خندستان (Xendêstan): جهی ترانه و یاری و پیکه‌نینی - درکه‌یه ژ لیفتین یاری. خنده (Xendê): که‌نی. خندیدن (Xendîden): که‌نین. خنشان (Xunşan): پیروز، مباره‌ک. خنک (Xunuk): هین، فینک، سار - باش و خوه‌ش - پیروز و مباره‌ک.

- «سرا» ژئيشه بوويه و خواجه ب تنی
مايه .. په يشا «خواجه سرا» بو وان
زه لاما دهاته گوتن يين کو دبوونه
خولام د مالا مه زنی يان ناغای
يان سهر وکی.....دا، و ئەف کەسی
کو دبوو خولام، ل دهستپيکی
دهاته خه ساندن پاشی دهاته
دامه زراندن وهک خولام ل مالا وی
مه زنی.
- خوار (Xar): حەقیر، زەلیل - تاف -
ههروهسا هه یف.
- خواربار (Xarbar): خواردمه نی،
ئه رزاق، ئازوقه.
- خوازه (Xaze): داخواز.
- خواست (Xast): داخواز - هه ز.
- خواستگار (Xastgar): خوازگینی.
- خواستن (Xasten): هیشی کرن -
داخوازکرن - خواستن - ئاره زوو
هه بوون - حه زژیکرن -
گازیکرن (دهمی گازی ئیکی بکهن
کو بنک هه بهیت).
- خواستنه (Xastê): زیر و مال و
دارایی.
- خوالیگر (Xalîger): زاد چیکه ر،
خوارن لینه ر (طباخ).
- خوان (Xan): سفره ، خوان - ئاده.
- خواندن (Xanden): خواندن.
- خواهر (Xaher): خویشک، خوه.
- خواهر اندر (Xaher ender):
خویشک و براییین کونه ژ
دهیکه کی یان نه ژ بابه کی بن.
- خواهر خوانده (Xaher xandê):
کچه ک یان ژنکه ک کو کسه کی ب
خویشکینی وهرگریت و ناخی
خویشکی لی بنیت.
- خواهش (Xahêş): ئاره زوو.
- خواه ناخواه (Xah naxah): بقییت
نه قییت، چ بقییت یان نه قییت.
- خوب (Xûb): باش، قهنج - جوان،
دهلال، خشکوک.
- خوچ (Xûç): کوفیکا دیکلی.
- خود (Xod): کومزری (کولافتی ئاسنی
ئه وی کو شهرقانا د شهرا دا دکرنه
سهری خوه) - خوه (ئه ز بخوه، ئه و
ب خوه) - خوه بی (بهروقاژی
بیانی، وهکی: یی مه بخوهیه،
خوه بی یه).
- خور (Xor): تاف، رۆژ - رۆژا یازدی
ژ هه ره یشه کا سالا هه تاقی -
خوارن، خواردمه نی.
- خورا (Xora): ژ هه ژی، ب سه رقه،
لایق - خواردمه نی.

خوراک (Xûrak): تشتی کو بیته	کوشتبیت (قاتل):
خوارن، زاد، خوارده مهنی.	خونین (Xûnîn): خوبنه لو،
خوردن (Xorden): خوارن.	خوبناوی.
خورشید (Xorşîd): تاف، هه تاف،	خوهل (Xûhl): خوههر، خوار،
خۆر.	چهمیای.
خورند (Xorend): ژ هه ژی، ب	خوی (Xûy): سروشت، طبعهت -
سهرقه، لایق.	خوه (عهرهقا کوژ لهشی
خوره (Xorre): نویره، گوری،	دهردکه قیت).
تیرۆژک - مه زناهی -	خوید (Xevîd): گهنم یان جههتی کو
دهقهر (ناحیه).	هیشتا گولی نه دابیت. ب عهره بی
خوزی (Xûzî): قه قوتای (گوشتی	دبیژن (قصیل).
قه قوتای).	خویش (Xîş): کهس و کار، خزم،
خوست (Xust): دورگه،	نیاس.
گزبرته (جزیره) - قه قوتای،	خه (Xeh): وهی، وهه؛ په یقا قه نجی
هه پشاندی.	بی یه، وهکی دبیژن (وهه/ وهی پا
خوش (Xoš): باش، قهنج - شاد -	یا باشه!).
خوهش.	خیابان (Xîyaban):
خوشه (Xûşê): ئویشی (ئویشیی	جاده (شارع).
تری).	خیار (Xiyar): خیار (جوره کئی فیتی
خوک (Xûk): بهراز.	یه).
خوله (Xûlê): خالی، قالا.	خیتال (Xîtal): ترانه، یاری -
خون (Xûn): خوین.	نه وه بی، دره و.
خوندگار (Xûndgar): خودان،	خیدن (Xîden): چهمیان، خوئل
سهرودر.	بوون.
خونی (Xûnî): خوبنه لو، خوبناوی -	خیره (Xîrê): بی ترس، بی شهرم -
کوژهک، نه و کهسی کوئیک	حه بییری، سهرسورمای - بیتهوده.

خیزاندن (Xîzanden): ژ ئهردی بلندکرن.	کهفن دا دئێخستنه ستۆیی گاجوتا و ئهرد پێ دکیلان..).
خیزیدن (Xîzîden): خوشین (وهک ماری ب رێقه چوون) - حولسین، تهحسین - خوه هاقیتن، خوه هلاقیتن.	خیک (Xîk): مهشک. خیم (Xêym): برین (برینا برینداری) - تف، گلیز - ئافا کورژ دفنی دهیته خوار - کنیشتی چاقی.
خیس (Xîs): تهر، شل.	خیو (Xeyû): تف، گلیز، ئافا دهقی.
خیش (Xîş): ههقجار (ئامیرهک بوو د	

د

داد (Dad): قانون، ياسا - داد (عدل) - وژدان - به خشيش، دان - باهر - نه سيب، قسمه ت - هه وار و دهنگي بلند.	د (Dal): تپيا دهه يه ژئولفابيا زمانې فارسي. د گه لهک په يقان دا دبيتته (ت)، وهکي: (زردشت = زرتشت، دشک = تشک)، و د کهفن دا هندهک جارال شوبنا (د)ئ (ذ) دادنان ئه و ژي هه گهر تپيا بهري (د)ئ ساکن يان تپپين علله (و، ا، ي) بان، وهکي: (گنبد = گنبد، گشود = گشوډ)، لي نهو چوپو پوښته ب څي قاعيدهي نائيتته کرن و (د) ل جهي خوه و (ذ) ژي ل جهي خوه بکار دهين.
دادا (Dada): خزمه تکارئ پير - باپير. هه وروسا (دادک، دادو، دادا، دده) ژي لکارن.	دائي (Da'î): خال، برايي دهیکي.
دادار (Dadar): دادگهر، عادل، حاکم - ئافرنده (خالق).	داپرزه (Daperze): حاجي رهشک.
داداش (Dadaş): برا.	داچک (Daçek): گوهارک.
دادر (Dader): برا - دهسته برا، هه څالي کو مروژ وهکي برايي خوه حه ژي بکته - دادگهر (عادل، حاکم).	داخل (Daxul): داهول.
دادرک (Dadrek): برايي بچوبک.	داخم (Daxêm): رزقي روژي.
دادرنډ (Dadrend): برايي مهزن.	داخیدن (Daxîden): ژ هه څ
دادن (Daden): دان (تشتهک دانه څ دهستي ئيکي).	جودا کرن، په لاتته کرن، بژاله کرن.
دادونډ (Dadvend): بهر اهر،	

پاداش.	یه کسان، تهمهت ههف.
داشتن (Dašten): هه بوون - ماتی	دار (Dar): دار، ب قی ئانکویی
ژیکرن، چاقدان، بخودانکرن.	په یقا (درخت) ژی لکاره - کاربته
داشخار (Daşxar): ژهنگار (ژهنگارا	- سیپیکا خه ندقاندنی، سیداره.
ئاسنی).	دارا (Dara): ههیی، دهوله مه‌ند،
داغ (Dax): گه‌لهک گهرم، گوره -	زه‌نگین، مالدار.
داخ، نشان، جههک ژ له‌شی کو	دارائی (Dara'î): سامان - جوهره‌کی
هاتبیته سوتن یان داخ کرن - خه‌م	په‌وکی ئارم - ویشی یه -
و کوغان.	دارایی (ریقه‌به‌ری یان وه‌زاره‌تا
داغان (Daxan): بژاله، په‌لاته.	دارایی).
داغمه (Daxme): قه‌شافی بوونا	دارکوب (Darkûb): دارکوک.
لیقا - تامیسک، شه‌ف ترسک.	هه‌روه‌سا ناقتین (دارکو، دارتوک،
داغول (Daxûl): فیل‌باز، حیل‌که‌ر.	داربر، دارشکنک، دارسنب،
داغینه (Daxîne): که‌شن و ژ	درخت سنبه) ژی لکارن.
کارکه‌فتی - ئاسنی شاراندی کو	دارو (Darû): ده‌رمان (دواء) -
له‌شی مرۆقی یان گیانه‌وه‌را پی	ده‌رمانک، به‌اراتین زادی.
داخ دکهن.	داریک (Darîk): ناقتی وی پاری
دال (Dal): شاهین، بازی.	زیری یه پی کول سه‌رده‌می
دالان (Dalan): کولانا سه‌رگرتی.	«داربوش کبیر» و ب فه‌رمانا وی
دالبوز (Dalbûz): حاجی ره‌شک.	هاتیبه بکارئانین.
دالمن (Dalmen): بنیره: (دال).	داس (Das): شالوک.
دالیز (Dalîz): بنیره: (دالان).	داستان (Dastan): چیروک،
دام (Dam): ته‌له‌ه، هه‌ر تشته‌کی	چیقانوک، سه‌ره‌اتی.
کو بو نیچیرکرنی بهیته بکارئینان	داش (Daş): کوبره‌ه (کو جیپرکا و
- گیانه‌وه‌ری کوبقی لی بی نازار،	تابوکا تیدا دقه‌لین) - برا.
وه‌کی: (خه‌زال، شقر)، هه‌روه‌سا	داشاد (Daşad): به‌خشیش، دان،

دانا (Dana): زانا، پیڼ ټاگهه، هشيار، زيرهک.	گيانه وهرين کهه، کو مرؤث ل مال بخودان دکهت، وهکی: (چیل، پهز، ههسپ و حیشترو.....هتد).
دانستن (Danêsten): زانین. دانش (Danêş): زانست، علم.	داماد (Damad): زافا. دامان (Daman): دانگ، دههمه (دههمه نا چيای، یان دههمه نا جلکا). ههروهسا (دامن، دامنه) ژي لکارن.
دانگ (Dang): باهر، بهش، پشک - ټيک ژ شهشي ژ ههر تشتهکی. دانندگی (Danendêgî): زاناتی، زانابوون.	دامرز (Damvez): سهلک، سهشي - بهفري يا بهفري. دان (Dan): پاشگری (دان، دانک) کو ټانکویا جهی ددهت، وهکی: (آتشدان = ټاگردانک، چاپدان = چاپدان) - دندک، بهرک، تؤف (دندکیت گهمنی، بهرکیت حولیکا، تؤفی گولا) - تؤمک (خوارنا کو دکه نه بهر فرندا) - ههروهسا ب کاری بدویف خوښه ټانکویه کا دی ددهت، وهکی: (دان کردن = لب لب کرن، مینا لب لب کرنا هناری) - کاری فرمانه ژ په یقا (زانستن) ټانکو: بزانه - ههروهسا هه قواتایا (زان و ناس) ا کوردی یه دهمنی دگهل هندهک په یقین مینا (تاریخ دان: میژووزان، میژووناس) دهیت.
داننده (Danendê): زانا. دانه (Danê): دندک (دندکا هناری)، بهرک (بهرکی خورمی، خوخی و.....هتد)، لب (لبا نیسکی، لبا نوکی و.....هتد). داو (Dav): دؤر، نوره، گهر (نویت) - ههروهسا (ادعا، دعوی) یا عهدهبی.	
داور (Daver): دادقان، حهکه م. داویدن (Davîden): ادعا کرن. داه (Dah): هرمارا دهه (۱۰) - خودام.	
داها (Daha): شکفت - شکه ن - چیا - دؤل.	
دای (Day): دیواری ژ تهقنی و لبنا هاتبیته چیکرن.	
دایه (Dayê): دادوک، دایین، ژنا کو ب شیری خوه بچویکه کی بخودان	

- دخترا (Duxter): کچ . ههروهسا
(دخ، دخت، دوشیزه) ژى لکارن.
دخشا (Dexş): دهسټپیک، سهرهتا
- رهش و تارى.
دخم (Dexm): گۆر، قهبر. ههروهسا
(دخمه، سرداب، سردابه، گور)
ژى لکارن.
دخو (Dêxev): خودانى گوندی،
مهزنى گوندی - زهلامى دهبنگ و
ناقل سټک - ناڅى زهلامهکى
ههبلهيه کوخه لکى دهڅهرا
«قهزوين» بوويه و گهلهک
چيروکين ب کهنى ژى هاتينه
څه گوهاستن.
دد (Ded): درنده. ههروهسا (دده)
ژى لکاره.
ددر (Deder): کولان و باژير، ژ
دهرڅه ي مال.
در (Der): د، د ناڅدا، هوندر -
هندهک جارا دگهل هندهک ژيديران
دهيت و ئانکوبا وان دگوهورت،
وهکى: (افتادن = کهفتن، در
افتادن = دگهل کهسهکى ب شهر
چوون؛ يان: آمدن = هاتن،
درآمدن = چوونه ژور، يان هاتنه ژ
دهرڅه) - رهخ، سهمت، ئال -
کهت. کوما وان دبېته «دايگان» .
کارى کو «دایه» پى رادبیت
دبېژنى «دایگی، دایگانی» .
دبستان (Debêstan): خواندنگه ها
سهرتايى.
دبنگ (Debeng): دهبنگ، گيژ،
ئه حمه ق.
دبیت (Debîr): جوړهکى پهړوکی
يه.
دبیر (Debîr): نڅيسهر -
ماموستايى قوناغا دواناڅنجى.
دبیرستان (Debîrêstan):
خواندنگه ها دواناوهندى.
دچار (Duçar): گرفتار،
تووش (دچار شدن: گرفتار بوون،
تووش بوون) - څيککهفتنا ژ
نشکهکى څه.
دخ (Dex): خوړى (خالص) - باش،
قهنج - دهستهک، فهوج.
دخ (Dux): کورتکريا په ښا (دختر
= کچ، دوت) - ناڅى دارهکى يه.
دخال (Dexalet): مایټيکرن.
هه رچهنده ئه څ په ښه ژ زمانى
عه رهبى هاتيه وهرگرتن لى د
عه رهبى دا نينه، بهلکو ب عه رهبى
دبېژنى (مداخله).

دەرد (دەری خانى) - دۆل، يان رىكا	دريند (Derbend): رىكا تەنگ و
كود دۆلا را دبۆرت.	زراف ل چىاي، رىكا ل ناڭبەرا دو
درا (Dera): زەنگل، زەنگ (جىرس)	چىايان - دۆل - كەلە - قەيدكرى،
- فرمانە ب دەركەفتنى (دەركەڭە).	گرفتار، ئىخسىر.
دراز (Dêraz): بلند - درىژ.	درپى (Derpêy): پنىكىن كو
درازا (Dêraza): بلندى، درىژى.	دئىخنە سەر جلكين درپاي -
درازكشىدن (Dêraz kêşîden):	لدويث را، ل پەي.
خوہ درىژ كرن، ل سەر ئەردى	درجا (Derca): د جەي خوہدا.
نقستن، بېھنقەدانا سەر پشتى،	درچە (Derçê): كورتكرىا پەيڭا (در
رازان.	= دەروك).
درامد (Deramed): مفا، سوود،	درخت (Dêrext): دار.
داهات.	درختستان (Dêrextêstan):
دراييدن (Derayîden): گۆتن،	دارستان.
ئاخفتن، ستران گۆتن، قىپرى	درخش (Dêrexş): رۆناھى،
راھىلان.	رۆشنايى.
دربا (Derba): پىدڭياتى.	درخشان (Dêrexşan): روناھى
درباختن (Derbaxten): يارى كرن	دەھ، تەيىسۆك.
- دۆراندن، ژ دەست دان.	درخشيدن (Dêrexşîden):
دربار (Derbar): بارەگا، كوچكا	رۆناھى دان، تيروژك ڭەدان،
پاشاتىي.	تەيىسين.
دربدر (Derbêder): دەربەدەر،	درخف (Durxuf): زركىتكا رەش.
ئاوارە - ژ دەركى بۆ دەرك دى، ژ	درخواست (Derxast): داخواز،
خانىەكى بۆ خانيەك دى (دەمى)	ھىڭى (رجاء).
مروث ل كەسەكى يان ل تشتەكى	درخور (Derxor): ژ ھەژى، ب
دگەرييت).	سەرڭە، لايىق.
دربر (Derber): ل ھەمبىژ.	درد (Derd): دەرد، نەخوہشى،

نه ساخی.	ناقداره.
دردا (Derda): په یڅا مخابنۍ یه نانکو: ناخ!، ئوف! و.....هتد.	درغیش (Derxîş): گه لهک، فراوان، گه لهک که تېته سه ریک (وهکی به فری).
درز (Derz): دهرز، شکه، که لشت.	درفش (Dêrefş): شوېژنه کا ستوبر و سه رتیره کو ده سته که کی داری یی پیڅه و بو پیلان دروینۍ دهیته بکار ئینان و کساری وی ژی کونکرنا چه رمی یه - ئالا، وهکی: (درفش کاویان).
درزمان (Derzman): به نکی کو دئېخنه شوېژنی یان دهرزیکۍ بو کاری دروینۍ.	درزن (Derzen): شوېژن.
درزه (Derzê): گرزۍ گیای، پشتی دارا.	درزش (Derzê): گرزۍ گیای، پشتی دارا.
درست (Durust): دروست، بی عیب - جهی باوهری - موکوم.	درستان (Dêrefşan): بنیره: (درخشان) - هه ژهه ژوک.
درش (Derş): گوڅ، گوڅا ده وارا.	درکشیدن (Derkêşîden): څه خوارن، فرکرن. هه روه سا ب په یڅا بهری خوه څه نانکوا وی دهیته گوهارتن، وهکی: (دامن درکشیدن = خوه پاشقه کیشان. دم درکشیدن = بی دهنګ بوون، خوه مت کرن.).
درشت (Duruşt): زغر، به روڅاژۍ نهرم - گر، تشتی کو قه باری وی ژ جوړی وی یی سه ره کی مه زتر بت.	درگاه (Dergah): دهرگه ه، دهرازینک، جـــــه ی دهر دکه فتی (مه لېه ن).
درغاله (Derxale): ریکا کو د ناقبه را دو چیا یان را ببورت.	درگذراندن (Derguzeranden): زېده کرن، ژ حه دی دهر پخستن.
درغم (Derxem): ناڅی ئیک ژ ناهه نگین که فنن موزیکا ئیرانی یه - ناڅی گونده کی یه ل سه مه رقه ند.	درگذشت (Derguzeşt): مهرگ، مرن - مر (بو سییه م که سی تاکی).
درغمی (Derxemî): خه لکی دهرغه م، یان هه ر تشته کی کو یی گوندي دهرغه م بت، پتر بو مه یی لکاره چونکی مه یا دهرغه م یا	

- درگـذشتن (Derguzeşten):** بۆرین، چۆن، دهربازبوون، ف بهرکه تن - لیبۆرین، عه فوکرن، مرن.
- درگر (Durger):** دارتراش (نجار).
- درگرفت (Dergêrêften):** ناگر تی بهربوون، سۆتن - کارتیکرن.
- درگیر (Dergîr):** گرفتار، تووش بووی.
- درلک (Dêrlêk):** جلکێ کورتی بی هچک.
- درما (Derma):** کیترویشک.
- درمان (Derman):** دهرمان (دواء) - چاره، چارهسهری (علاج).
- درماندن (Dermanden):** بیتچاره بوون، وهستیان.
- درنا (Durna):** فڕندهکێ کوبشی یه و گوشتی وی هه لاله، پیتیین وی و گهردهنا وی ددریژن و کوریکا وی کورته و پتر ل بهر لیقین ئاڤا دژیت. ل ئهسمانا کۆم کۆم و ب پهنگی سیگوشی (مثلث) دفرن. ههروهسا نافین (کلنگ، باتر)ژی هه نه. ب عهره بی دبیتنی (کرکی).
- درنگ (Dêreng):** دهنگی زهنگی، دهنگی کوژ فیککه تنه دو تشتین
- ئاسنی دهیت - خوه شه هیلان، هیدی (بهروقاژی «لهز»).
- درو (Dêro):** دروین (دروینا گهمنی و جهه و نوکا و.....هتد).
- دروا (Derva):** پیدڤیاتی، پیویستی - ههلاویستی - سهروخین - سهرگهردان.
- درواخ (Dervax):** موکوم - ساخلهم، لهش ساخ، تهندروست.
- دروازه (Dervazê):** دهری مهزن (دهری بازیری، دهری کهلهی).
- درواڤ (Dervaj):** بنیره: (دروا).
- دروانه (Dervane):** نهقه ب (کونا کول بانی دهاته شه کرن و د ویری ڤا دچوونه سهربانی).
- درواه (Dervah):** بنیره: (دروا).
- درود (Durûd):** دوعا - سلاڤ - مه دح و سهنا - دار، داری ڤری، ده پ (لوحه).
- درودگر (Durudger):** دارتراش (نجار).
- دروش (Dêrevş):** بنیره (درفش).
- دروغ (Durûx):** دره و، نه وهیی.
- دروغگو (Durûxgû):** دره و کهر، دره وین. ههروهسا په یقین (دروغ باف، دروغ پرداز، دروغزن،

دروغسار) ژى لکارن.	بیت.
دروک (Durûk): هویرکى داری، گهرگا داری.	دره (Derrê): دۆل، ریکا کول ناقبهرا دو چپایان را دهر باز بیت.
درون (Derûn): هوندر، ژ ناڅدا - ناڅنى نانه کی بوو کول دهمی زهردهشتی یا و د رى و رسمه کا تایهت دا پشتی دوعایا (درون) ژ ئاڅیستایى دهاته خواندن ئه و نان دکرنه پاری پاری و لسه ر ناماده بوویان به لاف دکرن.	درهشته (Derhêste): دان، به خشیش. درهم (Derhem): تیکه ل، د ناڅیکدا - پهریشان، تیکه چووی، ئهنی گری.
دروند (Dervend): شوک، چنگال. دروند (Durvend): د ئایینی زهردهشتی دا دبېژنه وی که سی یی کو هزرا وی و گوټنا وی و کریارا وی خراب بت، ئه و که سی کوژ همی سالوڅین قهنج بی بار بیت، خرابکار، بی دین.	دری (Derî): ههر تشتی کویى دۆلې بت، وهکی: که وی کو د ناڅ دۆل و نهالا دا دژیت - ههر تشتی کویى کوچکا شاهى بت، پتر (دریاری) ل کاره - زمانى فارسی بی کو پشتی زمانى په هله څی هاتیه بکارئینان.
درونه (Derûnê-e): زک، هوندرى زکی - کڅان، چه میای - که سکوسور، که سکونالا.	دریا (Derya): دهریا، ئاڅا گه له ک کو ئه رده کی مشه څه گرتبیت و برژېته سهر ئوقیانوسا.
درویدن (Dêrevîden): دروین (کارى دروینا گه نى و جهه یی و.....هتد).	دریاچه (Deryaçê): دهریایا بچویک - دهریایا کو ههرچه ند ره څین وی هسکی بن، گؤل.
درویش (Dervîş): دهستکورت، هه ژار، قهله ندهر، دهر ویش، که سی کوب پچه کا مالى دنیا یی قانع	دریافتن (Deryaften): څه دیتن، ب سهر تشته کی هه لېوون، تیگه هشتن.
	دریچه (Derîçê): دهر گه هه یی بچویک، کوله ک.

- دریدن (Derîden): دراندن.
- دریغ (Derîx): مخابن - کوخان، خه م - په شیمانی.
- دریواس (Derîvas): چار ره خپن خانی - چارچوڅی کو دهروک دکه قتی (مهلبن).
- دریوزه (Deryûzê): گه دایی، خواستن.
- دزد (Duzd): دز، دزیکه، کهسی کو تشتین خه لکی بیه بی ی ناگه هی یا وان.
- دزدانه (Duzdanê): ب دزبکه.
- دزدکی (Duzdekî): بنی—په: (دزدانه).
- دزدیدن (Duzdîden): دزین.
- دزغاله (Duzxalê): دیواری، دۆرماندۆری که لهی یان باژیری، شوبرهه - چه په ر.
- دزندیس (Dêzendîs): به رابه ر و ئیکسان، ته مه ت هه ف - وه کی، مینا، شتی - نه شکه را، خوبا - ده ملده ست، د گاځیدا.
- دژ (Dêj): که له.
- دژ (Duj): پی شگره کو لبه ری هه ر په یقه کی بیت نانکوا پیساتیی و قه هری و دژاتییی دده ته په یقی، وه کی: (دژآباد = قه هرگرتی، نه نی گری - دژبراز = نه جوان، خاڅ).
- دژک (Dujek): خ—وریک - په قیشک.
- دژکاک (Dêjkak): ته یری که له خا.
- دژکام (Dujkam): تام ته حل - خه مگین - توږه بووی.
- دژم (Dujem- Dêjem): دامای، دلته نگ، خه مگین، په ریشان.
- دژمان (Dujman): خه مگین، دلته نگ - کوخان و مخابنی.
- دژن (Dêjen- Dujen): تام نه خواهش - به دره فتار و توږه بووی.
- دس (Dês- Des): وه کی، مینا - هه قتا (نظیر).
- دست (Dest): ده ست (نه ندامه کی له شی یه) - یه کا هژماری، وه کی دبیتژن (دهسته کی فنجانا) - دۆر، جار، که په رت، ده می دبیتژن (دهسته کی قوماری).
- دستار (Destar): دهرسوک، شاشک.
- دستاس (Destas): دستار.
- دستان (Destan): کوما په یقا (دست) - فیل، حیل - سه خته، قه لپ - سروود، ئاواز - چیرۆک،

- چیټانوک - ههروهسا د «شهنامه» افردهوسی دا ئه و ناڅه یی کو سیمه رخی دانایه سهر (زال) ی بابی روسته می.
- دستکش (Destkeş):** دهستگۆرک.
- دسته (Destê):** دهستک (دهستکی بقری، دهستکی شیر، دهستکی گولا) - گرز (گرزی گیای) - تیم، تیپ (وهک تیما وهرزشکارا یان تپیا موزیکي).
- دش (Duş):** پیشگری کو لبهری هندهک په یشان دهیت و نانکویا (پیس، کریت، دژ) دگه هینت.
- دشت (Deşt):** دهشت، بیابان - ئیکه مین معاملا کو سپیدی بکر و فروشه ر دکهن.
- دشتان (Deştan):** ژنا کو د بی نفیژاهی (عادی) دا بیت.
- دشتی (Deştî):** یی دهشتی - ناڅی ئاهه نگه کا موزیکا ئیرانی یه.
- دشتی (Duştî):** زیری.
- دشخوار (Duşxwar):** دژوار، زهحمهت.
- دشک (Deşk):** دهزی، بهنک.
- دشمن (Duşmen):** دژمن، نه یار.
- دشنام (Duşnam):** خه بهر، ئاخفتن کریت، جفین.
- دشنگی (Deşengî):** رۆژگار، دنیا، فهلهک.
- دشنه (Dêşne):** خه نجه ر.
- دشوار (Duşvar):** دژوار، زهحمهت.
- دغ (Dex):** ئهردی هشک و رهق، ئهردی کو گیا لی شین نه بیت - ههروهسا بو سهری بی موی ژی دهیتته گوتن.
- دغا (Dexa):** نه راست، نه دروست، سهخته، قه لپ.
- دغدویه (Duxdûyê):** کچ - ناڅی دهیکا زهردهشت پیغه مبهری یه.
- دغسر (Dexser):** که چهل، شامی، سهری بی موی.
- دغل (Dexel):** نه راست، نه دروست، سهخته، قه لپ - فیل، حيله.
- دف (Def):** دهف (ئامیره کی موزیکی یه).
- دفتر (Defter):** دهفته ر - نقیسینگه ه، مه کته ب (جهی کاری).
- دفزک (Defzek):** مه زن، قه لهو، بخوڅه.
- دفک (Defek):** ئارمانج.
- دک (Dek):** باهر، پشک - گه دا،

- گه دایي. **دکلان (Duklan):** ته شی. **دگدگ (Degdeg):** دهنګی شهق شهقا کوژ ددانا دهیت لدهمی سهرمایي. **دل (Dêl):** دل (قلب). **دلām (Dêlam):** پرمـا کورت - ههروهسا فیل و حيله. **دخـور (Dêlxor):** پهریشان، مهلول. **دلـق (Delq):** جـلـکـی دهرویتشا (خرقه). **دلـقـک (Delqek):** لیپوک (کەسێ کو کارپن ب کەنی بکەت و خەلکێ بکەنیت). **دلـم (Dulum):** خوریک. **دلـمـل (Dulmul):** فـهـریـک، کـهـلی نوک. **دلـه (Dulme):** ئیپراخ، دۆلمه. **دـلـنـگ (Dêleng):** ههلاویستی (وهکی ئوبشپین خورمی). **دلواپس (Dêlvapes):** پهریشان. **دلوار (Dêlvar):** دلیر، نهترس، دلاوهر، میترخاس، نهترس. **دلـه (Dele):** ناڅی گیانهوهرهکی
- گوشتهخواره - کۆلانی، فهلیته. **دلهره (Dêlhurê):** دلقوتک (ژ بهر ترسا ژ نشکهکی فه). **دلیر (Dêlîr):** دلیر، ئازا، دلاوهر، نهترس، میترخاس. **دم (Dem):** ههوا، بیهن (نفس) - ئاخینک - ههوار - دهم، وهخت، گاڤ - دهڤ (دهڤی کیی یان خهنجهری) - ئالافهکی پفکرنی یه کو زیرنگر و ئاسنگهر بکار دئینن بۆ گهشکرنا ئاگری. **دم (Dum):** کوری، دویڤ. **دما (Dema):** بیهن (نفس) - تیهن، پلا گهرمهیی یان سهرمایي. **دماسنج (Demasenc):** ئالافی کو بۆ پیڤانا پلا گهرمهیی یان سهرمایي بکار دهیت (میزان الحرارة، محرار). **دماغ (Demax):** دفن، کهپو، پۆز. **دمامه (Demame):** بلوول - زرنا. **دماـن (Deman):** مهست و غهزه بگرتی - کهسێ کو چرخا وی بت و ب قههر قه ل کهسهکی دی بخوړت. **دـمـبـک (Dumbek):** تمبلک (ئامیرهکی موزیکی یه).

<p>دم لابه (Dum labê): کوری ههژاندنا سهی ژ بو خوه شرین کرن و مه للاقیی.</p>	<p>دمبل (Dembêl): ئالاقه کی وه زشی یه، نهو ژی پیتک دهیت ژ ناسنه کی کورت کو ههردو ره خین وی ئاسن پی شه نه و یاریکه رین له شجوانی یی بکار دئین.</p>
<p>دمندان (Demendan): دوزهخ، جه هه نه م، ئاگر.</p>	<p>دمدمه (Demdeme-ê): حيله، فیل - نافداري - داهۆل و دهنگی داهۆلی.</p>
<p>دمنه (Demne- Dêmênê): ناقی طۆری یه کا حيله کهره کو چيشانۆکا وی دگهل (کلیله) ی د په رتوکا (کلیله و دمنه) دا هاتیه - ههروه سا بو ریخی یان مرۆقی حيله کهر و فیلباز ژی دهیتته گۆتن.</p>	<p>دمدمی (Demdemî): ده مده می، که سی کو هه رگاڤ بو گاڤ ئاخفتنن خوه یان بیر و باوه رین خوه دگوهۆرت.</p>
<p>دمرور (Demûr): ئاوازا نه رم و هیدی.</p>	<p>دمر (Demer): بهراپشت، فاژی - نوخین، که سی یان تشتی کو که تبیتته سه ر دهقی خوه.</p>
<p>دمه (Deme): باکوزیرک، با و بهفر و سه رما دگهلێک - ههروه سا ئالاقی پفکرنی کو زیرنگر و ئاسنگه ر بکار دئین بو گه شکرنا ئاگری - دهڤ (دهقی کییری و خه نهجهری).</p>	<p>دمغ (Demex): شه رمکری.</p>
<p>دمیدن (Demîden): پفکرن - هاتنا بای - شین بوون و سه ره لدا نا گیای ژ بن ناخی - رۆژهلان.</p>	<p>دم گرگ (Dumê gurg): سه و گورگ (مه به ست ژی نهو سپیده یا دره وینه کو مرۆف سه ی و گورگی ژیک نه نیاسیت، کو نهو ده مه ژ پشتی نی شه شهقی ده می دبیتته روناهی و مرۆف وه هزر دکه ت کو نهقه بوو سپیده و دی هند بینیت کو دیسان دنیا تاری بوو شه).</p>
<p>دنن (Denan): چوونا ب که یف و خوه شحالی.</p>	<p>دم گرم (Demê germ): ئاخفتنا کو کار تی کرنی ل گوهداری بکه ت.</p>
<p>دنبال (Dunbal): کوری، دو یف - لدو یف، ل په ی، ل پشت.</p>	

دو (Du): هژمارا (۲) دو.	دنبلان (Dunbelan): گونډ پەزى
دو (Duw-Duv): غاردان، بەزىن.	سپى - جوړه کى کفارکايه.
دوازده (De-Duvazde): هژمارا (۱۲) دوازده.	دنبه (Dunbê): دينگى پەزى.
دوازدهه (Devazdehe): دوازده گړى (اثنا عشر).	دنچ (Dênc): جېهئ ئيمىن و دویر ژ دهستدریژى يا بيانيان.
دوال (Deval): که مەريه نند.	دند (Dend): دبه ننگ، هه بله، ئه حمه ق.
دواندن (Devanden): به زانندن.	دندان (Dendan): ددان.
دوباره (Dubarê): دوباره، دوجارکى.	دنده (Dendê): پهراسى - گېر (وهکى گېر ترومبيلى).
دو برادران (Du beraderan): ناڅى دو ستيرايه کو دکه څنه د جهرگى «تەرمى نڅى» دا کو ب عه ره بى دېڅرښى (فرقدان - فرقدين).	دنديدن (Dendîden): هيدى و لېن ليڅاڅه دگهل خوه ناخفتن.
دوبين (Dubîn): چاف وې، چاف وېر.	دنگ (Deng- Dêng): ئاشى برنجى، ئاميرى پوېش قوتبى (ئو ئاميرى کو پوېشى برنجى پى بقوتن دا دندکا سپى ژ قه لپيشكى جودا بېت).
دوپېکر (du pêyker): ناڅى بورجا سيپى يه ژ هه دوازده بورجين فه له کى کو وهکى دو بچيکين رويسن، ب عه ره بى دېڅرښى (جوزاء).	دنگ (Deng): بنډپه: (دند) - دهنگى څيککه فتنه دو تشتين ئاسنى.
دوتا (Du ta): دو طا، خوه هر، چه مياى، څه چه ماندى.	دنگاله (Dengale): شيشلنوکين به ستنى، لويلاق، گليله.
دوچرخه (Duçerxê): پايسکل.	دنه (Dene): ئاواز - دهنگى خوه شى و شادى پى.
دوختن (Dûxten): دورين (کارى)	دنيدين (Denîden): ب شادى و خوه شحالى بريڅه چوون.

وی تشتین دوبر چیتتر ژ تشتین
نیزیک ببینت - دوبرین (دیکه یه بو
کەسین هزر ل پاشه روژئی دکن و
دوبر دنیرن) - دیرینه (ئالافه که کو
تشتین دوبر بو دیتنا چاڤا نیزیک
دکەت).

دورو (Du rû): دو روی (کەسی کو
ئاخفتن و کربارین وی نه وهک
ههڤ بن «منافق») - دو
روی (پهروک یان ههڤ تشته کی دی
کو بهر و پشتین وی ژ لایی نهخش
و نیگار و..... هتد فه، دگه لیک د
جیاواز بن) - جوهره کی گولی یه کو
رهخه کی وی سوره و رهخی دیتتر
زه ره (گولا رهعنا).

دووخ (Dûzex): جهه نه م، سهقه ر،
دوزهخ، دوزهه.

دوزمان (Dûzman): بهنک، دهزی.
دوزنه (Du zenê): زه لامی کو دو
ژن هه بن.

دوزنه (Dûzenê): شوژن، دهزیک
- زیلکی زرکی تک و ستینک و
پیشی و..... هتد.

دوزه (Dûze-ê): قورینجوک.
دوزیدن (Dûzîden): دورین (بو
درباری).

درباری) - دوهتن (دوهتنا گوهانین
گیانه وه رین شیردهه).
دوخ چکاد (Dûx çekad): شامی،
ئه صله ع، کەسی کو پیشی یا
سه ری وی موی پیته نه بن.
دود (Dûd): دوی، دویکیل.

دودافکن (Dûd efken):
جادووگر، سیحربه ند.

دودخانه (Dûdxane-ê): مال،
بنه مال.

دودمان (Dûdman): مال، بنه مال،
خانه دان.

دوده (Dûdê): بنیره «دودمان» -
که رهسته کی نه رم و دوهنکیی
رهنگ ره شه کو ژ دویکیلی گازی
دگرن و بکار دئین بو چیکرنا
رهنگ و حوبری.

دور (Dûr): دوبر (بو دهم و جهال
کاره).

دوراغ (Dûrax): ته ره ماست،
دهو (دهو یان ماستی کو ئاڤا وی
هاتبیه گرتن و سپیاتی ب تنی
مابیت).

دوربل (Dûrbêl): بی وه فل و
نه راست.

دوربین (Dûrbîn): کەسی کو چاڤی

دوزیستان (Duzîstan): زاراوه کی

گیانه وهرناسی یه؛ ئانکو ئه و
گیانه وهرین کول ده ستپیکا ژیی
خوه د ئافی دا دپورین و پشتی
مه زن دین دهینه سهر هشیکی ژی
دژین، وه کی: (به قی).

دوسانیدن (Dusanîden):

چه سپاندن (تشته ک ب تشته کی
دی فه نان ب ریکا ستورکی) - خوه
ژ که سه کی حسیب کرن (وه کی
ئیک خوه دگه هینته بنه مالا
مه زنه کی یان ئاغایه کی یان
شیخه کی و..... هتد).

دوست (Dûst): دوست، هه قال،

یار، به روفاژی په یقین (دوژمن و
نه یار) - ئانکو هه ژیکرنی دده ت
دهمی دگهل په یقه کا دی بهیت،
وه کی: (خدادوست = که سی کو
هه ژ خودی دکه ت، خودپه ریس؛
وطن دوست = که سی کو هه ژ
وهلاتی خوه بکه ت، نشتیمان
پهروه ر).

دوسیدن (Dûsîden): پیقه

نوبسیان، پیقه مان، پیکفه مانا
دوو تستان ب پیکفه.

دوش (Dûş): مل، کۆل، پشت -

شقییدی (شه فا پوری).

دوشا (Dûşa): که سی یان که سا کو

گیانه وهری شیه ده د
دوشیت (لده ف مه کوردا ئه م بو
ژنکا کو په زی ددوشت په یقا
«پیری» بکار دئینن، ههروه سا
هه ر گیانه وهره کی بهیته دوهتن.

دوشاب (Doşab): دوشاف (دوشا فا

تری، دوشا فا خورمی).

دوشادوش (Dûşadûş): مل بمل.

دوشانیدن (Dûşanîden): دوهتن.

دوشمال (Dûşmal): که فیک -

خا ولی.

دوشنبه (Dûşenbê): سییه مین روژا

هه فتیی، دوشه مبی.

دوشه (Dûşe): زهرکا شیر، ئامانی

کو لده می دوهتنی شیر دکه نی.

دوشیدن (Dûşîden): دوهتن.

دوشیزه (Dûşîzê): کچ، کچا

جه حیل یا نه شو بکری.

دوغ (Dûx): ئاقه ماست، دهو.

دوغاب (Dûxab): هه ر تشتی کو

دهمی ئافی بکه نه دنا ف دا وه کی

ئاقه ماستی سپی ببیت، مینا

(کلسی).

دوغلو (Duxulû): جیمک.

دوک (Dûk): ته شی.	ده (Deh): هژمارا (۱۰) دهه.
دوکارد (Dukard): جهو، مقهسا کو	ده (Dêh): گوند.
هريا په زی پی دېرن.	دهار (Dêhar): شکفت، نهال،
دوگان (Dugan): دو، دودانه،	شکه نا چیا.
دودووه، دوه رامبه ر.	دهاز (Dehaz): ههوار، فـریاد،
دوگانه (Duganê): هه ر تشتی کوژ	دهنگی نرپینن (وهکی دهنگی
دو تشتا یان دو که ره ستا	شیری).
پیکه تابیت - نفیژا دو رکعه تی،	دهان (Dehan): دهف.
وهکی نفیژین سپیدئ و سونه تا.	دهان دره (Dehan derrê):
دوگاه (Dugah): ئیک ژ ئاواژین	باووشکین خه وئ.
موزیکا ئیرانی یه.	دهانه (Dehanê): وهکی دهشی -
دول (Dol): دولک، ئامانی کو پی	دهر قه دامک، دهر، وهکی: (دهری
ئافی ژ بیرئ بکی شنه دهر،	بوپکانئ) - لغاف.
بعهره بی دبیژنئ (دلو).	ده پنچ (Dehpenc): زپری کو نیقه
دولاچنگ (Dulaçeng): ئافی	ژئ زپری بیت و نیفا دیتر سفر یان
جوره کی یه ژ جورین نوتین	تشته کی دیتر بی بی بها بیان.
موزیکئ.	ده خدا (Dêhxuda): خودان و
دوله (Dule): توز و عه جاج -	مه زنی گوندی، که دخودا.
کومت، گرک، ئه ردئ سه رنه قراز و	ده دهی (Dehdehî): زپری ته مام
سه رنشیف - چال - نالال، لوبرینا	عه یار، زپری بی غش.
سه و طوری یا - دولک.	دهستان (Dêhêstan): کوما چند
دومان (Dûman): توفان.	گوندا کو سه ر ب ناحیه کی فه بن.
دویدن (Devîden): غاردان،	ده که ده (Dêhkedê): گوندی
به زین.	بچوبک.
دویست (Duvîst): هژمارا	ده کیا (Dêhkiya): که دخودا،
(۲۰۰) دوسه د.	مه زنی گوندی.

- دھل (Duhul): داهول.
- دھله (Dehle): پر (جسر).
- دھن (Dehen): کورتکریا په یښا (دهان)، ټانکو دهڅ.
- دھناد (Dêhnad): ریځنځستون و ریزکرن (نظم و ترتیب).
- دھیو (Dêhyû): دهڅه (ناحیه).
- دھیوپد (Dêhyûpud): دهڅه ردار، رتفه به ریځ دهڅه ریځ.
- دی (Dî): دوھی، روژا بوری.
- دی (Dey): ده یښا ده هی یه ژ سالا هه تاقی و هه یښا ټیک یه ژ وهرزی زځستانی و ناقی روژا هه شتی و پازدی و بیست و سی یی ژ هه ر هه یښه کا سالا هه تاقی یه و ژ بهرکو ناقی سی روژان د مه هه کی دا وډک هه ټ بوون و لبر خه لکی بهرزه دبوو کا به حسی کیژان روژی دهیته کرن، ټینان ژ بوژیک جیاوازکړنا هه ر سی روژا، ناقی روژا هه شتی کرن «دیبازر - دی به آذر» و ناقی روژا پازدی کرن «دی بمهر» و ناقی روژا بیست و سی یی ژی کرن «دیبادین - دی بدین».
- دیب (Dîba): جوره کی په پوکی
- ټارمویشی یه.
- دیبچه (Dîbaçe-ê): پیښگوتن - دیم و روی.
- دیبادین (Deybadîn): بنیږه: (دی: Dey).
- دیبازر (Deybazer): بنیږه: (دی: Dey).
- دی بدین (Dey bêdîn): بنیږه: (دی: Dey).
- دی بهر (Dey bêmhêr): بنیږه: (دی: Dey).
- دیه ۱ خسروی (Dîbeyê Xus- revî): ناقی ټیک ژ گه نچ یان خزینه ییته هه شتکانه ییته خسرو په روی یی یه.
- دید (Dîd): بهر ټخوه دان، لی ټیرین، سه ح کرن.
- دیدار (Dîdar): دیدار، چاڅ پیڅه فتن، هه ټدینتن.
- دیدن (Dîden): دیتن، بینن.
- دیده (Dîde-ê): چاڅ، بیبیکا چاڅی. کوماقی په یښی دبیت (دیدگان: Dîdêgan).
- دیر (Dîr): دویر، درهنگ، هیډی، ده می دویر، (بهروڅاڅی په یښا «لهز» و په یښا «زوی»).

- دیرانه (Dîranê): دیرین.
- دیرسال (Dîrsal): کهښن، کهښار.
- دیرک (Dîrek): ستوینا خپه‌تې.
- دیرند (Dîrend): روژگار، دهمی کو به‌راهی و دویمای نه‌هه‌ی (دهر).
- دیروز (Dîrûz): دوهی، روژا بوری. هه‌روه‌سا په‌یفا (دینه) ژی لکاره.
- دیرین (Dîrîn): دیرین، کهښن.
- دیز (Dîz): رهنګ، رهنګی هه‌سپ و هیسترا، رهنګی گهور. بوڅی ئانکوی په‌یښین (دیزه، دیزج، دیزک) ژی لکارن. - که‌له (قلعه).
- دیزندان (Dîzendan): سپینکا ئاسنی یا کو مه‌نجه‌لی دادنه‌هر.
- دیزی (Dîzi): ئامانی کوژ ئاخوا جیږکا یان به‌ری هاتبیته چیکرن.
- دیس (Dîs): وه‌کی، مینا - هه‌قتا.
- دیشب (Dîşeb): شقییدی، شه‌فا بۆری.
- دیگ (Dîg): مه‌نجه‌ل.
- دیگر (Dîger): دی، دن، وه‌کی: (روژه‌ک دن، سالا دی، جارا دی).
- دیلم (Deylem): ئاسنه‌کی قاییمه و ژ بو کونکرنا ئه‌ردی یان دیواری یان لئاندنا تشتین گران بکار.
- دئین - ناڅی ده‌څه‌ره‌کی یه ل گه‌یلان - خولام، به‌نی - ده‌رگه‌هشان - هه‌روه‌سا درکه‌یه ژ سوپایی دلیر و شه‌رکه‌ر.
- دیم (Dîm- Dêym): دیم و روی. هه‌روه‌سا په‌یښین (دیمه، دیر) ژی لکارن.
- دین (Dêyn): ناڅی روژا بیست و چواری یه ژ هه‌می هه‌یښین سالا هه‌تاڅی - ناڅی فریشته‌کی یه.
- دیو (Dîv): دیو.
- دیوار (Dîvar): دیوار.
- دیوانه (Dîvanê): وه‌کی دیوا - بی ئاقل، دین، شیت.
- دیوه (Dîvê): کرمی ئارموشی.
- دیویسنا (Dîvyesna): د ئایینی زه‌رده‌شتی دا ئانکو: که‌سی کو دیوی دپه‌ریتست.
- دیه (Dîh): گوند.
- دیهم (Deyhîm): تانج، کولاڅی پاشاتی.
- دیهم جو (Deyhîm cû): که‌سی کو بزاڅی بکه‌ت ژ بو بده‌ستقه‌ئینانا تانج و ته‌ختین پاشاتی.

د

ذ (Zal): ژ بلی په یڅا «ذرخش»، چو

په یڅین دی د زمانې فارسی دا
ناین کوب قی تیپی دهست پی
بکن، و ههر په یڅا کوب بهرچاڅ
دکشت کوب قی تیپی
دهستپیکریت یان یا عهره بی یه،
یان ژی یا لیکدایه یان دارشتی یه
ژ ههر دو زمانین عهره بی و
فارسی. ههرچه و ا بت بلیڅکریا قی
تیپی د زمانې فارسی دا مینا تیپا
(ز: Z) ه.

ذباله دان (Zubalêdan): سه لکا
گلینشی.

ذبل (Zabl): کؤدئ کوبسه له ی -
دهسپیکا گه نجاتی یی.

ذخیره نهان (Zexîre ne-)
(haden): پاش قولچک دانان،
تشتهک بو روژا تنگافیی
هلگرتن.

ذرت (Zurret): گه نموک، گهنم شام.
ذرخش (Zurexş): روڼاهى،
روڼاکى، روڼنایى.

ذره بین (Zerrebin): هویرین،
مه زنکهر (ثالافه کی شویشه یی یه
کو تشتین هویر و بچویک، مه زنتر
پی دهینه دیتن).

ذره پرور (Zerre perver): نه و
کهنی کو مروقتین پی دهسته لات
پهروهرده بکته و بگه هینته پایه و
پله یین بهرز.

ذکاء (Zuka'): هه تاف، خور.

ذکر (Zêkr): بیرئینانه څه - سوپاسی
- دوعا - نفیثر - ئاخفتن یان
دوعایین د بن لیثان څه.

ذلت (Zêllet): زه لیل بوون.

ذمارت (Zemaret): دلیری،
نازایی.

ذنابت (Zênabet): نیژیکاتی،

خزما بیینی، مرؤقاهیینی.

ذوب کردن (Zobkerden):

حه لاندن.

ذوق کردن (Zoqkerden): کهیف

کرن، زهوق ژ خوه ره چیئکرن،

گیئولی خوه خوهشکرن، تام ژ

تشته کی دیتن.

ذوقناک (Zoqnak): ب لهززهت،

ب تام، خوهش، گیئول خوهشکهر.

ذیل (Zeyl): دههمهن، دانگ -

خواری، بن، ژئیر - دویلک، دویف،

کوری و دویماهییا ههر تشته کی.

ر(Ra- Rê): تیپا دوازدی یه ژ

ئهلفابییا زمانئ فارسی. هندهک
جارا دهیته گوهارتن ب تیپا
(ش)، وهکی: (انگاردن =
انگاشتن: گومان کرن)، و ل
هندهک جهین دی دبیته (غ)،
وهکی: (کنار = کناغ: رهخ،
کیلک، کنار)، ههروهسا دبیته
(ل)، وهکی: (سوراخ = سولاخ:
کون).

را(Ra): نیشانا بهرکار «مفعول» ی

یه و پرانیا جاران دگهل بهرکاری
دهیت، وهکی: (فرزین آزاد را زد
= فهرزینی ئازاد قوتا) -
بی (وهکی دبیزن: بی فلان کهسی،
بۆ نموونه: تورا = بی ته، مالن
ته. این خانه تورا است = ئهف
خانیه بی ته یه).

راخ(Rax): خه م، کوخان، قههر -

گومان، هزر.

راد(Rad): سهخی، جوامیر - دلیر،

ئازا - زانا. ئهف په یشه دگهل
گهلهک په یقین دی دهیت، وهکی:
(رادکار - رادمرد - رادمنش
و.....هتد).

راز(Raz): نهینی، سړ، ئاخفتنا

فهشارتی د دلی دا - معمار،
بهنا، کهس کو کاری وی ئاڅاکرنا
خانیا بیت.

رازی(Razî): خه لکی باژیری

«ری».

رازیانه(Razyanê):

رزیانک (گیایه کی بیهن خوهشه)
کو دهرومانسازین کهفن گهلهک ئهف
گیایه بکار دئینان بۆ بهرین
گولچیسکا و هناقچوونی و ئیشا
زه رکی.

رازینه(Razînê): ده رهجک،

پیستریک.

راژ (Raj): کۆما دهخل و دانئ

پاقتزکری.

راست (Rast): راست (بهروفاژی

په یثا «چهپ» -

دروست (بهروفاژی په یثا

«چهوت» - راست (بهروفاژی په یثا

«خوههر» - راست (بهروفاژی په یثا

«درو» -).

راستاد (Rastad): موجه، هه یثانه،

دهرماله (راتب، مخصصات).

راسو (Rasû): گیانه وهره کئ وهکی

مشکی یه لی ژ وی مهزنتره و

مارا دخوت و لجه مصری یین

کهشن پیروزه، ب عهره بی

دیژنئ (ابن عرس).

راش (Raş): بنیپره: (راژ) - ناقتی

جوره کئ دارئ یه.

راغ (Rax): بیابان، دههمه نا چپای

کوب شینکاتی بیت و هیدی

هیدی بهرف بیابانی قه بچیت.

راک (Rak): په زئ کویقی - کۆد،

ترارکئ کوژ داری هاتبیته چیکرن

- بهنک، دهزی - ئیک ژ ئاواژین

موزیکا ئیرانی یه.

راکاره (Rakarê): ژنا دههمه

پیس، قه حبه.

رام (Ram): ئارام، فیئر، هه قوت:

(بۆ نمونه؛ رام کردن: ئارام کرن،

فیئر کرن، هه قوت کرن) - ناقتی

فریشته کئ یه د ئایینی زهردهشتی

دا - ناقتی روژا بیست و ئیکئ یه

ژ ههر هه یثه کا سالا هه تاقتی.

رامش (Ramêş): ئارامی،

ئاسودهگی، متی و بی دهنگی -

سرود و ئاواز - شادی و

خوهشگوزهرانی.

رامیار (Ramyar): شقان.

ران (Ran): رههن، ران، پشکا سلال

ژ پیئ مروقی یان گیانه وهری.

راندن (Randen): ده رئیخستن، ژ

خوه دویرئیخستن - بهزاندن،

دانه غار (بۆ هه سپا و... هتد) و

هاژۆتن (بۆ ترومبیل و فروکا

و..... هتد).

رانکی (Ranekî): پالتی، پالیتف.

رانین (Ranîn): شه لوال.

راوچه (Ravçê): تربی بیسیره -

تربی باله ته.

راود (Raved): چه روان، زه قیه کا

بلند کو تیر گیا و شینکاتی و ئاث

بت، جهی باش بۆ چه را گیانه وهرا.

- راورا (Ravra): سپخور - ژویژی. گریډهت.
- راوک (Ravek): ئامانی کومهی تیدا دهیته پالاوتن.
- راه (Rah): ری، ریگ - یاسا، قانون - شهنگسته - ریاز - ری و رهسم - جار، کهړهت، گهر.
- راهبر (Rahber): ریبه، ری نیشاندەر.
- راه بند (Rahbend): ریگر، دز و جهردهچی.
- راه پیما (Rah pēyma): کهسی کو ریکه کی دپیشت، ریثنگ - ههسپ یان هیستری کو حیل بچیت و مروژ لئ سوار بیت.
- راهتوشه (Rahtûşê): خوارنا ریکی، نازوقی کو ریثنگ دگهل خوه دبهت دا بریقه بخوت.
- راهدار (Rahdar): زیرهفانی ریکی - کهسی کو باجا ریکی وهریگر.
- راهراه (Rahrah): خیج خیج، گهخ گهخ (پتر بو پهړوکی دهیته بکار ئینان).
- راهرو (Rahro): ریثنگ - زاهد - مرید - کولانکی د ناف خانی یان شکفتی یان مزگفتین کهفن دا کو پشکین ژیک جیاواز پیکفه.
- راهزن (Rahzen): ریگر، دز و جهردهچی.
- راهگان (Rahgan): تشتی کو مروژ دریکا خوه دا شه بینت - تشتی کو مروژ به لاش و بی زهحمهت بدهست خوه شه بیخت، مالی پفی.
- راهگذر (Rahguzer): ریبار (کهسی کو د ریکه کی را بیورت) - ریثنگ.
- راهگذر (Rahêguzer): ریکا کو ریثنگ تیرا دبوریت.
- راهنما (Rahnuma): ری نیشاندەر، ریبه، پیشهوا - نهخشه یان هه رتشته کی دی کو مروژ ب ریکا وی بگههته مهخسه دا خوه.
- راهوار (Rahvar): رههوان، ههسپ یان هیستری کو حیل بچیت.
- راهواره (Rahvarê): خهلات (هدیه).
- راهروی (Rahuvî): ناشی ئیک ژ ئاههنگین موزیکا ئیرانی یه.
- رایکا (Rayka): کوپک - کوپکی جوان و دهلال - خوهشتفی.

رایگان (Raygan): بنیـره:	رخت (Rext): جل و بهرگ، ههر تشتن کو بکویه بهرخوه.
(راهگان).	رخسار (Ruxsar): روی، روخسار.
ربوخه (Rebûxe): خوهشی، نهو تام و خوهشی یا کو بو مروفتی دهست ددهت لدهمی گوینیلی، کهسی کو لدهمی گوینیلی ههست ب کهیف و خوهشی بکهت. د زمانی عهدهبی دا پهیقا (ربوخ) ههیه و بو وی ژنی دهیته گوتن یا کو لدهمی گوینیلی ژ هوش بچیت و های لخوه نه مینیت.	رخش (Rexş): روڤاهی، تیشک، تیروژک - رهنگی سۆر و سپی د ناقیکدا - ههسپی رهسهن - ناقي ههسپی روسته می په هله وان بوو. رخشا (Rexşa): روڤاهی، رهوشهن. رخشان (Rexşan): بنیـره: (رخشا).
رتبیل (Retbîl): ناقي کو د کهفن دا دگوتنه شاهین (سند - کابل).	رخشیدن (Rexşîden): روڤاهی دان، تیروژک فه دان.
رجه (Rece-ê): رستا کو جلکا بسهر دادن دا زوها ببن، ههروهسا نهو کنفی کو به ننا بکار دئینت لدهمی دانانا دیوارین ئاهاها.	رخنه (Rexnê): کون، شکهن، دهرز، که لشت.
رچک (Reçek): بایی ب دهنگ بی کوژ هه فکی دهر دکه قیت. په یقین (رچک، رجـفک، آروغ) ژي لکارن.	رخنه (Ruxne): کاغز، په پرک. رخنه جو (Rexnê cû): کهسی کو چاره یه کی بو کاره کی دژوار و ب زه حمهت فه بینت.
رخ (Rux): روی، روخسار - رهخ، ثال، لا.	رخیدن (Rexîden): توند نه فهس کیشان، فه کیان (دهمی مروژ بکه ته غاریان تشته کی گران هه لگريت دی نه ف حاله ته لدهف دهست دهت، ههروهسا مه د کور دیی دا بو گیانه وهران ژي نه ف په یقه یا هه ی، بو نمونه دهمی کو سه فه دکییت).
رخبـین (Rexbîn- Rêxbîn): لورک - که شک - دهو.	

- رد (Red): نیشان و شوین دهوس، شوین پی - دلاوهر، دلیر، نازا - زانا، تیگه هشتی.
- رده (Rede-ê): ریز (صف).
- رز (Rez): رهز (باغی تری) - تری - دارمیو.
- رزیان (Rezban): رهزبان، کهسی کو چاقدیری و سهره گوهی یا رهزی دکهت.
- رزبر (Rezbur): داسا بچویک کو چه قین زیده یین دارمیو پی دبرن، نالاقی کو بو که زاختنا میو بکار دینن.
- رزبن (Rezibun): دارمیو.
- رزد (Rezd): پرخور، ب خواره، هه فده لوش، پی کو گه لک تشتا بخوت.
- رزم (Rezm): شهر، جهنگ.
- رزمگاه (Rezmguh): مهیدانا شهر، جهی شهر.
- رزوان (Rezvan): بنیره: (رزیان).
- رزیدن (Rezîden): رهنگ کرن، رهنگ کرنا په روکا یان جلکا.
- رژد (Rejd): بنیره: (رزد).
- رژه (Rêjê): بنیره: (رده) - بۆرینا ریزین ریکخستی یین سهریازا ل
- بهرام بهر شاهی یان ئیک ژ فهرماندین مه زین له شکهری (مسیره عسکریه).
- رس (Rus): ناخا (رس)، ناخ سورکا تایبتهت کو جیپرک و گوزک و گولدانکا و..... ژئی چیدکهن - پرخور، ب خواره، هه فده لوش.
- رسا (Resa): گه هشتی (بالغ) - گه لک، مشه - ب ژیر، ب عاقل.
- رساندن (Resanden): گه هاندن.
- رسانه (Resane-ê): گه هینه، ههر تشتی کو ناخفتنه کی یان دهنگوباسا بگه هینته مروقی و هکی رادیو، تهله فزیون و روژنامه - کول و کوفان، خهم.
- رست (Rust): بنیره: (رس) - رهق، دژوار، موکوم، نازا.
- رستاخیز (Restaxîz): رابوونه شه (قیامة).
- رستاد (Restad): موچه، هه یقانه، دهرماله.
- رستار (Restar): نازاد، رهها.
- رستگار (Restgar): بنیره: (رستار).
- رستم (Rustem): کهله خ مه زن، بالا بلند، ب هیز - مه زنتین

- په هله وانی داستانین ئیرانی یه. **رستن (Resten):** ئازاد بوون، ره‌هاوون، رزگار بوون، ژ ته‌نگافیا خلاس بوون.
- رستن (Rusten):** سه‌ره‌لینان، شین بوون (مه‌به‌ست ژئ شین بوونا گیایه، ده‌می کوژ نوی سه‌ر ژ ناخی ده‌ردئینت).
- رسته (Reste):** بنیره: (رده).
- رسته‌م (Rustehm):** بنیره: (رستم).
- رستی (Rustî):** ره‌ه‌تی، ئاسوده‌گی - دلیری - باهر، پشک.
- رسد (Resed):** ده‌سته، کو‌مه‌کا مرؤ‌فا کو پیکفه ب کاره‌کی رابین - باهر، پشک (حصه).
- رسمان (Rêşman):** وهریس، کنف.
- رسوا (Rusva):** رسوا، که‌سی کو کارئ وی بی کریت به‌لی ببیت و ل نک خه‌لکی هه‌تکا وی بچیت.
- رسیدن (Resîden):** هاتن، گه‌هشتن (وه‌کی ئیک بگه‌هسته بنه‌جه‌ه‌کی) - کامل بوون، گه‌هشتن (وه‌کی گه‌هشتنا فیقی).
- رش (Reş):** به‌کا پیقانی یه کو ئه‌و ژئ سه‌رئ تلا ناخ‌یجه تا بنئ
- ئه‌نیشکی - کومت، گر، مل - هه‌سپئ ناقداری روسته‌می په‌هله‌وان - بنیره (رشن).
- رشت (Reşt):** ناخ یان گلپش و قرش و قالین هاقتنی، هه‌روه‌سا بو تشتین قاف و قول و خه‌سپال ژئ ده‌یته گوتن.
- رشتن (Rêşten):** ريسان.
- رشته (Rêştê):** به‌نک، وهریس، کنف، هه‌ر تشتی کو هاتبسته ريسان - رژده - زاروده‌کی په‌روه‌دی یه، ئانکو؛ پشک، پشکین خواندنئ، وه‌کی: (پشکا پیشه‌سازی، پشکا زانستی و پشکا.....هتد).
- ره‌شک (Reşk):** حه‌سویداھی - غیره‌ت (مرؤ‌قه‌کی ب غیره‌ت بیت بو ناموسا خوه).
- رشک (Rêşk):** هیکیت پیشکا.
- رشمه (Rêşmê):** کنفی زراف.
- رشمیز (Reşmîz):** جوره‌کی می‌ریانه.
- رشن (Reşn):** داد‌گر، عادل - فریشتا داد‌گر بی د ئایینی زه‌رده‌شتیان دا - ناخی رؤ‌ژا هه‌ژدی به ژ هه‌ر هه‌یشه‌کا سالا هه‌تافی -

- رگبار (Regbar): ته‌شیا بارانی - گر، مل، کومت.
- رفت (Reften): چۆن، کۆچ کرن، بۆرین.
- رفت (Ruften): پاقر کرن، مالشتن، گیسک کرن.
- رفوشه (Refûşe): یاری، ترانه - گونه‌ه، سهریچی، بی‌ئهمری.
- رفیده (Refide): خانکی نانی.
- رک (Ruk): دهق و دهق، راست و بی‌پدرده و بی‌ترس (صریح).
- رک (Rek): ئاخفتنا د بن لیثانقه.
- رکاشه (Rukāşe): سیخور.
- رکو (Rekû- Rukû): په‌روک یان جلکی که‌فن بووی - ریتالین په‌روکی.
- رکیدن (Rekîden): دگهل خوه ئاخفتن یان ئاخفتنا د بن لیثانقه ژ بهر زیده‌هیا قهری و دلته‌نگیی.
- رگ (Reg): رهین خوینی د ناث له‌شی دا. د زمانی فارسی دا‌ئو رهین کو خوینی ژ دلی دگه‌هیننه ئه‌ندام—ین دی یین له‌شی دبیزنی (سرخ رگ) و‌ئو رهین کو خوینی ژ ئه‌نداما قه‌دگه‌رینه‌فه دلی دبیزنی (سیاهرگ) و‌ئو رهین زیده زراف ژی دبیزنی (مویرگ).
- رگبار (Regbar): ته‌شیا بارانی - صه‌لی (د گولله‌باران کرنی دا بکار دهیت ده‌می دبیزن: فلان که‌سی صه‌لی یه‌کا گوللا لی ره‌شاند).
- رگو (Regû- Rugû): بنیره: (رکو).
- رگه (Regê): ههر تشته‌کی وه‌کی ره‌ی (دناث به‌لگی داری، یان داری بخوه یان ژی به‌ری دا) بت - ره و ریشال، کنیت، نه‌ژاد.
- رم (Rem): ترس و ره‌ف، ره‌شین ژ بهر ترسی - کۆما چارپی یین وه‌کی: (په‌ز، بز، چیل و گول و..... هتد، کومه د زمانی کوردی دا بو‌ههر جو‌ره‌کی ژ‌شان گیانه‌وه‌ران ناهه‌کی تاییه‌ت هه‌یه، وه‌کی: په‌ز؛ بو‌په‌ز و به‌زنا ده‌یته گۆتن، گاران؛ بو‌چیل و گولا و ل هنده‌ک جها بو‌ده‌وارا ژ ده‌یته گۆتن، ره‌قده: بو‌گورگا ده‌یته گۆتن و..... هتد) - ده‌سته‌ک، کۆمه‌له.
- رم (Rêm): عه‌داث، کیم.
- رم (Rum-Rem): دناث ده‌قی دا، دۆرماندۆری ده‌قی، هوندری ده‌قی.
- رم (Rum): موبی شه‌رمگه‌هی،

ریتف (مویئ کولڈورماندۆری	گونهه، ب سەرداچوون.
ئامیرئ گوھنیتلیئ ژن و زەلاما	رمکی (Remekî): گیانەوهری کو
دهیت). ھەروەسا پەیفقین (روم،	زوی بڤه جنقیت و بره قیت.
رومە، رنب، رنبە، رمگان،	رمگا (Remga): ماھین.
رمکان، برمگان، زمگان، موی	رمو (Remû): بنیتره: (رمکی).
زھار) ژئ لکارن.	رموک (Remûk): بنیتره: (رمکی).
رمارم (Remarem): دەستە	رمه (Remê): کۆمەکا چارپئی یا
دەستە، کۆم کۆم - لدویف ئیک -	وھکی: (پەز، بز، چیل و گول
جوراوجور - بەرامبەر، روی بروی.	و.....ھتد/بنیتره: رم) - دەستەک،
رمان (Reman): رەڤۆک، ترسنوک،	کۆمەلە.
کولافە.	رمیار (Remyar): شقان - گاڤان.
رماندن (Remanden): ترساندن،	رمیدن (Remîden): ترسین، ژئ
جناقاندن، بزاندن (مرۆڤ ژ	رەڤین.
نشکەکی قشە ئیکی یان	رنج (Renc): رەنج، دەرد، ئازار،
گیانەوهرەکی بترسینیت و ژ	زەحمەت، وەستیان.
ئەگەرئ وی ترسی ئەو مرۆڤ یان	رنجال (Rencal): خوارن،
ئەو گیانەوهر ژ بەر مرۆڤی	خواردەمەنی، خوراک.
بره قیت).	رنجانندن (Rencanden): ئازاردان
رمباندن (Rumbanden): خراب	- قەھراندن، تۆرە کرن - وەستاندن.
کرن، ھەرفاندن.	رنج باریک (Rencê barîk):
رمبیدن (Rumbîden): خراب	ئیشا (سل، سللە).
بوون، ھەرفتن.	رنجبر (Rencber): رینجبر،
رمژک (Remjek): حولیسانک	زەحمەتکیش، کارگەر.
تەحیسانک (جەھک کوژ سلال	رنجور (Rencûr): ئازاردیتی،
بەرەڤ خوارئ حولی بت و مرۆڤ	خەمگین، نەساخ، نەخوہش.
بکارت خوە پیتدا بخوشینت) -	رنجیدن (Rencîden): دلتنەنگ

رنگرز (Rengrez): خم‌دار، خمدار، خندار (که سی کو کاری وی رہنگ کرنا بہنک و پەرۆک و جلکا بیت)۔ وەرزی پاییزی۔	بوون، مہلویل بوون، قہرین۔
رنگریز (Rengrîz): خم‌دار، خمدار، خندار۔	رند (Rênd): زیرہک، نہ ترس، حیلہ کەر، کہ سی کو ب ہشیاری و زیرہکیا خوہ بسەر راز و ئہ سرارین خہلکی ہل ببیت - د زاراوی صوفی یاتیئ دا بۆ وی کہ سی دہیتہ گوتن بی کو د (باطن) ئ خوہ دا پاقرتر و خوہ پاریزتر بت ژ (ظاہر) ئ خوہ۔
رنگی (Rengî): رہنگین۔	رند (Rend): هویرکی داری (نشارة الخشب)۔
رنگین (Rengîn): رہنگین۔	رندہ (Rende): رندہش (ئالاقہ کی دارتاشیئ یہ بو حولیکرنا داری بکار دہیت)۔
رنگین کمان (Rengîn kaman): کہ سکوسور، کہ سکوتالا (قوس قزح)۔	رندیدن (Rendîden): رندہش کرن، تراشین و حولیکرنا داری - سہلخاندن۔
رو (Rû): روی، روخسار، دیم - روی، ئالچ ب سہرقہ یان ژ دہرقہ بی ہر تشتہ کی (بہروقاژی پشت)۔ سہبہب، وہکی: (از این رو = لہورا، ژ بہرقی چہندی)۔	رنگ (Reng): رہنگ (لون) - سوود، مفا - حیلہ، فیل، فریو - جلکی دہرویشا - حیشتی توفی - بزنا کوبقی۔
روا (Reva): تشتہ کی رون وہکی ئاقی کو د حالہ تی چوونی دا بت (جاری) - رہنگہ، چیدبیت (ممکن، جابز) - شایان، ہہژی، بسہرقہ، لایق۔	رنگ (Rêng): موزیک، ئاھہنگا خوہشی ہلیخ، ئاھہنگین داوہت و سہمایا۔
روال (Reval): شیواز۔ ئہف پەیشہ یا نوی یہ و ل قی داویئ دناث زمانی فارسی دا زیدہبوویہ۔	رنگارنگ (Rengareng): رہنگین، جوراوجور۔
روان (Revan): گیان (ہندہک دبیرن «روان» تاییہت بۆ مروقا دہیتہ	

- بکارئینان و بۆگیانه وهر (حیوان)
 پیدقی یه پهیقا «جان» بکار
 بهیت، ژ بهر کو «جان» پویچ
 دبیت و دچیت لی «روان»
 دمینیت.. هنده کین دی دبیزن چو
 جیاوازی لناقبهرا ههردووان دا
 نینه و پهیقا «روان» بۆگیانه وهر
 ژی بکار دئینن.) - ههگهر پهیقهک
 یان کارهک دگهل بیت ئانکوین
 ژیک جودا ددهت، وهکی: (آب
 روان: ئاقا قهریز، ئاقا رهوان -
 طبع روان: گیلوی کو ب ساناهی
 هوزانا بقههینت - شعر روان:
 هوزانا کو تیگههشتنا وئ چ
 کوسپ و تهگهره تیدا نهبن بۆ
 خواندهقای یان گوهداری - روان
 کردن: ژ بهرکرن «مه بهست ژئ
 ژبهرکرن وانا نه».)
 روانخواه (Revaxah): گهدا،
 گهدایی.
 روانداز (Rû endaz): ههر تشتی
 کو لدهمی نقشتنی ب خوه دادهن،
 وهکی لحیف و بهتانی و.....هتد.
 رواندن (Revanden): ب ری کرن،
 قرتکرن - قهرژاندن، رهوان کرن.
 روان شاد (Revan şad): پهیقا
 ریزلیگرتنی یه بۆکه سی مری، ههر
 وهکی د کوردی دا دبیزن: (خودی
 لی خوهش بووی، خودی ژئ رازی،
 رهحه تی).
 روانکاو (Revankav): پزیشکی
 دهروونی.
 روانکاو (Revankavî):
 زاراهه کی زانستی دهروونی
 یه (پسیکانالیز)، کوئیک ژ
 شیواژین قه دیتنا چاره سه ری یه بۆ
 ئیشتن دهروونی.
 رواه (Revah): زادی ئیخسیرا،
 خوارنا زیندانیا.
 روبارو (Rûbarû): روی ب روی.
 روباره (Rûbare): کهفا کو ب سه
 که رهستین هه لاندی، مینا ئاسنی
 دکه قیت.
 روباه (Rûbah): رویشی.
 روباه ترکی (Rûbahê turkî):
 سیخور.
 روبه (Rûbur): نمونه.
 روبراه (Rûbêrah): ئاماده بۆ ب
 ریکهفتنی، به رههف بۆ کارکرنی،
 ئاماده بوون بۆ سهفه ری.
 روبهرو (Rûbêrû): روی ب روی.
 روبند (Rûbend): خیلی،

- پۆشی (پهړوکه کټ سپی یان رهش
کو دکه قن دا ژنکا ب سهر رویین
خوه دا دئینانه خوار).
روبه (Rûbeh): کورتکریا په یښا
(روباډه)، ټانکو: رویښی.
روبهـــــــــــــــــانه (Rûbehanê):
حیله که رانه، فیلبازانه - وه کی
رویښی فیلباز و حیله که ر.
روبهک (Rûbehek): کورتکریا
په یښا (روباډه)، ټانکو: رویښی -
رویښی بچوبک، تیشکی رویښی.
روبیان (Rûbîyan): کولیا
ده ریایی (جراد البحر).
روبیډن (Rûbîden): پاقرکرن،
رامالین، گیسک کرن، مالشتن.
روتافتن (Rûtaften): روی لی
وهرگیړان، پشت دانه تشته کی -
ره قین و فیرارکرن.
رود (Rûd): رږ، رویبار - ژهه (ژهها
کشانې) - تیله یان ژهها سازی -
زاروک، بچوبک (چ کوړ بت یان
کچ) - رويس، تازی - مریشک یان
هر فرنده کی قه ریچکاندی - په ز و
بزین کو هری و مویتن وان هاتبڼه
برین.
روداد (Rûdad): رویدان، ټه و
تشتی کو هاتیڼه رویدان (حادثه،
واقعه).
رودبار (Rûdbar): رږ، رویبار.
رودخانه (Rûdخانê): ټه و جهی کو
رږ (رویبار) تیږا دبوړیت.
رودزن (Rûdzen): سازژهن (که سی
کو سازی «تامیری» موزیکی
دژهنیت).
رودک (Rûdek): کوړک، کوړکوک -
پشیکا کویشی (گیانه وهره کی
درنده یه وه کی پلنگی و هندي
سه یه، ب عه ره بی
دبیزنی «وشق»).
رودگر (Rûdger): که سی کو تیلین
سازی یان ژهه ټین کفانی چیدکه ت.
رودل (Rûdêl): پریوونا عوبرکی،
قه قزی کو توو شبووی پیښی ب
دهرمان یان خوارنن هناف
نهرمکه ر دبت (امساک).
رودلاخ (Rûdlax): جهی کو چهند
رویباره ک تیږا ببوړن.
روده (Rûdê): رویښیک - مریشک
یان هر فرنده کی قه ریچکاندی -
په ز و بزین کو هری و مویتن وان
هاتبڼه برین - دارا به لگ لی
وه ریای.

- روده دراز (Rûdê dêraz):** درکەبە ژ مەرۆڤی پریتر.
- روز (Rûz):** رۆژ (هەر ژ رۆژھلاتنی تا رۆژئاڤابوونی) - وەخت و دەم.
- روزانکەن (Rûzefken):** تایا کو رۆژەکی بێتە مەرۆڤی و رۆژەکی نە.
- روزان (Rûzan):** کۆمکریا پەیشا (روز)، ئانکو: رۆژان. ھەر وەسا (روزھا) ژێ لکارە.
- روزانە (Rûzanê):** ھەر رۆژ، رۆژانە، رۆژ ب رۆژ - رزق یان ئەو خوارنا کو مەرۆڤ تیرا رۆژی بەدەست خوەڤە بینیت.
- روزبان (Rûzban):** دەرگەھقان.
- روزگار (Rûzgar):** دنیا، گیتی - رۆژگار، زەمانە - دەم، وەخت - ئیشار - وەرز، مەوسم.
- روزمە (Rûzmeh):** حسابا رۆژ و ھەیف و سالی (تاریخ).
- روزنامە (Rûzنامە):** رۆژنامە (جریدە) - دەفتەرکا کو بازرگان حساباتین خوە یین رۆژانە تیدا دنقیسن.
- روزنامەنگار (Rûzنامەنگار):** رۆژنامەنقیس، رۆژنامەقان.
- روزە (Rûzê):** رۆژی (صوم)، رۆژی ل سالا دووی کۆچی ل سەر موسلمانا واجب بوە و پیدقی یە ل ھەیشا (رمضان) ئی مەرۆڤی موسلمان ب رۆژی بیت و بەری ھینگی ھەر ھەیف سی رۆژا ب رۆژی دبوون ئەو ژێ رۆژین (۱۳)، (۱۴، ۱۵) بوون ژ ھەر مەھەکی کو دگوتنی (ایام البیض).
- روزی (Rûzî):** خوارنا کو تیرا وی رۆژا کو مەرۆڤ تیدا بکەت - باھر، پشک.
- روسپی (Rûsepî):** ژنکا دەھمەن پیس، قەحبە.
- روسپی بارە (Rûsepî barê):** زەلامی زناکەر، زەلامی کو نیزیکی یا گوھنیلایی دگەل ژنکین قەحبە دکەت.
- روسپی زادە (Rûsepî zadê):** بیژی.
- روستا (Rûsta):** گوند.
- روستەرە (Rûsuture-ê):** خاولی، ھەر پارچەکا پەرۆکی کو مەرۆڤ سەر و چاڤا پی زوھا بکەت.
- روش (Revêş):** چوون - تەرز، شیواز (اسلوب).

روش (Roş): رۆناهی، رۆناک.	زاڤا) - سەرپێچک (خەلاتی کو
روشا (Roşa): بنێره: (روشن).	دبەنە سەری نوبزادە (ی).
روشن (Roşen): رۆناهی، رۆناک،	روهنی (Rûhênî): پێلا - شیرێ کو
رەوشەن، گەش - خوەیا، دبار،	ژ پێلای ھاتیبیتە چێکرن.
ئاشکەرا.	رویا (Rûya): رووھک.
روشنا (Roşena): تیـشک،	رویارو (Rûyarû): روی ب روی.
تیروژک، نویرھە، گوری.	رویاندن (Rûyanden): روواندن،
روشان (Roşenan): تشتین کو	شینکرن (چاقدیری و سەرگۆھی یا
دەتەییسن (وھکی ستیرا).	تۆقی چاندی کـرن تا کو شین
روشنایی (Roşenayî): رۆناکی،	ببیت).
رۆناھیاتی (بەر و قاژی پەیشا	رویداد (Rûydad): بنیـره:
«تاریاتی» یی).	(روداد).
روغن (Roxen): دوھن.	روی زرد (Rûyzerd): شەرمکری،
روفتن (Roften): مالشتن، گیتسک	رەنگ و روی قولپی ژ شەرما.
کرن.	رویگر (Rûyger): سەففار (صفار).
روم (Rom): ریف (مـوپیـن	رویه (Rûyê): روی، رەخی ژ دەرڤە
شەرمگەھێ - موپیـن دۆرماندۆری	ژ ھەر تشتەکی.
ئامیرین گۆھنیلپین زەلامی و	روی ھم (Rûyê hem): لسەرێک،
ژنکی).	ڤیکرا (جمعا، کلا).
رومال (Rûmal): دەستمال یان	رویـدن (Rûyîden): شین بوون
ھەر پەرکەکن کو دەست و روی یا	(مەبەست ژ شین بوونا گیا و
پێ پاقر بکەن.	شینکاتیایە).
رون (Reven): ئەزموون.	رویـن (Rûyîn): دپکە یە ژ تشتین
روند (Revend): شیواز، تەرز.	رەق و موکوم.
رونا (Rûnuma): سەرسبەھی	رویـن تن (Rûyîn ten): ب ھیز و
(خەلاتی کو داوھتی ددەنە بیک و	زاخ - نازناخی «ئسفەندیار» ی یە د

شه‌هنا ما فرده‌وسی دا.	ره‌به (Rehbe): ترس، سه‌هم.
رویین خم (Rûyîn xum): داهۆل.	ره پیمما (Rehpêyma): که‌سی کو
ره (Reh): کورت‌کریا په‌یفا (راه):	ریکه‌کی دپیشت، ریثنگ - هه‌سپ
ری، ریک - جار، که‌په‌ت - ری و	یان هیستری کو حیل بچیت و
ره‌سم، ریبار - ئاواز.	مروث لی سوار بیت.
رها (Reha): ئازاد، سه‌ریخوه.	ره توشه (Rehtûşe): خوارنا
ره‌اندن (Rehanden): ئازاد‌کرن،	ریکی، ئازوقی کو ریثنگ دگه‌ل
رزگار کرن.	خوه دبه‌ت دا بریقه بخوت.
رهاوی (Rehavî): ئاوازه‌کا موزیکا	ره‌رو (Rehro): ریثنگ - زاهد -
ئیرانی یه.	مرید - کولانکیت د ناڤ خانی یان
ره‌ایش (Rehayêş): ئازاد‌بوون،	شکه‌فتی یان مزگه‌فتین که‌ئن دا
رزگار بوون.	کو پوشکین ژیک جیاواز پیکفه
ره‌بان (Rehban): زیره‌فانی ریکی	گرییده‌ت.
- که‌سی کوژ مه‌زناهی یا خودی	ره‌زن (Rehzen): دز، جه‌رده‌چی،
زیده بترسییت.	ریگر.
ره‌بان (Ruhban): خود‌پناس و	ره‌گو (Rehgû): سترانبیژ.
عیباده‌ت‌که‌ری ئولی مه‌سیحی،	ره‌گی (Rehgîr): ریگر، دز،
که‌سی کو د‌یری قه‌ دروینت و ب	جه‌رده‌چی - ریثنگ، گه‌ریده.
عیباده‌تی مژویل دبت.	ره‌ن (Rehn): گره‌و، تشته‌ک ل نک
ره‌بر (Rehber): ریبه‌ر، پیشه‌وا،	که‌سه‌کی ب گره‌و دانان، ده‌می
ری نیشانده‌ر.	که‌سه‌ک مه‌بله‌غه‌کی پاره‌ی قه‌ر
ره‌بردن (Reh burden): قه‌دیتن	بکه‌ت دقیت به‌رام‌به‌ر وی پاره‌ی
یان بسه‌ره‌لبوونا تشته‌کی یان	تشته‌کی ب هه‌مان بها بدانیته
ریکه‌کی یان چاره‌یه‌کی.	نک خودانی پاره‌ی و چ گاڤا قه‌ری
ره‌بسیج (Reh besîc): ریثنگ،	خوه زقرانده‌قه‌ دی وی تشتی کو
سه‌فره‌که‌ر.	ب گره‌و ل نک خودانی پاره‌ی

- داناى ژى وه گرگريته ځه .
رهنما (Rehnema): رى نيشاندهر.
رهنمون (Rehnemûn): بنيره:
 (رهنما).
رهو (Rehû): ريباز - شهنگسته -
 ههروهسا دبىژن ناځى وى چيايه يى
 كو (تادهم) لسه روينشتى پشتى
 كوژ بههشتى هاتيه دويرئىخستن.
رهى (Rehî): ريفنگ - خولام -
 بهنى، عهځد.
رهياب (Rehyab): كهسى كو ريكى
 ځه بينته ځه - كهسى كو ريكه كا تازه
 يان ريبازه كا نوى بدانت ژ بو
 نه نجامدانا كاره كى.
رهيدن (Rehîden): ئازادبون،
 رزگاربون.
رهيق (Rehîq): مهى، عهدهق.
رهينه (Rehîne): بنيره: (رهن).
رياست (Riyaset): سهروك بوون،
 سهروهري كرن - سهروهري،
 سهردارى، مهزنى، فرمانروايى.
رياضت (Riyazet): هه ځوټكرنا
 جاني ههسپى و ريفه چوڼ نيشا دان
 - وه رزش كرن - وهك زاراوه كى
 صوفياتى، ئانكو: خوه لهر رهنج و
 وهستيانى گرتن ل پيناڅ پالوتنا
 نهفسى و بدهستځه ئينانا سنجين
 قهنج - خوه ځه دهركرن ژ بو هزركرن
 و عييادهتى.
ريكار (Riyakar): دو روى، كهسى
 كوب سه رځه وهسا خوه نيشان
 بدهت كو يى كارين قهنج دكهت و
 دههمه پاقزه و دبنځه بهرؤځاځى ځى
 چهندي بت.
ريال (Rêyal- Riyal): ناځى پارى
 ئيرانى يه و دكهځن دا دگوتنى
 (قران: Qêran)، كو ههر ريالك
 بهرامبهري سه ددينارانه و ههر دهه
 ريال دبنه ئيك تومان.
ريچار (Rîçar): مرهبا - ريچول،
 ريچال - ئاخفتين پويج و بيهوده.
ريخ (Rîx): ريخ، گوى.
ريخت (Rîxt): بهژن و بال.
ريختن (Rîxten): په لاته كرن،
 به لافكرن - رشتن.
ريدك (Rîdek): كوپك، كوپكوك.
ريدن (Rîden): ريتن، تارهت كرن.
ريز (Rîz): هوپر، بچويك، گهلهك
 بچويك - چپك - قورچ - په ياله -
 ئارهزوو، مراد.
ريزابه (Rîzabê): ئاڅا كوژ جهه كى
 يان جووه كى يان رووه كى بريژته

بوون، پرت پرت بوون، برین لی	سه‌ر رویباره‌کی.
دیار بوون - رشتن، پی‌داکرن، ره‌شانندن.	ریزان (Rîzan): ریژ، وه‌کی: (اشک
ریغ (Rîx): ده‌همه‌نا چپای - بیابان - دوزمنی، کینه، نه‌فرت.	ریزان: روندک ریژ، به‌رگ ریزان: وه‌ریژ به‌لگ که‌فنی (پاییز)).
ریغال (Rîxal): په‌یاله یان جاما مه‌ی قه‌خوارنی.	ریزه (Rîzê): هویر، بچویک.
ریکا (Rîka): بنیره: (رایکا).	ریزیدن (Rîzîden): رشتن.
ریکاشه (Rîkaşê): سیخور.	ریژ (Rîj): ئه‌ردی پر گرک - تاره‌زوو، مراد - گیتول.
ریگ (Rîg): خش به‌رک، به‌رکیت هویر، خیز.	ریس (Rîs): به‌نک، ده‌زی.
ریم (Rîm): کیم و عه‌داف - قریژ و قیشار.	ریستن (Rîsten): بنیره: (ریدن).
ریمن (Rîmen): فیلباز، حیل‌که‌ر - کیندار.	ریسمان (Rîsman): وه‌ریس، کنف.
ریمه (Rîme-ê): کنیشتی چاقی.	ریسیدن (Rîsîden): ریسان، قه‌هانندن.
ریو (Rîv): فیل، حیل.	ریش (Rîş): ری‌ه، ردین — برین (جرح).
ریواس (Rîvas): بنیره: (ریو) - ریقاش.	ریش‌کاو (Rîşkav): هه‌بله، بی فه‌هم - ئه‌حمه‌ق.
ریوه (Rîve): گر، مل، کومت - بنیره: (ریو).	ریشو (Rîşû): ری‌ه دریژ.
	ریشور (Rîşûr): بنیره: (ریشو).
	ریشه (Rîşê): ره و ریشال (مه‌به‌ست ژئی ره و ریشالین دار و گیاینه).
	ریشیدن (Rîşîden): زیقال زیقال

ز(Za): تپا سیزدئ یه ژ ئەلفابییای
زمانی فارسی. هندهک جارا دهیتته
گوهارتن ب تپا (ج)، وهکی:
(ارز = ارج: بهها، قهه در و
قیمهت)، و هندهک جارا دبیتته
(غ)، وهکی: (فروز = فروغ:
روناکی).

زانو(Za'û): ژنکا کوژ نوی خوهدی
بچویهک دابیتتی(ژنکا کود
روژین دهستپیکتی دا بت پشتی
بچویهک بوونی).

زاب(Zab): ئاڤ زه - کانی - ریکا
کو ئاڤ تیرا دبوریت - سالوخ و
خهسلهت.

زابل(Zabul): ناڤی ئاوازهک
موزیکا ئیرانی یه، پارچهیهکه ژ
موزیکا چارگاه.

زابلستانی(Zabulêstanî):
خه لکنی باژیتری زابلستان(کو ناڤی

کهڤنی سیستانی بو).
زاج(Zac): ژنا کو بچویهک بییت
ههتا ههفت روژین وی تمام دبن
دبیژنی زاج(مه په یقهکا نیزیکی
ڤی په یڤی ب زمانی کوردی یا
هه ی، کو ئه و ژی په یڤا «زاک» ه، و
«زاک» ژی ئه و شیره کو هه ر ژ
پشتی بوونی ژ گوهانین دهیکتی
یان ماکتی دهردهک ڤیت.. ئه ڤ
په یقه بو مرۆڤ و گیانه وهران
ههردووان بکار دهیت).

زاج سور(Zac sûr): روژا کو ژنکا
بچویهک بووی دچیتته هه مامی و
خوه دشوت، وی روژی میهڤاندار
یهکی دادن و دبیزنی «زاج سور».
زاد(Zad): کورتکریا په یڤا «زاده»:
زا، ژ دایکبووی - ته مهن و ژی،
مینا: (زاد برآمدن = به زاد
برآمدن: پیروون، دانسال بوون،

- بناقسالقه چوون).
زاد بر زاد (Zad ber zad): بابک
 بۆ باکی، جیل بۆ جیلی، سینگ بۆ
 سینگی.
زادبود (Zadbûd): زادگهه، جهی ژ
 دایکبوونی.
زادبوم (Zadbûm): وهلات، وار،
 جهی ژ دایکبوونی.
زادغر (Zadxer): بیژی، ههرا مزاده.
زادن (Zaden): زان، بچویک بوون.
زادوبود (Zado bûd):
 هه بوون (وجود) - سامان و
 سه رمایه - زادگهه (جهی ژ
 دایکبوونی).
زاده (Zade-ê): ژ دایکبووی، زا،
 زاده (وهکی: میرزا، شاهزاده).
زار (Zar): پاشگره و ئانکوا زیدههی
 و پرانی و فراوانیی ددهت، وهکی:
 (پنبه زار = جهی کو گه لهک په نبی
 لی هه بیت، ریگزار = جهی کو
 گه لهک خیز لی هه بیت) - بی هیز،
 وهستیای، لاواز، له غهر - نالین،
 گری ژ بهر زیدههی یا ئیشا یان
 خه ما - خراب، بی سه روبهر، شیل
 و بیل.
زارخورش (Zarxurêş): کیم خواره،
 که سی کو ژ بهر کیم خوارنی له غهر
 و بی هیز بیت.
زاریدن (Zarîden): گرین (بهروفاژی
 که نینی).
زاستر (Zaster): ویشه تر، دویتر.
زاغـــــر (Zaxer): بهر چیلک
 (کیسکه که کو دکه قته د ناچه را
 هه فک و عویرکی مریشکی دا و
 تۆمک تیدا خرپه دبت).
زاغنول (Zaxnûl): دم، نکل - تیرا
 سه ر تیز.
زافه (Zafe): ژویشی.
زاگاب (Zagab): حبری چینی.
زال (Zal): پیر، دانسال - ههروهسا
 سالوخه بۆ دنیا یی یان ژی درکه یه
 بۆ دنیا یی - ناخی بابی روسته می
 یه کو کوړی «سام» ی بوو و دیژن
 ده می کو ژ دایک بووی موبی
 سه ری وی سپی بوو، له ورا ژی
 ناخی «زال» ل سه ر دانابوون.
زالو (Zalû): زیری، زیلی.
زامهـــــران (Zamehran):
 نوشدارو (دهرمانی دژی ژه ری یه -
 دهرمانه که شه دخون بۆ ژ ناچه رنا
 ژه ری و کارتی کرنین ژه ری).
زامیاد (Zamyad): ناخی روژا

- ببست و ههشتی یه ژ هه هه یقه کا
 سالا هه تاقی - ناقی فریشته کی یه
 د ئایینی زه رده شتی دا.
زانو (Zanû): چۆک.
زانویی (Zanûyî): هه ر تشته کی
 وه کی چۆکی چه میای بیت، بۆ
 نمونه: (ئیشکین بۆری یا).
زاو (Zav): ب هیـز، ب زاخ - ب
 شیان، هۆستا (دکاری هونه ری دا)
 - شکه ن، دهرز، که لشت.
زاور (Zaver): هیـز، زاخ، شیان -
 خزمه تکار.
زاورا (Zavêra): بیـچاره -
 دهر به دهر.
زاوش (Zavuş): د زمانی فارسی دا
 ناقی ستیرا (موشته ری) یه.
زاوانه (Zavlane): قهید (خه له کین
 ئاسنی کو ده ست و پین زبندانیان
 پی گریددان) - ههروه سا بۆ
 که زبین بادای ژی دهیته گوتن.
زایا (Zaya): یا بزیت (بهروقاژی
 سته ور).
زایاندن (Zayanden): پیرکاتی
 کرن، هاری ژنکا ب حمله کرن دا
 بچویک ببیت.
زایش (Zayêş): بوون، بچویک
 بوون.
زایشگاه (Zayêşgah): جـهـی
 بچویک بوونی (ب تاییه تی بۆ
 پشکه کی ژ نه خوه شخانئ دهیته
 گۆتن کول وئ پشکی زاروک
 دهیته سه ر دنیایی (ولاده)).
زایان (Zayman): بنیره: (زایش).
زاییدن (Zayîden): زان، بچویک
 بوون.
زب (Zeb): به لاش، ب ههروه.
زبان (Zeban): ئه زمان (لیسان) -
 زمان (لغة).
زبانە (Zabanê): پیت، بلتیسه،
 گرپه.
زبر (Zêbr): زقر (بهروقاژی نه رم).
زبر (Zeber): سلال، لسه ر - «ه»،
 له «مه به ست ژئ «فتح» یه، بۆ
 نمونه هه گه ر بیژی «فتح» یه کی
 دانه سه ر فلان تیپی، دئ ب
 فارسی بیژی: «زبری بگذار بالای
 فلان حرف».
زبرتنگ (Zeberteng): تهنگا
 ده وارا.
زبردست (Zeberdest): ب هیـز، ب
 شیان، ب زاخ - زۆرده ست،
 زۆردار (بهروقاژی ژیرده ستیی).

زبرزیر (Zeberzîr): سه‌راين، نوخين	زد (Zed): جه‌وی، سترک.
- قاشی، به‌راپشت - ویران.	زداییدن (Zêdayîden): پاقرژ کرن -
زبده (Zebûde): ناغی گیایه‌کی یه	صه‌فاندن، پارزنین - هوسین.
- ژ نشکه‌کی قه.	زدن (Zeden): لیدان، قوتان.
زهر (Zêbher): بیتزاربوونا دهیک و	زدو خورد (Zedo xord): هه‌شدو
بابا ژ زاروکین خوه.	قوتان.
زخ (Zex): به‌هلیک، بالیل - بنیره:	زدودن (Zudûden- Zêdûden):
(زخم) - بنیره: (زخمه) - نال نال -	بنیره: (زداییدن).
ناواز، ناواژین خه‌مگین.	زر (Zer): زیر - پیر، دانسال.
زخاره (Zexare): چه‌قین دارئ.	زراغنگ (Zeraxeng): ئه‌ردی ره‌ق
زخم (Zexm): برین، جهه‌کی له‌شی	- جهی کو‌گه‌له‌ک خیز لی بیت.
کو‌درب دیتبیت و خوبن و کیم ژئ	زر آگین (Zeragîn): پری زیر، تژی
بهیت.	زیر.
زخم خوردن (Zexm xorden):	زراندود (Zerendûd): ئاقرژیرکری،
برینداربوون.	تامدای ب زیری.
زخم‌دار (Zexmdar): بریندار.	زراه (Zerah): ده‌ریا.
زخم‌کاری (Zexmê karî): برینا	زریان (Zerban): پیر، دانسال.
ب ترس، برینا کو‌گه‌هشتبیته	زرچوبه (Zerçûbê): ده‌رمانکی
ئەندامه‌کی گرنک یی له‌شی کو	زهر (جوره‌کی به‌اراتایه).
جهی مه‌ترسیی بیت.	زرد (Zerd): زهر، ره‌نگی زهر.
زخمناک (Zexmnak): بریندار.	زردالو (Zerdalû): مژمه.
زخمه (Zexme): ئالاغه‌کی بچوبکه	زردپاره (Zerdparê): په‌روکه‌کی ب
کو‌سازژهن دناث هه‌ردو تبلین خوه	ره‌نگی زهری کو‌د که‌فن دا جوھی
یین شه‌هده و به‌رانی دا دگرت و	یا دادنانه سه‌ر ملین خوه داکوژ
ژه‌هین سازی پی دژه‌نت.	موسلمانا بهینه‌فه‌رق کرن.
زخمی (Zexmî): بریندار.	زردک (Zerdeک): کورتکریا په‌یشا

- (Zêrêhpûş) زرهپوش: کهسێ کو زری و کومزری کربنه بهر خوه - زریپوش (مدرّع).
- (Zêrêhger) زرهگر: زری ساز.
- (Zerrîn) زرین: زێرین، ههر تشتهکتی وهکی زیری یان ب رهنگی زیری یان ژ زیری هاتبیته چیکن.
- (Zêsten) زستان: ژبان.
- (Zêşt) زشت: کریت.
- (Zêştâr) زشتار: ئاخفتن پیس، قهسه تامسار.
- (Zêşt xû) زشت خو: بێ تبعهت.
- (Zêşt nam) زشت نام: رسوا، هه تک لی چووی.
- (Zêšto zîba) زشت و زیبا: ئه و هۆزانا کو هۆزانخان د ریزهکی دا پهسنی بدهت و د ریزا دوپف دا تی بوهرینیت (نه کامیی بکهت).
- (Zêşt yad) زشت یاد: غه بیهت، نه کامی کو ده باره ی کهسه کی نه ناماده بیته کرن.
- (Zexar) زغار: له کهه یان پنی یا کولسه ر ئه ردی خویا دبیت لژیر کارتی کرنا نمێ (رطوبت) یان دوهنی - به لا، نه خوهشی، ئازار -
- (ژرد) ئانکو: رهنگی زهر - گیزهر.
- (Zerdgûş) زردگوش: دپکهیه ژ مرۆڤین منافق و پویج و فهلیته و کولافه و په شیمان.
- (Zerdê-e) زرده: زهرک (زهرکـا هیکتی) - هه سپی زهر.
- (Zerdî) زردی: ئیشا زهرکی.
- (Zêrzêr) زرزرا: زرزرا، زریته، زریته، زریته.
- (Zurzûre) زرزوره: جـوره کی ته قنپیرکایه.
- (Zerger) زرگر: زیرنگر.
- (Zerman) زرمان: پیری، دانسالی.
- (Zereng- Zêreng) زرننگ: زیرهک - چست و چالاک - دارا کو گه زو ل سهر به لگین وی چیدبیت.
- (Zernîle) زرنيله: ریتفاس.
- (Zerû) زرو: زیری، زیلی.
- (Zer- Zurvan) زروان: ئیک ژ خودا قه ندایه د ئایینی زهرده شتی دا. دهسته کهک ژ زهرده شتیین کهشن ل وی باوه ری بوون کو «زروان» دهستپیکا ئافرانندی یان ئافرندي باشیی یه (بابی مه زبئی).
- (Zêrêh) زره: زری و کومزری.

زغال (Zugal): ره‌ژی.	هاوار، فریاد، قیپین.
زگیل (Ze- Zêgîl): به‌هلویلک، بالویلک.	زغارو (Zexarû): قه‌جبه‌خانه.
زلف (Zulf): بسک.	زغارو (Zexare): نان‌ی گارسی - گرگین هه‌قیری.
زلو (Zelû): زیری، زیلی.	زغاک (Zexak): چقین دارمیوئ.
زلویا (Zelûbîya): زه‌لابی، ژ بهر شکلی وئ کو وه‌کی (زلو = زیری، زیلی) یه، له‌ورا ئه‌ف نا‌قه‌ لسه‌ر داناینه.	زغال (Zuxal): ره‌ژی.
زله (Zelle): چرچک.	زغال سنگ (Zuxal seng): کۆمپ.
زلیفن (Zelîfen-Zelêyfen): ترس - گه‌فکرن - کینه.	زغاو (Zexav): ژنا ده‌همه‌ن پیس، قه‌جبه.
زم (Zem): سه‌رما، سپ - بایئ سار.	زغند (Zexend): ده‌نگی بلند، هه‌وار، قیژی، نرینا گیانه‌وه‌رین درنده.
زماروغ (Zemarûx): کفارک.	زفت (Zeft): گر، قه‌له‌و، بخوه‌فه.
زمان (Zeman): وه‌خت، دهم - روژگار - مهرگ.	زفت (Zuft): قه‌لس، به‌خیل، خه‌سیس.
زمانه (Zemanê): روژگار.	زفت (Zêft): زفت، قیرا کوژ گازی ده‌یته وه‌رگرتن - هه‌روه‌سا بو سترکی (صمغ) ژی ده‌یته گوتن.
زمترا (Zemetra): ترانه و یاریکرن ب که‌سه‌کی.	زفر (Zefer): ده‌ف.
زمزم (Zemzem): دوعایا کو زه‌رده‌شتیا ل ده‌می شو‌بشتنا له‌شی خوه‌یان ل ده‌می خوارنی دگوتن.	زک (Zek): ئاخفتنا د بن لیفانقه.
زمستان (Zemêstan): زقستان، وه‌رزی زقستان.	زکاب (Zekab): حوبرئ نقیسینی.
زمودن (Zemûden): نه‌خش و	زکاره (Zekarê): سه‌ره‌ری، شه‌پکه‌ر، شه‌پخواز.
	زکاسه (Zukasê): سیخور.
	زکند (Zukend): ترارکی کوژ ئاخا جیپکا هاتبیته چی‌کرن.

نېگار چټکرن.	زنبورک (Zenbûrek): جوره کي
زمی (Zemî): نورد.	توپي بوو.
زمیاد (Zemyad): بنیږه:	زنبورکچی (Zenbûrekçi):
(زامیاد).	سهریازی کو توپا ژ جورى
زمین (Zemîn): نورد.	«زنبورک» ب حیشترا یان هیسترا
زن (Zen): ژن (مروفا می - که سا کو	هلدگرت و د شهري دا بکار
دبیته ههژینا زهلامی).	دئینا. ئەف رهنګي سهریازا ل
زناشویی (Zenaşûyî): جوتبوون،	سهردهمی «سفهوی» یا و
زهوجین (شوبکرنا ژنی، ژن ئینانا	سهردهمی «قاجاری» یا جوره ک ژ
میږی).	جیشا ئیرانی بوون.
زنانه (Zenanê): وهکی ژنکا.	زنوری (Zenbûrî): پهردا کو
ههروهسا په یقا (زنانگی) ژى ژ	دئخنه دهري خانى دا پيشی و
ځي په یقي یه، ئانکو هه کارى کو	میش و تشتین وهکی وان نهئینه
تایبته بیت ب ژنکافه.	دژورقه.
زنباره (Zenbarê): سهرژنک،	زنیل (Zenbîl): سهلک، زه میلی.
زهلامی کو گه لهک هه ژژنکا و	زنج (Zênc): جـــــهوی،
سوحبه تین وان بکهت. ههروهسا	سترک (صمغ).
په یقا (زنبارگی) ژى ژ ځي په یقي	زنجره (Zencere): چیرچیروک.
یه، ئانکو هه زهلامی کو خوه	زنجه (Zence): زیمار.
دژنکا شه ددهت و یاریا ب ژنکا	زنجیدن (Zencîden): زیمارکرن،
دکهت.	گرین ل هنداف تهرمی مری.
زن بمزد (Zenbêmuzd): زهلامی	زنچک (Zençek): ژنا دههمه
بی غیرهت و گهواد کو خه لکی ب	پیس، قهجه.
ئیه تا پیرابوونا کارى گوهنیلین	زنخ (Zenex): نهرزنک. دگهل
بینته دهف ژنکا خوه بهرامبه	کارین کو لدویقرا دهین واتایین
پارهکی یان تشته کی ماددی.	تایبته ددهت، وهکی: (زنخ زدن:

- ناخفتنن بیهوده کرن. یان؛ زنځ
برخون زدن: دړکـــه یه ژ
شهر مکرني).
زنځدان (Zenexdan): نه رزنک -
بن کوې.
زند (Zend): ته فسیر، ته فسیرا
ثاښتایي - مه زن، گر - ب زاخ،
ب هیژ - ناڅی تیره که کا کوردین
نیرانی یه کول دورماندوری
باژتیري (مه لایر) دژیان و
«نادرشاهی» گه لهک ژ وان راکرن
و برنه ده څه را (گه ز) سهر ب
پاريزگه ها نوکه یا خوراسانی څه
نیشته جی کرن و پستی مرنا
«نادرشاهی»، «که ریم خانی زهند»
کو ئیک ژ سهر دارین «نادرشاهی»
بوو نه و «زهند» ی هه مـــوو
څه گه راندنه څه (مه لایر) و بوو
سهر وکی عه شیرا (زندی) یا و
ههروه سا ده ستلالت ژي که ته
ده ستا و ژ (۱۱۶۳-۱۲۰۹ کوچی)
ل فارس و اصفهان حوکم گیرا و
ب دهستی «آقا محمد خان»
ده ستلالتا زندی یا ژ ده ستا هاته
دهر. بو زانین د څان سالین ناڅ
ئینای دا و لدویث ئیک، ژ څی
- بنه مالی (۸) شاه رابیوون نه و ژي
نه څه بوون: (کریم خان - ابوالفتح
- علیمراد - محمد علی - صادق -
علیمراد (دوباره) - جعفر -
لطفعلی).
زند (Zêndan): هه بس، زیندان،
گرتیگه ه.
زندانبان (Zêndanban): زیړه څانی
زیندانی.
زند (Zêndanê Sê-): سکندر
kender): نازناڅی کود که څن
دا لسه ر باژتیري (یه زد) نوکه بوو.
زندانی (Zêndanî): زیندانی.
زندبار (Zendbar): گیانه وهری بی
نازار وهکی په ز و چتلا.
زندگانی (Zêndêganî): ژیان - د
ژیانې دا - ژي، ته مهن.
زندواف (Zendvaf): که سی کو
(زند: ثاښتایا وهرگیرای)
دخوینیت، پیشه وایی زهرده شتی یا
- سروو دبیتژ - بلبل، فرندې دهنگ
خو ه ش.
زنده (Zêndê): ساخ، زیندی،
گیاندار (بهرو څاژي په یفا «مری».)
زنده بگور (Zêndê bêgor):
که سی کو ب ساخی هاتبیته

ڦه سارتن.

زنډه دل (Zêndêdêl): کـــه یف

خوښ، خوښحال - دل

تهږ (دړکـــه یه بـو وی مـروځی

سهره رای پیراتیا خوښ، ههړی

گیتلو بت و دلی وی حه ژ خوښیان

بکه ت).

زنگ (Zeng): ژهنگ، ژهنگار - نهو

که رهستی کول پشتا شیشی ددهن

دا بیته خودیک - تیروژکین تافی

و هه یثی - زهنگل - ژهنگ،

ناتافه کي گیایی یه - لدهف صوفی

و خودیناسا دړکـــه یه ژ وی

طاریاتیا کوژ گونه ه و کریاریت

نه شایستیت نه فسی دکه قیتنه سهر

دلی، و دلی ژ وهرگرتنا راستییا و

روناهیان دویر دئیتیت .

زنگار (Zengar): ژهنگ، ژهنگار.

زنگال (Zengal): ساقین چه رمی

کو دئیتنه پی ی.

زنگدان (Zengdan): زهنگل.

زنگل (Zengul): زهنگل. ههروهسا

په یثین (زنگله، زنگلیچه،

زنگوله) ژی هه ر ب قی مه بهستی

لکارن.

زنگوله (Zengûlê): زهنگل - نافی

ناههنگه کا موزیکی یه.

زنگیچه (Zengîçê): نه نیشک.

زنودن (Zenûden): زیمارکرن -

لویرین.

زنویدن (Zenûyîden): بنیره:

(زنودن).

زنهار (Zênhar): په پشه که بو

هشیارکرنی و های لخواه بوون یان

ناگه هدارکرنی بکار دهیت و

ئانکویا (هشیار به، خوښ دویر

بیخه، ته های ل خوښ هه بیت)

ددهت، وهکی: (زنهار دروغ نگو =

نهی درهوا نهکی، خوښ دویر بیخه ژ

درهوا) - ههروهسا ئانکویا

په ناها (امان) ددهت، وهکی: (به

زنهار کسی درآمدن = په ناها برنه

به ر که سه کی - په پیمان (عهد).

زنهارخوار (Zênharxar): په پیمان

شکین.

زنهاردار (Zênhardar): خودان

په ناها و خودان په پیمان، وهفادار.

زیننه (Zenînê): هه ر تشته کی

بسه ر ژنکافه بیت - ب ئانکویا

(ژن) بخوښ ژی دهیت.

زو (Zev): ده ریا.

زواده (Zevade): زاد، خوارنا

ریشنگ دگهل خوه دبهت.	سهی و طوری یا).
زوار (Zavar): خزمه تکار - کهسی	زوغ (Zûx): جو - رویار - زهرداف.
کو چاقدیری و سهره گوهیا نه خوهشا	زون (Zûn): باهر، پشک.
یان زیندانیان دکهت.	زه (Zêh): ئافه رین - باش، قهنج -
زواله (Zevalê): گرگیت هه قیری.	ژهها کفانی - ئافزه (ئافا کوژ
زاوه (Zavê): خوارنا کو بو	جهه کی بزیت) - بوون،
زیندانیان به رههف دکهن.	زان (ههروهسا ژ فی پهیشتی و ب
زوبین (Zûbîn): پما بچویک،	فی ئانکوبینه پهیشتین: دردزه =
خشت.	ژانین کو دهینه ژنکا یان
زوتر (Zûter): کورتکریا	گیانه وهره لدهمی باردانانی - زهی
په یفا (زودتر) ئانکو: زووتر.	= باردار، ب حـال، ب
زود (Zûd): زوی، توند، حیل، ب	تشت (حامله) و ههروهسا بو
لهز.	گیانه وهره ژی ئانکو: ئافز) -
زور (Zûr): شیان، هیز، زاخ - فشار	گیانه وهری کو ئاماده بیت بو
- دهسته هلی - زور، زولم و سته م.	ئافزبوونی - ماهینا کو باری خوه
زور (Zever): سلال، ژور.	دانابیت.
زورآزما (Zûrazma): وهرزشکار -	زهاب (Zêhab): ئافزه.
په هله وان - نهو کهسی کو زاخا خوه	زهار (Zêhar): بنی زکی،
بجیربیت.	شهرمگه ه، پشتیکا ئالافی
زورخانه (Zûrxanê): جهه کی	گوهنیلیی ژنکی، دۆرماندۆری
تایبه ته ب وهرزشین که قنین	ئالافین گوهنیلیین ژن و زهلامان
ئیرانیان فه.	کو ریف لی دهین.
زورمند (Zûrmend): ب هیز، ب	زهدان (Zêhdan): مال بچویک،
زاخ.	رهحم (جهی بچویکی د زکی
زورین (Zeverîn): ژوری.	دهیکی یان ماکي دا). پهیشتین:
زوزه (Zûzê): لویرین (وهکی لویرینا	(بوگان، بویگان، پوگان، بوهمان و

بون) ژى لکارن.

زهر (Zehr): ژهر.

زهره (Zehrê-e): کیسه سکی

زهردافى (کیسه الصفراء) - دلیری

و میړانی. د کهفن دا خه لک ل وئ

باوهړی بوون کو ترسا زیده دبیته

هوږی په قینا یان قه تیانا فی

کیسه سکی زهردافى؛ و نه وروکه ژى

هه گهر که سهک ژ ترسا ژ حال

بچیت و بی هوښ ببیت، خه لک

دبیژن: زهراقا وی یا قه تایی. ل

شوینا فی رستا کوردی ب فارسی

دبیژن: (زهره ترک شده).

زهزاد (Zêhzad): ژن و زاروک،

عه یال.

زهشت (Zêhêst): بیهن (نفس).

زهک (Zêhek): زاک و فری (شیری

چیلئ یان په زی د ده مین پشستی

زایینی ده).

زهگیر (Zêhgîr): هندهک

قه لپیشک کوژ چه رمی یان

هه ستیا دهاتنه چیکرن و تیرها قیژا

دئخستنه سهړئ تبلین خوه دا

ژه ها کفانی زبانی نه گه هینته تبلین

وان.

زهنجه (Zêhence): رینج،

زهحمهت، نازار.

زهى (Zêhî): ههر ئامییره کئ

موزیکى یی ژهدار - گیانه وهړی

به رهه ف بو ئافزبوونی - ههر تشتی

کو بزیت - ئافز، باردار، ب

تشت (حامله) - ماهینا کوژ نوی

زاییت - په یثا باشی یه، وهکی:

ئافه رین، چ جوان، چ خوهش

و.....هتد.

زهیدن (Zêhîden): زایین، زاروک

بوون - زانا ئافى ژکانی یا یان

ههر تشته کئ دی.

زی (Zî): ئال، رهخ، کنار - نئزیک.

زیان (Ziyan): زیان، زهره،

دوړاندن - زندی (ههر تشتی کو

بژیت).

زیب (Zîb): که شخه کرن،

ئاراسته کرن، خه ملاندن.

زیبا (Zîba): باش، دهلال،

خشکوک، جوان، پند.

زیبال (Zîbal): هه سپ و هیستری

کو توند بچیت.

زیبان (Zîban): بنیره: (زیبا).

زیبیدن (Zîbîden): ژ هه ژى بوون،

ب سه رقه بوون.

زیچ (Zîç): چست و چالاک.

- زیر (Zîr):** ژیر، بن، خواری - نیشانا
(کسره) بهرامبهر تیپا (ئ) یا
کوردی - د زاراوی موزیکی دا
دهنگی نازک، زراف یان نزمه.
- زیرا (Zîra):** ژ بهرکو، چونکی -
له ورا - ژ بهر قی چندی.
- زیرافکن (Zîrefken):** دوشهک،
جوده لیک، یان ههر تشتی کول بن
خوه براییخن - ناڅی ئیک ژ
ناهنگین که قنن موزیکی به -
ئیک ژ دوازه مهقامین موزیکی
به.
- زیرزار (Zîrzar):** نالینن قههری کو
ب دهنگه کئی هیدی دهریکه قن.
- زیرزبان (Zîrzebanî):** پاره یان
خه لاتن کول شه څا ئیکی زافا
دده ته بویکی دا بئاخفت (ئه څ
عاده ته لجه م مه کوردا نینه) -
ناخفتنا هیدی - ناخفتن د بن
لیشان څه.
- زیرزمین (Zîrzemîn):** سهر داف (ئو
قاتن خانی یی کوژ تاستی
حهوشی یان جاددی کویرتر هاتبیته
ثاڅاکرن).
- زیرک (Zîrek):** زیرهک، چه له نگ،
ب ژیر، ب عاقل، فهما، زانا.
- زیرگاه (Zîrgah):** کورسیک،
تهخت، یان ههر تشتی چواریتیک
کو لسه روین.
- زیر نگین (Zîrê nêgîn):** درکه به ژ
دهسته لات و فهروانداری.
- زیره (Zîrê):** پشکا ژیری ژ ههر
تشته کی - ناڅی گیایه کئی بین
خوه شه کو ئیرانی مشه د خواریتن
خوه دا بکار دینن.
- زیستن (Zîsten):** ژین، زینده گی کرن.
- زیغ (Zîx):** حیسیل.
- زیغال (Zîxal):** په یاله، په یالا مه ی
څه خوارین (قدح).
- زیغگر (Zîxger):** حیسیل چیکه ر.
- زیف (Zîf):** گونه ه - بی توره یی، بی
ئه ده بی.
- زیلو (Zîlû):** بهرک (جوزره کئی
رائیخایه کوژ به نکین په نبه یی و
ب نه خشین رهنگاوره نگ دهیته
چیکرن).
- زین (Zîn):** زین (زینا هه سپا).
- زینه (Zîneh):** دهره جک - پیسترک.
- زینهار (Zînhar):** بنیره: (زنهار).
- زبور (Zîver):** ههر تشتی کو
تشته کئی دی پی بخه ملین.

ژ(Jê): تىپا چواردى يه ژئەلفابىيا	توند - كەلەك.
زمانى فارسي، هندەك جارا دبىتە	مخ(Jex): نالين، ئاوازين غەمگين.
(ج)، وەكى: (رژە = رجـه:	مخار(Jexar): ھەوار، فرياد،
رئقـهـچوونا رٲك و پٲكا	نرٲين.
لەشكەرى. يان، ھژبر = ھجـير:	مرف(Jerf): كوبر - دوبر و درٲژ.
زيرەك، ھشيار - باش، قەنج.)،	مرفا(Jerfa): كوبرى يا بىرى يان
ھەروەسا ل ھندەك جھٲن دى	ھەودى يان دەر بایى.
دبىتە (ز)، وەكى: (كوژ = كوز:	مخ(Jex jex): دەنگى ٲىككەتەنا
قۆز، چەمبای، خوار).	ددانا. ھەروەسا دەنگى ٲىككەتەنا
ژابىژ(Jabîz): ئەو چىكىن ئافى يٲن	باھىف و گویزا د ناڤ تەلىسى دا.
كوژ دارى تەر دكەفن لدەمى	مخند(Jexend): بنٲرە (مخار).
سوٲنى - چرىسكىن ئاگرى.	مف(Jef): تەر، شل(بەر و ٲاژى
ژاژە(Jajê): ئاخفـتنٲن پوٲچ و	پەيٲٲن «ھشك، زوھا»).
بٲھودە.	مفك(Jefk): كنىشتى چافى.
ژاژىدن(Jajîden): ئاخفـتنٲن بٲھودە	مفیدن(Jefîden): تەرپوون، شل
كرن.	بوون.
ژاخر(Jaxer): بەرچٲلکا مرىشكى.	مك(Jek): ئاخفـتنٲن د بن لٲقانقە.
ژافە(Jafê): ژوبىژى، سٲخوړ.	مكارە(Jekare): پرىٲژ و ماٲٲٲكەر
ژالە(Jale): خوناڤ - باران و گژلوکا	- كىندار - شەركەر.

سهرکي دهريک و شوپړني.	ژکفر (Jekfer): بېنهفرهه، ساپر.
ژوژه (Jûje): ژويژي، سيخوپ.	ژکيدن (Jekîden): ټاخفتني ل بن
ژول (Jûl): پهرېشان، پيکداچووي و	ليشانفه ژنه گهری قههر و
بي سهروبهر - قورمچک و	عيجزاهي.
کوريشک.	ژگور (Jegûr): قهلس، چوپريک،
ژوليدن (Jûlîden): پهرېشان بوون،	به خيل، خهسيس.
پيکداچوون و بي سهروبهر بوون.	ژنده (Jende): کهفن، خهسپال -
ژون (Jûn): په يکه، بوت.	مهزن.
ژوهيدن (Jûhîden): دلۆپ کرن.	ژنگ (Jeng): کوريشک (کوريشکين
ژه (Je): نيشانه بۆ بچوپيککړني،	کو لسهر پويستی ديار دبن ژنه گهر
وهکي: (دريازه: دهريايا بچوپيک،	پيريونني) - ژهنگ (ژهنگي بوونا
گول).	ټاسني يان گهني).
ژي (Jî): ټاڅگر، هود، ههر تشتي کو	ژنگار (Jengar): ژهنگار.
ټاڅ تيدا خرڅه ببيت.	ژنگدان (Jengdan): زهنگل.
ژيان (Jiyan): توپره، تبعهت رهق -	ژنگله (Jengule): زهنگل - سمين
درنده.	کهلاشتي (وهکي سمين بز و چيل
ژير (Jîr): بنيره (ژي).	و خه زالا).
ژيژ (Jîj): مرار.	ژنه (Jene): زيلکي پيټفه دهريتن وهکي
ژيک (Jîk): چپک، چپکا باراني.	پيشي و زرکيتکا و.....هتد -

س

ساییده (Sabîdê): قوتای،
نهرمژاندی، نهرم کری.

ساج (Sac): سیهل (سیهلا نانی) -
جوره کی داری یه - فرنده که کو
دیترنی (مریشکا کونجی خور)
ژی.

ساجی (Saci): نانێ لسه سیهلی
بیته په حتن.

ساجی (Saçî): سپی (رهنگی سپی).
ساخت (Saxt): چیکر (بۆ سییه م
که سی تاک) - چیکری، دهستکرد
- زین و جلی هه سپی - چه کی
شهری.

ساختمان (Saxtman): چیکرن،
ئاڤاکرن - خانیین بلند (عمارة) -
شیوازی چیکرنی.

ساختگی (Saxtêgî): به رهه فی بۆ
پیرابوون ژ بۆ بجه ئینان یان
ئه نجامدانا کاره کی.

س (Sîn): تیپا پازدی یه ژ ئه لفابییا
زمانی فارسی. هندهک جارا دبیته
(ش)، وه کی: (فرسته = فرشته:
فریشته) و هندهک جارا ژی دبیته
(ه)، وه کی: (خروس = خروه:
دیکل).

سا (Sa): ئالاقی وه کیاتی و
کورترکیا په یفا (آسا) یه، کو وهک
پاشگرهک لدویف هندهک په یفا
دهیت و ئانکوا (مینا، وهک،
شتی) ددهت - باج، ئه و تشتی کو
شاهین ب سه رکه فتی ژ شاهین
شکهستی و بی دهسته هلات
وهردگرتن.

سابوته (Sabûte): پیره ژن.

سابوره (Sabûre): خرابکار - بی
شهرم.

ساییدن (Sabîden): قوتان،
نهرمژاندن.

ساختن (Saxten): چټکرن،

دروستکرن - ټاکاکرن - بهر هه ټکرن

و ټینانه هه بوونئ - جوانکرن و

رټک و پټک کرن.

ساخته (Saxtê): چټکری.

ساد (Sad): ساده، بئ نه خش و

نیگار - دهشت، بیابان - بهرازی

نیر، بهرازی کوبقی.

ساده (Sade): ساده، بئ نه خش و

نیگار - راست، ساناهی - بئ

غش - کورئ کو هیشتا موی ل

سهر و چاڅا نه هاتبیت.

سار (Sar): پاشگره که کو ټانکویا

زیده هی و گه له کایه تیئ ددهت،

وه کی: (چشمه سار = پر کانی،

کوه سار = پر چیا) - ههروه سا

ټانکویا جه، در (مکان) ددهت،

وه کی: (خشک سار = جهئ هشک

و بئ ټاف، گرم سار = جهئ گهرم)

- ل هندهک جهان ټانکویا (سهر)

ددهت، وه کی: (گاسار =

تشته کی کوب رهنگئ سهرئ

چټلی بیت، سبک سار = مهژی

هشک، بئ عاقل، نگو سار =

سهرنوخین) - فرنده که کو خوارنا

وی حه لاله و ژ چوپچکی مه زنتره

کول بهارا پهیدا دبیت، گه لهک

حه ژ تری و توی و کولیا دکهت -

رټنج، ټازار، دهر، ټیش،

خه مخوارن - ټهو په رټکی کو

ژنکټن هندی لشیونا جلکی لدور

خوه دټالین.

سارا (Sara): خوری، بئ غش (بو

زټر و مسک و غنبه را بکار

دهټ).

ساران (Saran): کوما

سهر (رؤوس).

ساریان (Sarban): خودانکه ری

چیشترا.

سارج (Sarec): زهرزیری (فرنده که)،

عه ره ب ژئ دبټرټی (زرزور)،

ههروه سا ناټین (سارو، ساره،

سارک، ساروک، سارج، سارجه،

سارچه، ساسر، شار، شارک،

شارو، سارنگ، سارنج، ساری) د

زمانئ فارسی دا بو ټی فرندهی

لکارن.

سارخک (Sarxek-Sarexk):

پیشی.

سارشک (Sarešk): بنیره:

(سارخک).

سارغ (Sarux): میدهک، بوخچک.

تەرتیپفکرن - شیوازی چیکرنی -
دەزگەهەک یان بنگەهەک یان
رێقەبەرەیک کو کارمەندین وی
بەهەرە و ب شیوەکی رێکخستنی و
رێک و پێک کارین خوە بجی
بین.

سازمند (Sazmend): چیکری و
بەرەهەف - رێکخستنی و رێک و
پێک.

سازندە (Sazendê): چیکەر -
دروستکەر - ئافاکەر - بەرەهەفکەر
و ئافرندە - جوان و رێکوپێککەر.
سازو (Sazû): لیفکی خورمێ،
وهریسێ کوژ لیفکی خورمێ
چێدکەن.

سازور (Sazver): ئامادە و
بەرەهەف.

سازیدن (Sazîden): بنیەرە:
(ساختن).

ساس (Sas): تەختەبینک (پیشکین
کو دکەقنە لاندکین بچوپکا).

ساسان (Sasan): هەژار، فەقیر،
دەستکورت.

ساستا (Sasta): ستەمکار - بی
رەحم - ئازارگەهینەر - ئەهریمەن.

ساسر (Sasur): جوهرەکی لەقەنی یە

ساروج (Sarûc): هەڤیرەکی ژ کلس
و خوەلێ بوو کو د چیکرنا حەود
و عنبارتین ئاڤی دا بکار دئینان.
سارە (Sarê): جلکی ژنکین هندی
ئەڤی لدۆر خوە دئالین.

ساز (Saz): ئامیرین موزیکی، کو ب
سێ رەنگانە (۱) سازین بای،
و هکی: بلوولی، زرنایی و
ئاوردیونی. (۲) سازین ژەهی،
و هکی: عود، بزق و کەمان. (۳)
سازین قوتانی، و هکی: داھۆل و
تبلک و دەف. - هەر وەسا ئالاف،
یان ئالافین کاری، یان هەر تشتی
کو مەرۆف د ژيانا خوە یا رۆژانە دا
پێدڤی ببیت - فەرمانە ب
چیکرنی (چیکە)، هەر وەسا وەک
پاشگر لدویف هندی پەیشا دەیت
ب ئانکوبا چیکەر، و هکی:
(چارەساز: چارەبین، کەسێ کو
چارەیی ل ئاریشەکی بکەتن) -
چەک و ئالافین شەری، کو پیرانیا
جاران د زمانی فارسی دا (ساز و
برگ) بەهەرە دەین.

سازش (Sazêş): ئاشتی - پێکڤە
ژبان - وەکەڤی - پیکهاتن.

سازمان (Sazman): رێکخستن و

له شى مروځي ب تايبه تي ل سهر
 دفني يان ئاله كا ديار دبیت كو
 هندك جارا تا سالة كي
 قه دكيشيت هه تا نه و برين ساخ
 بيته قه و پستي ساخ دبیت ژي
 ههر شوبنا وي وهك راقه كي دياره
 دكه ت و ژي ناچيت. نهف برينه
 بريكا پيشيا (مه لاريا) ژيكي بو
 يي دي دهيتته قه گوهاستن و هه گهر
 جاره كي نهف برينه ل كه سه كي ديار
 بو، جار دي دوو باره نابيته قه.

سالگرد (Salgerd): سالقه گهر.

ساله (Salmeh): ميژوو (ميژووا كو
 بو دهست نيشانكرنا روژ و هه يڅ
 و سالي د نفيسارين فهرمي دا
 دهيتته نفيسين).

سالو (Salû): په روكه كي سپي يي
 تهنكه كو دهرسوك و جلکين ژنكا
 ژي دهيتته چيكرن.

سالوس (Salûs): فيلباز، حيله كهر.

سالوك (Salûk): لاواز - هه ژار،
 دهستكورت - دز و ريگر.

ساليان (Saliyan): كو ما په يقا
 «سال» (سالان = اعوام، سنوات).

سام (Sam): وهرمتن، كيسه دان -
 ناڅي كورې «نه ريمان» و بابي

كو قه له ما ژي چي دكه ن ژ بو
 نفيسيني.

ساسی (Sasî): هه ژار - دهر وېش -
 گه دا.

ساغر (Saxer): جام، په يالا مه يي.

ساغري (Saxerî): كه قلعي هه سپي
 يان هيسستري كو هاتبيته
 گه ماركرن.

سافوت (Safût): فيتی (دهنگي
 فيتی يي).

سال (Sal): سالي.

سالار (Salar): سهردار، سهركرده،
 مه زني ملله تي، مه زن يان
 پيشره وي كارواني يان له شكه ري -
 د زاروي جوتياريي دا ئانكو
 جوتياريي شاره زا د كاريي خوه دا.

سالاسال (Salasal): سالي بو سالي،
 سالانه، ههر سالي.

سالانه (Salane-ê): ههر سالي،
 سالي بو سالي - ساليي جاره كي.

سال خرد (Sal xurd): بچويك،
 كور يان كچا كو ژبي وان كي متر
 بيت ژ پينج ساليي.

سالخورد (Salxord): كه قنار، پير،
 دانسال.

سالک (Salek): برينه كه كو لسهر

نه خوشخانه) - پشک،
 باهر (حصه) - د زاراوی له شکه ری
 دا کارځی لښتیرین و چاقدتیریا وی
 فرماندهیه یی کو لهر ریزا جندی
 یا را دپورت و دنیرته جندی یا کا
 کیژ ژوان ب چهوتی فرمانین
 فرماندهی جی بهجی دکهت -
 کارتیک، بهراف.

ساو (Sav): باج، نهو تشتی کو
 شاهین ب سه رکهفتی ژ شاهین
 شکهستی و بی دهسته هلات
 وهردگرتن - کارتیک، بهراف -
 هویرکی زیری - زیری خوری.

ساوه (Savê): هویرکی زیری - زیری
 خوری.

ساويز (Savîz): تبعهت خوهش.

ساویس (Savîs): ههر تشتی کییم و
 گرانها.

ساوین (Savîn): سه لکا کو پهنبیی
 بهرههف بو ریسانی دکه نه تیدا.

سایبان (Sayêban): سیهوانه،
 پهرده، کهپر یان ههر تشتی کو
 بیته هلدان داکو سیبه ری بکهت.

سایه (Sayê): سه، سیبه ر.

سایه رس (Sayêres): فیقیی کو
 لهر سیبه ری دگه هیت.

«زال» و باپی ری «روسته م» ی
 په هله وانه.

ساماچه (Samakçe): ئیلهک،
 زه خمه (زه خمین لسه مه مکا بو
 ژنکا).

سامان (Saman): ناقمالی - ههر
 تشتی کو مروژ د ژبانن دا پیدتی
 بیستی - ئالاقین کاری -
 ریک خستن و ریک و پیکی -
 نه اندازه.

سامه (Same): په میان، سوز -
 سویند - په ناها، په ناگه ه.

سان (San): داب و نه ریت - تهرز و

شیواز - جوړ، رهنګ (نوع) - پتر

دگهل هندهک په یقین دی دهیت و

په یقه کا نوی یا دارشتی ژئ

چیدبیت، وهکی: (یکسان =

وهکههف، بدان سان = وهسا) -

وهک پاشگر دگهل هندهک په یقان

دهیت و ئانکوا (وهکی، مینا)

ددهت، وهکی: (پیل سان = وهکی

فیلی، دیوسان = مینا دیوی) -

ههروهسا کورتکریا په یقا (ستان) ه

کوپاشگره کئی جهی یه، وهکی:

(گورسان: گورستان = گورستان،

بیمارسان: بیمارستان =

و.....هتد (خضروات).	ساییدن (Sayîden): قوتان، نهرمژاندن، نهرمکرن - تیکهوسینا دو تشتا.
سبک (Sebuk): سقک، بهروفاژی په یفا «گران» - سقک، سرت، چست و چله‌نگ.	سید (Sebed): سه‌لک، زهمبیل.
سبو (Sebû): گوزک، جه‌رک.	سبز (Sebz): که‌سک.
سبوره (Sebûre): بنیره: (سابوره).	سبزارنگ (Sebzareng): ب ره‌نگی که‌سکی - ناغی ئیک ژ ئاوازین که‌قنن موزیکا ئیرانی یه.
سبیل (Sêbîl): سمبیل، موین دسه‌ر لیثا سه‌ری یا زه‌لامی دا.	سبزیا (Sebzpa): (درکه‌یه بو که‌سین پی بره‌شک، بی ئیفلح، کور و به‌ش، کو پی وان نه یی خیری بت).
سپار (Sêpar- Supar): ئامیری کو ئافا تری پی بهیته وهرگرتن - ئیس - گیس.	سبزیری (Sebzperî): بهار، وهرزی بهارئ.
سپاروک (Separûk): کوتر.	سبز در سبز (Sebz der sebz): ناغی ئیک ژ ئاوازین که‌قنن موزیکا ئیرانی یه - ناغی ئاوازه‌کی یه ژ هه‌ر سیه ئاوازین «بارید» ی.
سپاس (Sêpas): سوپاس.	سبزه (Sebzê): گیایی کو ژ نوی شین دبیت، چیمه‌ن - میو‌بژین که‌سک - که‌سی کو سه‌روچا‌قین وی بره‌نگی گه‌فی بیت.
سپاسی (Sêpasî): گه‌دایی.	سبزی (Sebzî): که‌سکاتیین کو ب خاخی یان که‌لاندی بینه‌خوارن، وه‌کی: که‌ره‌فس، گزنیتر، شاهی
سپاه (Sêpah): سوپا (زاراوه‌کی له‌شکه‌ری یه).	
سپاهان (Sêpahan): باژیری ئه‌سفه‌هان - کوما په‌یفا «سپاه» - ناغی ئیک ژ ئاوازین موزیکا ئیرانی یه.	
سپر (Sêper): مه‌طال.	
سپردن (Sêpurden): سپاردن، دانه‌ف ده‌ست که‌سه‌کی ژ بو چا‌ق‌دی‌ری و پاراستنی.	
سپردن (Sêperden): قوناغ برین، ری قه‌برین.	

سپوختن (Sêpuxten): ب ته عدايي تشتهك د تشتهكي را كرن - هارژوتن، دوير كرن.	سپرز (Sêpurz): خالخالک (طحال).
سپوس (Supûs): سڅي نار.	سپرغم (Sêperxem): گول و گيا، گول و گيايي بين خوهش، رحان.
سپوسه (Supûse): سڅي نار - كه قشكي سهری.	سپرلوس (Sêperlûs): ته لار، سهر، قه سر، قه سرين شاهينیی.
سپهر (Sêpêhr): نه سمان.	سپری (Sêperî): دوياهيک هاتي، تمام بوی.
سپهرار (Sêpêhrrar): نه سمانی نه هی، نه سمانی د سهر هه می نه سمانان را.	سپریدن (Sêperîden): دوياهيک ئينان، تمام كرن - بن پي كرن.
سپی (Sepî): رهنګي سپی.	سپریغ (Seprix- Superîx): ئوبشیی تری.
سپیتمه (Sêpîtmê): وهكي سپی، برهنگي سپی - نازناڅي زه دردهشت پیغه مبهري یه.	سپزک (Sêpezk): ئاخفتن فه گو هیز.
سپیچ (Sepîç): جلکي رهش - دهرسوکا رهش - بهرکا رهش.	سپس (Sêpes): پاشی، لدويفرا.
سپید (Sepîd- Sêpîd): سپی، رهنګي سپی.	سپست (Supust): ب بیهن، بیهن پیس، گه نی.
سپیده (Sepîdê): سپیلکا هیکی - سپیاتی - روڼاهی - سپیده، نه لند، سحر.	سپل (Sepel): سمی حیشتري - سم یان نینوکا فیلی.
سپیرک (Sepîrek): سپیرک.	سپلشت (Sêpelest): رویدانه کا نه خوهش.
ستا (Sêta): په سن (مدح) - کورترکيا په یڅا (سه تار) کو ئامیره کی موزیکي یه - ناڅي ئاوازه کا موزیکي یه - کورترکيا	سپنتامینو (Sêpentamînû): هیزا زیده کرنا باشیی و عاقلی، دژی (انگره مینو) کو هیزا ژ بنبرن و خرابیی یه.
	سپندآسا (Sêpendasa): چست و چه له نگ، سرت و بله ز.

- په‌یښا (سه‌تا)یه، کو‌ئانکویا
(سئ‌طا) یان‌ژی (سئ‌لا) دده‌ت
- جوړه‌کئ خیفه‌تانه - کورتکریا
په‌یښا (سه‌تا)یه، ئانکو (سئ‌
دانه).
- ستا (Seta- Suta): کورتکریا
په‌یښا (اوستا)یه، کو‌په‌رتوکا
پیروژا زهرده‌شت پیغه‌مبه‌ری
یه (ئاځیستا).
- ستاخ (Sêtax): چه‌قئ داری.
ستاد (Sêtax): راوه‌ستا، ژ پیغه
راوه‌ستا.
- ستادن (Sêtax): راوه‌ستیان،
ژ پیغه راوه‌ستیان - وه‌گرتن،
ستاندن.
- ستاره (Sêtarê): ستیر - سه‌تار:
ئامیره‌کئ موزیکئ یه، کو‌بتنی
سئ‌ژهه‌ تیدا بکار چووینه، و هه‌ر
ژ قئ جوړی هه‌نه‌ کو‌چوار‌ژهه‌ تیدا
بکار برینه و ئه‌و‌ژهه‌ا چواری‌ژی،
موزیکشان (مشتاق علی شاه)
تیدا بکار برینه. یو‌زاین ئه‌قا ب
چوار‌ژهه‌ا ژئ بیت هه‌ر دی‌ژنی
(سه‌تار) لئ یو‌ژهه‌ا چواری‌بتنی
دی‌ژنی (سیم مشتاق).
- ستازن (Sêtazen): که‌سئ کو
ئامیری (سه‌تار)ی دژه‌نت.
ستاغ (Sêtax): جانیک، جانیکن
کو‌هیشتا زین ل پشتی نه‌کربن -
سته‌ور.
- ستاگ (Sêtak): کاتین داری،
چه‌قئین کو‌ژ نوی ل داری
ده‌رده‌قن.
- ستام (Sêtam): لغاش،
سه‌ره‌ه‌ق‌سار.
- ستان (Sêtan): پاشگری جهی یه کو
ئانکویا گه‌له‌کی و به‌رفره‌هی یا
جهی دگه‌هینیت، وه‌کی:
(تاکستان: ئه‌رده‌کئ به‌رفره‌ه‌ کو
دارمی‌ولئ هاتب‌نه‌ چاندن، ره‌ز -
کردستان: جهه‌کئ به‌رفره‌ه‌ کو
ملله‌ته‌ک بناقئ کورد لسه‌ر د
ئاکنجی نه‌). هه‌گه‌ر ئه‌ف پاشگره
لگه‌ل ناغه‌کی هات کو‌دیماهیکا
وی ناځی (ساکن) بیت،
وه‌کی (Kurd)، هینگی دئ
(ê) یا (Sêtan) ی ژیق‌ه‌بیت و
دئ مینیته‌ بدویماهییا وی په‌یښی‌قه
یا کو‌بو‌بوویه‌ پاشگر، و دئ
بیته‌ (Kurdêstan). لئ هه‌گه‌ر
ئه‌و‌ ناځ ب تی‌پا (واو) ب
دویماهییک بیت، وه‌کی (بو‌Bû)،

هينگی (ê) يا (Sêtan) ښ	سترگ (Suturg- Sêturg): مهزن، ب کهلهخ - ب هیز، ب زاخ.
نامینیت و دښ بیته (Bûstan). ههروهسا ههگهر ناڅ ب پیتا (ê) ب دویماهی بیت، هینگی (ê) يا (Sêtan) ښ دښ مینیت، وهکی (لالهستان: Lalêsêtan)، ههچهنده هندک هوژانسان ژ بو کو برگین هوژانا وان تیک نهچیت، بو نمونه څی په یڅا داوین (Lalêstan) دخوین - کهسی کولسهر پشتی خوه دريژ کریت، رازی - کورتکریا په یڅا (آستان) ه، نانکو: دهرازینک.	سترون (Setervan): وهکی هیستری - ههه تشتی کو وهکی هیستری نهزیت - خرش (عقیم).
ستاندن (Sêtanden): ژښ ستاندن، ژښ وهرگرتن.	ستره (Suture): دهکی سهر و ریه تراشین، گویزان.
ستانه (Setane): دهرازینک.	ستل (Setel): قوتان، حوتک - ئازاردان، ئیشاندن.
ستاره (Sêtave): فیل، حیل.	ستم (Sêtem): ستم، زولم.
ستایش (Sêtayêş): په سنا قه نجیین کهسه کی کرن.	ستم دیده (Sêtem dîdê): ستم لیکری، زولم لی بووی.
ستاییدن (Sêtayîden): په سندان، مه دح کرن.	ستنبه (Sêtenbe): مهزن، ب کهلهخ - ب هیز، ب زاخ - کریت، کهسی کو کهلهخه کی کریت لی بیت - دیو.
ستبر (Sêtebr): مهزن، قهلهو، بخوه څه - رهق و قاییم - ستوبر.	ستنچ (Sêtenc): څ پاش ئیخستن، هه لگرتنا قویتی، مالی یان ههه تشته کی کو مروڅ د ژیانې دا پیدڅی دبیتی بو روژا ته نگاڅی.
ستردن (-Sê- Suturden): تراشین - سه لاندن - پاک کرن.	ستوان (Sutvan): قایم، نه لڅ - د زاراوئ لهشکهری دا پله کا ئهفسه ری یه کود کهڅن دا دگوتنی (نایب).
	ستودان (Sutûdan): گوږستان،

لکاره.	گورستانین زهردهشتیا.
ستیم (Sêtîm): عه‌داف، کیم.	ستودن (Sutûden- Sêtûden):
ستیهیدن (Sêtîhîden): بئ ئه‌مری	په‌سندان - سالوخ دان.
کرن، بئ فه‌رمانی کرن، سه‌رپینچی	ستور (Sutûr): ده‌وار.
کرن، لادان.	ستون (Sutûn): ستوین - د زاراوی
سج (Sec): روی، دیم.	له‌شکه‌ری دا ده‌سته‌یه‌کا سه‌ربازا
سجام (Secam): سپ و سه‌قه‌م،	کول پشت ئیک و ل سه‌ر هیله‌کی
سه‌رما دژوار.	بیین و بچن.
سج (Sux): باش، قه‌نج - خوه‌ش -	ستون پنجم (Sêtûnê pencum):
پیروز.	تابوری پینجی (د زاراوی سیاسی
سج (Sex): کیم و عه‌داف - قرئز و	دا لکاره).
قیقار.	ستوه (Sutûh): وه‌ستیای - مه‌لوپل
سخت (Sext): دژوار، ب زه‌حمه‌ت،	و په‌ریشان.
به‌روفاژی په‌یقا «ب سانا‌هی» -	ستوه‌انیدن (Sutûhanîden):
ره‌ق، به‌روفاژی په‌یقا «نه‌رم» -	وه‌ستاندن - په‌ریشان کرن.
قاییم و بنه‌جه - قه‌لس و چریک،	ستوهیدن (Sutûhîden): وه‌ستیان
به‌خیل و خه‌سیس.	- په‌ریشان بوون.
سختانه (Sextane): ئاخفتنا ره‌ق.	سته‌م (Sêtehm): ره‌ق، دژوار.
سخت دل (Sext dêl): دل ره‌ق، بئ	ستی (Setî): پیلا - ئاسن - سه‌ری
ره‌حم.	رمی.
سخت رو (Sext rû): بئ شه‌رم،	ستیز (Sêtîz): شه‌ر، جه‌نگ -
روی قاییم، بئ حه‌یا.	دوژمنی، نه‌یاری.
سختن (Sexten): کی‌شان، پی‌شان،	ستیغ (Sêtîx): راست و بلند -
(وزن) کرن.	راست راوه‌ستیای وه‌کی ستوبنی -
سختن (Suxen- Suxun): ئاخفتن	هه‌روه‌سا بۆ (بلندی یا چیا‌ی،
- گوتار.	سه‌ری چیا‌ی، کتلیا چیا‌ی) ژی

سەرلند.	ســـــراب (Serab): زهڅی یان
سرافسار (Serefsar): دهست	بیستانین کونیزیکي جو و دهرافا
ههفسار.	بن - لهیلان، سهراب.
سرافشان (Serefshan):	سراپرده (Seraperdê): بارهگا -
سهرهژینک - سهرخویش، مهست	خیڅه تا مهزن - پهردا مهزن کو
- دښلند (مغرور و متکبر).	لشوینا دیواری لدورماندوری
سرافکنده (Serefkendê):	خیڅه تی دادن.
سهرشور، هه تک لی چووی، شهرم	سراخر (Seraxur): ههسپی کود
بسهردا هاتی.	گوڅی څه ژ ناڅ هه می ههسپا چیتیر
سراگوش (Seragûş): دهرسوک،	بیت.
کهڅینک.	سرازیر (Serazîr): سهرنشیقی -
سرآمد (Seramed): بژارتی، بژاره،	سهرنوخین.
بی بلندتر و باستر ژ خه لکه کی	سراسر (Seraser): ژ څی سهری
دی.	هه تا وی سهری، سهرانسهر،
سرانجام (Serencam): نه انجام،	هه می.
دویماهیک.	سراسیمه (Serasîmê):
سرانداز (Serendaz): دهرسوک،	سهرگردان، پهریشان، شه پرزه.
کهڅینک - بی پهروا، نه ترس،	سراغ (Surax): نیشان، هیما -
دلیر.	دهوس، شوین دهوس - پرسپار ژ
سراندن (Suranden): خشاندا	جهی تشسته کی یان
تشتی لسه رده وی و بهره څ	کهسه کی (لیگه ریان ژ بوڅه دیتنا
پیشقه برنا وی تشتی.	جهی تشت یان کهسی بهرزه یان
سراییدن (Surayîden): سروود	نه ل پیش چاڅ).
خواندن، ناواز خواندن، هوزان	سراغاز (Seraxaz): پیشگوتن،
خواندن.	سهرگوتار.
سرب (Surb): رساس.	سرافراز (Serefraz): سهرفیراز،

بهري لېن کومزري څه ذکر نه سهری خو.	سربار (Serbar): ټالیه کي باری یان ژی سهربارک کو دادنه سهر باری گیانه وهره - دیسان بو مرؤقا ژي لکاره کو ببیته سهربار یان جهی زه حمتی بو که سه کی دی.
سریای (Serpai): کاری کو ژ پیڅه بهیته نه نجامدان یان ژي که سی کو بهرده وام ب کاره کی رادییت و بو ده لیڅه نینه روینیت - کریارا گو هنی لی کو ژ پیڅه بهیته نه نجامدان - ژنکا ده همن پیس، قه حبه - نه عال.	سرباز (Serbaz): دهر څه کری - له شکر، عه سکر. سربله (Serbile): سهر کی تیری هه گهر په حن بیت - تیرا دو چق. سربینه (Serbinê): ژوره کا حه مامی یه کو جلکین خو ته څه دئین بهري بچن د ژورا سهر شو بشتنی څه.
سریچ (Serpîç): شاشک، جه مه دانی.	سریا (Serpa): سهر پی، که سه کی یان تشته کی کولسهر پیی خو راوه ستیای بیت.
سریچی (Serpîçi): بی نه مری، سهر پیچی.	سریاس (Serpas): فه رماندی زیره قانا، سهر وکی ده سته که کا زیره قانا - پله کا له شکره کی بوو ل سهرده می رضا شاهي کبیر کو نوکه لشوبنا قی زاراوی په یڅا «سرتیپ» لکاره - کومزری، کولاشی ټاسنی کو د شهران دا ذکر نه سهری خو.
سرتاپا (Sertapa): هه می، هه موو.	سریایان (Serpayan): شاشک یان ده رسو که کا نه رم کو شهر قانی
سرچشمه (Serçêşmê): سهر وکانی، چاڅکانی.	
سرچکاد (Serçekad): پیڅیا سهری (هنداڅا نه نیی).	
سرخ (Surx): قورمز، سور، رهنگ سور.	
سرخاره (Serxarê): شه و فرکییت و سجاق کین سهری کو ژنک بکار دئین.	
سرخوردن (Surxurden): هولسین، ته حسین.	
سرخوش (Serxoş): شاد،	

وهکی: (سیڻ، هرمیک، خوځ، حولیک و.....هتد).	خوهشحال.
سردسته (Serdestê): سهرکرده، مهزنی کومه له کی، سهرپه رشت یان مهزنی کومه له کی ژ مروځا.	سرد (Serd): سار، هین، فینک، تهزی.
سردسیر (Serdîr): کویستان، جهین سار.	سرداب (Serdab): سهر داف (هندهک دبیژنی بنداف ژی).
سردم (Serdem): قهوه خانه - خانه قا، جهین کو ده رویش و قه له ندر لیک خرځه دین.	سردادن (Serdaden): نازاکرن، ره ها کرن - جان فیداکرن، سهر د ریکا تشته کی دا ژ ده ست دان.
سردواندن (Serdevanden): کسه ک مهحتل و سهرگره دان کرن (دهمی کو وه عدین ئه څرو و سویاهی دده تی).	سردادن (Surdaden): لثاندن، لثاندن و بهر د پشش په برنا تشته کی لسه ر جهه کی راست، خوشاندن - حولساندن، ته حساندن.
سردوشی (Serdûşî): سهرملک (سهرملکی جلکین له شکه ری کو پلین له شکه ری لسه ر دادن).	سردار (Serdar): فهرماندی سوپای - سهر وک یان مهزنی ده سته یه کی یان عه شیر ه کی.
سرراهی (Ser rahî): پارئ کو ریشینگ لدهمی بریکه فتنی وهک سه ده قه یان خیر دده ته خه لکی دا کو خیر د ریکا وی دا هه بیت - نویزاده یان زار وکی کوژ نوی بووی و دادنه سهر ریکا دا کسه ک بهیت و بهت و بخودان که ت.	سرداری (Serdarî): جوړه کی جل و به رگی زه لاما کو دريژ و ب کوریشک بوو و د که څن دا دکرنه به رخوا.
سرز (Serez): مالنجا به نایبی.	سردبیر (Serdebîr): سهرنقیسه ر، سهرنقیسه کاری کوڅار یان روژنامی.
	سردر (Serder): سهر دهر.
	سردرختی (Serdêrêxtî): ههر فیقه کی کو ب دارئ قه بهیت،

- سرزدای (Serzêday): درک‌یه ژ
خه نجه را خوش و برهک.
- سرزدن (Serzeden): شین بوونا
گیای (ئانکو سه‌ری خوه ژ بن ئاخى
ده‌ریدخیت) - رۆژ هه‌لاتن -
سه‌ره‌دان.
- سرزده (Serzedê): ژ نشکه‌کی قه.
- سرزمین (Serzemîn): وه‌لات،
پارچه‌یه‌کا پان و به‌رین کو
ملله‌ته‌ک یان عه‌شیره‌ک لسه‌ر
بژیت. هه‌روه‌سا په‌یقین (مرز و بوم
- کشور) ژى لکارن.
- سرزنش (Serzenêş): ته‌عن تی
قوتان، گاه‌زنده ژیکرن،
نسخه‌تکرن.
- سرسبز (Sersebz): ته‌پ و تۆل -
گه‌نج، کامه‌ران، خوه‌شبه‌خت.
- سرسره (Sursurê): حوليسانک،
ته‌جيسانک.
- سرشار (Serşar): لیقولیف، پر،
مشت، تژی.
- سرشت (Sêrêşt): سروشت، تبعه‌ت.
- سرشتن (Sêrêştên): هه‌قییرکرن -
تی‌که‌لکرن - تی‌قه‌دان، دناڤ
هالاندن - ئاف‌اندن.
- سرشک (Sêrêşk): رۆژدک، هیستر
- هه‌روه‌سا ناڤى داره‌کى یه ژى کو
پتر بووى دارى ناڤى (زرشک)
لکاره.
- سرشکوان (Sêrêşkvan):
په‌رى (په‌ریا بویکى)، په‌لّه.
- سرشناس (Serşênas): به‌رنیاس،
سه‌رنیاس.
- سرشیر (Serşîr): قه‌یماغ - سه‌رتیک.
- سرغج (Serxêç): کۆد، تاراکى کوژ
دارى هاتبیته چیکرن.
- سرغین (Serxîn): زپنا (ئامیره‌کى
موزیکى یه).
- سرفراز (Serferaz): سه‌رفه‌راز،
سه‌ربلند.
- سرفه (Surfê): کوخک.
- سرفه خروسک (Surfê xurûsek):
خه‌ندخه‌ندوک، خه‌ندقوک (کوخکا
وه‌کى یا دیکلى).
- سرك (Serek): کورتکریا
په‌یقا (سر)، ئانکو: سه‌رک، سه‌رى
بچوبک - پترى یا تشته‌کى لده‌مى
به‌راوردکرنى دگه‌ل تشته‌کى
دى (ئه‌ڤ پترى یه چیدبیت ژ لایى
کیشى قه‌ بیت و چیدبیت ژى ژ
لایى به‌ای قه‌ بیت) - سه‌ربار،
سه‌ربارک.

- سرکش (Serkeş): کهسێ کو بێ
 ئەمری دکت - ب شیان، ب زاخ،
 ب هیژ - سەرفەراز - ھەروەسا
 ناھێ ناقدارەکی بوو ل سەردەمی
 خسرو پەرویزی.
- سرکوب (Serkûb): جەھەکی بلند
 وەکی بورجی، کەلھێ، دوبرگەھێ،
 یان گرەکی یان چیا یەکی کو
 شەرقان بشین لقی جەھ ل سەر
 دوژمنی زال بێ و دوژمنی
 بشکینن.. ھەر ژ قی پە یقی
 یە (سرکوب کردن):
 شکاندن «مەبەست ژ شکاندنا
 لەشکەری یە» - تەعن تۆ قوتان.
- سرکە (Sêrkê): سیپەک.
- سرگران (Sergeran): قەھری، دل
 نەخووش - سەرخووش، مەست -
 دفتبلند (مغرور).
- سرگرد (Sergurd): پلە یەکا
 لەشکەری یە کو ددەنە ئەفسەران و
 د کەقن دا دگوتنی «یاور».
- سرگردا (Sergerda): گێژی،
 سەرگێژی.
- سرگردان (Sergerdan):
 سەرگەردان، حەیران - ئاوارە،
 دەربەدەر، بێ مال و حال -
- بەرزەبووی.
- سرگرم (Sergerm): مژویل.
- سرگزیت (Sergezît): باج و خەراج
 - (جزیه).
- سرگزین (Serguzîn): پەز و چیل و
 ھەسپین کو د کەقن دا بۆ پاشای
 یان حاکمی قەدەردکرن.
- سرگین (Sêrgîn): کوشپل (پشکل) ین
 دەوارا، سەرگین.
- سرم (Serm): کەنگر.
- سرما (Serma): سەرما، سڕ و
 سەقەم.
- سرما یە (Sermayê): سامان.
- سرмест (Serrest): سەرخووش -
 کەیف خووش - دفتبلند (مغرور).
- سرمه (Surme-ê): کل (کلی)
 چاقا).
- سرمدان (Surmêdan): کلدانک.
- سرمدکش (Surmêkêş): کل
 چیثک - ھەر کەسێ کو کلی ل
 چاقین خو بەدت.
- سرنا (Surna): زڕنا (ئالافەکی
 موزیکی یە).
- سرناچی (Surnaçi): زڕنا بیژ.
- سرند (Serend): جۆرەکی بیژینکی
 یە.

سرور (Server): سەرۆەر، سەرۆک،
پیششەوا، سەرپەرشت، مەزنی
بنەمالی یان عەشیری.

سروستاه (Serv sêtah): ناڤی
ئاوازه‌کا موزیکا که‌قنا ئیرانی یه.

سروسهی (Servê sehî): دارا
سەرۆی کو چقین وی د راست بن -
دێکه‌یه ژ یارا به‌ژن و بال ده‌لال -
ناڤی ئاوازه‌کی یه ژ هەر سیه
ئاوازی «بارید» ی.

سروش (Surûş): فریشته - جبرائیل
- د ئایینی زه‌رده‌شتی دا ئه‌و
فریشته‌یه بی کو فه‌رمانین
ئاهورامه‌زدای جی به‌جی دکه‌ت و
رێکین جی به‌جی کرنا قان فه‌رمانا
نیشا به‌نی یا دده‌ت.

سره (Sereh): بی غش، خوری -
هلبێژارتی - پاک - باش، قه‌نج -
بی عیب.

سرهال (Serhal): سه‌رگه‌ردان،
حه‌یران، په‌ریشان.

سریدن (Surîden): خوشکین -
حولسین، ته‌حسین.

سرین (Surîn): ره‌هن، ران.

سرین (Serîn): بۆ ره‌خی سلال - ل
هنداڤ سه‌ری - جه‌ی سه‌ری ل

سرنشین (Sernêşîn): نه‌فه‌رین کو
ب رێڤنگی ل ته‌یار یان
ترومبیل سوپار دبن - د که‌فن دا
بۆ وی رێڤنگی ده‌اته گۆتن بی کو
د ناڤ کاروانی دا ل هیستری یان
هه‌سپی سوپار دبوو.

سرنگون (Sernêgûn): سه‌رنوخین.

سرنوشت (Sernêvêşt): تشتی کو
د ئه‌زل دا بۆ مـرۆڤی هاتیه
ده‌ستنیشان کرن، قه‌ده‌ر - شه‌نس،
به‌خت.

سرنیزه (Sernêyzê): قه‌مه.

سرو (Serv): دارا سەرۆی.

سرو (Surû): شاخین په‌ز و چیل و
گیانه‌وه‌رین مینا وان.

سروا (Serva): ئاخفتن - چیڤانوک -
هوزان.

سرواد (Servad): سروود - هوزان.

سرواده (Servadê): هوزان -
سه‌روا (قافیه).

سروان (Servan): پیششەوا،
سه‌رۆک، سه‌روه‌ر - پله‌یه‌کا
له‌شکه‌ری یه.

سرود (Surûd): سروود.

سرودن (Surûden): ستران گوتن -
هوزان خواندن.

بندھق و باھیف و گويز و تشتين	ناث نشینکا، بالیفک.
مینا وان.	ســزا (Sêza-Seza): پاداش،
سفالگر (Sufalger): جیپرک	جزا (حقیقی قہنجیئی یان خرابیئی).
چیکھر.	ســزاوار (Sêzavar): ژ ھهژی،
سفاھن (Sefahen): شہ (شہیئی کو	بسہرقہ (لایق).
پرچی پی شہ دکھن).	سزیدن (Sezîden): ژ ھهژی بوون،
سفت (Sêft): رھق - ستور - موکوم	بسہرقہ بوون.
- تیر.	سســت (Sust): سست، لاواز، بی
سفت (Suft): مل، شان - کون (وہکی	ھیژ، نہرم.
کونا دہرزیکی).	سغ (Sex): بان، بانی خانی -
سفتن (Suften): کون کرن، سمتن.	گونبہد، قوبہ - پھنکا دھئی -
سفتہ (Suftê): کون کری، سمتی.	شاخین گیانہ وھرا.
سفتہ (Sufte): تیر، سہری تیری،	سغانہ (Sexane): سہرداف.
سہری قہمہی، ھہر تشتی کو	سغبہ (Suxbe): کھسی کو ترانہ پی
سہری وی ھاتبیتہ تیژکرن -	ھاتبنہ کرن یان د یاریئی دا فیل لی
خہلات، ھہدیہ.	ھاتبنہ کرن.
سفید (Sêfid): سپی، رھنگی سپی.	سغــر (Suxur): سیخور.
سفیدار (Sêfidar): سپیندار.	سفارش (Sêfarêş): دہستوور،
سفیدہ (Sêfide): سپیک، سپیلکا	فہرمان.
ھیکی - سپیدہ، سحار.	سفارشی (Sêfarêşî): ھہر تشتی
سک (Suk): لفلقین - سیخہکا سہر	کوب دہستوور یان ب داخواریشہ
تیژہ کو دھوارا پی دھاژون.	بژ مروقی نامادہ بیت.
سکار (Sêkar- Sukar): رھژی،	سفال (Sufal): نامانی مینا جیپرک
رھژی یا ناگر پیٹھہ، پھل - ناگر -	و ترارکا کوژ ناخ سورکا تایبہت
نانی دھندای.	ب شان رھنگہ نامانان قہ ھاتبنہ
سکارو (Sukarû): نان یان گوشتی	چیژکرن - قہلپیشکی فستہق و

کو سهري وی زراف و تيره.	کو لهنداڻ ٿاگري بهيته براڙتن.
سگلاس (Seglas): ديھل.	سکره (Sukre): ترارک - په ياله.
سلک (Selk- Sêlk): بوتکا	سکستن (Sukêsten): ښه ځايان،
سرکي (جھي کوټا بارانا ژ	ژيک جودابوون، ژيکڅه بوون.
سهربانا پيدا دهيته خوار).	سکنج (Sukunc): که سي کو بيھنا
سلم (Sêlem): ته خسته رهش	پيس ژ ده ځي وي بهيت.
(سابوره).	سکنج (Sêkunc): کوخک -
سلماني (Selmanî): حه للاقى،	سه لخين، که لداچوون.
سهر تراشخانه.	سکندري (Sêkenderî): هلنگفتن.
سلمک (Selmek): ټيک ژ ټاوازين	سکيزه (Sêkîze): پيھن، جوټک،
که څنين ئيراني يه.	زيچک، ليتک - پيکولا ژ جه
سلنج (Sêlunc): ليټ که م (که سي)	رابوونا ده وارا.
کو ليټه کا وي نيشانين دو چه قبي	سکيزيدن (Sêkîzîden): پيھن
لي د ديار بن).	دانان، ليتک هافيټن - ژ جه
سم (Sum): سمين ده وارا - کوټانين	رابوونا ده وارا.
په زي.	سگ (Seg): سه.
سماروغ (Semarûx): کفارکين کو	سگال (Sêgal): نه نديشه، هزر.
ب کير خوارني بهين.	سگاله (Segale): پيساتيا سهى.
سماري (Sumarî): به له م، قايک.	سگاليدن (Sêgalîden): هزرکرن -
سماکار (Semakar): مه يگير،	بوچوون.
ساقيني مه يخانئ.	سگ توله (Seg tûlê): کويچکي
سمانه (Semane): باني	سهى، تيشکي سهى.
خاني (سقف).	سگره (Sêgêrme): نه ني گري،
سمج (Sumc): سهر داف - ريکين	بره تيکچووي - خيچ و
بن نه رد - زيندانين بن نه رد -	کوريشکين ل سهر نه ني.
کوټانا په زي کول بن نه رد	سگزن (Segzen): جوړه کي تيرايه

سنجاب (Sencab): سفوره.	هاتبیته چیکنر یان ل ناڤ چپای
سنجد (Sênced): سنج (دارهکا	هاتبیته سمتن.
کورت و ب ستریه، بهلگین وئ	سنار (Sênar- Senar): نهو جه ژ
مینا یین بیی نه، گولین وئ ب	دهریای کو بنی باخیری ژ نهردی
ئویشینه و د سپی و بیهن خویشن،	بگریت و باخیره نه کاریت ل وئ
بهری وئ بچوبکه و قه لپیشکه کی	ده قهری بهیت و بچیت - کناری
تهنکی سور بی بسه رقه و ئارکه کی	دهریای، بهندهر (مینا).
شرین و بهرکهک درپژ و رهق بی د	سنباده (Seunbadê): زمپاره.
ناڤ فی قه لپیشکی دا).	سنباندن (Sunbanden): کون
سنجیدن (Sencîden): پیشان و	کرن، سمتن.
کیشان - بهراورد کرن.	سنبک (Sunbek): قایکا بچوبک.
سنگ (Seng): بهر، که قهر - قه در،	سنبوسه (Senbûse): ههر تشتی
بها، سهنگ.	سی کوژی.
سنگچین (Sengçîn): شویره،	سنبیدن (Sunbîden): کون کرن،
دیواری بهرا.	سمتن.
سنگدوله (Sengdûle):	سنتور (Sentûr): ئالافه کی موزیکی
بابه لیسک.	یه کو بو شکلی خوه نیژیکی
سنگر (Senger): چه پهر، سهنگهر.	ئامیری قانونی یه و (۷۲) ژهه
سنگریزه (Sengrîzê): خشبه رک،	تیدا بکار هاتینه و ب دو دارکا
به رکین هویر.	دهیته ژه نین.
سنگله (Sengule): نانئ کوژ	سنج (Senc): ئالافه کی موزیکی یه
گارسى هاتبیته چیکنر.	کوژ دو قه پاخان پیکهاتیه کو
سنگین (Sengîn): ههر تشتی کوژ	لده می لیکدانا قان قه پاخا دهنگ
بهری هاتبیته چیکنر - گران، ب	ژی دهیت (نهف ئامیره پتر د ناڤ
سهنگ، ب وهزن (بهروفاژی په یفا	مه سیرین له شکهری دا دهاتنه
«سفق»).	بکارئینان).

په‌رخاندن - ئیک ژ هه‌ستین
 پینجینه‌یین مروّقی یه کو مروّث
 ب قی هه‌ستی، هه‌ست ب گهرمی
 و ساری و نه‌رمی و زقیری یی
 دکه‌ت و ئالاقی وی پو‌یستی له‌شی
 یه. بوّ قی ئانکووی د زمانی
 فارسی دا زارووی (بساوایی) پتر
 بکار ده‌یت.

سور (Sûr): می‌ه‌ثانی - جه‌ژن -
 داوه‌ت و شه‌هیان - ده‌واری کو
 خپچه‌کا ره‌ش ژ پشتا ستوی وی
 ده‌ست پی بکه‌ت و هه‌تا دویم‌ه‌یکا
 کوریا وی یا به‌رده‌وام بیت کوئه‌ف
 ره‌نگه ده‌واره بوّ بی ئی‌فله‌حیی د
 ناقدارن - هه‌ر گیانه‌وه‌ر یان مروّقی
 کو خوه ژ کۆمه‌لین وه‌کی خوه قه‌ده‌ر
 بکه‌ت - ره‌نگی سور یانژی ره‌نگی
 وه‌کی پی خوه‌لیی - داره‌کا هه‌رده‌م
 که‌سکه کو دارن وی د چیکرنا
 قه‌نه‌پا دا بکار ده‌یت.

سوراخ (Sûrax): کون - که‌لشت،
 ده‌رز.

سورنا (Sorna): زپنا (ئالاقه‌کی
 موزیکی یه).

سوز (Sûz): به‌رامبه‌ر په‌یقا (سوژ) ا
 کوردی یه کو ژ ژیده‌ری (سوختن):

سنه (Sene): نفرین، دوعایی خراب
 - له‌عنه‌ت.

سو (Sû): ره‌خ، کنار، ئال، نک -
 روّناکی - سوود، مفا، قازانج.

سوار (Sevar): سوبار (به‌روفاژی
 په‌یقا «په‌یا»).

سوت (Sût): فیتی، فیتک.

سوتام (Sûtam): کیم، پچه‌ک،
 هندک - بچوبک، کچوچ - ب
 کیماسی، عیبه‌لو.

سوتک (Sûtek): فیتفیتوک، فیرک
 (ئالاقه‌که کو خودان پی فیتیا
 قه‌ده‌ت).

سوت و کور (Sûto kûr): جهی بی
 ره‌وش، جهی بی ده‌نگ، جهی بی
 گپول.

سوختن (Sûxten): سوّتن، ئاگر تی
 به‌ربوون.

سوخته (Sûxtê): سوّتی، ئاگر تی
 به‌ربووی.

سود (Sûd): سوود، مفا، قازانج.

سودا (Soda): کـپـین و
 فروتن (معامله).

سوداگر (Sodager): بازرگان.

سودن (Sûden): کون کرن، سمتن -
 ره‌نین - قوتان، هه‌رشاندن -

- سۆتن) هاتیه وه درگرتن.
سوزاندن (Sûzanden): سوتاندن،
 سوزاندن، ئاگر تی بهردان.
سوزمانی (Sûzmanî): قهرهچ،
 ژنکا قهرهچ.
سوزن (Sûzen): شوپژن.
سوسک (Sûsk): کیز، کیزک.
سوسمار (Sûsmar): مارگیسک
 (قان مارگیسکا جۆرین خوه هه نه،
 مینا مارگیسه و حولیسه و کمکه
 و چهپچه پیسک و بزغیژک و هه تا
 دگه هته تیمساحی).
سوسو (Sûsû): رۆناهیەکا کیم کوژ
 دویر قه مرۆف دبینیت.
سوغه (Sevxe-ê): ئەو پارێ کو د
 کهفن دا شهرفانان ژ راتبی خوه
 دکوشتن و ددانه نقیسه ر و
 کارمه ندین دیوانی.
سوف (Sûf): جۆره کی ماسی یه.
سوفار (Sûfar): ترارک یان گوزک
 یان هه ر تشته کی کوژ ئاخوا جیترکا
 هاتبسته چیکرن - کونا ده زیکێ -
 ئەو جه ژ تیری کو دکه قیسته ژه ها
 کفانی.
سوک (Sok): بنیره: (سوک) - رهخ،
 کنار، لا، سه مت - نک، جه م -
 کوژی - داسیکیت گهنم و جه هی.
سوک (Sog): خه م - تازی، به هی،
 شینی - به لا، مسیبه ت.
سوگند (Sogend): سویند.
سوم (Sêvum): سییه م - سییه مین.
سومین (Sêvumîn): سییه مین.
سون (Sûn): رهخ، کنار، لا، سه مت.
سوهان (Sohan): کارتیک -
 جوره کی شریناهیی یه.
سوین (Sevîn): ئامان، ترارک،
 گوزک، مه نجه ل - ئامانی کو بو
 سه ی ئافی دکهنی.
سه (Sê): هژمار سی (۳).
سه تار (Sêtar): ئالافه کی موزیکی
 یه کوژ سی تیلا پیک دهیت.
سهر (Suhr- Sêhr): رهنگی سور -
 چیل سور - چیل.
سهستن (Sehêsten): پهیدا بوون -
 ترسان - رهقین.
سه شنبه (Sêşenbê): سی شه مبی
 کو رۆژا چواری یه ژ هه فتی.
سه گان (Sêgan): سی سییه، سی
 جارکی.
سه گانه (Sêgane): سی جامین
 مه یین کو سپیده هیا قه دخون.
سه گاه (Sêgah): ئیک ژ

- ده‌ستگه‌هین موزیکا ئیرانی کو
خه م هلیخه.
- سهم (Sehm): سه‌هم، ترس.
- سهمگین (Sehmgin): ترسناک،
ب سه‌هم.
- سهمیدن (Sehmîden): ترسیان.
- سهی (Sehî): راست، راست
راوه‌ستیای.
- سه یک (Sê yek): سیک، ئیک ژ
سییی.
- سی (Sî): هژمار سیه (۳۰).
- سی ام (Sî um): سیه‌مین، ئه‌و
تشتی کو بکه‌قبتته پلا سیهیی.
- سیاه (Siyah): ره‌ش، ره‌نگی ره‌ش.
- سیاه چادر (Siyah çadur): ره‌ش
مال، کوین.
- سیاهی (Siyahî): ره‌شاتی،
تاریاتی.
- سیب (Sîb): سیف.
- سیب زمینی (Sîb zemînî):
پتات، کرتوپ.
- سیب زمینی ترشی (Sîb zemînîyê
turşî): سیف بن ئه‌رد.
- سیج (Sêyc- Seyc): میویرتین
ره‌ش.
- سیچیدن (Sîçîden): ئاماده‌کرن،
به‌ره‌ه‌فکرن، ریک‌خستن، ریک و
پیک کرن.
- سیخ (Sîx): سیخ، سیخین که‌بابا.
- سیخگاه (Sîxgah): جهه‌که ژ له‌شی
ده‌وارا کو ده‌می سیخی لی دده‌ن
دی ژ جه رابت و خوه هلاقیته.
- سیخول (Sîxûl): سیخور.
- سیر (Sîr): تیر (یئ کو تیر زاد خوار
بیت) - بۆ کیشانی بکار ده‌یت و
به‌رامبه‌ر شازده مسقالا یان
(۷۵) گرامایه - سیر (گیایه‌که ژ
بنه‌مالا پیقازایه).
- سیرآب (Sîrab): تیر ئاف بووی،
پزپی، رسی، تشته‌ک یان
ئه‌رده‌ک کو ژ ئافی پر ببیت.
- سیران (Sîran): دیوار یان شویره‌ین
دۆرماندۆری باژیری.
- سیرت (Sîret): سوننه‌ت - ریباز -
مه‌زه‌هب - طبعه‌ت و سروشت.
- سیر سور (Sîr sûr): ئافی جه‌ژنه‌کا
که‌قنا ئیرانی یایه کو دکه‌فته روژا
چارئ ژ ئیکه‌مین مه‌ها زقستانی و
دقی روژی دا گوشت و سیر
ده‌اتنه خوارن.
- سیرسیرک (Sîrsîrek): چرچرک.
- سیرمان (Sîrman): یاقویتا سور -

سیرنگ (Sîreng): سیمه رخ، عنقاء (فرنده کئی چیقانوکی یه). سیز (Sîz): سرت، توند، حیل. سیزده (Sîzdeh): هژمارا سیزده (۱۳).	سیمما (Sîma): روی، دیم - بۆ ده زگه هئی روژنامه قانیی بینینی (تیله فزیون) ژی دهیته بکارئینان. سیمرخ (Sîmurx): بنیره: «سیرنگ».
سیزده بدر (Sîzde bêder): روژا سیزدی یه ژ ئیکه م مه ها وهرزی بهاری، کود قی روژی دا هه می خهلکی ئیرانی ژ مالین خوه دهردکه قن و ب ئیته تا سهیران و خوشیی قهستا چان و رهخین باژیتری دکهن.	سیم ساق (Sîm saq): کهسا کو خودانا پیقین سپی و جوان بت. سیمه سار (Sîmêsar): حهیران و سه رگهردان. سیمین (Sîmîn): زیفین، هه ر تشتی کو وهکی زیفی بیت. سینه (Sînhê): سینگ - سینگ و به ر، مه مک، چچک، گوهان. سینه چاک (Sînhêçak): درک هیه ژ مرۆقی به لادیتی و خه مدار، ئه قینداری دل سۆتی.
سیس (Sîs): هه سپی کو حیل بچیت، سرت بت و خوه فی دهت. سیخ (Sîx): باش، قهنج - دهلال، جوان، که شخه. سیفه (Seyfe): ئالاقه کئی ئاسنی یه وهکی کیرکی کو کنارتین پهرتوکا یان کاغه زا پی دهرن. سیم (Sîm): زیف - تیله - کیم و عه داف.	سینی (Sîni): سینیک. سیه (Siyeh): کورتکریا په یثا (سیاه) ه، ئانکو: رهش، رهنگی رهش.

شاخ (Şax): چه قی داری - شاخی

بزنئی و گیانه وهرتین مینا وی -
باهر، پارچه، حصه - په یالا مهی
قه خوارنئی، ئه و ژى قه دگهرت بو
سهرده مین که قن کوژ شاخین چیل
و که رکه دان و عاجین فیلا ئه ف
په یاله دهاتنه چیکرن.

شاخور (Şaxver): شاخدار.

شاخور (Şaxûr): کویرها مه زن کو
تابوکا تیتنه بقه لین.

شاخه (Şaxê): چه قی داری.

شاد (Şad): شاد، که یفخو ش،
خو شحال، بی خه م.

شاداب (Şadab): تهر و طول، تهر
و تازه.

شادان (Şadan): دلخو ش،
که یفخوش.

شادباد (Şadbad): ئیک ژ ئاوازین
که قنین موزیکا ئیرانی یه.

ش (Şîn): تیپا شازدی یه ژ

ئه لفابییا زمانئی فارسی - جینا قی
پیقه گریدایه بو که سی نه ئاماده،
وه کی: (قلمش: قه له می وی/وی؛
یان کتابش: کتابا وی/وی) و
هه گهر دویماهیکا په یقه کی ب تیپا
(ه) ب دویماهی هاتبت،

وه کی (جامه)، ده می جینا قی
(ش) پیقه بهیته گریدان دی تیپا
(ا) وه ک قاعیده ل ناقبه را (ه) و

(ش) یدا هیئت دانان و دی
بیته (جامه اش: جلکی وی/وی).

ههروه سال دویماهیکا هنده ک په یقا
دهیت و ئانکوبین (بو وی/وی،
ژیره و.....هتد) دگه هینیت.

شاباش (Şabaş): شاباش (کورتکریا
په یقا «شادباش» ه، ئانکو شاد
به.)

شاپورگان (Şapûrgan): پیلا.

- شادباش (Şadbaş): پەيشا
 پيروزكرنى يە، ئانكو: شاد بە.
 شادروان (Şadrevan): پەيشەكە كو
 بۆكەسى مری دەپتە گوتن و د
 كوردی دا بەرامبەر پەيشا
 (رحمەتى) يە.
 شادروان مروارید (Şadurvanê)
 Murvarîd): ناغى ئىك ژ
 سىھ ئاوازىن باربەدى يە، ئەف
 ئاوازه باربەدى چىكربوو و بۆ
 «خسرو پەرويز»ى لى ددا.
 شادگونه (Şadgûnê): بالىفك،
 پالپشت، پالگەھ - نالىك،
 جودەلىك، دوشەك - جبە - كەپەن
 - ژنا ستران بىژ و يارىكەر.
 شادىچە (Şadîçê): جەڭى ئىستىنى -
 لىف - كەپەن.
 شار (Şar): شار، باژىر - ئافاھىي
 بلند - رىكا پان، شاھرى.
 شارستان (Şarêstan):
 شارستان (قضاء).
 شاره (Şare): شاشكا ھندى يا -
 پەروكى كوژنا ھندى لدور خوه
 دئالينىت.
 شارىدن (Şarîden): سەرابن بوون،
 رشتن.
- شاش (Şaş): ميز، دەستافا زراف.
 شاشك (Şaşek): ناغى ئالاقەكى
 موزىكى يە كو ب چوار تىلا دەپتە
 لىدان (رياب).
 شاشو (Şaşû): بچوېكى
 خوەفەمىزك.
 شاشىدن (Şaşîden): ميزتن.
 شافىدن (Şafîden): كەفتن،
 ھلنگفتن.
 شاك (Şak): نېرى، بزنى نېرى، بزنى
 پېر.
 شاكار (Şakar): سوخرە، كارى ب
 تەعدايى و بى بەرامبەر.
 شاگرد (Şagêrd): قوتايىي پولېن
 سەرەتايى - كەسى كولنك
 ھونەرمەندەكى يان زانايەكى فېرى
 ھونەرى يان زانستى بىيت - كورې
 كول دوكانەكى خزمەتى
 بكەت (بەردەستكى دوكاندارى).
 شال (Şal): شال - شويتك - شاشك
 - كورك.
 شالودە (Şalûde): شەنگستە،
 ئاساس - نەخشە، پلان.
 شالھنگ (Şalheng): گرەو، رەھىنە
 - فېل و حيلە - دھنگ و دور و
 ھوسە - بى نەگوھدار و سەرىپچى

- یا فرمانان بکعت. **شاه (Šah):** شاه، سولتان - ههر
- شالی (Šalî):** پوشش برنج.
- شالی زار (Šalî zar):** زهڅیڼ
- برنجی.
- شام (Šam):** ده‌ستپیکا شه‌څی - شیف.
- شامه (Šame):** دهرسوک، که‌فیک - د زاراوئ فیزبولوژی دا ټانکو
- په‌ردا نازک (غشاء).
- شامی (Šamî):** خه‌لکئ وه‌لاتئ
- شامی (خه‌لکئ سورب) - جوړه‌کئ
- خوارنئ یه.
- شامیانه (Šamyanê):** سیه‌وانه، که‌پر.
- شان (Šan):** کورټکریا جیناڅی
- (ایشان = ټهو) - شانا می‌شا
- هنګځینی.
- شانندن (Šanden):** شه‌کرن - دامه‌زاندن - څه‌مراندن.
- شانزده (Šanzdeh):** هژمار
- شازده (۱۶).
- شانک (Šanek):** به‌رچیلکا
- مریشکئ.
- شانه (Šanê):** مل - شه‌یڼ سهری.
- شانیدن (Šanîden):** بنیږه:
- «شانندن».
- شاهانه (Šahanê):** وه‌کی شاهی - یڼ شاهی (ههر تشتی کو‌گریدای
- بت ب شاهی څه).
- شاهانی (Šahanî):** جوړه‌کئ تری
- یه.
- شاهباز (Šahbaz):** ته‌یرئ بازی یڼ
- کو مه‌زن و رهنګ سپی یه.
- شاه بالا (Šah bala):** گه‌نجی کو
- هه‌ف به‌ژن و هه‌ف ژبی زاقای بت
- و ل شه‌فا داوه‌تی ب ره‌خ زاقای څه
- تیت و دچیت (ل جه‌م مه‌ برازاقایه
- کو سال و به‌ژن نه مه‌رجین
- سهره‌کی نه بو‌برازاقای).
- شاهبو (Šahbû):** عه‌نبه‌ر، بی‌هنا
- عه‌نبه‌رئ - مسک، بی‌هنا مسکئ.
- شاهپر (Šahper):** مه‌زنترین په‌ر د
- ناث فرندا دا.
- شاهپور (Šahpûr):** کوړئ شاهی،
- شاهزاده.
- شاه تیر (Šah tîr):** کاریتین کو بو

بانج ځاني بکار تینن.

شاهد (Sahêd): ژ بلی ټانکویین

عهره بی کوب هه مان رامن ل
فارسی ژي دا لکارن، ټانکوا (بار،
دلدار، میړ و ژنیتن روی جوان) ژي
ددهت.

شاهد باز (Sahêdbaz): که سچ کو

کارځي گوهنیلې یې دگهل کوړ یان
ژنیتن جوان بکه ت.

شاهدخت (Sahduxt): کچا شاهي،

شاهزاده خاتوین.

شاهراه (Sahrah): شاهري، ریک

یان جاددا گهلهک پان و بهرین
بیت.

شاهرود (Sahrûd): ژهها مهزنا

سازي - رویاري مهزن - ناقي
رویباره کي یه کوسه روکانیا وئ ل
شاهکوهه و ل باژيړي شاهرود را
دبورت - ناقي باژيړه کي ئیراني یه
کو دکه فته د پاريزگهها سمنان دا.

شاهزاده (Sahzadê): شهزاده،

کوړي شاهي.

شاهنامه (Sahnamê): په رتوکا کو

تیدا سهرهاتیین شاهین ئیراني ب
هوزان یان په خشان هاتبته
قههاندن. ئیرانيان گهلهک شاهنامه

هه نه، وه کی: شاهناما ابو المؤید

بلخي کول نیقا ئيکي ژ سه دسالا
چارځي کوچي ب په خشانکي هاتبوو
نقیسین، و ب شاهناما مؤیدی
ناقداره، لي نهو نه مایه. ههروهسا
شاهناما ابو منصور کوب
فرمانا ابو منصور محمد بن
عبدالرزاق حاکمي (طوس) ئي
هندهک زانا و میژوونقیسان هه ر ل
نیقا ئيکي ژ سه دسالا چارځي نهو
شاهنامه به رهه ف کربوو، لي نهو
ژي نهو نه مایه. به لام شاهناما ژ
هه میان ناقدارتر شاهناما فردوسی
یه، و یا زانایه ژي کو فردوسی بو
نقیسینا شاهناما خوه گهلهک مفا
ژ شاهناما (ابو منصور)
وه رگرتبوو.

شاهنای (Sahnay): زړنا (ټالافه کي

موزیکي یه).

شاهندن (Sahenden): خوه ژ

خرابکاریا پاراستن، کارین قهنج
کرن.

شاهنشاه (Sahensah): کورتکریا

په یقا (شاهان شاه) ه، ټانکو:
شاهي شاهان.

شاهی (Sahî): شاهاتی،

شباھت (Şebahet): وهکياتی، ئهف پەيشه د زمانى عەره‌بى دا نينه بهلام فارسا ژ پەيشا (شبيه) يا عەره‌بى چيکريه.	دهسته‌ه‌لاتداری - پارى هويرده بوو ل سەرده‌مى قاجارى يا - گيايى شاهى.
شباھنگ (Şebaheng): بلب - ستيرا سپيدى.	شاهيدن (Şahîden): شاهاتى کرن، دهسته‌ه‌لاتداری کرن - بنره: (شاهندن).
شب باره (Şeb barê): كه‌سى يان كه‌سا كو حەژ شەفتى بکەت - ژنا پويچ و ده‌همەن پيس.	شايان (Şayan): هيترا، ب سەرقە، لايق. د کرمانجيا خوارى دا هەر شايان لکاره.
شب بازه (Şeb bazê): شەف ره‌قینک، چه‌کچه‌کیله.	شايد (Şayed): به‌لکى، چي‌دييت، ره‌نگه.
شب پره (Şeb perê): بنيره: (شب بازه).	شايستن (Şayêsten): هيترا بوون، بسەرقە‌بوون.
شبدیز (Şebdîz): ب ره‌نگى شەفتى - ناقتى هەسپى خسرو په‌رويزى كو ره‌نگى وى ره‌ش بوو - ناقتى ئيک ژ هەر سيه ئاوازين باربه‌دى يه.	شاييدن (Şayîden): بنيره: (شايستن).
شبست (Şêbêst): کریت.	شب (Şeb): شەف.
شبستان (Şebêstan): جهى شەفتى، جهى نقش‌تتى - جهى تاييه‌ت بوژنکا ل خانيتن مه‌زنان فه - نه‌و جه ژ مزگه‌فتى يى کو بان کرى بيت.	شبالنگ (Şebaleng): نيچير.
شب فرخ (Şebê ferrux): ناقتى ئيک ژ هەر سيه ئاوازين باربه‌دى.	شبان (Şeban): کۆما شەفا، چەند شەف - شقان.
شبنم (Şebnem): خوناڤ.	شبانگاه (Şebangah): ده‌مى شەفتى - هەقشيبى په‌زى.
	شبانە (Şebanê): شەفتى (هەر تشتى کوژ بهر شەفتى مابيت و روژا لدويڤ دا نه‌و تشت بهيسته بکارئینان ب تاييه‌تى خوارن) - شقان.

شبی (Şebî): مالی شهقی (مه به ست ژی جلکی نفستنی یه).	شته (Şete): تری - شهقی.
شبیخون (Şebîxûn): هیرشپین ژ نشکه کیفه کو لدهمی شهقی ببه نه سه ر دوژمنی.	شجام (Şecam): سپ، سه رمایا دژوار.
شبینه (Şebîne): شهقی، تشتی (وه کی خوارنی) کوژ بهر شهقی ماییت.	شجانیدن (Şecanîden): سارکرن، ته زانندن.
شپشه (Şêpêş): پیشک، وه کی: (پیشکا برنج و گهنم و ئاری).	شجیدن (Şecîden): ساربوون، ته زین.
شپل (Şêpl): فیتی - پله و دهره جه. شپلیدن (Şêplîden): فیتی فه دان. شپلیدن (Şepîlîden): گفاشتن.	شخ (Şex): چهقی دارئ - سه ری چپای، گوپیتهکا چپای - ئه ردئ رهق و بی سه روبهر - موکوم، قاییم.
شتا (Şêta): برسی، که سی کو تیشیت یان فراشین نه خواربیت.	شخ (Şux): کیم و عه داف - قریر و قیقار.
شتاب (Şêtab): لهز، زوی، حیل چوون، توند چوون.	شخالیدن (Şexalîden): سه لخین. ههروه سا (شخاییدن) ژئ لکاره.
شتابان (Şêtaban): ب لهز - لهزۆ (که سی کو ب لهز قه ستا کاره کی بکه ت).	شخش (Şexş): که شن - پیتی - جلکی که شن - که تن، حولسین، ته حسین.
شتافتن (Şêtaften): لهزکرن، عه جه له کرن - زوی چوون، توند چوون.	شخشانییدن (Şexşanîden): حولساندن، ته حساندن.
شتر (Şutur): حیستر.	شخکاشه (Şexkaşê): گژلوک.
شتر مرغ (Şuturmurx): که ردیکل (نعام).	شخم (Şuxm): کیلان (کیلانا ئهردی).
	شخودن (Şuxûden): که لدابرن - بریندارکرن - سه لخانندن.
	شخول (Şexûl): فیتی - نالین و قیترین.

- شخولیدن (Sexûlîden): فیتی
 قه‌دان - نال نال کرن - قیژی قه‌دان
 - چرمسین.
- شخیدن (Sexîden): حولسین،
 ته‌حسین - که‌فتن ژ جهه‌کی -
 چرمسین، قورمچین.
- شدکار (Şudkar- Şêdkar):
 نه‌ردی کیلای و تۆف کری.
 شدکیس (Şedkîs): که‌سکوسور،
 که‌سکوئالا (قوس قزح).
- شدن (Şuden): بوون - چوون -
 بۆرین.
- شده‌بند (Şudebend): رۆژنامه‌شان
 - میژوونقیس.
- شدیار (Şudyar): بنیره: (شدکار).
 شرب (Şerb): جوړه‌کی په‌روکی نهرم
 و ته‌نک بوو کو دهرسوک و
 که‌فیک ژئی چیدکرن.
- شرشر (Şurşur): ده‌نگی شرشرا
 ئاقی.
- شرشره (Şurşurê): سوبلا فکین
 بچوبک.
- شرفاک (Şerfak): ده‌نگی پیی،
 ههر ده‌نگه‌کی هی‌دی. هه‌روه‌سا
 (شرفانگ، شرفالنگ، شرفه،
 شرفک) ژئی لکارن.
- شرم (Şerm): شهرم (حیا) -
 نامویس، هه‌تک - نامیرین
 گو‌هنیلیی.
- شرمگاه (Şermgah): نامیرین
 گو‌هنیلیی یین زه‌لام و ژنکا (کیر،
 قوز).
- شرمگین (Şermgîn): شهرمین.
- شرنگ (Şereng): زه‌هر - ههر
 تشتی ته‌حل.
- شست (Şest): هژمار شییست (۶۰)
 - تبلا به‌رانج ژ ده‌ست و پییا -
 شۆکا ماسی یا - ته‌له، ته‌لی.
- شستگانی (Şêstganî):
 شه‌نگسته، ئاساس.
- شستگر (Şestger): کفاندار،
 تیرها‌قیز.
- شستن (Şusten): شویشتن.
- شش (Şeş- Şêş): هژمار
 شش (۶).
- شش (Şuş): پش، میلاکا سپی.
- شش بانو (Şêş banû): درکه‌یه ژ
 هه‌یقى و ههر پینج
 ستیرین (عطارد، زهره، مریخ،
 مشتری و زحل). هه‌روه‌سا په‌یقین
 (شش خاتون، شش عروس و شش
 بانوی پیر) ژئی لکارن.

- شش پستان (Şuş pēstan):
مه مک پزدان، ژنکا کو مه مکین
وئ نهرم و مه زن بن - پیره ژن.
شش پستان (Şêş pēstan):
درک هیه ژ دپهلئ (سه یئ مئ) -
خه بهر (جئو) هکه کو دده نه ژنکا،
ههروه کی د کوردی دا (دپهلئ)
لکاره.
ششلیک (Şêşlîk): تکه و که باب.
شغ (Şex): چه قئ دارئ - شاخئ
گیانه وهره.
شغال (Şexal- Şuxal): طوری،
توبری.
شغر (Şexer): تیقلئ نیشا دهستی
کوژ بهر زیده کار کرنئ رهق بییت.
شفت (Şeft): مه زن، گر - نه تراشی،
نه حولیکری (بو داری دهیته
بکارئینان).
شفتالو (Şeftalû): جوهره کی
خوخانه.
شفشف (Şefşef): چقئ دارئ کو
خوههر و قبیج بییت - رهئ دارئ.
شفشه (Şefşe): چقئ دارئ کو
راست و نازک بییت.
شفک (Şefek): بی هونهر، نه زان،
هه بله.
شفل (Şefel) نینوکین فیل و
حیشترا.
شفوده (Şufûde): ههفتی (روژین
ههفتی هه ر ژ شه مبی تا دگه هیته
ئه یینی).
شکار (Şêkar): نیچیر.
شکارگر (Şêkarger): نیچیرقان.
شکاریدن (Şêkarîden): نیچیر
کرن.
شکاف (Şêkaf): شکهن، دهرز،
که لشت - گلولکا بهنکی
ئارموبشی.
شکافانیدن (Şêkafanîden):
دهرزاندن، که لاشتن.
شکافتن (Şêkaften): دهرزاندن،
که لاشتن - پرت پرت کرن -
دراندن.
شکافه (Şêkafê): ئالافه کی
بچویکی داری یان ئاسنی یه کو
سازژهن سازی پئ دژهنیت.
شکافه زن (Şêkafêzen): سازژهن.
شکاندن (Şêkanden): شکاندن،
هویرهویر کرن.
شکانک (Şekanek): بهرچیلکا
مریشکی.
شکر (Şêker): شه کر - فهرمانه ب

نیچیرکرنی، ئانکو: (نیچیری بکه).	رابوون (ژ سه ریک رابوونا لیثا لدهمی گرنین). (شکفیدن) (Şêkufiden): بنیره: (شکفتن).
شکراب (Şêkerab): قه نداث - درکویه ژ دلمانکا هندک ل ناچه را دو هه قالان دا.	شکر (Şek) : ته نبویر (نامیره کی موزیکی یه) - دهنگی پیتی ل دهمی هاتن و چوونتی.
شکرافشان (Şêkerfşan): ناخفتن خوهش، سوحه تکه ر.	شکله (Şêkle): زیقال، ریتال (پرتین دریای ژ جلکی لدهمی ب بزماره کی یان که له مه کی دکه فیت) - تویزی، کویزی (یین گوندور و زه به شا).
شکرپا (Şêkerpa): له نگ، سه قه ت.	شکم (Şêkem): زک.
شکرخند (Şêkerxend): گرنین.	شکمبه (Şêkembe): ئاشکی گیانه وهرتین گیاخور.
شکردن (Şêkerden): نیچیرکرن.	شکممو (Şêkemû): بی نه فس، که سنج کو بو خوارنی گه له ک جه ژ زکی خوه بکه ت.
شکرفیدن (Şêkerfiden): حولسین، ته حسین - هلنگفتن، سه تمین (بو ده وارا پتر لکاره).	شکن (Şêken): کوریشکین په روکی - گولالی بیتن پرچی.
شکره (Şêkere-ê): هه ر فرنده کی نیچیرکه ر، وه کی: (بازی، شاهین و..... هتد).	شکنج (Şêkenc): بنیره: (شکن) - ئه شکه نجه - فیل و حيله.
شکست (Şêkest): شکه ست، هویر هویر بوو.	شکنجیدن (Şêkencîden): ئه شکه نجه دان - قورنجیک دانان.
شکستن (Şêkosten): شکه ستن، هویر هویر بوون - بهرامبه ر دوژمنی شکه ستن خوارن (مغلوب بوون).	شکند (Şêkend): کرمین سور و دریت کول ئه ردین ته ر و نمدار
شکسته زبان (Şêkestê zeban): لالوته، ترتری.	
شکفتن (Şêkuften): بشکفتن، قه بوون (قه بوونا گولتی)، ژ سه ریک	

شکیل (Şêkîl): فیل، حیلہ - سہختہ، قہلپ.	دمشہ نہ.
شکینہ (Şekîne): جیڑی مہزن کو دہخل و دانی بکہنئ.	شکنہ (Şêkene): نازداری.
شگال (Şegal): طوری، تویری (گیانہ و ہرہ کہ).	شکوب (Şukûb): دہرسوک، کہ فیک.
شگال (Şugal): رہڑی.	شکوخ (Şukûx): کہفتن، هلنگفتن، سہتقین.
شگال (Şêgal): شکہن و دہرزین مہزن لہسر رویئ ئہردی - چال - بیر.	شکوخیدن (Şukûxîden): بنیڑہ: (شکوخ) - ترسیان.
شگالیو (Şugalîv): نان یان گوشتئ کو لہسر ئاگری بہیتہ قہلانندن یان براشتن.	شکوف (Şêkûfê): بشکوژ، غونچہ - ہلاقتن، دل رابوون.
شگرد (Şêgêrd): ری و ریبار.	شکوفیدن (Şêkûfîden): بنیڑہ: (شکفتن) - کہلاشتن - شکاندنا لہشکہری.
شگرف (Şêgerf): سہیر، عنتیکہ، عہجیب - باش و دہلال - تشتئ کو بو جوانی و قہنجی یا خوہ بی ہہفتا بت و کیم بدہست بکہفت.	شکوه (Şukûh): شکو، مہزناتی، پایہ بہرزی.
شگفت (Şêgêft): سہیر، عہجیب.	شکوه (Şêkûh): ترس.
شگفتیدن (Şêguftîden): سہرسورمان، حہبیرین.	شکیب (Şekîb): صہبر، ئارام، قرار.
شگون (Şugûn): فالہ خیڑی - پیروزی.	شکیبا (Şekîba): بیٹہن فرہ، صابر.
شل (Şul): نہرم، سست - قل، ئافدار - مروفتئ سست و لاوز و تہمہل.	شکیبیدن (Şekîbîden): بیٹہنا خوہ فرہ کرن، صہبر کیشان.
	شکیش (Şekîş): جہال.
	شکیفتن (Şekîften): بنیڑہ: (شکیبیدن).

په رتوکه کې بوو کووینین	شل (Şel): رما کورت، خشت.
جوراو جور تیدا بوون ژ چه وانی یا	شل (Şel): ره هن، ران (رانس)
گوه نیلی یا میرو ژنا؛ نه ث	گیانه وهر و مرؤفا).
په رتوکه «نه زره قی» بو	شل (Şell): شه له لی، که سی کو
«طغان شاه» ی به ره ه ث کربوو.	ده ستی وی ژ کار که تبیت.
شلوار (Şelvar): شه لوال.	شلال (Şêlal): دربارا ژیک فر (بو)
شلوغ (Şulûx): دهنګ و دور، هوسه	دربارا په روک و جل و بهرګا
و قهره بالغ.	لکاره).
شله (Şulle): جهی کو گلیشی	شله (Şêlêp): دهنګی تشته کی
دکه نی - نا ث لنگی ژنکی، قوز.	ده می دکه فیه د نا ثی دا.
شله (Şele): تولفه کرن.	شله (Şelpûy): دهنګی پیی
شلیته (Şelîte): جوره کی ده همه نی	لده می ریقه چوونی.
کو د که ثن دا ژنکا لسه در پییا	شلتوک (Şeltûk): پوش برنج.
پا دکر نه بهر خوه.	شلتیه (Şelte): جهی کو
شلیدن (Şelîden): نجمین، وه کی	پشکل (کوشپل) و گلیشی
مرؤفین شه له لی یان سه قه ت	بکه نی.
بریقه چوون.	شلخته (Şe-Şêlexte): ژنا بی
شلیک (Şêllîk): دهنګی فاله بوونا	مه ریز، ژنا ته مبهل کو کارین خوه
ته لقی یان گولله توپی - فه رمانه	ب بی ته رتیفی بریقه بیه ت.
ب ره می کرنی.	شلغم (Şelxem): شیلیم.
شم (Şum): پیلافا چه رمی کو	شلف (Şelf): ژنا ده همه ن پیس،
شروخی ت وی ژ به نکا هاتینه	قه حبه.
چی کرن.	شلفینه (Şelfîne): نا ث لنگی
شم (Şem): ره قین، ره قین ژ بهر	ژنکی، قوز.
ترسیانی - په ریشان بوون - فیل،	شلفیه (Şelfiye): بنیره: (شلف +
حیله، بسه ردا برن، خاپاندن -	شلفینه) - (الفیه و شلفیه): نا ثی

شمشیر (Şemşîr): شیر (جوره کئی)	نینوکیتن دهست و پی یا.
چه کی یه).	شما (Şuma): هوین - هه وه، وه -
شمغن (Şemxen): هه ر تشتی کو	ههروه سا بو ریزگرتن ل شوینا
بیئنا پیس ژئ بهیت، ب تاییه تی	جینا قئی «تو» (کو جینا قئی تاکه بو
ژنکا کو بیئنا نه خوهش ژئ بهیت.	که سی دووی یی ئاماده) ژئ بکار
شمل (Şemel): پیلافا چه رمی کو	دهیت.
شروخی ت وی ژ به نکا هاتبنه	شماخ (Şemax): ئیله ک،
چی کرن.	زه خمه (زه خمین سه ر مه مکین
شمه (Şême): فری.	ژنکا).
شمیدن (Şemîden): ترسیان -	شمار (Şumar): هژمار - حساب -
ره قین - ژ حال چوون، بی هش	نره.
بوون - پهریشان بوون.	شماله (Şemale): شه مالک، مؤم -
شمین (Şemîn): بیئن خوهش.	نا قئی جوره کئی برنجی یه.
شن (Şên): خیز.	شمانیدن (Şemanîden): پهریشان
شنا (Şêna): مه له قانی.	کرن - ره قانندن (ژ به ر ترسی مه جبور
شناخت (Şênaxt): نیاسین -	کرن کو بره قیت) - ترساندن.
تیگه هشتن و بسه رهلبوون - زانین.	شمخال (Şemxal): جوره کئی چه کی
شناختن (Şênaxten): نیاسینی	کو لسه رده میتن که قن دهاته
دگه لیک کرن، هه قالینی - زانین،	بکارئینان.
زانایی.	شمد (Şemed): په روکه کئی سپی
شناسانندن (Şênasanden): دانه	بی ته نک بوو کول ها قیینی و
نیاسین، ناسانندن.	لده می نقستنی بسه رخوه داددن.
شناسنامه (Şênasnamê):	شمر (Şemer): سکر، حه ود، یان
ناسنامه (هویه).	هه ر تشته کئی کو ئاف تیدا یان ل
شناگر (Şênager): مه له قان.	پشت خرغه ببیت.
شناور (Şênaver): مه له قان - هه ر	شمرندن (Şumurden): هژمارتن.

- تشتی کو لسه ر ئاقي كهفتيبت.
- شنب (Şe-Şunb): گونبه د، قوبه.
- شنبد (Şenbed): شه مبي، ئيكه مين
- روژا حهفتيبي.
- شنبه (Şenbê): بنيره: (شنبد).
- شنج (Şenc): كومتى چيائى، سهرى
- چيائى - ئهردى رهق و بى
- سهروبهر.
- شندف (Şendef): داهول.
- شنغار (Şunxar): فرندى نيچيرى،
- بازيچ چاف رهش.
- شنفتن (Şênuften): گوھ لى بوون،
- بهيستن.
- شنگ (Şeng): شهنگ، جوان،
- دهلال.
- شنگل (Şengul): بنيره: (شنگ).
- سهرخوھش، مهست.
- شنگله (Şengule): ريشالوكين
- دهرسوك و پهرده و جلکا -
- ئوبشيپن ترى و گهئى و.....هتد.
- شنا (Şêneva): گوھدار، بهيسهر،
- بى كو گوھ لى دببت.
- شنوانيدن (Şênevanîden):
- گه هاندن، بهيساندن (ئاخفتنهكى
- بگههينيه گوھى ئيكي).
- شنوايى (Şênevayî): ئيك ژ ههر
- پينج ههستان كو ههستا گوھ لى
- بوونى يان بهيستنى يه.
- شنه (Şene): ئاواز - شهينا ههسپى
- له عنەت و نفرين.
- شنيدن (Şênîden): گوھ لى بوون،
- بهيستن.
- شو (Şû): ميتر (ميترى ژنكى).
- شوا (Şêva): پهقيشكيته كهفا
- دهستى، كوژ ئه گهرى زيده
- كاركرنى ديار دين.
- شوڤ (Şûx): كييم و عه داڤ - قريژ و
- قيشار - شاد و خوھشحال -
- ترانه كهر، ياريكه ر، صوحه تچى -
- شوڤ و شهنگ.
- شور (Şûr): سوپر، ب خوئ -
- سهرهلدان، شورش، فتنه - دهنگ
- و دور - ئيك ژ ئاوازين كهفتين
- ئيرانى يه.
- شوراندين (Şûranden): فتنه
- هليخستن ب وئ ئنيه تى كو
- خهلك رابيته سهرخوھ و
- سهرهلدانا بكهت.
- شوربا (Şorba): شوربه.
- شوربخت (Şûrbext): بهخت ب
- رهش، بى شهنس.
- شورپا (Şûrpa): ههسپ يان هيستر

شهریانی (Şehrbanî): ریشه‌بهری یا پولیسا.	یان کهری کول دهمی چوونی چوئین وی قئیک بکه‌قن.
شهرداری (Şehrdarî): ریشه‌بهری یا باژیرفانیی.	شورش (Şûrêş): شورش، سه‌رهلدان.
شهرستان (Şehrêstan): قه‌زا، باژیری کو قایمه‌قامی لی بیت.	شورم (Şûrem): چیا.
شهرک (Şehrek): باژیرک.	شوریدن (Şûrîden): پهریشان بوون - شورش کرن، سه‌رهلدان.
شهریار (Şehryar): مه‌زنی باژیری، ده‌سته‌لاتداری باژیری.	شولا (Şola): جلکی ده‌رویشا (خرقه).
شهریده (Şehrîdê): بژاله، پرتیبه‌لاش - پهریشان بووی.	شولک (Şûlek): هه‌سپ، هه‌سپی کو حیل بچیت.
شهریور (Şehrîver): هه‌یقا شه‌شی یه ژ هه‌ر ساله‌کا هه‌تافی، هه‌یقا دویماهیکی یه ژ وه‌رزى هاقینی - روژا چواری یه ژ هه‌ر هه‌یقه‌کا سالا هه‌تافی.	شولیدن (Şûlîden): تیکچوون، پهریشان بوون، دامای بوون.
شهریورگان (Şehrîvergan): ناخی وی جه‌ژنی یه یا کول روژا «شهریور، ئانکو: روژا چواری ژ هه‌یقا دویماهییا وه‌رزى هاقینی» ده‌اته گێران.	شومیز (Şûmîz): ئه‌ردی کیلای و به‌ره‌ه‌ف بو توفچینی.
شه‌سوار (Şehsevar): سوبارچاک - شه‌ه‌سوار.	شومیزیدن (Şûmîzîden): کیلان، قلیب کرن و کولانا ئه‌ردی.
شه‌له (Şehle): به‌ز (به‌زی گوشتی).	شهر (Şoher): میتر (میتری ژنکی) - زه‌لامی ب ژن.
شه‌لیدن (Şehlîden): ژیک بژاله و په‌لاته‌کرن.	شهردار (Şoherdar): ژنکا ب میتر.
	شوی (Şûy): بنیره: (شهر).
	شوی دیده (Şûy dîdê): ژنکا کو شوی کریت - بیژن.
	شه (Şeh): بنیره: (شاه).
	شهر (Şehr): شار، باژیر.

- شهنا (Şehna): زرنا (ئامیرهکی موزیکنی یه).
- شهناز (Şehnaz): ئاقی ئیک ژ ئاواژین موزیکا ئیرانی یه.
- شهنگانه (Şehenganê): گژلۆک.
- شهه (Şêhe): دهنگی شهینا ههسپی.
- شیاریدن (Şiyarîden): قلیب کرنا ئهردی، کیتانا ئهردی.
- شیان (Şiyan): سزا، پاداش.
- شیب (Şîb-Şêyb): نشیقی، سهرنشیقی - سهوداسه‌ری، حه‌یران بوون د ریکا ئه‌فینی دا.
- شیبان (Şîban): له‌رزوک - په‌ریشان - تیکهل - سهوداسه‌ری و حه‌یران بوون د ریکا ئه‌فینی دا.
- شیبانیدن (Şîbanîden): له‌رزاندن - ب سه‌ردابرن، خاپاندن، فیل لی کرن - سه‌رگه‌ردان کرن ژ به‌ر ئه‌فینی - تیکه‌له‌کرن - هه‌قیر کرن.
- شیبیدن (Şîbîden): بنیره: (شیبانیدن).
- شیپور (Şêy-Şeypûr): زرنا.
- شید (Şîd): رۆناهی - نویره، گۆزی - هه‌تاف.
- شیدا (Şeyda): شه‌یدا.
- شیز (Şîzer): ئیکه ژ ئاقین خودی.
- شیر (Şîr): شیر (گیانه‌وه‌ره‌که کو ب سولتانی دارستانی هاتیه نیاسین - حه‌نه‌فی (حنه‌فی یا ئاقی) - شیر (خواره‌مه‌نی یا کو ژ مه‌مکین ده‌یکێ - یان گوهانی پ ماکی لجه‌م گیانه‌وه‌را - دزیت هه‌ر ژ رۆژا ئیکێ یا ژ دایکبوونی - یان زانی لجه‌م گیانه‌وه‌را ... هه‌روه‌سا بو (شیری توز) یان (شیری پاستوریزه‌کری) ژ ی هه‌ر ده‌یتته گۆتن.
- شیرازه (Şîrazê): قه‌یتانا ره‌نگین کو به‌ری په‌رتوک به‌یتته به‌رگ کرن ل سه‌رو بنین که‌عبی په‌رتوکی دادن ژ بو جوانی بی.
- شیرجه (Şîrcê): غارا چارگاڤ وه‌کی شیر - سه‌ره‌رکی خوه ئیخستنه ئاق ئاقی (نکسه).
- شیردوش (Şîrdûş): بیتری (نه‌ۆل جه‌ین کو چیتا و په‌زی لی بخودان دکهن، زه‌لام ب قی کاری رادبن) - زه‌رکا شیر (نه‌ۆل جه‌ین کو چیتا و په‌زی لی بخودان دکهن، ئامانین

ته حلی بی). شیرینی (Şîrînî): شیریناهی. شیشک (Şîşek): نامیره کی موزیکی یه (ربا چوار ژه هه) - بهرخی نیر کو شهش هه یقی یان ئیک سالی بیت. شیشه (Şîşele): شهله لی، که سی کو دهست و پین وی سست و بی هیز بن. شیشم (Şîşum): بنیره: (شیشک). شیشه (Şîşê): شیشه. شیفتن (Şîften): عاشق بوون - سه رگهردان بوون د رتیا نه قینی دا. شیلان (Şîlan): سوفا خوارنی - ناقی داره کی یه. شيله (Şîle): شیشک (ئه و جهین کو ئاڤا بارانی ریکا خوه لی قه کهت). شیوا (Şîva): رهوان (بو ئاخفتنی). شین (Şîven): گری و زیمار. شیره (Şîvê): ری و رتیا - یاسا - بنواش - داب و نه ریت. شیویدن (Şîvîden): تیکه لکر - له رزین. شیهه (Şîhê): دهنگی شهینا هه سپی.	گه لهک مه زن کو گه له نین چهند لیترینه بکار دینن) - ئالاقی کو ژنکین زهستانی (هه ر ژ ده می بچویک بوونی تا چلکین وی تمام دبن) شیر ی پی ژ مه مکین خوه دکیشنه دهر (ههروه سا ل وان جهین کو پوه ز و چیل لی دهینه بخودانکر، ئالاقه کی تابیه تی دهینه بکاربرن کو ب کاری دوهتنا شیری ژ گوهانین گیانه وه رین شیردهه رادییت). شیرزج (Şîrzec): شیر شه قهره قینکی، شیر (چه کچه کیله) ئ. شیرلان (Şîrlan): جهی کو گه لهک شیر لی هه بن. شیروانی (Şîrvanî): خه لکی شیروان - سه ربانین کو ژ داری یان توتیای بهینه چیکرن. شیروش (Şîrves): وه کی شیرا - دلیر، میر، نه ترس. شیره (Şîrê): ئاڤا فیقی کو هاتبیه که لاندن تا کو تیر دبیت. شیرین (Şîrîn): هه ر تشتی ژ شیر بیت - هه ر تشتی وه کی شیر ی یان ب تاما شیر ی - شیرین (بهروفاژی
---	---

ص

ص (Sad): ئەف تیپە د زمانی

فارسی دا نینه و ئەو پەیقین کو

ئەف تیپە د ناڤ دا بن، پەیقین

عەرەبی نه، یان ژێ پەیقین

لێکدای یان دارشتی نه ژ هەردو

زمانین فارسی و عەرەبی. ل

هەندەک جەها ئەف تیپە ل شوینا

تیپا (س) هاتیە بکاربن، وهکی:

پەیقە (سد) کول شوینا پەیقە

(صد: هژمار سەد) دەیتە

نقیسین. هەرچەوا بت بلیتکرنای

تیپێ د زمانی فارسی دا مینا

بلیتکرنای تیپا (س) ئی یه.

صابون پز (Sabûn pez): سابوین

چیکەر.

صاحب خانه (Sahêb xanê):

خودانی خانی، خودانی مالی -

میپشاندار.

صاحب خرد (Sahêb xêred):

ژیر، عاقل.

صاحب درد (Sahêb derd):

نەخوێش، نەساخ - بەلادیتی،

مصیبت دیتی.

صاحب دل (Sahêb dêl): دلیر،

نەترس - خودیناس - دل نازک، ب

رەحم، کەسێ کو ڤیان و میهرەبانی

لدهف هەبت.

صاحب دیوان (Sahêb dîvan):

چاقدیری خەزینە و داراییا

دەولەتی. لسه‌رده‌مین کەفن

(صاحب دیوان)ی کاره‌کی گ‌رنگ

بوو کو به‌رامبەر وه‌زاره‌تا دارایی یا

نەۆ بوو - هۆزانانی کو خودان

دیوانا هۆزانا بت.

صاحب سخن (Sahêb suxen):

ئاخفتنکەر.

صاحب کلاه (Sahêb kulah):

کولاقدار، تانجدار، شاه.

صاحب مرده (Sahêb murdê):	تشته کئی دی.
خودان مری، ئەو تشتی کو خودانی وی مریت (ئەف پەیفای لیکدای وەک ئاخفتن لدهمی تۆره بوونی دهیتە گۆتن ئەو ژێ ئەو دەمه کو مروژ نفیرینی ل گیانه وەرەکی دکەت).	صافی دل (Safi dêl): دلپاک، دلسافی، دلی بی کەرب و کین.
صاحبی (Sahêbî): جوړه کئی تربی سۆر و تلی گرە - جوړه کئی جلکی ئارموبشیی گەخ گەخه.	صافی شدن (Safi şuden): پاک و پاقر بوون، بی غش بوون.
صادر شدن (Sadêr şuden): دەرکەفتن، دەرچوون.	صباوت (Sebavet): زارۆکینی، بچویکا تی.
صادقانه (Sadêqanê): ب راستی و دروستی - ب برایینی.	صبحانه (Subhanê): تیشیت، خوارنا دانئ سپیدی.
صاع ستان (Sa'i sêtan): ههژار و دهستکورتی کول عەرەفاتین عەیدئ، فتر و سەدەقا بوّ خوێ ژ خەلکی وەرگرت.	صبح خوان (Subhxiyan): تەیری کو لدهمی سپیدی ئاوازا بخوینت، بلبل.
صاع سر (Sa'ê ser): فتریان سەدەقا سەری مروژی کول روژتین عەرەفاتین عەیدا رەمەزانی ددن.	صبح خیز (Subhxiîz): کەسی کو سپیدەهیا زوی ژ خەو رادبت.
صاعقه آسا (Sa'êqê asa): وەکی برویسی.	صبحدم (Subhxdem): بەری سپیدی، دەمی سپیدی.
صاف کردن (Safkerden): حولیکرنا قورمچک و کوریشکین پەرۆکی یان ترومبیلێ یان هەر	صبح سعادت (Subhê se'adet): دەستپیکا خوێشەختیی.
	صحرائشین (Sehranêşîn): کۆچەر، کەسین کو بوّ خوێ ل بیابانی کوینا فەدەدن و تیڤه دژین.
	صحنه ساز (Sehnê saz): کەسی کو دەپی شانۆی ئاماده دکت بوّ پیشکیشکرنا شانۆی.
	صد (Sed): هژمار سەد (۱۰۰).

صفرکردن (Sefrakerden): درک‌هیه ژ تورپه‌بونئ.	صدبرگ (Sedberg): گولا کو پریه‌لگ بت.
صف کشیدن (Sef kêşîden): ب ریز راوه‌ستان، سرا گرتن.	صدرنشین (Sedrnêşîn): که‌سئ کو لسه‌رئ کۆچکئ یان جقاتئ دروینت .
صلاح اندیش (Selah endîş): خی‌رخواز، که‌سئ کو هزئ د باشیئ دا بکه‌ت.	صرصرتک (Sersertek): مرؤف یان گیانه‌وه‌رئ کو توند بچت یان توند ببه‌زت.
صلاحیت دار (Selahiyetdar): خودان سه‌لا‌حیات، که‌سئ کو ماف هه‌بت ب ئە‌نجام‌دانا هنده‌ک کاران رابیت - که‌سئ کو لایق و هیژای ئه‌نجام‌دانا کاره‌کی یان بجی ئینانا فه‌رمانه‌کی بت.	صرعدار (Ser'dar): که‌سئ کو ته‌ب یان ئە‌له‌مک لی بت (ئه‌و ئیشا کو ئه‌م دبیزئینی سه‌روبنیت هه‌یقئ). صرع زده (Ser'zedê): ته‌بگرتی. صفاکردن (Sefakerden): ناشتی کرن، سولح کرن، پیکهاتن - که‌یف و شادی کرن.
صلبیه (Sulbiye): سپیلکا چاخی. صلح جو (Sulhcû): ناشتی‌خواز، که‌سئ کو پیکۆلئ بکه‌ت ل شوینا دلمانئ ناشتیئ بینته‌گۆرئ.	صفاهان (Sêfahan): باژیری ئه‌سفهان - ناغئ ئیک ژ ئاوازین موزیکا ئیرانی یه.
صلح کردن (Sulhkerden): ناشتی کرن، سولح کرن، پیکهاتن.	صفدر (Sefder): که‌سئ کو ریزین دوژمنی د به‌رۆکئین شه‌ری دا تیک بده‌ت، دلیر، شه‌رکه‌ر.
صلح گونه (Sulh gunê): ناشتیا وه‌ختی کو ژ به‌ر هنده‌ک به‌رژه‌وه‌ندیین تایبه‌ت ده‌یته به‌ستن.	صفرابر (Sefrabur): هه‌ر تشتی کو ئیشا زه‌رکئ کیم بکه‌ت. صفرازده (Sefrazedê): زه‌رکگرتی، ئە‌و که‌سئ کو ئیشا زه‌رک هاتبتی.
صلیب سرخ (Selîbê surx): ده‌زگه‌هی خاچا سو‌ر یا نیث	

دهوله تی.

صلیب شکسته (Selîbê**şêkestê):** هیمایی خاچا

شکستهستی یه کو هیمایی فهرمی یی

حوکمه تا نازی یا ئەلمانی بوو و

لسه رده مین گه له ک که قنتر ئەف

هیمایه، هیمایی ئارییان بوو و ل

(تخت جمشید - ل ئیرانی) ئەف

هیمایه هاتییه نه خش کرن.

صیمانه (Semîmanê): ب

هه قالینی - ب دلپاکی.

صوف پوش (Sof pûş): کهسی کو

جلکین سو فی دکه ته بهر خوه.

صیدگر (Seydger): نیچیرقان.**صیغهر (Sîxêro):** ژنا کو ب

رهنگی مه هرکنا وهختی (زواج

متعه) شوی ب زهلامان بکهت.

صیفی کار (Seyfî kar): فیتی و

زه رزه واتین کول وهرزی هاشینی

دهینه چاندن، وهکی: (ههمی

رهنگین کهسکاتییا، زه بهش،

گوندور، خیار و.....هتد).

ض

ض (Zad): ئەف تىپە د زمانى

فارسی دا نینه و ئەو پەيشین کو
ئەف تىپە د ناف دا بکار هاتبت،
پەيشین عەرەبى نە. ئەفە و چەند
پەيشە کین لیکدای یان دارشتی ژ
دو پەيشین عەرەبى یان ژ پەيشە کا
عەرەبى و پەيشە کا فارسی و یانژی
ژ پەيشە کا عەرەبى و پاشگرە کى
فارسی و..... هتد، د زمانى فارسی
دا بکار هاتینه کو هندهک ژ وان
هەر چو جارا د زمانى عەرەبى
بخوێه دا دیار نەبووینە. بلیشکرنا
قئى تىپى د زمانى فارسی دا هەر
وێکى تىپا (ز)ە.

ضایع شدن (Zayê'i şuden):

پوچ بوون، زەعی بوون – بەرزە
بوون، هندا بوون.

ضبط صوت (Zebtê sowt):

دەنگەر، مسەجل.

ضرابخانه (Zerrabxane): جەڤى

کو پارە لى دهیته چیکرن.

ضرب (Zerb): لیکدان (ئیک ژ هەر

چوار کربارین سەرەکی یین
بیرکاری یه و ب قى هیمای (×)
هاتیه دەستنیشانکرن) –
تبلک (ئالاقە کى موزیکى یه) –
جۆر و رەنگ ژ هەر تشە کى –
زەلامى بیرتیژ و د هەمان دەم دا
چست و چەلەنگ.

ضرب خوردن (Zerb xurden):

درب دیتن، درب خوارن، درب
قئیکەفتن.

ضرب خورده (Zerb xurdê): درب

دیتى، درب خوارى، درب
قئیکەفتى.

ضرب دیدن (Zerb dîden):

بنیپه: (ضرب خوردن).

ضرب گرفتن (Zerb gêrêften):

تبلک لیدان، تبلک قوتان.

ضرر زدن (Zerer zeden): زیان

گه هاندن.	جاران دژوار بیت و خودانی خوه
ضعیف دل (Ze'îf dêl): ترسنوک، کولافه.	بیخیت - ب ستویی خوه‌غه‌گرتن، که‌فیل بوون، ده‌مان.
ضعیف چزان (Ze'îf çêzan): ئه‌و که‌سی کوه‌ژار و بنده‌ستان بئیشینت.	ضیافت (Ziyafet): می‌ه‌شان بوون، می‌ه‌شانی، می‌ه‌شان‌داری.
ضاللت (Zelalet): سه‌ررید‌اچۆن، ری به‌رزه‌کرن، لادان ژ راسته‌ری.	ضیاگستر (Ziyaguster): رو‌ناهی ده‌ه، تشتی کو رو‌ناهیی بده‌ته تشته‌کی یان جهه‌کی.
ضلت (Zellet): حه‌یی‌یرین، سه‌رسوورمان - سه‌رگه‌ردانی.	ضیق‌ت (Zî- Zeyqet): ده‌ست‌کورتی، هه‌ژاری، ده‌ست ته‌نگی، موحتاجی، بی حالی.
ضمانت (Zemanet): گرفتار بوون ب ئیشه‌کا هه‌روه‌ر کو هنده‌ک	

ط (Ta): ئەف تىپە د زمانى فارسی

دا نینه و ئەو پەيڤىن كو ئەف تىپە
د ناڤ دا بت، پەيڤىن عەرەبى نە،
يان ژى پەيڤىن لىكدای يان
دارشتى نە ژ هەردو زمانىن
عەرەبى و فارسی. ل هەندەك جەها
ئەف تىپە ل شوبنا تىپا (ت)
هاتىە بكارىرن. و بلىڤكرنا ڤى
تىپى د زمانى فارسی دا هەر مينا
تىپا (ت)ە.

طارم (Tarem): خىڤە تا مەزن -

گونبەد - خانىي كوژ دارى هاتبە
چىكرن - محەجەلى كوژ ئاسنى
يان دارى هاتبە چىكرن -
چارچووشى كو بو كەپرا ميوئ
دهيتە چىكرن.

طارم اخضر (Taremê exzer):

دركەيه ژ ئەسمانى. هەروەسا
طارم اطلس، طارم فيروزە و

طارم نىلگون) بو ڤى مەبەستى
لكارن.

طارمى (Taremî): محەجەلى كوژ

ئاسنى يان دارى هاتبە چىكرن -
خەلكى دهڤەرا «طارم» كو گونڤەكە
دكەڤتە ناڤبەرا قەزوين و زەنجان
دا، و بو ڤى مەبەستى ئەف پەيڤە
(Tarumî) ژى دهيتە بلىڤكرن.

طاس (Tas): ترارك - سەرى بى

موى، ئەسلەع، شامى - زار(د)
ياريا تاولى دا دهيتە بكارىنان).

طاعت پيشە (Ta'et pîşê): كەس

كو كارى خوە بكەتە تاەت و
عيبادەت.

طاعت ور (Ta'et ver): بنپەر:

(طاعت پيشە).

طاق (Taq): بانى چەمياى، بانى

كشانى - تاك، تەك،
كت(بەرامبەرى جۆت) - ئىكانە،

ب تنی، بی هفتا.	داره کی یه.
طاق ابرو (Taqê ebrû): کثانا	طبل زن (Tebilzen): داهۆلقوت.
برهی.	طبلک (Teblek): داهۆلا بچویک.
طاقباز (Taqbaz): لسه ر پشتی	طراز (Teraz): فه رمانه ژ ژیده ری
رازای یان نفستی.	(طرازیدن): ئانکو: بخه ملینه -
طاقچه (Taqçê): کورترکریا په یفا	جوان بکه - ریک بیخه، ته رتیف
(طاق) - تاقشک.	بکه.
طاقدیس (Taqdîs): وه کی تاقی -	طرازنده (Terazendê): خه ملینه ر،
ناقئ ته ختی خسرو په رویزی یه کو	که سی کو ب کاری خه ملاندنی
ئیک ژ تشتین سه یرین لسه ر	رادیت - ریکخه ر (ریک و
ده می خسرو په رویزی دهاته	پیچکه ر).
هژمارتن - ناقئ ئیک ژ هه ر سیه	طرازیدن (Terazîden): خه ملاندن،
ئاوازین باربه دی یه.	ریکخستن، ته رتیف کرن و جوان
طالبی (Talêbî): جوړه کی گوندوری	کرن.
یه (هه مان گوندورین دیمین گه خ	طرازیده (Terazîdê): خه ملاندی -
گه خ و گرنبزی نه).	ریکخستی.
طاووس پیکر (Tavus pêyker):	طرب آباد (Tereb abad): جهی
به ژن جوان و رهنگاورهنگ وه کی	که یف خوه شی.
تاووسی.	طربناک (Terebnak): خوه شحال،
طاووس فش (Tavus feş): وه کی	که یفخوه ش.
تاووسی.	طرخان (Te-Turxan): سه رۆک،
طاووسی (Tavusî): هه ر تشته ک	سه روه ر.
کویی تاووسی یان وه کی تاووسی	طرف (Terf): چاښ، کوژی چاقی،
بت - رهنگی که سکی زیرین وه کی	ل تشته کی نی رین ب کوژی چاقی
که سکاکی یا په رین تاووسی -	- مفا، سوود، قازانج - دوماهیکی
ناقئ جلکه کی رهنگینه - ناقئ	یان کنار یان لیفا هه ر تشته کی،

وهکی: لیښا دههمه نې، لیښا

کولاشی، کناریت چیمه نزاری

و.....هتد - که مهربه ند،

قاییش (زپری یان زیشی).

طرفدار (Terefdar): لایه نگر.

طرفداری (Terefdarî): لایه نگرۍ.

طرفگاه (Terfgah): درک په ژ

دنیا یې، جیهان.

طرفگیر (Terefgîr): لایه نگر -

که سې کوخوه ژ خه لکی شه دهر

دکته، گوشه گیر، خه لوه نشین.

طريد (Terîd): ژ بلی نانکوبیتن خوه

بیټن عه ره بی (دویر ئیڅستی -

فیراری - ئه و که سې کو لدویش یې

دی را بیته سهر دونیا یې - روژا

دریژ)، د زمانې فارسی دا

نانکوبیتن: (هیڅرش برن یان

یاربکر د مهیدانې دا - گهف،

ناخفتنا کو ترس و هه بیه تی بیخته

دلې یې بهرام بهر و بیته سه به بی

هندی کوژ نک برهقت.) ددت.

طرز (Tezer): بنیاتی قی پهیڅی

همان په یښا (تزر) یا فارسی یه

کو واتیایا خانی یان قه سرا

زقستانی ددت.

طشت بلند (Teštê bulend):

درک په ژ ئه سماني.

طفيل (Tufeyl): ناڅی زه لامه کی یه

ژ (بنی امیه) کو بی ی هاتبا

داخوازکرن دا خوه ل خه لکی که ته

میښهان، ههروه سا ئه ث که سه یې

ناقدار بوو ب (طفیل العرائس). د

فارسی ژی دا ئه ث په یښه هه ر بو

وی که سی دهیته گوتن کو بی ی

بهیته داخوازکرن ل خه لکی بیته

میښهان، ئه قجا چ ئه و بخوه ب

تنې بچت یان ژی دگـهـل

میښهانه کی داخوازکری بچت.

طلا (Têla-Tela): زپړ.

طلای سفید (Telayê sêfid):

پلاتین.

طلب (Teleb): فهرمانه ب

خواستنی (بخوازه) - ده می دگهل

هندهک په یښا دهیت، نانکوبا

داخوازکهر ددت، وهکی: (آزادی

طلب = نازادیخواز، صلح طلب =

ناشتیخواز).

طلبنده (Telebendê): داخوازکهر.

طلبیدن (Telebîden): خواستن.

طلبیده (Telebîdê): داخوازکری.

طناب (Tenab): وه ریس.

طناب باز (Tenab baz): که سې

کولسه‌ر وه‌ریسی ده‌یت و دچت و
هونه‌ری خوه ب فی ره‌نگی دیار
دکت.

طنبوری (Tenbûrî): ته‌مبویرژهن.

طنبی (Tenebî): ته‌لار، ژورا مه‌زن.

طنزکردن (Tenzkerden): ته‌عن

لیدن، ترانه‌کرن.

طنفسه (Tunfuse-Tenfese):

بنیاتنی فی په‌یچی هه‌مان په‌یقا

(تنبسه) یا فارسی یه و ئانکو:

رائیخ، هه‌ر تشتی کو به‌یتته

رائیخستن، وه‌کی: حیسیل،

به‌رک، مه‌حفویر و.....هتد.

طواف (Tevvaf): د فارسی دا بو

وی که‌سی ده‌یتته گۆتن یی کو

خواردده‌منی و فی‌قی دگهل خوه ل

کۆلان و بازاری بگی‌رینت ژ بو

فرۆتنی.

طوسی (Tûsî): هه‌ر تشتی کو یی

باژی‌ری (طوس) بت، کو باژی‌ره‌کی

که‌فتنی ئیرانی یه و دکه‌فته ده‌قهره

خوراسان و لده‌می هیرشین

مه‌غولیان و یران بوویه و مه‌زاری

فیرده‌وسی شاعری مه‌زنی

ئیرانی (خودانی شه‌هنامی) یی لقی

جهی - ره‌نگی خوه‌لیکی، فیلی

یانژی رساسی (ئانکو که‌سکی

دناث سپی قه‌دای) - جو‌ره‌کی

شالایه.

طوطی (Tûtî): تۆتی، به‌به‌غا.

طوطیک (Tûtîk): کورتکریا په‌یقا

(طوطی): تۆتیک، تۆتی یا

بچویک، به‌به‌غایا بچویک.

طوطی وار (Tûtîvar): وه‌کی

تۆتیکا، ب ره‌نگی تۆتیکا.

طولانی (Tûlanî): درێژ، ب

قه‌کیش.

طول دادن (Tûl دادن): قه‌هیلان،

ته‌خیر د کاره‌کی دا کرن.

طیاف (Tiyaf): ره‌شاتی و تاریاتی

شه‌فی - د زمانی فارسی دا واتایا

«کابویس» ژی ددت.

طیره (Tîre): د فارسی دا ئانکو:

په‌ریشانی، دلته‌نگی - په‌ریشان،

دلته‌نگ - شه‌رمینی - شه‌رمین.

ظ (Za): ئەف تىپە د زمانى فارسی
دا نینه و هەر پەيشەکا ئەف تىپە د
ناف دا بکار هاتیت، ئەو پەيش یا
عەرەبى يە يان ژى پەيشەکا
لیکدای يان دارشتى يە ژ هەردو
زمانین عەرەبى و فارسی.
بلیثکرنای تىپى د زمانى
فارسی دا هەروەکی بلیثکرنای تىپا
(ز)ه.

ظاهرین (Zahêrbîn): کەسى کو
تشتى ب سەرڤەسەرڤە دبیت.
ظاهر ساز (Zahêrsaz): ئەو کەسى
کو رویى سەرڤەبى تشتى

بخەملینت و نیشا مروڤى بدهت ژ بو
بسهردابرن و خاپاندنا خەلکى.
ظل زمین (Zêllê zemîn): وەک
پەيش ئانکو: سیبەرا ئەردى، کو
دړکەيه ژ شهڤى.
ظلمانی (Zulmanî): زولومات،
تاریاتى.
ظلم پیشه (Zulm pîşê): زالم،
ستهکار، زۆردار.
ظلمتکده (Zulmetkedê): وەک
پەيش ئانکو: جهى تارى، و
دړکەيه ژ دنیایى.

ع

عادت دادن (Adet دادن):

فیرکرن، عهلماندن.

عادت کردن (Adet kerden):

فیربوون، عهلمتن.

عادت گرفتن (Adet gêrêften):

بنیږه: (عادت کردن).

عادلانه (Adêlanê): دادگهرانه، ب

عهدالته - وهکی عادلا، وهکی

دادگهرا.

عاذر (Azer): ناڅی زهلامهکی یه کو

دبیژن بی ئیمان مربوو و عیسا

پیغه مبهری نهو پشته چل روژا

ساخ کرهڅه و پشته ساخ بووی

ئیمان ئینا.

عارفانه (Arêfanê): وهکی عارفا،

وهکی خودیتناسا.

عاریت سرا (Arîyet sera):

درکه به ژ دنیا یا کو هدر دویمایهیکا

وی پوچپوونه.

ع (Eyn): نهو تیپه د زمانی

فارسی دا نینه و نهو په یقین کو

نهو تیپه د ناو دا بن، یان

عهربیی نه یان ژی په یقین لیکدای

یان دارشتینه ژ عهربیی و فارسی.

عابدانه (Abêdanê): وهکی عابدا.

عابد فریب (Abêdferîb): نهو

تشت یان نهو کهسی کو

خودتپه رییسی بخاپینت و ژ

عیباده تی خودی دویر بیخت.

عاجز آمدن (Acêz ameden): بی

هیژ بوون، وهستیان.

عاجزانه (Acêzanê): ب بی

هیژی، ب سستی.

عاجز ماندن (Acêz manden):

بنیږه: (عاجز آمدن).

عاجز نواز (Acêz nevaz): نهو

کهسی کو هاریکار یا بی هیژ و

وهستیایا بکهت.

- عاشقانه (Aşêqanê): وهكى
عاشقا، عاشقانه.
- عاشق باره (Aşêqbarê): عاشق
پهريس، كهسێ كو حهژ عاشقا
بكهت.
- عاشق پيشه (Aşêqpîşê): كهسێ
كو كاري وي عهشق و ئهفين بت.
- عاقبت انديش (Aqêbet endîş):
دویرين (كهسێ دویرين).
- عالم آرا (Alem ara): يي كو
جيهاني بخه ملينت.
- عالم آشوب (Alem aşûb): ئهوي
يان ئهوا كو جيهانيان ب جوانيا
خوه بسهردا بيهت.
- عالم افروز (Alem efrûz):
روهنگهري جيهاني.
- عالميان (Alemîyan): كوما
جيهانيا، ههمي كهسێن كو د
جيهاني دا دژين.
- عالي آوازه (Alî avazê):
خوهشخوان، دهنك خوهش -
ناقدار، ب ناف و دهنك.
- عاليجاه (Alîcah): پايه بهرز.
- عالي گهر (Alî guher): پاك نهژاد.
- عاميان (Amîyan): د زماني
فارسي دا ئانكو: ههمي خهلك -
- خهلكين نهزان.
- عاميانه (Amîyanê): وهكي ههميا
و وهكي خهلكي نهخوندهفا -
ئاخفتنا كۆلاني.
- عبادتخانه (Êbadetxanê):
پهرسگهه.
- عبادتكار (Êbadetkar): كهسێ كو
كاري وي عيبادهت و پهراستن بت.
- عبادتگاه (Êbadetgah):
پهرسگهه.
- عبادت نما (Êbadet nema): ئهو
كهسێ كول پيش چاڤين خهلكي
عيبادهتي بكت و ههردهم بناڤ
چاڤين خهلكي شه بت كوئز
عيبادهتي دكم.
- عباسي (Ebbasî): پارێ سهردهمي
شاه عهبياسي مهزن بوو كو ههر
پينجي (عباسي) بهرامبهري ئيك
(تومان) ي بوون. و لسهردهمي
قهجه را چار (شاهي) يان ژي
دوسه د (دينار) بهرامبهري
(عباسي) يهكي و پينج (عباسي)
بهرامبهري (قران) هكي بوون.
- عجولانه (Ecûlanê): بلهز و بهز.
- عدالت پيشه (Edaletpîşê):
دادگهر، دادقان - عادل.

عزاء (Eza'): د زمانی فارسی دا ټانکو: تازی، شینی - مسیبه.	عدالتخانه (Edaletxanê): دادگه، دادمال، دادسره.
عزاخانه (Ezaxanê): مال یان جهی کو تازی لی هاتېته دانان.	عدالت گستر (Edaletguster): دادگه، دادقان - عادل.
عزب خانه (Ezebxanê): مالا کو چهند زهلامین زگورد تیدا بن.	عذر آوردن (Uzr averden): هیجهت گرتن، مهانه ئینان - داخوازا لیبورینی کرن.
عزلت (Uzlet): خوه ژ خه لکی قه ده رکن، خه لوه تنشینی.	عذر خواستن (Uzr xwasten): داخوازا لیبورینی کرن.
عزوبت (Uzûbet): زگورد بوون، تنی بوون، زهلامی بی ژن یان ژنا بی میتر.	عربانه (Erebane): عه ره به، عه ره بانه.
عسلی (Eselî): هر تشتی وه کی هنگشینی چ ب رهنگی خوه بت یان ب تاما خوه - په روکی زه کو جوهیا لسه ملین خوه دادنان ژ بوی کو ژ موسلمانا جیاواز بین - طه بله (میژکین بچویکین کو لهر سینگن قه نه پا دادن).	عربده جو (Erbedêcû): شه رخواز - فتنه چی.
عشاق (Uşşaq): کوما ئه قیندارا - ناقی ئیک ژ هر دوازه مه قامین موزیکا ئیرانی یه.	عرقچین (Ereqçîn): کولاشی کو دین دهر سوکی یان شاشکی قه دکهنه سهری خوه.
عشق آفرین (Êşq aferîn): هر تشت یان که سی کو ب جوانیا خوه ئه قینن بیخته دل خه لک.	عرق خور (Ereqxor): مهی قه خور.
عشقباز (Êşqbaz): ئه قیندار، که سی کو کار وی ئه قینداری بت.	عرق سوز (Ereqsûz): زریانا له شی ژ بهر زیده خوه دانن.
	عرویت (Urûbîyet): ب زمانی عه ره بی ئاخفتن.
	عروسک (Erûsek): مه نجه نیک - کورتکریا په یقا (عروس) ټانکو بویکا بچویک - بوبکیت لاستیکی کو وه پی یاریک بژ بچویکا دهینه چی کرن.

- عصرانه (Esranê): خوارنا دانئ
ئیقاری.
- عطرآگین (Etragîn): پر گولاف،
دناف گولافی قه‌دای، بیهنخو‌ه‌ش.
- عطر آمیز (Etramîz): ب گولاف -
بیهنخو‌ه‌ش.
- عطسه (Etsê): بیهنشک.
- عطسه صبح (Etsêyê subh):
درکه‌یه ژ دیاربوون یان دهرکه‌فتنا
سپیدئ.
- عطوفت (Utûfet): خو‌ه‌شتقیاتی،
خوشه‌ویستی - میهره‌بانی.
- عقب افتاده (Eqeb uftadê):
پاشقه‌مای، پاشکه‌فتی.
- عقب مانده (Eqeb mandê):
پاشقه‌مای، پاشکه‌فتی - نه‌هاتی،
بچو‌یکئ کو نه‌ی ساخلم بت و ژ
لایئ له‌شی و عه‌قلی قه‌ پاشقه
ماب‌ت.
- عقب نشینی (Eqeb nêşînî):
پاشه‌ک‌شه‌کرن، خو‌ه‌ پاشقه
کیشان (زاراوئ له‌شکه‌ری یه).
- عقد‌ه‌گشا (Uqdêguşa): که‌سئ کو
گریه‌کئ قه‌دکت یان ئاریشه‌کئ
چاره‌دکت.
- عقربک (Eqrebek): دو‌پیشک -
- برین یان وه‌رمتنا کو لسه‌رئ تبلا دیار
دبت و زیده ب ئیشه - کولبوون و
ئه‌دافگرتنا بن نینوکئ کو دبت‌ه
ئه‌گه‌رئ هافیتنا نینوکئ - میلئ
ده‌مژمیرئ.
- عقربه (Eqrebe-ê): میلئ
ده‌مژمیرئ.
- عکاس (Ekkas): وینه‌گر (مصور).
- عکاسی (Ekkasî): وینه‌گری.
- عکس (Eks): قولپاندن، فاژیکرن -
وینه (وینئ کو ب کامیرا
فوتوگرافی هاتبته گرتن).
- عکس برداری (Eksberdarî):
وینه‌گری.
- علالا (Elala): دهنگ و دۆر، هوسه
و قه‌ره‌بالغ. هه‌روه‌سا (عللا و
علالوش) ژئ لکارن.
- علامت (Elamet): نیشان، هیما -
ئالا، عه‌له‌م.
- علامت گذاری (Elametguzarî):
هیمادانان لبه‌ر لیقین جادا یان
لسه‌ر سنوران.
- علف‌خوار (Elefxar): هه‌ر
گیانه‌وه‌رئ کو خوارنا وی گیا بت.
- علک خاییدن (Êlk xayîden):
علک جویتن - درکه‌یه ژ ئاخفتنین

عنتر (Enter): که رموز - د فارسی	بیټهوه کرن.
دا ناڅی جوړه کت میوینکایه.	علمدار (Elemdar): ټلاهه لگر.
ههروه سا (انتر) ژی لکاره.	علم شدن (Elem şuden): ناقدار
عوارض (Evarêz): د زمانې فارسی	بوون، ب ناڅ و دهنگ که تن.
دا ټانکو باج و خه راجا کو زیډه تر ژ	علن (Elen): ټاشکرا.
وی ټاستی هاتیه ده ستنیشان کرن ژ	عمارت (Êmaret): ټاکرن -
خه لکی بهیته وه رگرتن.	ټافه دانی - خانی و ټافاهیښ بلند.
عور (Ûr): د زمانې فارسی دا	عمده (Umde-ê): پالگه ه، هر
ټانکو؛ رویس، تازی.	تشتی کو مروڅ پالا خوه بده تی -
عوعو (Û Û): دهنگی ره وینا سه ی.	د زمانې فارسی دا ټانکو (ب کوم
عیالدار (Êyaldar): زه لامی ب ژن	و زیډه) ژی ددت، وه کی: (عمده
و زاروک.	فروش: که سی کو متایه کی ب
عیالمند (Êyalmend): بنیره:	بهایی ب کوم بفروشت).
(عیالدار).	عم زاده (Emzadê): کوړم ام،
عیالوار (Êyalvar): که سی کو ژن	پسمام.
هه بیت و زاروک ژی گه لک هه بن.	عملگی (Emelêgî): کارگه ری،
عیب دار (Êyb dar): عیبه لو، ب	پاله تی.
عیب.	عمله (Emele): د زمانې فارسی دا
عیبناک (Êybnak): بنیره: (عیب	ټانکو؛ کارگر، پاله.
دار).	عنبرچه (Enberçê): قالکه ک بوو
عیدگاه (Êydgah): جهی جهژن لی	کوژ زیری یان گه وهه را دهاته
- روژا جهژنی - جهی کو نقیژا	چی کرن و عه نبر دکر نه تیډا و
جهژنی لی بهیته کرن.	ژنکا بستویی خوه هه دهلاویستن.
عینک (Ê-Eyneke): بهرچا شک.	ههروه سا په یفا (عنبرینه) ژی
	لکاره.

غ(Xeyn): تیپا بیست و دووی یه ژ

ټولفابیتیا زمانې فارسی. ټه ټیپه
د هردو زمانین عهره بی و فارسی
دا هه یه و د زمانې فارسی دا
هندهک جارا دبیته (گ)، وهکی
(آغوش = آگوش: همبیز، یان؛
زغال = زگال: رهژی و.....هتد).
ژ بهر نه بوونا تیپه کا تاییه ت د
رینقیسا لاتینی دا کو دهنگی (غ)
بده ت، ژ نه چاری من (X)
بکاریینایه.. هه رچه نده د زمانې
فارسی دا بلیثکونا وی تیپې مینا
بلیثکونا هه مان تیپې یه د زمانې
عهره بی دا.

غارج(Xarêc- Xarec): مهی،

مهیا کو سپیده هی یا ټه دخون.

غارغار(Xarxar): دهنگی قری،

دهنگی قه لی.

غاروغور(Xaro xûr): دهنګ و

دور و قهره بالغ.

غاز(Xaz): قاز(فرنده که) - ل

سهرده میتن که ټن و هه تا ده ستپیکا
سهرده میت قاجاریا ناټی
بچوبکترین یانژی کیمترین پاره ی
بوو، کو ټیک «قران» دبوو بیست
«شاهی»، و ههر «شاهی» یهک
دبوو دو «پول» و ههر «پول» هک
دبوو دو «جندک» و ههر
«جندک» هک ژ نوی دبوو دو «غاز»
- پنیکی ت کو دبه نه جلکین
دریای.

غازه(Xaze): سؤراشا کو ژنک ل

روی خوه ددن.

غاش(Xaş): عاشق، ټه ټیندار - ب

سهرداچووی، خاپاندی، حیلہ لی

بووی - بی دهماغ، مهژی رهش،

ده به نگ.

غال(Xal): شکفت - هه ټشیی پهری

- ل چيای - کون يان هیلينا رویشی و
توبری و گیانه وهرین مینا وان.
غالوک (Xalûk): گلولکیت بهری
یان ته قنئ.
- غالییدن (Xalîden): گرپل بوون -
خوه قه لپ دان ژ کیتله که کی بو یا
دیتر - تی هوسین.
غامی (Xamî): لاواز، لاغهر، بی
هیز.
- غاو (Xav): بنیره: (غال).
غاوش (Xaveş- Xavuş): خیاری
کو بو توفی هاتبیته هه لگرتن.
غاوشنگ (Xavşeng): داره که کو
سیخه کا ئاسنی ب سهره کی وی
قه دکهن و کهر و چیل و گولا پی
دهاژون.
- غباز (Xebaz): داری کو شقان کهر
و چیل و گولا پی دهاژوت.
غت (Xut- Xet): نهزان، ده بهنگ،
هه بله - نه حمه ق.
- غتفر (Xutfer): بنیره: (غت).
غدغد (Xudxud): دهنگی قدقدا
مریشکی.
- غدنگ (Xedeng): بنیره: (غت).
که سی کو ب رویی خوه یان ب
بهژن و بالا خوه قه ئی کریت بت.
- غر (Xur): رطلویی، زهلامی کو
ئیشا «فتق» لی بت.
غره (Xer): ژنکا دههمهن پیس،
قه حبه - مروقی نیرامی.
غره (Xur): ناخفتنا د بن لیثاقنه ل
دهمی تورهبوونی.
غرایه (Xerabe): شیشه یان بطلی
مهزن و دهر تهنگ.
غراره (Xerare): غهرغهره ئاخی د
دهفی دا ب ئنیه تا پاقرکرنا دهفی
یان گه ورپی.
- غراش (Xeraş): که لداچووی،
سه لخی - تورپ و خه مگین بووی.
غراشیدن (Xeraşîden): سه لخن،
که لداچوون - تورپ بوون - خه مگین
بوون.
غریچه (Xerbeçê): خه بهر یان
جنیوه که کود کوردی دا دبیته
بهرامبه ر: کوپی قه حبی.
- غرت (Xurt): قورچ (قورچا ئاخی).
غرچه (Xerçe): نهزان، ده بهنگ،
هه بله - نه حمه ق - مروقی نیرامی.
غرده (Xerde): عه ره بانه، عه ره به.
غرزدن (Xurzeden): ناخفتنن د
بن لیثاقنه ل دهمی تورپ بوونی -
ب سهردابرن یان خاپاندنا ژنکی

دهرانین.	یان کچکئی ب ئیه تا هندئ کو
غرنده (Xerend): کچا کول شهقا	زه لام کارئ گوھنیلئی دگهل بکھت.
بویکانیئ دیار بییت کونه کچه.	غزرزن (Xerzen): ژنکا دههمهن
غرنگ (Xereng): بنییره: (غرن).	پیس، قهحبه - زهلامئ کوژنکا
غرنگیدن (Xerengîden): گرین،	وی قهحبه بت.
زیمارکرن.	غرس (Xers- Xeres): قههرین،
غرو (Xerv): لهقهن.	توره بوون.
غره (Xurre): دهنگین ب ترس،	غرش (Xurrêş): دهنگین ترسناک،
نرپینا گیانه وه رین درنده - دهنگی	وهکی دهنگی گیانه وه رین درنده،
عه ورا.	یان دهنگی عه ورا.
غریدن (Xurrîden): لی خوړین ب	غرشته (Xurrêşt): بنییره: (غرش).
دهنگی ترسناک - نرپین.	غرشمار (Xêrêşmar): قهرهچ،
غریو (Xerîv): بنییره: (غره).	هوستا.
غریویدن (Xerîvîden): بنییره:	غرغره (Xerxere): گه وری.
(غریدن).	غرغشه (Xerxeşe): قهرقه شه،
غزه (Xeze): بنی کوریا گیانه وه رین	شهردهش، جرہ، جدهل، گنگاشه،
ب کوری.	دان و ستاندن.
غزب (Xujb): تلپا تری.	غرم (Xurm): په زکوبئی.
غژک (Xejek- Xêjek): جوړه کی	غرمان (Xerman): توره، عیجز -
که مانچی یه.	خه مگین.
غژم (Xujm): تلپا تری - قههر،	غرمیدن (Xermîden): توره بوون،
غزه ب - هیرش.	عیجزبوون - خه بهرگوتن، جنیودان.
غژیدن (Xejiîden): خوشکین، ل	غرن (Xeren): دهنگی گری و
سه ر زکی بریقه چوون.	زیماری.
غشاک (Xeşak): بیهنا پیس،	غرنبیدن (Xurunbîden): قیری
بیهنا گهنی، بیهنا پیسا کوژ	قه دان - دهنگی بۆل بۆلی ژ خوه

غلچە (Xelçe): گوندی، مرقۇقئ	دهقى دهيت.
گوندى.	غشغرخ (Xêşxêrêx): ههوار و
غلغل (Xulxul): دهنك و دور،	قيرى - جره و جهدهل.
قيرقيرزا فرندا - دهنكى كه لينا	غفج (Xefc- Xufc): ههود، چال،
ئاقى يان ههه تشتهكى وهكى وئ -	ههه تشتنى كو ئاف تيدا خرقة بيت
بلقبلىق (دهنگى كوژ ئاقى دهيت	- سندانى ئاسنگه را.
دهمى ژ گوزكى قاله دكه ن).	غك (Xek- Xuk): قوت، كورتك
غلغللك (Xulxulek): گوزكى	- قهله و - كهسى كورتك و قهله و
بچويك كولويليا وى زراف و	و بهژن و بال كريت.
درير بت.	غلبكن (Xelbeken): دهروكى
غلغللك (Xêlxêlek): گليرانك.	كونكونيشك.
غلغونه (Xulxunê): سورقا كو	غلپ (Xulup): قورچ (قورچه كا
ژنك ل رويى خوه ددهن.	ئاقى).
غلغج (Xelfec): زركيىتك،	غلت (Xelt): خوه قهلهپ دان ژ
ستينك، ميتشا هنگشيني.	كيله كهكى بو يا ديتى.
غللك (Xullek): قاسا بچويك بو	غلت (Xêllet): ستويراتى.
پارا.	غلتاندن (Xeltanden): گريل
غلندوش (Xelendûş): قليقدانك.	كرن، قهلهپ دان سهه كيلهكى.
غلينز (Xe-Xêlîz): گلير، ئاقا	غلتبان (Xeltban): باگوردان -
دهقى.	زهلامى بن غيرهت كو بندهستى ژنا
غلينزند (Xelîzbend): بهرگليزكى	خوه بت.
بچويكا.	غلتك (Xeltek): باگوردان.
غنبه (Xunbe): لى خورين، لى	غلتيدين (Xeltîden): گريل بوون.
حهيتاندن ژ قههر قه.	غلج (Xelc): گرئ، گرئ
غنپز (Xunpuz): ئاخفتنين	حشك (گرييا ئاسى كو ب ساناهى
بيتهوده.	نهقه بيت).

- غنج (Xenc): جهال - سؤراف -
 تیشکیت پیشکا کو هیشتا وهکی
 کرمکانه - ئاتافه کی سیف و
 باجانسورک و په مبی یه.
 غنج (Xunc): غونچه، بشکوژ.
 غنچار (Xencar): سؤراف.
 غنجال (Xencal): فیتیجی کال و
 نه گه هشتی کو هیشتا تام ترش
 بیت.
 غنجر (Xencer): سؤراف.
 غنجموش (Xencmûş): بهق.
 غنچه (Xunçe): غونچه، بشکوژ،
 گولا کو هیشتا باش نهفه بووی.
 غنچه پیشانی (Xunçe pîşanî):
 درکه یه ژ مروقی ئه نی گری و بره
 تیکچوی.
 غنچه خسب (Xunçe xesb): که سی
 کول ده می نفستنی خوه بکه ته
 تیکرا ژ بهر سړی و نه بوونا نثینکا.
 غنچه دل (Xunçe dêl): دلته نگ،
 پهریشان، مه لویل.
 غنچه دهان (Xunçe dehan):
 درکه یه ژ دل بهرا جوان کو دهقی وی
 مینا بشکوژین گولا بت.
 غنچه کبک دری (Xunçeyê)
 (kebk derî): ناخی ئاوازه کی یه
 ژ سیه ئاوازین باریه دی.
 غندرود (Xundrûd): زړنا، بوق.
 غنده (Xunde): ته فنیپرک،
 داپیرو شک - گلولک، بوقی
 ئانکوبی پهیچین (باغنده، باغند،
 پاغنده، پاغند، غندش، کندش،
 پنچک، بندک، بندش و بنجش)
 ژمی لکارن.
 غنو (Xunû): نفستی، د خه و
 (بهروفاژی هشیاری).
 غنودن (Xunûden): د خه وچوون،
 نفستن.
 غنوند (Xunvend): په میان، سوز -
 مهرج (شرط).
 غنویدن (Xunevîden): بنیپه:
 (غنودن).
 غنینه (Xenîne): شان (شانا
 زرکیتکی یان میشا هنگقینی).
 غو (Xev): قیژی، قیپری، فریاد،
 دهنگ یان ئاوازین بلند.
 غورباغه (Xurbaxê): بهق.
 غورمگس (Xurmeges): میشا
 که سک.
 غوره (Xure-ê): تربی بیسیره،
 تربی نه گه هشتی.
 غوری (Xurî): قوریک، چاپه ز.

- غوز (Xûz): قلۆز، قۆز (پشت قلوز، پشت قۆز).
- غوزک (Xûzek): گوزه کا پتی.
- غوزه (Xûze): په مبیی کو هیتستا ژ ناڅ قه لپیشکی نه ئینابنه دهر.
- غوش (Xûş): هه سپی شاهی کو زینکری و ئاماده بیت ل بهر دهری باره گه هی شاهی - داره کی ره قه کو تیروک و ته شیکا ژئ چیدکهن - پشکل (کوشپل) ین گیانه وهره - گوھ - رويس، تازی.
- غوشا (Xûşa): پشکل یان ریخا هسک بووی - ئویشیی هسک
- بووی گهنم یان جه هی.
- غوش (Xûşt): رويس، تازی.
- غوشه (Xûşe-ê): ئویشی.
- غوک (Xûk): به ق.
- غوک چوپ (Xûk çûb): ههر دو دارکین کو بچویک بو خوه یاریا «ترانی» پی دکهن.
- غوله (Xûle): خاڅ، نه گه هشتی - بی عاقل، دهبه ننگ.
- غولین (Xûlîn): جیړکی دو چمبلک، گوزکی دهر فره ه.
- غیشه (Xîşe): قه ږه م، گیاحیسیل.

ف

فاتوریدن (Fatûrîden): دویربوون،

خوۀ دویرکرن، وهلاچوون، خوۀ دانۀ
پاش، رهځین.

فاجه (Face): باوشکین خه وئ،
نوقرسکین خه وئ.

فاخیدن (Faxîden): چنځین و
ژئځه کرن.

فادوسیدن (Fadûsîden):
پیځه نویسیان.

فاریدن (Farîden): داعویران،
دابلعانندن.

فاژ (Faj): باوشکین خه وئ،
نوقرسکین خه وئ.

فافا (Fafa): دهلال، جوان، که شخه.

فام (Fam): پاشگره که ل دویماییا

هندهک په یځا دهیت و ئانکوبا

(رہنگ) دهت، وهکی: (سیه فام:

رہنگ رهش) - دهین، قهر.

فانه (Fane): سپینه.

ف (Fa): ئه څ تپه، تپا بیست و

سیی یه ژئه لفابی یا زمانئ

فارسی. ل هندهک جهان دبیته

(پ)، وهکی: (فرمان = پرمان:

فه رمان، ئه مر) یان (سفید =

سپید: سپی) و ل هندهک جهین

دی دبیته (و)، وهکی: (افکندن

= اوکندن: ئیخستن) یان (یافه =

یاوه: بیتوده، بی مه عنه).

فا (Fa): تپا کول شوینا (با، به)

دهیت و ئانکوبا (دگهل - ځی)

ددهت، پو نمونه: (فا او رهت =

با او رفت: دگهل وی چو) یان

؛ (فا او (فاو) داد = به او داد: دا

ځی، دا څ وی). ل شوینا

پیشگری (وا) ژی دهیت، وهکی:

(فاداشتن = واداشتن: مه جبورکرن

کوب ئه نجامدانا کارهکی

رابیت).

فاوا (Fawa): رسوا.	فــــرا بریدن (Feraburden):
فتالیدن (Fetalîden): که لا شتن -	پیشدا برن، پیششقه برن.
دراندن - په لاتنه کرن، به لافکرن.	فرا پایه (Ferapayê): پایه بهرز،
فتردن (Feterden): بنیـره:	پایه بلند.
(فتالیدن).	فراپوش (Ferapûş): بی هس.
فته (Fete): پتهیل، بلیت (کارتا	فرا تر (Ferater): پیشتر - نیزیکتر
چوونه ژورئ).	- بلندتر - سلال تر.
فچفچه (Fuçfuçe): پست پست،	فرا چنگ (Feraçeng): د ناڅ
نم نم.	دهستان دا.
فخفره (Fexfere): سڅی ټار - پینه	فراخ (Ferax): فرهه - بهر فرهه،
- هویرکه نان.	په حن، بهرین.
فخمیدن (Fexmîden): داقوتانا	فراخور (Feraxor): ژ هه ژی،
په مبی.	بسه رقه، لایق.
فخن (Fexn): ناڅا بیستانی.	فراخه (Feraxe): له رزین، هه ژیان.
فدرنجک (Fedrencek): کابویس.	فراخیدن (Feraxîden): سیخ بوونا
فدره (Fedre): حیسیل (حیسیلا کو	مــــوی د له شی پا - ژ هه ف
لسهر بانی رادئین).	جودابوون - فرهه بوون.
فر (Fer): مه زناهی - پایه بلند،	فرارسیدن (Ferarêşîden):
پایه بهرز - جوانی - هیژایی -	گه هشتن، نیزیک بوون.
روناکی.	فرارفتن (Ferareften): چوڼ،
فرا (Fera): پیشگره کو لسهرئ	پیششقه چوڼ.
هندهک په یفا دهیت و ټانکوبین	فرارون (Ferarûn): باش، قهنج -
(رهخ، ټالی - نک، جهه، نیزیک	بلند - راست، بی چهپ و چوپر -
- لسهر، سلال) ددهت.	دههمه ن پاک - قهنجی کار -
فرا بر (Feraber): ټهو جه ژ فیقی	راستگو.
کو بهرک تیدا بیت.	فراز (Feraz): ټه قرازی.

فرت فرت (Fêrt fêrt): حیل حیل، توند توند، زوی زوی، بله ز.	فرازانیدن (Ferazanîden): هلدان، بلندکـرن - هلکـرنا روناهی، هلکـرنا ناگری.
فرتوت (Fertût): گهلهک پیر، که قنار، بناث سالفه چووی و ژ کار کهفتی.	فرازیدن (Ferazîden): هلدان، بلندکرن - شه کرن (بهروقاژی په یفا «گرتن»).
فرجاد (Fercad): زانا.	فراشتوک (Feraştok): حاجی ره شک (فرنده که).
فرجام (Fercam): ئه نجام، دویمایهیک، عقوبهت.	فراشیدن (Feraşîden): ره جفکین به ری تا بهیته مرۆفی.
فرجمند (Fercmend): ب قه در، به ریز.	فراک (Furak): ل پشت، ل پاش - سه رژنک - پیس.
فرچه (Fêrçe): فرچی ربه.	فراموش (Feramûş): ژ بیر کری.
فرخ (Ferrux): پیروز، موبارهک - روی ده لال.	فراموشیدن (Feramûşîden): ژ بیرکرن، ژ بیر برن.
فرخار (Ferxar): دیر - په رسگه ه، بو تخانه - ناخی باژیره کی یه ل «تبت» کو بو تخانین وی د ناقدارن.	فرامون (Feramûn): دورماندور.
فرخاگ (Ferxag): قه لی هیک.	فراوان (Feravan): فراوان، زیده، گه لهک، مشه.
ههروه سا (فرخواگ) ژی دنقیسن.	فراورده (Feraverdê): کۆمکری، خرقه کری.
فرخج (Ferexc): کریت، پیس.	فراهم (Ferahem): ئاماده، به ره هفت.
فرخنج (Ferxenc): که یف و خوهشی - شهنس، بهخت، باهر، نه صیب.	فراهیختن (Ferahîxten): ئه ده ب کرن، ته ربیه تکرن.
فرخنده (Ferxundê): بنیره: (فرخ).	فربه (Ferbêh): قه له و، بخوه شه، ب گۆشت.
فرخو (Ferxû): که زاخه.	

فرشه (Furşe): فری (فری شیری).	فرخویدن (Ferxevîden): که زاختن.
فرغار (Ferxar): تهرپووی، شل بووی - تیقه دای.	فردا (Ferda): سوباهی، سوبه.
فرغاریدن (Ferxarîden): تهرکرن، شل کرن - تیقه دان - هه شیرکرن.	فرز (Fêrz): چست، چالاک، سرت.
فرغانج (Ferxanec): چیل یان ماکهر یان هیترا قهلهو.	فرزام (Ferzam): هیژا، بسه رقه، شایسته، لایق.
فرغر (Ferxer): جوکا ئافی - چالا ئافی - ههشکه رو.	فرزان (Ferzan): زانا، ب ژیر.
فرغردن (Ferxerden): بنیره: (فرغاریدن).	فرزانه (Ferzanê): زانا، عاقل، ب ژیر - شهریف - رهسهن، پاک نه ژاد.
فرغند (Ferxend): گیایه که خوه لدور دارا دئالینیت، ب ئی ئانکویی (عشقه) ژی لکاره - پیس، گهنی، بیتن نه خوهش.	فرزند (Ferzend): عه یال، کوپ و کچین مرؤفی.
فرغول (Ferxûl): درهنگ کرن د کاری دا، خوه قه هیلان ژ کاری، تشت پشت گوھ ئافیتن.	فرزین (Ferzîn): دیار یا شه تره نجی دا موهرکا وه زیری یه.
فرغیش (Ferxîş): کهفن، پویج بووی.	فرسپ (Feresp): کاریته.
فرفر (Fêrfêr): کارین بلهز و بهز وهکی خواندن و نقیسینی.	فرستادن (Fêrêstaden): هنارتن، رهوانه کرن.
فرفره (Fêrfêrê): بنیره: (فرفر) - فرفرۆک، پهروانه، هه ر تشتته کی سقک و پهردار کو ب هیژا بای لدور خوه بزقریت.	فرسته (Fêrêste): هنیر، هنارتی، پیغه مبهه - بالیوز، سه فیر.
	فرسنگ (Ferseng): بو پیشانی بکار دهیت و بهرامبه ری نیزیکی شهش کیلومه ترايه.
	فرسودن (Fersûden): قیک کهفتن و پویج بوون - کهفن بوون - پیستی بوون.
	فرشته (Fêrêştê): فریشته.

فرکن (Ferken): کارپز.	(نشیف، خوار) ددهت، وهکی:
فرگرد (Fergerd): پشکهک ژ	(فروآمدن: ژوردا هاتنه خوار -
پهرتوکی - هه ر ئیک ژ پشکین	فروبردن: برنه خواری یان
څه نډیدادی (بنپړه: ونډیداد).	داعویران).
فرم (Ferem): خه م، کوڅان -	فروار (Fervar): خانۍ یټن
دلته نگی، په ریشانی.	هاڅینی.
فرمان (Ferman): فه رمان،	فروپوشیدن (Furûpûşîden):
دهستور - ستیرنی ترومیلی.	څه شارتن.
فرمگن (Feremgên): خه مگین،	فروتر (Furûter): نشیف تر،
کوڅاندار.	خوارتر.
فرمودن (Fermûden): فه رمان	فروخت (Furûxt): فروت.
دان، دهستووردان، نه مرکرن،	فروختار (Furûxtar): که سۍ کو
تاخفتن.	تشتا د فروشیت، فروشه ر.
فرموشیدن (Fermûşîden):	فروختن (Furûxten): فروتن.
ژ بیرکرن.	فروډ (Furûd): بن، ژیر - نشیف،
فرناده (Fernad): په یاف، جهین کیم	خوار - د زاراوی فیزیکی دا ټانکو
ټاف یان نه ی کویر ل رویار و	جه مسه ری نیگه تیڅ یی که هره بی.
دهریا یا.	فروډگاه (Furûdgah): جهی هاتنه
فرناس (Fernas): نه زان - خه وته.	خواری، فروکخانه.
فرنچ (Furunc): دورماندوری	فرودين (Furûdîn): ژیرین -
دهقی.	نشیقتر، خوارتر.
فرنچ (Ferenc): کویشه کرن.	فروردگان (Ferverdgan): وهرزی
فرنگ (Fereng): نه وروپا، ب	بهاری - جهژنا کوئیرانیا ل پینچ
تایبه تی وهلاتی فره نسا.	روژین دویمایا سالی یان پینچ
فرو (Furû): پیشگره که کولسه ری	روژین سه ری (دهسپیکا) سالی
هندهک په یڅا دهیت و ټانکوبین	دگپران - ههروه سا جهژنا کول روژا

نوزدهی فره‌ردیننی دگپران.

فروردین (Ferverdîn): هه‌ی‌شا

ئیککی یه ژ سالا هه‌تافی - هه‌ی‌شا

ئیککی یه ژ وه‌رزئ بهاری - رۆژا

نوزدئ یه ژ هه‌می هه‌یقین سالا

هه‌تافی.

فروز (Furûz): رۆناهی، رۆناکی،

گه‌شاتی.

فروزاندن (Furûzanden): رۆهن

کرن، گه‌شکرن.

فروزیدن (Furûzîden): رۆهن

بوون، رۆناکبوون، گه‌شبوون.

فروزینه (Furûzîne): هه‌ر تشتی

کو ئاگر پێ به‌یتته هه‌لکرن وه‌کی

پویش و په‌له‌خی.

فروستردن (Furûsuturden): پاک

کرن، پا‌قژکرن.

فروشک (Furûşek): دانقوت -

ساقار.

فروشگاه (Furûşgah): فرو‌شگه‌ه.

فروشدن (Furûşîden): فرو‌تن.

فروغ (Furûx): رۆناهی، شه‌وقا

تافی یان ئاگری.

فروماندن (Furûmanden):

بێ‌چاره‌ بوون، وه‌ستیان، بێ

هێزبوون.

فرومایه (Furûmayê): پو‌یج،

نه‌زان، طبعه‌ت پیس، زه‌لیل،

خه‌سیس.

فرومردن (Furûmorden):

ته‌مرین، شه‌مرین (وه‌کی ته‌مرینا

ئاگری یان شه‌مراندنا چراکا).

فروند (Fervend): که‌له - مه‌یدان

- داری کو دادنه پشت ده‌روکی دا

نه‌شه‌بیت - یه‌کا هژمارتنی یه بو

که‌شتی یا یان فرۆکا.

فرونشاندن (Furûnêşanden):

ئینانه‌خوار - ته‌مراندن، شه‌مراندن -

کیم کرنا گه‌رمه‌ی یان دژواری -

هیدی کرن، ئارام کرن.

فروهر (Ferevehr - Furûher):

د ئایینی زه‌رده‌شتی دا هو‌یرکین

ب‌چو‌یکن ژ نو‌یرها ئاهورامه‌زدای و

د هه‌بوونا هه‌ر که‌سه‌کی دا هاتیه

دانان و کارئ وئ به‌لاق‌کرنا

نو‌یره‌ی و نیشادانا ریکا راسته و

پشتی م‌رو‌ف دمرت، که‌له‌خ دمینت

د جه‌ دا و ئه‌و رونا‌هی ریکا سلال

د‌گ‌رت‌ه به‌ر و خوه‌ د‌گ‌ه‌هینته

سه‌روکانیا خوه‌ یا سه‌ره‌کی و ل

ق‌یره‌ ته‌نها گیان یان روح دمینیت

کو د‌گ‌ه‌هته سزایی کردارین خوه

- یپن باش و خراب. ئەف (فروهر) ه
سالى جارەكى دەيتە سەر ئەردى و
ئەو ژى دكەفتە د وى روژى دا يا
كو جهژنا (فروردينگان) تپدا
دەيتە گيپان، كو ئەف جهژنه
دەيتە گيپان ژ بهر بيرئينانهقا
گيانين وان كەسپن كو مرين.
فروهيده (Fervehîde): عاقل، ب
ژير، زانا.
فرويش (Fervîş): ئەهتيلان يان
ئيهمال د كاري دا - گيرۆكرن.
فره (Fêrêh): زپده، فراوان،
گەلەك، مشه - باش، قەنج،
پەسەندكرى.
فره (Ferre): مەزناهى - هيز، زاخ.
فرهختن (Ferhexten): تەربيهت
كرن، ئەدەب كرن.
فرهست (Ferhest): زپده، گەلەك،
مشه - جادوو، سىحر.
فرهنجه (Fehence): ب ئەدەب،
ب تورە، طبعەت باش.
فرهنجيدن (Fehencîden):
بنيره: (فرهختن).
فرهنگ (Feheng): زانست - تۆرە
- پەروەردە و فيركرن - فولكلور -
كەلتور - شوين مايپن زانستى يان
- تۆرەبى يپن هەر مللهتەكى -
قامووس، فرههنگ.
فرهنگستان (Fehengêstan):
قوتابخانه، جهى كولى فيرى
زانستا بن و بهيتە پەروەردەكرن -
ئىكهتى يان كومەلا زانا و
نخيسەرين مەزن.
فرهنگ نويس (Feheng nêvîs):
قامووس دانەر.
فرهوش (Ferevêş): بنيره:
(فروهر).
فرى (Ferî): ئافەرين.
فرياد (Feryad): فرياد، ئاوازين
بلند، دهنگين بلند.
فريب (Ferîb): فيل، حيله.
فريبا (Ferîba): فيلباز، حيله كەر -
هەروەسا يا كو فيل لى هاتبيتە
كرن، ب سەرداچووى، خاپاندى.
فريبانيدن (Ferîbanîden):
حيله كرن، ب سەردابرن، خاپاندن.
فريبوز (Ferîburz): خوەش بەژن و
بال، بالابلند، بالابەرز.
فريز (Fêrîz): فريز.
فریش (Ferîş): بنيره: (فرى) -
پەريشان - بژاله - سەرداگرتن و
تالان كرن.

قورمچین، تیکچوون.	فریش (Fêrîş): رائیخ، وهکی:
فسوس (Fusûs): مخابن، بهداخه وه	(بهپرکا و مهحفویرا و جهی
- خه م و کوخان - پی کهنن ب	نقستنی و..... هتد).
ئیه تا یاری پیکرنی (استهزاء).	فریفتار (Ferîftar): فیلباز،
فسون (Fusûn): حیل، فیل -	حیلکه ر.
قهلپ، سهخته - نهو په یقین کو	فریفتن (Ferîften): حیلکه کرن، ب
جادوگر دییژن ل دهمی کو ب	سهردابرن، خاپاندن - ترانه پی
کاری جادوگره یی رادبن.	کرن، یاری پی کرن.
فسونگر (Fusûnger): جادوگر،	فریه (Ferye- Ferîh): نفرین،
سیچره به ند.	دوعایتن خراب، نه علهت (لعت).
فش (Feş): پاشگره که و ئانکوا	فزایش (Fezayêş): زیده هی.
(وهک، وهکی) ددت، وهکی:	فزاییدن (Fezayîden): زیده کرن.
(شیرفش: وهکی شیری).	فزون (Fuzûn): زیده، گهلهک.
فش (Fuş): موین پاتکا ههسپی.	فژ (Fej): کیم، عهداڤ.
فشار (Fêşar): فشار، گرانی کو	فژ (Fuj): موین پاتکا ههسپی.
دکهفته سهر تشته کی.	فسان (Fesan): ههسان، بهری کو
فشست (Fêşşest): دهنگی کو ژ	کیژ و شیرا پی خواهش دکهن (تیژ
ماپی دهیت ل دهمی هیرشکرنی.	دکهن ئان سهقا دکهن).
فشنگ (Fêşeng): فیشهک، گولله.	فسانه (Fesane): نهفسانه،
فغ (Fe-Fux): بوت، سهنه م -	چیفانوک، چیروک، داستان.
دلبر، مه عشوق.	فسانیدن (Fesanîden): هوسین،
ففاک (Fe-Fuxak): نهزان، ههبله	تیزکرن، سهقا کرن، خواهش کرن.
- نهحمه ق - بیژه، ههرامزاده.	فسرانیدن (Fusuranîden):
فغان (Fexan): ئاخینک - زیمار -	قهپساندن، جهمداندن.
ههوار، فریاد.	فسردن (Fe-Fusurden):
فغفور (Fexfûr): کورپی خودی (ئهغه	قهپسین، جهمدین، بهستن -

- فلج (Felc):** قفل، کپلونا دهر وکی. نازناشهک بوو کول سه رده مپن که قن دادنا نه سر شاهین چینن). ههروه سا (فلجم) ژي لکاره.
- فلخ (Felx- Felex):** دهسپیک. **فلغند (Felxend):** پیژان. **فلخ (Fele- Fulle):** فری (فرین شیري).
- فلو (Felîv- Felîvê):** بیهوده، بی مفا. **فنج (Fe-Func):** کهسی کو ئیشا فتق هه بت - مه زن.
- فنجا (Fenca):** ره جفینا کو بهری تایب دهیته مروقی. **فنجیدن (Fencîden):** باوشک فهدان، نورسکین خه وی.
- فند (Fend):** فیل، فهند، حيله - دره و - خاپاندن. **فندک (Fendek):** چه قماق، مه کینا ئاگر هلکرنن.
- فوت (Fût):** پف (بایب کو ژ بو ته مراندا چراکا یان هلکرن و گه شکرنا ئاگری ژ دهقی دهر دکه فت).
- فوز (Fûz):** دورماندوری دهقی. **فوزان (Fûjan):** نرین، دهنگین بلند، هه وار، فریاد.
- فولاد (Fûlad):** پیلا. **نازناشهک بوو کول سه رده مپن** که قن دادنا نه سر شاهین چینن). **فغند (Fexend):** سه ما، ره قس، خوه هلاقیتن.
- فغیاز (Fexyaz):** به خشیش، پاره کی زیده کو خودانی کاری ژ بلی هه قی کار که ری بده ته کار که ری - مزگینی.
- فکور (Fekûr):** زهلامی کو گه لهک هزرا بکه ت، هزرفان. **فگار (Fegar):** وهستیای - پهریشان - بریندار. ههروه سا (فگال) ژي لکاره.
- فلات (Felat):** بیابان، دهشتا بهرین و بی ئاف و گیا. **فلاحت (Felahet):** جوتیاری.
- فلاخن (Felaxen):** به رده قانی. ههروه سا په یقین: (دستاسنگ، دست سنگ، قلاب سنگ، قلا سنگ، قلباسنگ، قلماسنگ، کلا سنگ، کلماسنگ و فلا سنگ) ژي لکارن.
- فلاده (Felade):** بیهوده، بی سود - ناخفتنن بی مفا. **فلاکت (Felaket):** بیچاره بی، به دبه ختی - نه داری، موعیزی.

فهل (Fehl): فرهه.	فیریدن (Fîrîden): ب نازداری و
فیار (Fiyar): کار، شول، پیشه.	دفنبلندی بریقه چوون - ترانه کرن.
فیال (Fe-Fêyal): دهستپیک،	فیس (Fîs): ناز - دفنبلندی (غرور).
سهه تا.	فیل (Fîl): فیل.
فیاوار (Feyavar): بنیره: (فیار).	فیلک (Feylek- Feyelk): تیرا
فیر (Fîr): مخابن، بهداخه وه - ترانه.	دوسه ر یان سهه پههن.
فیروزه (Fîrûzê): بهره کی پر بهایی	فینه (Fîne): فیس (کولاقی سۆر یان
رهنگ شینه.	سپی).

ق

- ق(Qaf): ئەف تىپە د زمانى فارسى
دا نىنە و ئەو پەيشتىن كو ئەف تىپە
د ناڤ دا بت، يان پەيشتىن عەرەبى
نە يان ژى پەيشتىن توركى نە، يان
ژى پەيشتىن لىكدای يان دارشتى
نە ژ ھەر سى زمانان. د ھندەك
پەيشتىن فارسى دا شوبنا تىپىن (غ
- ك) دگرت.
- قاآن(Qaan): پەيشتەكا بنىات
مەغولى يە، ئانكو: شاھىنشاه،
شاھى مەزن، شاھى شاھان.
- قاب(Qab): پەيشتەكا بنىات توركى
يە، ئانكو: سىنيك - كالوخك -
چارچووقى (ايطار) وينا و
خودىكا.
- قاب بالان(Qab balan):
دەستەيەكە ژ مورىن فېندە كوب
دو رەنگە پەرانن و پەركە ژ وان
بۆيى دى دېتە نخىفك، وەكى:
- (خالخالوك و سىسېرك) ا.
قابلمە(Qablemê): قازان.
قاپندە(Qapendê): كەسەى كو
تشتەكى ژ دەستى كەسەكى يان ژ
جەھەكى ب شارەزايى بدزت و
كەس پى نەھەسىيت.
- قاپىدن(Qapîden): دزىن (تشتەك
دزىن ب شارەزايى و بلەز).
- قاچ(Qaç): كوزى يان توزىي
زەبەش و گوندورا - شكەن، دەرز.
ھەروەسا (قاش) ژى لكارە.
- قارچ(Qarç): كفارك.
قارقار(Qarqar): دەنگى قغ قغا
قەلى.
- قازغان(Qazxan): مەنجەلا مەزن.
ھەروەسا پەيشتىن (قزغان،
غازغان، غزغان و غزغن) ژى
لكارن.
- قاشق(Qaşuq): كەڭچك، كاچك.

لسهر پيـدڻي يه ڪووان ڦه بينته ڦه و.....).	قاطر (Qatêr): هيـستر (دهمي ڪهر گوھنيليـي دگھل ماھينيـي بکت، هيـستر ڙي پيدا دبت). ههروهسا (چمنا و ستر) ڙي لڪارن.
قبرستان (Qebrêstan): گورستان. قبله گاه (Qêblêgah): قبله گهه، جهيـي قبيـلي، نهـو جهيـي ڪول دهميـي نقيـڙڪرنـي مـروڻ بهريـي خوه ددهتيـي.	قاعدي (Qa'êdêgi): بيـي نقيـڙاهي، عادا ههيقانه يا ڙنڪا. قاف (Qaf): ناڻي چيايه ڪي چيـقانوڪي يه ڪو دبيـڙن سيمهـرخي لسهريـي وي هيلين ههـبوويه.
قحطي (Qehtî): هسڪسالي، خهلا. قـدرانداز (Qeder endaz): ڪشانداري ڪو تيرا وي خهلهت نهچت، سهگشان.	قافله سالار (Qafêlêsalâr): سهروڪ و سهريه رشتي ڪارواني. قالوس (Qalûs): قالووس يان ڙي قالووسي ناڻي ٿاوازه ڪي يه ڙ موزيڪا ڪه ڦنا ئيراني.
قدم گشادن (Qedem guşaden): درڪه يه ڙ ريشه چوئي.	قالي (Qalî): مه حفوير. قالي باف (Qalî baf): ڪهسي يان ڪهسا ڪو مه حفويرا چيدڪت.
قدم نهادن (Qedem nehaden): ريشه چوڻ و گاف هافيتن د جهه ڪي ڦه.	قايق (Qayêq): قايڪ، بهله ما بچويڪ.
قرائتخانه (Qêraetxanê): ڙوره ڪه د په رتو و ڪخانيـي گشتي ڦه ڪو خه لڪ تيشه په رتو و ڪ يان روڙناما دخوين.	قايم باز (Qayêmbaz): ياريڪهري شارهزا و بي ههفتا د ياريين طاوله و شه ترنجي دا.
قرار داد (Qerardad): پهيمان - پهيمانامه، هه ڦهست.	قايم باشڪ (Qayêmbaşek): چينگاني (ياريه ڪا بچويڪا يه ڪو ئيڪ چافتي خوه دنقيـنت و هه ڦالين وي خوه لي ڦه دشيرن و
قرارگاه (Qerargah): جهي بيهن ڦه دانتي، مال، خاني.	

- قرص (Qurs): د زمانې فارسی دا
 ټانکو: رهق و موکوم.
 قرضدار (Qerzdar): قهردار،
 ده‌بندار.
 قرمز (Qêrmêz): سور، قورمز،
 رهنګی سور یان قورمز.
 قره‌نی (Qereney): نه‌با رهش،
 ټیک ژ ټالافین موزیکي یه وه‌کی
 بلوولې کوژ داری و که‌ره‌ستیت
 ټاسنی ده‌یتته چیکرن.
 قزل آلا (Qêzêl ala): جوړه‌کی
 ماسی بی رهنګ سور و تام خوه‌شه
 کود ټافین شرین دا دژیت و د
 روباران دا ژی په‌یدا دبت.
 قزلباش (Qêzêlbaş): سهر سور
 (هندهک ژ سوپایی شاه
 ئسماعیلی ټیکي بوون کو
 پینکها تبوون ژ لایه‌نگرین مه‌زه‌بی
 شیعیه پاریز ټانین ده‌سته‌لاتا
 صه‌فه‌وی، و ژ بهر کولافنی رهنګ
 سوړی کولسه‌ری وان ب ټی ناڅی
 ده‌اته نیاسین کو پاشان همی
 له‌شکه‌ری صه‌فه‌وی ب ټی ناڅی
 هاته ناڅکرن).
 قشلاق (Qêşlaq): گهرمیان.
 قشنگ (Qeşeng): خشکوک،
 ده‌لال، جوان.
 قشون (Quşûn): کوما سوپایین
 وه‌لاته‌کی.
 قصب انجیر (Qeseb encîr):
 گهلوازی کتکین هیژیرا.
 قصه‌پرداز (Qêsseperdaz):
 چیرۆک بیژ.
 قصیده‌سرا (Qesîdesera):
 چامه‌بیژ.
 قطعه‌نامه (Qet'namê): به‌یان‌نامه.
 قطور (Qetûr): ټهوری پر باران - د
 فارسی دا بوهر تشته‌کی زه‌خم و
 ستوبر بکار ده‌یت.
 قفل رومی (Quflê romî): ناڅی
 ټیک ژ ههر سیه ټاوازین باربه‌دی.
 قفل گر (Quflger): قفل چیکره،
 کللساز.
 ققنوس (Quqnûs): بالنده‌کی
 چیفانوزکی یه کو دگوتن نکلی وی
 گه‌لهک کون لی بوون و ټاوازین
 سه‌یر ژئ ده‌ردکه‌تن، و هزار سالا
 ټی بالنده‌ی عه‌مر دبر و ده‌می کو
 ژبی وی دگه‌هسته دویمایی، دا
 هندهک پویش و په‌له‌خی کوک و
 دال سهر روینت و دا ده‌ست ب
 په‌رلیدانې کت هه‌تا ټاگر به‌ریبا

- وی پویش و پهله‌خی و دا هوسا خوه
سوژت و دویمایی ب ژيانا خوه
ئینت.
- قلان (Qelan):** په‌پشه‌کا بنیات
مه‌غولی یه و ئانکو: باج و
خه‌راجین کو لسه‌رده‌می ئیلخانیان
ژ خه‌لکی دهاتنه وه‌رگرتن.
- قلاووز (Qelavûz):** پیش‌شروه‌ی
له‌شکه‌ری - ریبه‌ر - ری نیشاندەر.
قلب (Qelb): د زمانی فارسی دا
ئانکو زیر و زبانی قه‌لپ و
سه‌خته.
- قلمدوش (Qelemdûş):** قلیقدانک.
قلم زدن (Qelem zeden):
نقیسین - نه‌خشکرن، کی‌شان،
وینه‌کرن.
- قلمزن (Qelemzen):** نقیسه‌ر -
نه‌خشکیش، وینه‌کیش.
- قلم‌کردن (Qelemkerden):**
برین، قه‌دکرن.
- قلندر (Qelender):** قه‌له‌نده‌ر،
ده‌رویش.
- قلندرانه (Qelenderanê):** وه‌کی
ده‌رویشا.
- قمارباز (Qumarbaz):** قومارچی.
قه‌مه (Qeme): قه‌مه، ئالاقه‌کی
- شه‌پرکرنی یه کوژ شیری کورت‌تره و
هه‌ردو لیقین وی بره‌کن.
- قناری (Qenarî):** کناری (فرپنده‌کی
خوه‌ش ئاوازه).
- قناوین (Qenavîz):** جوهره‌کی
په‌رۆکی نارموبشی یی ساده‌یه کو
پتر ب په‌نگی سوژه.
- قنداق (Qundaq):** قونداخی
تفه‌نگی - قوماتک.
- قندداغ (Qenddax):** قه‌نداغ.
- قنق (Qunuq):** میه‌شان - ریفتنگ.
- قورباغه (Qûrbaxê):** به‌ق.
- قوقو (Qûqû):** قومچا قه‌میسی یان
کولاقی - ده‌نگی دیکلی.
- قولنج (Qolenc):** ئیشا قولنج.
- قوی دل (Qevî dêl):** ب دل - دلیر.
- قهر کردن (Qehirkerden):**
سلبوون.
- قهرمان (Qehreman):** قاره‌مان،
دلیر، په‌له‌وان.
- قهندز (Quhendêz):** په‌یقا بنیات
فارسی یه کوژ په‌یقا (کهن دژ)
هاتیه و ئانکو: که‌لها که‌فن.
- قهوه‌جوش (Qehvêcûş):** جه‌زوئ
قه‌هوی.
- قهوه‌چی (Qehvêçî):** قه‌هوه‌چی.

- قهوہء قجری (Qehvêyê qecerî):** - مژمژا ہشک کری یہ (قہیسی)، و
 قہ ہوا ژہرکری کو لسہ رده میئن
 توی یا ہشک کری.
 سولتانین قہ جہرا ددانہ ہندہک
قیصران (Qeyseran): ناغی ئیک
 ژ ئاوازین کہ قنیتن موزیکئی یہ.
قیصریہ (Qeyserîye): قہ یسہری،
 بازارئ مہزن.
قیف (Qîf): کوٹک.
قیماق (Qeymaq): قہ یماغ.
قیچی (Qîçî): مقہس.
قیرگون (Qîrgûn): ب رہنگی
 قیرئ.
قیسی (Qeysî): جوڑہ کی مژمژئی یہ

ک

ک (Kaf): تیپا بیست و پینجی یه

ژئلفابییا زمانی فارسی.

کابلج (Kablêc- Kablîc): تېلا

قلیچن.

کابنه (Kabêne): چاڅ.

کابوک (Kabûk): کۆلکی مریشکی

- زه‌مبیلکا هلاویستی ب بانی

خانی څه کو کوترک هیلینکا خوه

تیدا چیکه‌ت.

کابيله (Kabîle): هاون.

کابین (Kabîn): مه‌هر (مه‌هرا ژنکی

ل ده‌می دانه‌شویی).

کاتوره (Katûre): سه‌رگه‌ردان، گیتژ،

حه‌یران.

کاتوزی (Katûzî): خودی په‌رست،

د بنیات دا ئەڤ په‌یقه (آتوری)

بوو، ئانکو زی‌ره‌فانی ئاگری

په‌رستگه‌ها زه‌رده‌شتی یان.

کاج (Kac): کاژ (دارا کاژی) -

شەق، زلله‌ه - چاڅ ویر - خوه‌زی.

کاچار (Kaçar): ئالاڅ، ئامیر -

ناڅمالی.

کاچک (Kaçek): راستکا سه‌ری.

کاچه (Kaçe): ئه‌رزنگ - خوه‌شی و

شادمانی.

کاخ (Kax): قه‌سر، خانیتی مه‌زن کو

چه‌ندین ژۆر تیدا بن.

کار (Kar): کار، شول، پیشه - شه‌ر،

جه‌نگ - چاندن، جوتیاری - وه‌ک

پاشگرل داوییا هنده‌ک په‌یقا

ده‌یت، کو ئەڤ ره‌نگه‌ پاشگره

دبنه‌ دو جوړ؛ ئیک ژ وان ژ کاری

(کردن: کرن) ده‌یت، وه‌کی:

(تبا‌ه‌کار: خراب‌کەر - ستم‌کار:

سته‌م‌کەر و.....هتد)، و بی دی ژ

ژئده‌ری (کاشتن: چاندن) ده‌یت و

ئانکو بکه‌ری کاری دگه‌هینیت،

وه‌کی: (برنج کار: که‌سی کو برنج

چارندی - گندمکار: کهسج کو گهنم چارندی و.....هتد).	کاروان (Karvan): کاروانی.
کارپیج (Karpîç): لفاف، ریتالہ کا پھڑکی کو لدور تشتہ کی بھیتہ ٹالاندن.	کاریز (Karîz): کاریز.
کارتن (Karten): تہقنپییرک، داپیروشک. ههروه سا بۆ تہقنئ تہقنپییرکئ ژئ لکاره.	کاس (Kas): داهول - کویر.
کارد (Kard): کیرکا مہزن، ساتور، چہقو (بۆ وان رهنگه کیرکا دهیتہ بکار ئینان یین کـوتـا نه بن «نه چه میین»).	کاست (Kast): کیمئ، کاستئ، کیم و کاسئ.
کارزار (Karzar): شہر، جہنگ - مہیدانا شہری.	کاستن (Kasten): کیم بوون - کیم کرن.
کارگر (Karger): کارگر، پالہ - کاریگر (مؤثر).	کاسج (Kasuc): سیخور.
کارمہند (Karmend): کارمہند، کہسج کول بنگہهه کئ یان ل رتقہ بهریه کئ کار بکەت.	کاسہ (Kasê): ترارک.
کارنامہ (Karnamê): ژیانناما کہسہ کی - پەرەک یان دهفته رهک کو تہ فاصیلین کارئ کارکەرہ کی تیدا هاتبیتہ تۆمار کرن - باوہرنامہ، کارتـا قوتـابخانـئ کو پلہ یین کت کتا وانہ یان تیدا هاتبیتہ تۆمار کرن.	کاسہ پشت (Kasê puşt): کوپسہ لہ.
	کاش (Kaş): خوہزی.
	کاشانہ (Kaşanê): خانئ، خانیکئ بچوبک، هیلین.
	کاشت (Kaşt): چاند، چاندن.
	کاشتن (Kaştên): چاندن.
	کاشہ (Kaşe): جہمہ دا تہنک کو بسەر ئاقئ دہہستییت، قہراسہ.
	کاغہ (Kaxe): ههبله، ئهحمه ق.
	کاف (Kaf): شکہن، دہرز، کہلشت.
	کافتن (Kaften): کہلاشتن، ترکرن.
	کاک (Kak): میړ، زہلام - بیبیکا چاقئ - هەر تشتہ کئ هشک و زراف و لاواز کو نیقا وی قالہ بت - سہرئ ئہزمانئ.
	کاکا (Kaka): برا، برایئ مہزنتہر.

مه‌لویل - بی بزاف.	کاکل (Kakul): موی سهری -
کالوش (Kalûş): مه‌نجه‌لا زادی.	کوفی، کوفیک.
کاله (Kale): متا - فیقیی	کاکو (Kakû): خال، برایی دهیکتی.
نه‌گه‌هشتی - ترارکئی کوژ داری	کاکل (Kagel): نه‌و پشک ژ له‌قه‌نی
یان ئا‌خا جی‌رکا هاتبیتته چی‌کرن -	کو دنا‌ف ئا‌فئی دا‌شین دبت.
زه‌فیا کو هاتبیتته چاندن.	کال (Kal): چالا مه‌زن - نه‌ردئ
کالیدن (Kalîden): تی‌کچوون،	که‌لشتی - نه‌ردئ کو ئا‌فئی خواریت
په‌ریش‌سان بوون - ره‌ثین،	و کویر کریت - خوه‌هر، چه‌میای -
دویرکه‌فتن.	فی‌قیی نه‌گه‌هشتی، کال.
کالیو (Kalîv): حه‌یران، سه‌رگه‌ردان	کالا (Kala): متا - جل و به‌رگ -
- هه‌بله، ده‌به‌نگ.	که‌ل و په‌لین نا‌ثمالی.
کام (Kam): ده‌ف، هوندری ده‌فی،	کالار (Kalar): فه‌رشئ په‌حن و
په‌حنکا ده‌فی - مراد و مه‌خسه‌د،	ته‌نک.
ئاره‌زو.	کالبد (Kalbud): له‌ش، که‌له‌خ.
کامروا (Kamreva): که‌سئ کو	کالفتن (Kaluften): په‌ریش‌سان
گه‌هشتبیتته مرادا خوه،	بوون.
خوه‌شبه‌خت. هه‌روه‌سا (کامکار،	کالم (Kalum): بیژن، ژنا کو
کامگار، کامران، کامیاب،	هاتبیتته به‌ردان یان می‌ری وئ
کامیار، خوشبخت و نیک بخت)	می‌ریت.
ژی لکارن.	کالنجار (Kalêncar): شه‌ر،
کام ناکام (Kam nakam): بقییت	جه‌نگ. هه‌روه‌سا په‌ی‌قیین (کلنجار،
نه‌قییت.	کالیجار، کالجار و کارزار) ژئ
کانا (Kana): هه‌بله، نه‌زان -	لکارن.
ئه‌حمه‌ق.	کالوج (Kalûc): تب‌لا
کاواک (Kavak): پووج، خرش،	قلیچئ (خنصر) - کوتر - که‌و.
نا‌فک قاله.	کالوس (Kalûs): هه‌بله، نه‌زان -

- کاویدن (Kavîden): لیښه کولین،
لینگه ریان.
- کاه (Kah): کا (بۆ نمونه کایا گه‌می).
کاهانیدن (Kahanîden): کیښم
کرن.
- کاهدان (Kahdan): عنبارا کای.
کاهدریغ (Kahdêrix): هه‌سپی
له‌غهر و ته‌مبه‌ل و بی هیژبووی کو
خودان ب مخابنی دبینت کای و
جه‌هی بده‌تی.
- کاهو (Kahû): خه‌س (گیایه که کو ب
خاڅی ده‌یته خوارن).
- کاهیدن (Kahîden): کیښم بوون - ل
کیښمی یا دان - له‌غهر بوون.
- کب (Kub): ده‌ف، ژناق‌دای ده‌فی.
کبت (Kebt): زرکی‌تک - می‌شا
هنگ‌شین.
- کبتر (Kebter): کوتر.
- کبج (Kebc): که‌ف - تفا ده‌فی -
که‌ری کوری بری - ههر چارپییه‌کی
کو بنی ده‌فی وی وهرمتی بت.
- کبد (Kebd): له‌حیم (ههر تشته‌کی
کو دو تشتیښ دی پیک‌قه
بنویسینت یان له‌حیم بکه‌ت).
- کبره (Kebre): په‌قیش‌کین هسک و
ره‌ق بوویښن کوژ ته‌گهری
- زیده کارکرنی لده‌ستی مرو‌قی دیار
دبن.
- کبک (Kebk): که‌و (فرنده‌کی
خوه‌شخوان و ده‌لاله).
- کبوتر (Kebûter): کوتر.
- کبود (Kebûd): ره‌ش و
شین (ره‌نگی ره‌ش و شین
دناقیک‌دا، بۆ نمونه نه‌و ره‌نگی کو
ژ درب قیکه‌فتنی لسه‌ر نه‌ندامه‌کی
له‌شی دیاردیت).
- کبودر (Kebûder): کرم‌کین
بچویک کو دناق ئاقیدا په‌یدا
دبن.
- کبوده (Kebûde): دارین راست و
بلند و بی به‌ر، وه‌کی: سپیندار و
چنارا.
- کبوس (Kebûs): خوه‌هر، چه‌میای.
- کبیتک (Kubeytek): ئالافنی کو
به‌رین ئاشا پی خوه‌ش دکه‌ن.
- کپ (Kup): ئامانه‌کی شویشه‌بی یی
مه‌زن و دهر ته‌نگه کو سیه‌کی و
مه‌یی دکه‌نی.
- کپنک (Kepenek): که‌په‌نه.
- کپیدن (Kepîden): نقش‌تن، خه‌وتن
- ژئی قه‌دزین.
- کت (Ket): مل، شان - ته‌ختی

شاهتیبی - کاریز.	ٲانکو؛ کویٲه، کویدری - ههروهسا
کٲام (Ketam): خانیکین هاشینی	ٲانکو؛ کهنگی - چهوا.
کوژ داری دهینه چیکن.	کچل (Keçel): کهچهل.
کتخ (Ketex): کهشک.	کچه (Keçe): گوستیرکا بی موهرک
کٲره (Ketre): دریای - ٲاخفتنا	- ٲهرزنک.
بیٲهوده.	کچیر (Keçîr): وهزیر - پیٲشهوا،
کٲری (Kêtrî): قوریٲ سفری.	سهرکرده.
کتک (Kutek): داری قوتانی،	کخ (Kux): کرم - ههر ئادی یهکن
گوپال. ژ ٲئی پهیقی یه؛ کٲک	هویر.
زدن: قوتان، ٲهٲجا ٲهٲ قوتانا ب	کد (Ked): خانی - گوند - تاخ.
داری بت یان ب دهستی یان ههر	کدام (Kudam): کیشک، کیژان.
تشتهکنی دی.	کدبانو (Kedbanû): ژنا
کتک (Ketek): میها بچوبک کو	بهرمالی (ربة البيت).
دهست و پیٲن وی دکورت بن.	کدخدا (Kedxuda): مهزنی
کتکار (Ketkar): دارتاش،	گوندی، خودانی گوندی - خودانی
نهججار.	مالی - میٲر، مالخو.
کتل (Kutel): ٲشتی - تهل - گری	کدفت (Keduft): سهر، ترارکن
بلند.	سهری، قافی سهری.
کتٲبر (Ketenber): ب خواره (بی)	کدو (Kedû): کولند، باجانیک.
کوگلهک بخوت) - تهٲهل.	کدواده (Kedvade): دیوار،
کتو (Kutû): قهلیشکنی پهمی.	شهنگستی دیواری.
کٲه (Kete): برنجی کو بی دوهن	کدوخ (Kedox): ههمام، گهرماٲ.
هاتیبته کهلاندن.	کده (Kede-ê): ٲاشگری جهی،
کچ (Kec): خوههر، چهمیای -	وهکی: (آتشکده: پهرسنگهه،
ٲارموبشی خاٲ و نهبادای.	جهی کو ٲاگر لی دهیته هلکن -
کجا (Kuca): پهیقا ٲرسیاری یه	بتکده: پهرسنگهه، جهی کو

صه نه م لی، و.....هتد.	ژی د زمانی فارسی دا لکارن.
کده (Kude): نه زمانکی بچوبک کو	کرېز، کرېزه (Kurbuze): خیارین
دکه فته سهری گه وریی.	درېژ. په یقین نیژیکي فان د
کدیور (Kediver): جوتیار - بنیره:	فارسی و تورکی دا هه نه کو بو
(کدخدا).	گونه د ری دهینه بکار ئینان، نه و
کر (Ker): که ر، که سی کو گو ل	ژی (خرېزه) یا فارسی و (گارېز) ا
دنگا نه بیت - هیز - زاخ - شیان	تورکی نه، دویر نابینم په یوه ندی
- مراد و مه خسه د.	یه ک دگه لیک هه بن.
کراتن (Kerraten): ته فنپیرک،	کرپان (Kerepan): زار او که کو
دایپروشک.	زهرده شتیا بوی که سی بکار
کراجیدن (Keracîden): دهنگی	دئینا یی کو گو هه بوون، لی
(قد قد) ا مریشکی لده می هیک	په یفا حه قیی گو ل نه دبوو. یان
کرنی.	چیتر بیتین نه و که سین کو
کراه - کراهه (Kurad-Kurade):	گوهداریا ته علیما تین زهرده شتی
جل و بهرگین که فن و دریای.	نه دکرن و دژی وی رادبوون.
کرار (Kurar): دهر ازیکن.	ههروه سا په یفا (کاوی) ژي هه ر بو
کراشیدن (Keraşîden): په ریشان	فی مه به سته دهاته بکار ئینان.
بوون - ژناقچوون یان پو بچبوونا	کرچ (Kerc): مه هیک، قومچه،
کاری.	قولپک.
کراکر (Keraker): قې، قه ل.	کرچی (Kereci): به له ما بچوبک،
کران (Keran): کنار، کناری	قایک (زورق).
ده ریایی.	کرچ (Kêç): توبزی، کویزی (بو)
کریاسه (Kerbase): مارگیسه -	گوندور و زه بهش و باجانیک
قوربه شک. ههروه سا ناقین:	و.....هتد، لکاره).
(چلپاسه، کلپاسه، کلباسه،	کرچ (Kurç): کورک، مریشکا کوژ
کریسو، کرباشه، کریش و کریشه)	هیک کرنی بدوماهی هاتبیت و

لەشی).	ئیدی لسه رهیکیڭن خوه بنقیت
کرسب (Keresb):	تاكو وان هیكا بکه ته چوپچه لوک.
که ره فس (گیایه که).	کرخ (Kerex): سست، بی
کرستون (Kereston): قه پان.	ههست (ئەندامه کێ لەشی کو بی
ههروه سا په یقین (قپان، کپان،	ههست و سست و خاڤ ببیت).
قرسطون، فرستون، فرسطون) ژى	کرخت (Kerext): بنیره: (کرخ).
لکارن.	کردار (Kêrdar): کردار، کار -
کرش (Kereş): فیل، حیلە،	شیواز، تەرز - شەنگستە، بنواش.
بسه ردابرن - مه للاقى، دهڤخوشى.	کردر (Kerder): دۆل، نهال -
کرشمه (Kêrêşmê): ناز، غه مزه،	ئەردی گرک گرک - بیابان.
ئیشاره تدان ب چاڤ و برها.	کردک (Kerdek): پشکهک ژ
کرشیدن (Kereşîden): فیلکرن،	په رتوکی (قسم).
حیلە کرن، بسه ردابرن - مه للاقى	کردگار (Kêrdgar): ئیک ژ ناڤین
کرن، دهڤخوشى کرن،	خودی مه زنه.
خوشخویشک گوتن. ههروه سا	کردمند (Kerdmend): چست و
(کرسیدن و کرسیدن) ژى لکارن.	چالاک، توند، سرت.
کرفت (Kêrêft): پیس، قپیری.	کردن (Kerden): چیکرن - مه زاخن
کرفه (Kerfe): کارى باش،	- ئەنجامدان - کرن.
به روڤاژى گونه هئى یان کارى	کردنگ (Kerdeng): هه بله،
خراپ.	ئەحمەق، گوریخ - کریت. ههروه سا
کرفه گر (Kerfeger): قه نجیکار،	په یقین: (گردنگ، کردنگل، دنگل
که سى کو کارین باش دکهت.	و دنگ) ژى لکارن.
کرک (Kurk): هری، یانژی گه لهک	کرده کار (Kerdekar): کارکری،
نهرم (مه بهست ژى په رزوموى یین	جیرباندی، کارزان.
بزنئ نه کوب شهى دهینه	کرس (Kurs): کیم و عه داف - قریر
جوداکرن و پشتی دهیته رستن،	و قیقشار) هه م یا جلکی و هه م یا

- دکهنه په روک و نه و په روک ژي
 هه ر ب کورکي يي ناقداره.)
 ههروهسا په يقين (گلغز، تفتیک،
 پت، تبت و تبد) ژي لکارن.
- کرکر (Kurkur):** جوړه کي په روکي
 نارموبشي يه کو بو په رده و روبي
 قه نه پا ده پته بکارئينان.
- کرکرانک (Kerkerank):**
 کرکرک، کرکرک، ههستيي
 نه دم (غضروف). ههروهسا (کرجن،
 کرکرک و کرکري) ژي لکارن.
- کرکس (Kerkes):** ته يري که له خا.
- کرکم (Kerkem):** که سکوسور،
 که سکوتالا (قوس قزح).
- کرگدن (Kergedden):** که رکه دان.
- کرم (Kêrêm):** رهنگي سپي بناڅ
 زهري قسه، وهکي رهنگي
 نوکا (تبنی).
- کرم (Kêrm):** کرم.
- کرنا (Kerna):** زړنایا کود ناڅ
 له شکهري و لده مي شه را ده پته
 بکارئينان.
- کرو - کروه (Kerv, Kervê):**
 دداني کرمي، دداني رزي.
- کروت (Kurût):** قه له و، بخوه قه،
 بهروفاژي له غهري.
- کروتنه (Kerûtene):** ته قنپيرک،
 داپيروشک.
- کروز - کروژ (Kurûz-j):** شادي،
 که يف، خوه شي.
- کروک (Kurûk):** سيهوانا عه ربه و
 تروميلا.
- کروه (Kurûh):** مه سافه ته که
 نيزيکي سيکا فه رسه خي، دو
 کيلومه تر - هيلين - گورستان.
- کره (Kere-rê):** نيڅشک.
- کره (Kurrê):** جانيکي هه سپي يان
 که ري.
- کريزي (Kurîzî):** پير، داکه تي،
 دانسال، بناقسالقه چووي، پشت
 چه ميای - فړندي په ورياي.
- کريشک (Kêrîşek):** چوپچه لوک -
 زهلامی شهري.
- کريشک (Kerîşek):** چال،
 کوپراتي.
- کزاد (Kezad):** جلکي که شن و
 دريای.
- کزبود (Kezbûd):** که دخودا،
 سه روک و مه زني هوزي.
- کزم (Kezm):** شينکاتيا کولبه ر
 ليڅين جوک و برکا شين دييت.
- کزار (Kujar):** بهرچيلکا مريشکي.

کژدم (Kejdum): دویپشک.	کشت (Kêst): چاندن - دهرامهت
کس (Kes): کـهـس، مـروډ، (شخص، ذات).	کشت (Kušt): کوشت، کوشتن.
کسپرچ (Kesperec): لولو، مراری.	کشتار (Kuštar): گهلهک کوشتن، کوشتنه کا ب مشهیی.
کستل (Kustel): کیزگلولک.	کشتبان (Kêstban): جوتیار.
کستی (Kustî): کهمه ربه ند یان شالا پیروزا زهرده شتی یا کوژ هریا میهئ دهیته چیکن و ژ (۷۲) داڤا پیک دهیت.	کشتزار (Kêstzar): ئه رده کی پان و به رین کو کارئ چاندنی لی بهیته کرن.
کش (Keş): بهرسینگ، ههمبیز - سینگ، هر دو کیله کین راست و چه پی یین زکی - خوهش - باش، قهنج - دهلال، جوان.	کیشتمان (Kêstman): ئه ردی کو هاتبیته چاندن.
کش (Kêş-Kîş): په یشه که بو هاژوتنا مریشکی یانژی د یاریا شه تره نجی دا بو کشکرنا شاهی دهیته گوتن.	کیشتن (Kêšten): چاندن، توفی کو هاتبیته بن ئه ردکرن.
کشاله (Keşale): به رده وامی، درتزاھی (امتداد).	کشتن (Kušten): کوشتن، بن گیانکرن - قهمراندن یان تهراندنا چراکی.
کشان (Keşan): خیفه تا کو لسه ر ستوبنه کی بهیته دانان.	کشته (Kêšte): فیقیی هشک کری.
کشانندن (Keşanden): کیشان، کیشانا تشته کی ژ ئالیه کی بو ئالیی دی.	کشتی (Kuştî): خوه لیكدان (وهرزشه که ژ بویی بزانن کا کیژان بهیتره).
کشاورز (Kêşaverz): جوتیار.	کشتی (Keştî): به له م.
	کشتیبان (Keştiban): شوفیئر به له می (کاپیتان).
	کشخ (Keşex): وهریسی کو ئویشین تری پیقه دهلاویسن دا

هشک بېن.

کشخان (Keşxan): زهلامی بې

غیرهت، دهیوس.

کشف (Keşef): کویسه له - بورجا

چواری ژ هه ر دوازده بورجین

فـهـله کی کـو نـاقـی وئ

کیژاله (سرطان) ه - گوزکی مه زنی

دهرفره.

کشفتن (Keşeften): کهلاشتن -

قه کرن - بژاله کرن، بهلافکرن -

چرمساندن.

کشک (Keşk): کهشک. ههروهسا

په یثین (قروت، پینو، پینوک،

ریخبین، ریخبین، کتخ و کتخ) ژی

لکارن.

کشک (Keşkek): کاسکی

چوکی.

کشکله (Keşkele): جوړه کی

پیناڅایه.

کشان (Kêşman): زه څیین

دورماندوری گوندی کو بهینه

چانندن.

کشمش (Kêşmêş): میویر،

کشمش، خاتینوک.

کشمکش (Keşmekeş): بگره و

قه کیش، گفتوگو، جهړ و به حس،

دانوستاندن.

کشن (Keşen): پر، گه له ک، زیده.

کشو (Keşû): چه کمه چه.

کشور (Kêşver): وهلات، هه ریم،

مهمله کهت، ئه رده کی بهرفره کو

چهند پاریزگه لی بن و خه لکی

وئ گوډ ب فه رمانین دهوله ته کی

بن.

کشی (Keşî): باشی و خویشی.

کشیدن (Keşîden): دريژکرن،

ژتیک راکیشان - کیشان (جذب

کرن) - کیشان (وزن کرن) - بار

برن، بار قه گوهاستن - رسم کرن -

هلکیشان (وه کی دویکیلی

جگاری) - ته حمل کرن، خوه لهر

گرتن.

کشیده (Keşîdê): زلله، شق.

کشیش (Keşîş): قه شه، پیشه وایی

ئولی.

کف (Kef): کهف (وه کی کهفا

سابوینی، یان کهفا کو بسهر ئاڅا

که لاندی دکه څت).

کفا (Kefa): زه حمهت، رهنج،

وهستیان - دلته نگی، پهریشانی.

کفانیدن (Kefanîden): کهلاشتن،

ده رزاندن.

کفت (Keft): مل، شان (کتف).	دایپرو شک.
کفتار (Keftar):	کلاش (Kellaş): کولانی، فلهیته.
کفتیار (گیانه وهره کی درنده یه).	کلاغ (Kelax): قه، قری.
کفتر (Kefter): کوتر، کوترک.	کلاف (Kelaf): بوکرکا دهزی یان
کفتن (Keften): کهلشتن، دهرزتن.	به نکا.
کفچ (Kefç): کهف (کهفا ئاقتی و	کلاک (Kelak): راستکا سهری -
سابوینی) - تف، گلین.	دهشت، بیابان.
کفچه (Kefçe): کهفگیر، مفسک،	کلاک (Kulak): قاله، خالی -
هسکیف. ههروه سا ناقتین (چمچه،	پیتلین مه زنین ده ریایی.
کبچه، کبچه و کفچ) ژی لکارن.	کلل (Kelal): راستکا سهری.
کفش (Kefş): پیلاش. ههروه سا	کلل (Kelal): گوزک چیکهر،
ناقتین (پاپوش، پا افزار، لالکا،	جهړک چیکهر، ئامان چیکهر.
لکا و لحا) ژی لکارن.	کلان (Kelan): مه زن، مه طوط،
کفک (Kefek): بنیره: (کف) -	زه خم، ترخان، کهسی کوب
کیفکو، کیفکویی.	کهله خن خوه شه مه زن بت - ب هیز.
کفیدن (Kefiden): بنیره: (کفتن).	کلاره (Kelave): گپژ، مهنده هوش.
کل (Kel): کورتکری یا (کچل:	کلاه (Kulah): کولاش.
که چهل) - بزنی نیر - گیانه وهری	کلاهخود (Kulahxod):
نیر - میها بی شاخ.	کومزری (کولاشکی ئاسنی کول
کل (Kul): چه میای، خوه هر.	شه را دا دهیته بکارئینان).
کلا (Kela): بهق.	کلب (Keleb): دهق، دورماندوری
کلات (Kelat): کهل، کهله (قلعه).	دهقی - دمکی مریشکی، نکلی
کلاجو (Kelacû): فنجانکا قه هوی	مریشکی.
- جاما مهیی.	کلبه (Kulbe): کولک.
کلاژ (Kelaj): چاف ویر.	کلته (Kelte): گیانه وهری
کلاش (Kelaş): ته قنپییرک،	ئازاکری (گیانه وهری کوژ بهر پییری

کلنچار (Kelencar): شهر و جهدهل.	و بی هیزیچ کار پی نه قه تبین - گیانه وهری کوری قوت - لالوته.
کلند (Kulend): قه زمه - کیلونه، قفلا کوژ داری هاتبته چیکرن.	کلجان (Kelcan): گويفک، جهی کو گلیشی دکهنی.
کلندر (Kelender): زه لامی ترخانه و ب هیژ - داری نه سپیکری.	کلچ (Kelç): کیم، عه داث - قریژ. کلچنگ (Kulçeng): کیقراله.
کلندیدن (Kelendîden): کولانا نهردی ب قه زمه ی.	کلخج (Kelexc): بنیره: (کلچ). کلفت (Kuluft): ستوبر.
کلنگ (Kuleng): قه زمه - قولنگ (فرنده که).	کلفت (Kulfet): خودام، خزمه تکارا ژن.
کلوچه (Kulûçê): کولیچه، کاده، که سمه.	کلفه شنک (Kelfehşeng): لوبلاق (لوبلاقین جه مه دی).
کلوخ (Kulûx): گومتلکیت ناخی، قه نتلکیت ناخی.	کلک (Kêlk): قه له می کوژ له قه نی هاتبته چیکرن.
کلوک (Kelûk): که ری که ریچی - بچویک، زاروک.	کلک (Kelek): نشته ر - مه نقل، ناگردانک - که چه لوک - بوم، توک
کلون (Kulûn): کیلونه یان قفلا کو ژ داری هاتبته چیکرن.	- بی ئیفلح، بهش، پی بره شک - گامیشی نی ری گهنج - که له ک - فیل، حيله.
کلوند (Kelvend): خیار، خیاری کو بو توفی هاتبته هه لگرتن - گوندوری نه گه هشتی - کتکیت هیژیرا یان خورمی کو ب به نکى قه دکهنه گهلواز.	کلکم (Kelkem): مه نجه نیق - که سکوسور، که سکوعالا.
کله (Kuleh): کولاث.	کلم (Kelem): که له می.
کله (Kelle-ê): سهر، سهری مروقی یان گیانه وهری.	کلن (Kulen): گلولاکا په می.
	کلنج (Kêlenc): کیم و عه داث - دنبلندی، خوه مه زنکرن.
	کلنچار (Kêlêncar): کیقراله.

کله (Kulle): کوفیکا سه‌ری.	بچویک - که مانچه (ئیک ژ
کلی (Kulî): گوندی، خه‌لکئ گوندا	ئالاقین موزیکئ یه).
- دهف (نامیره‌کئ موزیکئ یه) -	کمبود (Kembûd): کیم بوون،
بازنه (دایره) - خوریک.	کیماتی.
کلیاوه (Kelyave): که‌ر، که‌سئ کو	کمبیزه (Kumbîzê): خیاری زهر و
گوهر لی نه‌بت - گیتز، مه‌نده‌هوش.	مه‌زن - گوندوری نه‌گه‌هشتی.
کلیچه (Kulîçê): کولیچه، کاده،	کمپیر (Kempîr): پیر، ب
که‌سمه.	ناقسالقه‌چووی - پیره‌ژن.
کلید (Kelîd- Kêlîd): کلیل.	کمتر (Kemter): کیمتر، پچه‌کتر -
کلیز (Kelîz): زرکیتک.	هویرتر.
کلیسا (Kêlîsa): دیر، په‌رستگه‌ها	کمر (Kemer): که‌مه‌ر،
فه‌لا.	دورماندوری زک و پشتی .
کلشک (Kelîk): چاف ویر.	کمز (Kemzen): بی شه‌نس، بی
کلیک (Kêlîk): قلیچ، تبلا	ئیقبال، که‌سئ کوهرده‌م د یاربا
قلیچئ.	قوماری دا ددورینت.
کلیک (Kelîk): بوم، تۆک.	کمسک (Kemesk): ته‌ره‌ماست.
کلیون (Kulyûn): په‌رۆکئ هه‌فت	کمند (Kemend): کنف.
ره‌نگ.	کمیاب (Kemyab): هه‌ر تشتئ کو
کم (Kem): کیم، پچه‌ک.	کیم بت و ب ساناهی بده‌ست
کما بیش (Kemabîş): کیم و زیده.	نه‌که‌فت.
کماس (Kemas): گوزکئ دهر فره‌ه	کمیچه (Kemîçê): ستیرستیروک -
- کـــۆد، ترارکئ داری -	که‌مانچه.
که‌شکولک.	کمین (Kemîn): کیمترین - کیم
کماله (Kumalê): خوه‌هر.	بها، بی قیمه‌ت.
کمان (Keman): کفان.	کن (Kên): قه‌یتک (ل دوربارا جل و
کمانچه (Kemançe): کفانا	به‌رگا و دوربارا برینئ بکار

فیلی لکاره.	دهيت).
کنجار(Kuncar): تيشکلی کونجی	کنا(Kena): ئهرد - سنوور - کنار.
يا پشتی کو دوهنی وان ژئ	کنا(Kuna): بکه، کهسی کوب
هاتیته گرتن.	ئهجامدانا کارهکی رادبیت.
کنجد(Kuncêd): کونجی.	کنار(Kenar): کنار، کیلهک،
کنجک(Kunceck): نوی(جدید).	نالیهکی تشتی.
کنجکاو(Kunckav): لیگه،	کنارنگ(Kenareng): حاکم،
پشکینه.	والی، پاریزگه.
کنجل(Kuncul): مچای،	کناره(Kenarê): کنار، کیلهک،
قورمچی، تیکچووی، هه تشتی	کناری دهریایی(ساحل).
کوژ حالهتی خوه یی دروست	کناغ(Kunax): تهفنی ئارمویی -
دهرکه فیت و بمچیت وهکی: (نانی)	تهفنی تهفنییرکی - کرمی
کو دکه فیته بنی تنویری دا و	ئارمویی.
دبیته گلولکه کا بکیر نه هاتی، یان	کناک(Kenak): زک ئیشی.
دهست و پیپین کو دسوژن و	کنام(Kunam): جهی گیانه وهرین
ئاشارین وان یین سه رهکی لی	درنده و گیانه وهرین کو دچهرن -
نهمین و.....هتد).	چه روان - هیلین.
کنجه(Kuncê): کهری کو بنی	کنانه(Kenane): کهفن، بهروفاژی
دهفی وی وهرمتبیت - کهری کوری	نوی.
بری.	کنبره(Kenbûrê): فیل، حبله.
کند(Kund): هییدی، کهسی کو	کنج(Kunc): کونج، کوژی، قورنهت
لدهمی ریشه چوونی ب هییدی ریشه	- کوریشک و قورمچک.
بچیت - دهک یان شیر یان هه	کنج(Kenc): ئه زمانکی بچویک کو
تشته کی برهک کو نه خوهش ببیت و	ل دویمایا گه وریی یه - هه تشتی
ب زهمهت تشتان بپریت - دلیر،	کوب کهلهخی خوهقه ئی مهزن بت
ئاذا، پهله وان.	و ب هییز بت و ب تایبسه تی بو

کنش (Kunêş): کار و کردار.	کندا (Kunda): زانا - فەیلەسووف
کنشت (Kunêşt): پەرستگەه، دێر، کنیشت.	- حەکیم - ستێرناس - جادووگەر - دلێری، پەلەوانی.
کنشتو (Keneştû): شوینک.	کندامویە (Kundamûyê): مویی
کنفت (Kênêft): هەرمی، پیس.	کو هەر ل دەستپێکا ژ دایکبوونی
کنگ (Keng): چەنگ، چەنگی	لەسەر لەشی نوێزادی هەبیت.
فرندە - چەقی داری.	کندر (Kender): باژێر، شار.
کنگر (Kungur): گەدایی بێ شەرم	کندز (Kundêz): کورتکریا (کهن
- بوم، کوند.	دز) ئانکو کەلها کەشن.
کنگر (Kenger): کەنگر.	کندش (Kundêş): گلولکا پەمبی
کنون (Kunûn): نۆکە، نھۆ.	کو ئامادە بیت بۆ رێسانی.
کنیز (Kenîz): خودام، ژنکا	کندک (Kundek): چنییت نانی،
خزمەتچی، ب تایبەتی ژنکا کو	هویرکە نان.
هاتبیتە کپین.	کندلان (Kendulan): خێشەتا
کنیزک (Kenîzek): خوداما کچ کو	مەزن.
تەمەنی وی بچویک بت.	کندمند (Kendmend): پەریشان -
کو (Kû): بۆ پرسیارێ دەیت،	وێران، خراب، ئاقاھیی کو وێران و
ئانکو: کا، کانی، ل کێشەیه.	سەرانب ببیت.
کووار (Kavar): سەلکەکا مەزنە کو	کندن (Kenden): جوداکرن - کولانا
فیقی پی قەدگوھێزن.	ئەردی ب ئنیەتا کویر کرنی.
کول (Kevaj): تەعن - ترانە.	کندو (Kendû): شانا زرکیتکی.
کواش (Kuvaş): جۆر، تەرز،	کندوالە (Kundvalê): گەنجی ب
رەنگ، شیوە. هەروەسا (کواشە،	هێز - کەسی کو ب کەلەخی خوەقە
گواش، گواشە، کواس، کواسە)	ئی ماقوبیل بت.
ژی لکارن.	کنسک (Kênêsk): قەلس،
کوب (Kûb): درب، دری کوژ	دەخەس، بەخیل، خەسیس.

- کوجولو (Kûçûlû):** زیډه بچوبک، کوجوچ - زاروک.
کوجه (Kûçê): کولان.
کوجیدن (Kûçîden): کوجکرن، بارکرن ژ جهه کي بوجهک دی.
کود (Kûd): بیدهر - سرگینا دهوارا و چیل و گولا کوب ئه ردی وهرکهن ژ بوب قوهت که تنه ئه ردی ژ بوجاندنی (زبل) - کیمیا.
کودک (Kûdek): زاروک، بچوبک.
کودن (Koden): بی فهم، کیم عاقل، نهحمهق، تمهبل.
کور (Kûr): کوره.
کورس (Kevers): موی یین خهلهک - قریژ و قیقارا لهش و جلکا.
کوره (Kûrê): کوبره، ئیتوبن - پشک، بهش، پارچه یهک ژ جهه کی.
کوزه (Kûzê): گوزک.
کورژ - کوز (Kûj-z): قوز، قلوز، چه میای، خوههر.
کورژپشت (Kûjpuşt): پشت چه میای، پشت قوز - درکویه ژ ئه سماني.
کوزه (Kûjê): که ری رهنګ سپی.
کوس (Kûs): درب قیکه تن.
- ئه گه ری قیکه تنه به ری یان داری بگه هته لهشی - ئالاقی کو فیلخان فیلین خوه پی دهاژون.
کوبل (Kûbel): بشکوژ، بشکوفک، غونچه.
کوبن (Kûben): چه کوبچ، چاکوچ.
کوبیدن (Kûbîden): قوتان، لیدان، نهرمژاندن.
کوتار (Kûtar): کولانکا تنه ګ کو سه ری وی گرتی بت.
کوتاه (Kûtah): کورت، کن.
کوتوله (Kûtûlê): بالا کورت، بهژن کورت، قهزم.
کوته (Kûteh): کورت، کن.
کوج (Kûç): بوم، توک - کوجکرن ژ ئه رده کی بوجئ رده کی دی - ئیل، بنه مال - ناقی ئیله کی یه ل نیزیک ئیلا (به لوجی) یا.
کوجک (Kûçek): هویر - بچوبک - د زارای دهر ویشان دا ئه و مریده یی کوژ همیان بچوبکتر بت ته مه نی خوه فه یان ژی نوبکار بت و ژ نوی دهست ب مریداتیی کریت.
کوجکین (Kûçekîn): هویرترین - بچوبکترین.

- کوستن (Kûsten): قوتان - لیدان -
نیشانندن.
- کوسه (Kosê): زهلامی کوسه کو
بهس نه رزنکا وی موی لی هه بن و
روی پین وی د حولی بن.
- کوشک (Kûşk): کوشک، قه سر،
ئا فاهی پین بلند، خانیه کی خوهش ل
ژده رقه هی باژیری و دناث باغ و
بیستانا دا.
- کوشیدن (Kûşîden): پیکول کرن،
سه عی کرن، خوه وهستاندن ژ بو
بده سته ئینانا تشته کی.
- کوفتن (Kûften): قوتان، لیدان ب
ئیه تا هه رشانندن و هویر کرنی -
درب ث تشته کی ئیخستن.
- کوفجان (Kûfcan): قه فهس، جهی
تهنگ.
- کوک (Kûk): دربارا ژیک فر -
خهس (گیایه که).
- کوکن (Kûken): بوم، تۆک.
- کول (Kûl): مل، شان (کتف) -
حه ود، جههک کو پچهک ئا ث لی
خرقه ببیت.
- کولاب (Kûlab): حه ود -
مهله فانگه ه.
- کولاک (Kûlak): توفان - پیلین
- ده ریایی.
- کولخ (Kûlex): ئاگردانک -
مه نقه ل.
- کولیدن (Kolîden): کویر کرن -
کۆلان - قلیب کرنا نه ردی.
- کوم (Kom): شینکاتیا کولبه ر
لین کانی و حه ود و رۆوا شین
دبن.
- کومش (Komêş): که سی کو بیرا
دکۆلت.
- کونده (Kevende): تۆرا کو ب
رهنگی جهالی ده پته چیکرن ژ بو
قه گوهاستنا کای بکار دئینن -
گوندۆری نه گه هشتی.
- کوه (Kûh): چیا.
- کوهان (Koham): کوپار، پشته
حیشتری.
- کوهپایه (Kûhpayê): ده همه نا
چیای.
- کوهسار (Kûhsar): جهی کو
گهلهک چیا لی بن.
- کوهه (Kûhê): تهل، کۆم - سه مه ر،
ئه و بلنداهیا لسه ر و بنین زینن
هه سپی یان کورتانی ده وارا -
پیلین ئا قی - هیرش کرن، هیرش
برن.

- کوی (Kûy): تاخ - شاهری، ریکیین فرهه.
- کویبر (Kevîr): ئهردی زیده کهرهستین (ئەزوت، ئوکسیژن و پتاسیوم) لئ ههبن، لهورایه ژی چو گیا لئ شین نابن - سهراب.
- کویش (Kevîş): زهركا شیري.
- که (Kuh): چیا.
- که (Keh): کا.
- که (Kêh): بچویک، هویر.
- کها (Keha): شهرمین، شهرمه‌نده.
- کهبل (Kehbel): نهزان، ههبله، ئه‌حمه‌ق.
- کهتر (Kêhter): بچوبکتر.
- کههر (Keher): هه‌سپی کورده‌نگی وی سورئ بناف ره‌شی قه‌بت، هه‌سپی قه‌هواپی.
- کهکشان (Kehkeşan): ریکا کادزا (مجرة).
- کههن (Kuhên): که‌فن - که‌فنا - دیرین.
- کههنه (Kuhnê): که‌فن - که‌فنا - دیرین - ژ کارکه‌فتی.
- کی (Key-Kêy): که‌نگی، چ ده‌م، چ وه‌خت.
- کی (Kî): کی، چ که‌س، کیژان.
- کی (Key): ناڤی شاهین که‌یانی یا، وه‌کی که‌یقوباد، که‌یکاووس، که‌یخوسره‌و - شاه‌ی مه‌زن، شاه‌ینشا - نازناڤی مه‌زنترین شاه‌ی.
- کیا (Kiya): مه‌زن - خودان - خوداوهند - شاه - حاکم - پارێزگه‌ر - په‌هله‌وان.
- کیاخن (Kiyaxen): نه‌رمی، نه‌رماتی، ئارامی.
- کیاده (Kiyade): رسوا، هه‌تک لئ چووی، بی ناڤ بووی.
- کیار (Kiyar): ته‌مه‌لی، سستی.
- کیارا (Keyara): خه‌م، نیگه‌رانی.
- کیان (Keyan): کۆما (کی) کو ئانکوا وی دبیتته شاهین مه‌زن - ناڤی سنسله‌کا شاهنشاهی یا ئیرانی یه‌پشتی سنسلا پیشدادی یان.
- کیان (Kuyan): خیفه‌ت، ره‌شمال - ستیر - سه‌نته‌ری بازنه‌ی (مرکز دائرة).
- کیانا (Kiyana): سروشت - ئه‌صلی هه‌ر تشته‌کی - هه‌ر ئیک ژ هه‌ر چوار عونصورین چوارگانه.
- کیبانییدن (Kîbanîden): لادان، ژ

سهر ديواري کلههې و چ گاڅا	ري لادان، خوههر چوون.
دوژمنا هيرش کربانه سهر کلههې	کييدن (Kîbîden): بنيره:
دا بهري بهردهنه ناف دوژمني -	(کييانيدن).
زه رکا شيري يان مه نجه لوکا	کيپ (Kîp): پړ، تړی، ليڅوليتف.
ماستی.	کيچ (Kîç): بژاله - پهریشان - کيم،
کيک (Keyk): بيبيکا چاڅی.	پچهک - هوپر، بچوبک - هيدی.
کيل (Kîl): خوههر، چه مياي.	کيس (Kîs): کوريشک.
کيماک (Keymak): قه يماغ.	کيسنه (Kîsene): بهنکي کوب
کيماک (Kîmak): تهنگا دهوارا.	ته شيني ها تبېته ريسان.
کين (Kîn): کينه، دوژمني، نه ياري	کيسه (Kîsê): کيسک، توپرک -
- عينات و نه يارتي يا کو مروث د	بهريک.
دل دا ژکه سه کی هلگريت.	کيش (Kîş): دين، نايين، مه زهه ب -
کينه (Kînê): بنيره: (کين).	جوره کي په روکي کوژ کتاني
کيوان (Keyvan): ناڅي ستيرا	دهيته چيکرن - کيسکي کو تيرين
(زوحه ل) ه.	کڅاني دکه نه تيدا - کش (بؤ
کيهان (Keyhan): جيهان، دنيا -	هاژوتنا مريشکي يان لادانا شاهي
کو ما سه ييارين کوب سهر	د ياريا شه تره نجی دا لکاره).
مه نظوما شه مسی قه نه - بياڅي کو	کيف (Kîf): چانته - چزدانک.
ستير دناڅ دا.	کيفر (Keyfer): سزا، سزادان - نهو
	بهري کو لسه رده مين که فن داداناه

گ

کاری وی جلک شویشتن بت.
گاشتن (Gašten): زفراندن -
 چاندن.

گال (Gal): رینگلین په زئ سپی کو
 ب دینگلین وان شه هسک دبت -
 گارس - طوری، تویری - فیل،
 حیل، خپاندن.

گاله (Gale): جهال - گلولکا
 په مبی.

گالیدن (Galîden): رهځین،
 هه لاتن، فیرارکرن، دوبر که تن.

گام (Gam): گاډ، پینگاډ.

گاو (Gav): چیل و گا (د فارسی دا
 بو چیل «گاو ماده» دهیت و بو
 گای ژی دبیزن «گاو نر» و هه گهر
 کومه کا هردووان پیکه دگه لیک
 بن دبیزن «گاوها» - زه لامی دلیر
 و ب هیژ.

گاورس (Gavers): گارس.

گ (Gaf): تیپا بیست و شمشیه ژ
 نه لفا بییا زمانی فارسی و نه ف
 تیپه دناث زمانی عهده بی دا نینه.
گاباره (Gabarê): گاپان -
 شکفت.

گات (Gat): که قنترین و پیروزترین
 پیشکا ئافستاییه - سروودین
 زه رده شتی.

گار (Gar): پاشگره و نیشانا
 بکه رناقی یه، وهکی: (آفریدگار:
 ئافرنده، آموزگار: فیرکه ر،
 ماموستا). د زمانی فارسی دا
 نه ف پاشگره ل گه لک جهان دگه ل
 په یقین عهده بی ژی هاتیه.

گاری (Garî): عهده بانه - هه ر تشتی
 نه موکوم و بی دهوام.

گاز (Gaz): ددان - گاز، کیلتان -
 سپینه.

گازر (Gazur): جلکشو، که سی کو

گامیش (Gavmîş): گامیش.	موسلمانہ تیئی یئی مایہ ب زہردہشتیاڤه).
گاہ (Gah): وهخت، دهم، زه مان - جه، گهه - تهختی پاشاتیئی، کورسیکا دهسته لاتداریئی - ئامانی کو زیر و زیقا تیدا دهلیین - ئەف پاشگره ل دویمایهیا دو جۆره ناڤان دهیت، یئی ئیکی دهمناف (اسم زمان) ژئی چیدبت، وهکی: (سحرگاه: دهمی سپیده، شامگاه: دهمی شەقی) و یئی دووئ جهناف (اسم مکان) ژئی چیدبت، وهکی: (پرستشگاه: په‌رسگهه، جهی په‌راستی).	گبر (Geber): جۆره‌کی به‌ری یه کو ترارک و مه‌نجه‌لوک و دیز ژئی دهیتنه چیکرن. گبرگه (Geburge): جۆره‌کی وه‌رزشا که‌فنا ئیرانی یه. گبز (Gebz): مه‌زن، ب که‌له‌خ - ب هیتز. گت (Get): مه‌زن (عظیم، کبیر). گجسته (Guceste): پیس و نه‌پیروز، خه‌بیس، مه‌لعون. گچ (Geç): گچ (که‌ره‌سته‌که کو بو ئاڤاهییا و په‌یکه‌رسازیئی بکار دهیت).
گاهنبار (Gahenbar): ناڤی شەش جه‌ژنانه کو هه‌ر ئیک ل ده‌مه‌کی سالی ژ لایئ ئیرانیان ڤه دهاتنه کرن - ناڤی وان شەش دهم یان شەش روژانه کو خودئ مه‌زن جیهان چیکری. هه‌روه‌سا په‌یفتین (گهنبار، گاهانبار، گاهبار، گهبار) ژئی لکارن.	گدا (Geda-Gêda): گه‌دا، سوالکه‌ر، خازخاژوک. گداختن (Gudaxten): هه‌لاندن. گدار (Gudar): کویراتیای بنی دۆلی - ریک، جهی تیپرا بۆرینی. گدازیدن (Gudazîden): هه‌لاندن. گدوک (Gedûk): ئەو در ژ چیا کو پری به‌فر بت و ئەو به‌فر بیسته کوسپ د رتیا هاتن و چۆنی لویری. گذار (Guzar): بۆرین د جهه‌کی را
گاهواره (Gahvarê): لاندک، له‌ه‌ندک.	
گبر (Gebr): زه‌رده‌شتی، که‌سی کو بدویف ئایینی زه‌رده‌شتیئی که‌تی (ئەف ناڤه‌ پش‌تی	

- جهی تیږا بۆرینی.
- گـذاردن (Guzarden):** دانان، دهیناتن (تشتهک ل جهه کی دهیناتن یان دانان).
- گذر (Guzer):** بنیره: (گذار).
- گذرا - گذران (Guzera- an):** چۆوهک، وهکی: (آب گذرا: ئاڤا کو بچیت).
- گذراندن (Guzeranden):** تشتهک د جهه کی را بۆراندن - کارهک بجه ئینان.
- گذشت (Guzešt):** بۆری (د جهه کی را بۆری) - لیبۆری، عه فوبکر.
- گذشتن (Guzešten):** بۆرین (د جهه کی را بۆرین) - لیبۆرین، عه فوبکر - بدویمایهیک هاتنا وهختی.
- گر (Ger):** هه گهر - پاشگری بکه و بکه رناتی یه، وهکی: (آهنگر: ئاسنگر، زرگر: زیرنگر و ستمگر: زالم) - گوریاتی (ئیک ژئیشین پووستی یه).
- گر (Gur):** گوریا ناگری.
- گرا (Gerra):** عه بد، به نی، خولام.
- گراز (Guraz):** بهراز - بیرکه کا مهزن و په حنه کو دو کهس ب
- هه شره بکار دئینن ژ بۆ راستکرنا ئهردی قلیب کری - گوزک.
- گـرازیدن (Gurazîden):** ب نازداری و دفنیلندی برتقه چوون.
- گرامی (Gêramî):** عهزیز، هیژا، بهریز.
- گران (Geran):** گران (هه م بۆ سهنگی و هه م ژی بۆ بهای).
- گران (Guran):** کهفه کا گه می یان جهه کی کو هاتیبته دروین.
- گراییدن (Gerayîden):** دل ب تشتهکی دان - هیرش برن.
- گریز (Gurbuz):** زیرهک - دلیر - فیلباز.
- گریه (Gurbê):** پشیک، کیتک.
- گرد (Gerd):** توزک، ئاخا نهرم، غویار.
- گرد (Gêrd):** گروڤر، خپ - دهوروبه ر، چان و رهخ.
- گرد (Gurd):** دلیر، په له وان.
- گرداب (Gêrdab):** زڤوکا ئاڤی.
- گرداس (Gurdas):** سته مگهر، زالم.
- گرداندن (Gerdanden):** زڤراندن، بادان.
- گردباد (Gêrdbad):** بابه لیسک.

گردن (Gerden): ستۆ، گهردهن.	به ندکری.
گردنه (Gerdenê): ریکیڼ تهنگ و پړ ئاستهنگ ل چپای.	گرفت (Gêrêften): ستانندن، وهرگرتن - تیکههل بوون.
گردو (Gêrdû): گويز.	گرگ (Gorg): گورگ.
گردون (Gerdûn): چهرخ، ههر تشتی کو لدور خوه یان لدور ته وهره کی بزقرت - ئهسمان.	گرگین (Gergîn): گیانه وهری کو تووشی ئیشا گورباتیی بووبت.
گردیدن (Gerdîden): گه پیاڼ - زقپین - گوهارتن - بوون، چیبوون.	گرم (Germ): گهرم.
گرز (Gurz): گورز (ئالافه کی شه پی یه کول سه رده میتن کهفن دهاته بکارئینان).	گرما (Germa): گهرمه، بهروفاژی سه رمایی.
گرزش (Gerzêş): گله و گازنده، داله ی.	گرما به (Germabê): حه مام، گهرما ف.
گرزمان (Gerzuman): ئهسمان، عهرش.	گرمسیر (Germîr): گهرمیان.
گرزن (Gerzen): تانج.	گرنج (Gurênc): کوریشک - گری - کونج، کوژی - برنج.
گرزه (Gerze): ماری مه زن، جوړه کی ماری یه کو سه ری وی مه زنه.	گرو (Gurûh): دهسته ک، کۆمه ل.
گرزیدن (Gerzîden): زیمار کرن، گرین - ته و به کرن.	گروه (Gurûhê): گلولک، وه کی: (گلولکا په مبی) - گرگین هه قیری - دهسته ک، کۆمه له.
گرسنه (Gurêsnê): برسی.	گرویدن (Gêrevîden): باوهری ئینان ب که سه کی یان تشته کی، گه هشتن ب ریزین دهسته که کی (التحاق).
گرفت (Gêrêft): وهرگرت - غه رامه - ته عن.	گره (Gêrêh): گری، گریک (گریا گرفتار (Gêrêftar): دیل، ئیخسیر،

- گرپوه (Gerîvê): تهل، گر.
 گرپه (Gêrye): گری، رۆندک ریتزی.
 گز (Gez): گهز (یه‌که‌یه‌کا پيشانی یه بهرامبه‌ری ۱۶ (گره) انه، و ب عه‌ره‌بی دیپژنی «ذرع» - ناشی داره‌کی یه - گه‌زۆ (جوره‌کی شریناهیی یه).
 گزاردن (Guzarden): ئەداکرن، بجه ئینان، ئەنجامدان.
 گزارش (Guzarêş): رپورتاژ، شروقه‌کرنا خه‌به‌ره‌کی یان کاره‌کی کو هاتیبته ئەنجامدان.
 گزاریدن (Guzarîden): بنیره: (گزاردن).
 گزاف (Gêzaf): زیده، گه‌له‌ک، بی سینور - بیهوده، پویج، ئاخفتن پویج و بی مفا.
 گزاک (Gezak): هه‌ر گیانه‌وه‌ر یان موره‌کی کو ژه‌هردار بیت و مروقی بگه‌زیت (ب مروقی شه‌ده‌ت).
 گزاییدن (Gezayîden): پیشه‌دان، له‌ق لیدان و ئازار گه‌هاندن.
 گزر (Gezer): گیزه‌ر.
 گزر (Guzêr): چاره، چاره‌ری، عیلاج.
 گزک (Gezek): گه‌زه‌ک، ده‌قگر، به‌نکی یان گرپکا دارێ - ئیک ژ یه‌کین پيشانی یه کو به‌رامبه‌ری ۱/۱۶ گه‌زی یه.
 گریانندن (Gê-Geryanden): گریاندن، که‌سه‌ک مه‌جبورکرن کو بکه‌ته‌گری.
 گریاننده (Gêryanendê): ئەو که‌سی کو که‌سه‌ک دی بگرینت.
 گرپان (Gêrfiban): یاخه، پستۆک.
 گریختن (Gurîxten): ره‌فین، هه‌لاتن، فیرارکرن.
 گریز (Gurîz): فیرار، ره‌ف.
 گریزانندن (Gurîzanden): ره‌فاندن، فیراریدان.
 گریستن (Gêrfisten): گرین، روندک ریتن. هه‌روه‌سا بۆ که‌سی کو دکه‌ته‌گری، په‌یشتین (گرینده و گریان) لکارن، لی جیاوازا دناقبه‌را هه‌ردوان دا ئەوه‌کو (گرینده) بکه‌رنافه و (گریان) صیفه‌ته.
 گریغ (Gurîx): بنیره: (گریز).
 گریواره (Gêrfîvarê): رستک، گه‌رده‌نی.
 گریوان (Gêrfîvan): بنیره: (گریان).
 گرپون (Gerîven): ئیشا گورپاتی.

- هه‌ر تشتی کو تاما سه‌ره‌کی
بگوهوریت و تاما ده‌قی نه‌خو‌ه‌ش
که‌ت - ده‌لیقا باش و ه‌لکه‌تی بو
ئه‌نجام‌دانا کاره‌کی - سه‌رما و
سپی بری.
- گزمه (Gezme):** زیره‌فان، هه‌ره‌س.
گزند (Gezend): درب - نازار -
ئاتاف - رینج و زه‌حمه‌ت.
گزیدن (Gezîden): له‌ق دانان -
پیشه‌دان.
گزیدن (Guzîden): هه‌لبژارتن،
په‌سه‌ندکرن و قافیترکرن.
گزیر (Guzîr): چاره، چاره‌ری،
عیلاج.
گزیردن (Guzîrden): چاره‌کرن،
عیلاج کرن، چاره‌ری ژیرا فه‌دیتن.
گزینه (Guzînhê): هه‌لبژارتی.
گزار (Gujar): به‌رچیلکا مریشکی.
گس (Ges): تاما کو دبیتنه ئه‌گه‌ری
ده‌فگیریی، وه‌کی: تاما فی‌قیی
نه‌گه‌ه‌شتی، یان کاری یا
نه‌خه‌سای.
گساردن (Gusarden):
خوارن (بگره ژ نان خوارن، مه‌ی
فه‌خوارن، خه‌م خوارن و.....هتد).
گست (Gest): کریت، نه‌جوان.
- گستاخ (Gustax):** نه‌ترس، دلیر -
بی ئه‌ده‌ب، ئه‌ده‌ب سز. هه‌روه‌سا
په‌یقین (وستاخ، بستاخ، استاخ،
اوستاخ و بیستاخ) ژی لکارن.
گسترانیدن (Gusteranîden):
په‌حن کرن، رائیخستن.
گستردن (Gusterden): په‌حن
کرن، رائیخستن.
گسته (Geste): هه‌ر تشته‌کی کریت
و نه‌جوان - سه‌رگین.
گستن (Gusêten): برین - ژ هه‌ف
جوداکرن.
گسلاندن (Gusêlanden): دراندن
- برین.
گیل (Gusîl): ره‌وانه. گسیل
کردن: ره‌وانه‌کرن، وه‌کی:
(ره‌وانه‌کرن که‌سه‌کی بو جهه‌کی،
یان ره‌وانه‌کرن هاریکاریه‌کی بو
که‌سانین لی قه‌ومای و.....هتد).
گشاد (Guşad): فه‌کر - به‌ردا،
ره‌هاکر - به‌ردانا تیری ژ کفانی -
فره‌ه - په‌حن، پان.
گشادن (Guşaden): فه‌کرن -
به‌ردان، ره‌هاکرن.
گشت (Geşt): گه‌شت و گوزار،
گه‌ریان.

گللاب (Gulab): گولاڻ.	گشت (Gêšt): هه می بهه څره، پیکڅه، ب گشتی.
گلایی (Gulabî): هر میک.	گشتا (Gušta): بهه څشت، فردوس.
گلاندن (Gelanden): هه ژاندن، داقوتان (داقوتانا دارا ب بار کو فیقیی وی ژئ بکه څت).	گشتن (Gešten): گه ریان - دهوړ لیږدان، لدور زقرین - بوون، چیبوون.
گلاندن (Gellanden): گرپلکرن.	گشتی (Geštî): زیره څانی کول
گلاویز (Gelavîz): هلاویستی.	جهه کی دیارکری را بهیت و بچت ژ بو بجه ئینانا ئه رکی خوه یی زیره څانیی.
گلاویز شدن (Gelavîz şuden): هه څیریشی هه څ بوون، دبن چه نگیڼ هه څ را چوڼ.	گشسب (Guşesb): هه سپ.
گلایه (Gêlayê): گله و گازنده، داله هی.	گشن (Gešn): گه لهک، مشه، زیډه، پې، تڅی.
گلخن (Gulxen): ټاگردانکا حه مامی، جه ژنه ما حه مامی.	گشن (Guşn): گه نج - میترانه - نیتر - دارا خورمی یا نیتر.
گلزار (Gulzar): گولزار، گولستان.	گشنی (Guşnî): گوڼیڼلی (عملیه جنسی - تلقیح).
گلست (Gelest): گه لهک سهرخوڅش، زیډه مه ست.	گشردن (Guşûden): څه کرن - ره ها کرن، بهردان.
گلر (Gelû): حه فک، گه لالیشک.	گفتار (Guftar): گوټار - ټاخفتن.
گلرله (Gulûlê): گلولکا په مبی یان به نکا - گولله، ته لقه، فیشهک.	گفتگو (Guftugû): گفتوگو، دان و ستاندن.
گلرند (Gelvend): خه لات، هه دیه - گه لوازی خوارده مه نی یین وه کی هیژیرا.	گفتن (Guften): گوټن، ټاخفتن.
گله (Gêlê): گله و گازنده، داله هی.	گل (Gul): گول.
گله (Gele): گارانا حیوان و دهوړا، برا په زی.	گل (Gêl): ته قن، هه پی.
	گل (Gel): حه فک - ستو، گه رده ن.

گله بان (Geleban): شقان.	گنبد (Gunbed): گونبه د، قوبه.
گلیز (Gêlîz): گلیز، ئاڤا دهقی	گنج (Genc): خزینه.
مرۆڤ و گیانه وه را.	گنجار (Guncar): سؤراف.
گلێزه (Gêlîzê): گوزک.	گنجانندن (Guncanden):
گلیم (Gelîm): بهرک، جوره کی	گونجانندن (جهن تشته کی ل جهه کی
رائیخی یه کوژ به نکیتن په مبی	یان د تشته کی دی دا کرن.
یان هریی دهینه چیکرن.	گنجشک (Guncêşk): چوپچک،
کلین (Gêlîn): تشیتن کوژ ئاخ و	سفیانک.
تهقنی دهینه چیکرن.	گنجرور (Gencûr-Gencver):
گم (Gum): هندا، بهرزه، نه دیار.	خودانی خه زینی.
گماردن (Gumarden): دانان،	گنجیدن (Guncîden): گونجین،
دامه زرانندن، تهعین کرن.	گونجان (جهن تشته کی ل جهه کی
گماشتن (Gumaştên): بنیره:	دی یان لئاڤ تشته کی دیدا
(گماردن).	بوون).
گمان (Guman): گومان، شک.	گنجینه (Gencînê): گهنجینه،
گمانیدن (Gumanîden): گومان	جهن گهنج لی، جهن خه زینه لی.
کرن، هزرکرن، بوچوون، شک برن.	گند (Gend): بیهن پیس، گه نی.
گمراه (Gumrah): ری بهرزه -	گند (Gund): گون، رطل - سوپا،
که سئ کولسه ر ری یا راست دا	له شکهر.
چۆیت (سه ر ریدا چۆی).	گندانندن (Gendanden): گه نی
گمیختن (Gumîxten): ناخیک	کرن.
هه لکرن، تیکه ه لکرن - میزتن.	گندم (Gendum): گه نم.
گمیز (Gumîz): میز.	گندمگون (Gendumgûn):
گمیزیدن (Gumîzîden): میزتن.	گه نمۆکی، روی گه نمۆکی.
گناه (Gunah): گونه ه، کاری	گنده (Gundê-e): مه زن، ب که له خ
خراب، بی ئه مری.	- گلولکا په مبی - گرکا هه قیری.

- گنده (Gende): گهنی، بیهن پیس.
 گندیډن (Gendîden): گهنی بوون، پویج بوون، پیس بوون.
 گنگ (Gung): کهسج کو نه شیت باخفت، بن نه زمان - بوړی بیت کوژ ته قنن دهاتنه چیکرن ژ بو څه گوهاستنا ئاڅا بن نورد ژ جهه کی بو جهه کی دی.
 گنگار (Gungar): مارئ کوژ نوی تیشلی خوه ئاڅیتی.
 گنگلاج (Gunglac): لالوته، تورتوری.
 گو (Gev): دلیر، پهله وان - باشت، مه زن.
 گو (Gû): گو، هر تشتی خړ و گروڅی.
 گواچو (Guvaçû): هیزک.
 گوارا (Guvara): هر تشتی خوارنئ یان څه خوارنئ کو ب تام بت و زوی (هضم) ببیت.
 گوارش (Guvarêş): کریارا کو ناشک و ریڅیک پی رادبن.
 دستگاه گوارش: جهاز هضمی، کو ژ دهڅ، گه وری، موری، ناشک و ریڅیکا پیک دهیت.
 گواره (Gevare): گارانا حیوانا.
 گواره (Gevare-ê): لاندک، له هندک.
 گواز (Gevaz): چوبڅ، دارئ کو گا و که را پی دهاژون.
 گواژ (Gevaj-jê): ته عن لیډان، یارپیټکر، ترانه.
 گوال (Geval): جهال.
 گوالیدن (Guvalîden): نه موکرن، شین بوون و مه زن بوون - خرڅه کړن، کو مکرن.
 گواه (Guvah): شاهد، دیده څان.
 گوجه فرنگی (Gocê ferengî): ته ماته، باجان سوړک.
 گود (God): کویر.
 گودال (Godal): چال، جهن کویر.
 گور (Gûr): گوړ، قهبر، زیارهت - بیابان - کهرئ وه حشی.
 گوراب (Gûrab): گوره - سهراب - قویبا کو لهنداف گوړی دهیت ته ئاڅاکرن.
 گورستان (Gûrêstan): گوړستان.
 گوز (Goz): گوین.
 گوزن (Gevezn): شفر.
 گوساله (Gûsalê): گولک.
 گوسفند (Gûsfend): په زئ سپی، میه.

گوش (Gûş): گوھ.	گون (Gûn): رەنگ، جور (نوع) -
گوش (Guvêş): ئاخفتن، ئاخفتن کرن.	وھک پاشگر ل دویماییکا ھندەک پەشقان دەیت و ئانکوتین (وھکی و جور) دگەھینت، وھکی: (آذرگون: وھکی ئاگری - نیلگون: ب رەنگی نیلی).
گوش (Goş): د ئایینی زەردەشتی دا خوداشەندئ زێرەقانی گیانەوهرین چارپیی یە. ھەروەسا ناقتی رۆژا چواردئ یە ژ ھەر ھەیشەکا سالا ھەتاقی.	گوناگون (Gûnagûn): جوراوجور، رەنگاورەنگ.
گوشاسب (Gûşasb): خەو، خەوا خوەش.	گونە (Gûnê): روی، ئالەک - رەنگ، جور، تەرز، شتواز.
گوشت (Gûşt): گوشت.	گونی (Gûnî): تەلیس، تەلیسی کورکی.
گوشزد (Gûşzed): بیرئینانەفە، ئاگەھدارکرنەفە.	گونیا (Gûnya): دەپکەکی سیگوشەپە کوئییک ژ کوژیپین وئ نوت دەرەجەپە و ھەردووین دی، ھەر ئیک چل و پینج دەرەجەنە و د زانستی ھەندەسی دا گەلەک بکار دەیت.
گوشمالی (Gûşmalî): دپکەپە ژ تەنبیھ کرن و ئەدەب کرن.	گوھر (Goher): جەھوھر، نەژاد، ئەصل - گەوھەر (بەرەکی گرانبھایە وھکی زەمرید و یاقویتی).
گوشوار (Gûşvar): گوھارک - وھکی گوھی - کونجا ژۆری، قولچکا مەزەلکی.	گویا (Gûya): بیژەر، ئاخفتنکەر - ھەروەسا بەرامبەری پەیقپین (دبیژت، سەکو) پین کوردی یە.
گوشە (Gûşê): کوژی، کونج، قولچک، قورنەت.	گویش (Gûyêş): گۆتن، ئاخفتن - گۆتار.
گوشیدن (Gûşîden): گوھدان، گوھداریکرن.	
گوگار (Gûgar): کیزگلۆک.	
گوگرد (Gûgêrd): کبریت (سولفور).	
گول (Gûl): ھەبلە، نەزان - ئەحمەق - فیل، حیلە.	

گیهبد (Gehbud): خه‌زینه‌دار.	گیراندن (Gîranden): ئاگر
گه‌گاه (Gehgah): جار‌جار، هنده‌جارا.	گیس (Gîs): موی یین دریژ، ب
گه‌واره (Gehvarê): لاندک، له‌هندک.	تایبه‌ت یین ژنکا کوژ پشت فه گه‌له‌ک دریژ بیت.
گیاه (Giyah): گیا، شینکاتی. هه‌روه‌سا په‌یفین (گیا، گیاغ، کیاغ) ژی لکارن.	گین (Gîn): ئیک ژ پاش‌گیرین وه‌که‌ه‌فی و سالو‌خدانی یه، و ئانکویین (پر و تیقه‌دای) دده‌ت، وه‌کی: (شرم‌گین: پر شهرم، شهرمین - اندوه‌گین: د خه‌می فه‌دای، خه‌م‌گین) دده‌ت.
گیتی (Gîtî): گیتی، جیهان، دنیا - روژگار.	گیهان (Geyhan): جیهان، دنیا.
گیج (Gîc): گیتژ - هه‌یران.	
گیرا (Gîra): دل‌راکیش.	

و دريژ، وهكى موى يانژى شاكيڻ
ميڻوئ و چهقڻن دارئ و.....هتد.
لاخه (Laxe): پنى.
لاخه دوز (Laxedûz): پنى دوز.
لاد (Lad): حهربر، نارمويش،
پهړوځكى نهرم - ديوار، ديوارئ كوژ
لبن و تهقنئ هاتبيته چيكرن -
ئاساس، شهنگسته.
لاده (Lade): بي عاقل، ههبله،
دهبهنگ - نهحمهق.
لاس (Las): جوړهكئ نارمويشئ ب
كيړنه هاتى يه - مي يا ههر
گيانه وهركى و بتاييه تى بو
(ديهل) ئ لكاره.
لاسيډن (Lasîden): لاسيډن،
يانژى لاس زدن، ئانكو: لدويش
كهفتنا گيانه وهركئ نير ل په ي يا
مي - ههروهسا دهست ب رويئ
كچئ يان ژنئ دا ئينانه خوار.

ل (Lam): تپيا بيست و حهفتى يه
ژئلفابييا زمانئ فارسى.
لا (La): دناقرا، دناقدا.
لا به (Labe): بي هيزى - زيمار -
هيڅى و داخوازي - مهلاقى.
لايډن (Labîden): بي هيز بوون،
زيماركرن - هيڅى كرن، داخوازكرن
- مهلاقى كرن.
لات (Lat): فلهيته، كولانى - مرؤقى
ههژار و زهعيف حال، دهستكورت.
لاتو (Latû): پيسترک، دهره جک،
پهبيسک.
لاج (Lac): رويس، تازى - دپهل.
لاخ (Lax): ئيک ژ پاشگرتن جهى
يه و نيشانا گهلهكى و زندههيا
تشتهكى ل جههكى ددهت، وهكى:
(سنگلاخ: جهئ گهلهک بهر لئ -
نمک لاخ: ئهردي پر خـوئ
و.....هتد) - کوومه کا تشتين زراف

کشو و باخه) نه.	لاش (Laş): که له خ، که له واش،
لال (Lal): لال، لالوته - سـوـر،	که له خن گيانه وهري مرار - پويچ و
رهنگي سوـر.	ب کيـر نه هاتي - له غـهـر -
لالس (Lales): جوړه کي پـهـړکي	بسـهـر داگرتن و دزي و تالان.
ئارمويشي يي رهنـگ سوـره.	لاشبرگ (Laşberg): به لگي ژ
لالک (Lalek): پيـلاـف - کومرکا	داري که فتی کوب کيـر چو
ديکلي.	تشته کي نه هيت.
لالکا (Laleka): کاله، پيـلاـقا کو	لاشخور (Laşxor): قورپ، تهيري
گوندي دکـه نه پيـ خوـه. هـهـروهـسا	که له خا.
ناشين (لکا، لقا و لالک) ژي بو	لاشه (Laşe-ê): بنيره: (لاش).
دهيته گوتن.	لاغ (Lax): ياري، ترانه.
لالنگ (Laleng): نانـي کـوژ	لاغر (Laxer): له غـهـر، لاواز، مـړوـف
گه دايبي قه بدهست دکـه فـيت -	يان گيانه وهري زه عيف و بي
خوارنا کو خه لکي هه ژار بو خوـه ژ	گوشت.
سهر سفرين ميـهـشاندارا راکـهـن و	لاف (Laf): ئاخفتنين پويچ و بي
بيـهـن.	مهـعـنا - زيـده په سنا خوـهـکـرن -
لاله (Lale-ê): پشکهک ژ چراکي	خوـهـپـهـر تـسي.
کوشه مالک دکـه فـيته تـيـدا -	لافیدن (Lafiden): خوـهـپـهـراستـن -
جوړه کي گولي يه ژي کو لدهف مه	زرتي خوـه دان، په سنيـن بي بنيات
دبيژني بيتانوک.	ژ خوـهـکـرن - ئاخفتنين بيـهـوده
لاله زار (Lalêzar): جهي کو مشه	بهردان.
گوليـن بيتانوک لي هه بن - ناقي	لاک (Lak): ترارکي داري، کوډ.
جادده کا ناقداره ل ته هـراـنا	لاک پشت (Lak puşt): کويسه له.
پايته ختي ئيراني.	ههـروهـسا ناقيـن دي يـيـن وي:
لام (Lam): گـيـايـه کي ب ناقي	(سنگ پشت، خشک پشت،
«اسپند» يانژي مسک يان عه نهـر	کاسه پشت، کشف، کشتوک،

- دهیته سوتاندن و بجى مايا وئ
وهك دهرمان دهیته بكارئینان بو
چاڤ كولیئ، كو شیتوئ بكارئینانا
وئ ژى ئهوه كو، ئهڤ دهرمانه ب
رهنگی تپا (ل) لسهر ئهنى یان
بنی گوهی بچوبكا دهیته چيكرن،
و خهلك یئ ل وئ باوهري كو بقی
رهنگی دئ چاڤ كولیا زاروكی وان
بهرف چیبوونی چیت - جلکی
دهرویشا - زیڤ و زینهت و
كه مهربه ند - ئاخفتنن پوچ و
بیهوده.
- لامان (Laman): فریو، حيله، فیل
- دره، نهوهی - ئاخفتنن بیهوده
و بی مهنا - ترانه و یاری پيكرن
- چست و چهلنگ.
- لامانی (Lamani): مه للاق و
مه للاقى - پر بیژ و پر بیژى - بی
باوهري - دره، نهوهی.
- لامه (Lame): دهرسوك یان شاشكا
كو لسهر دهرسوك یان كولاقى
دهیته ئالاندن.
- لان (Lan): چال - نیشانه ژ جهی
زیده هیا تشته کی، وه کی: (نمک
لان: جهی كو زیده خوئ لی هه ی)
- بی وه فایى.
- لانجین (Lancin): تراركی مه زن.
لاندن (Landen): هه ژاندن،
لفاندن.
- لانه (Lane-ê): هیلین - خانى -
شانا زركیتكى - كه دوه ر، ته مبهل.
لاو (Lav): ناخ سپيكا كو دیوارین
خانى پی دهینه سپيكرن -
مه للاقى - ژ دهست چوویی،
نه مای.
- لاوك (Lavek): تراركی مه زن -
له گهن، تهست (تهستا بچوبك یا
كو هه قیری تیندا دكه ن).
- لاوه (Lave): بنیره: (لايه).
لاه (Lah): بنیره: (لاس).
- لاهوره (Lahûrê): كووبزى یان
توبزى یئ گوندورى یان زه به شى.
- لايه (Layê): هه ر تشته كو بهیته
دانان ل ناڤ تشته كى دی را.
- لاییدن (Layîden): نالین،
زیماركرن - لوبرین - ژ بهر ئاخفتن.
لب (Leb): كناری هه ر تشته كى،
وه كى: (لب دریا: كناری دهریایی،
به ر لیڤا دهریایی) - لیڤ.
ههروه سا په یڤین (لو - لفج -
لفچه) ژى لكارن.
- لپاچه (Lebaçê): كه په نه - جبه.

- لبالب (Lebaleb): لیثولیث،
دلپار، تژی، پې.
لبخند (Lebxend): گرڼښ،
بشکورین.
لبریز (Lebrîz): بنیره: (لبالب).
لب شکری (Leb şekerî): لیث
که م (که سې کو ئیک ژ لیثین وی
بری یان که م بیت). ههروهسا
په یثین (سه لنج و سلنج) ژى
لکارن.
لبو (Lebû): سلکین که لاندی.
(لببو) ژى لکاره.
لبه (Lebê): وهکی لیثا - کنار و
لیثا هه ر تشته کی.
لبیدن (Lebîden): ناخفتنن
بیتهوده کرن - ژ بهر ناخفتن.
لبینا (Lebîna): ناخی ئیک ژ
ئاواژین که قننن موزیکى یه.
لپ (Lup): هوندرو دده فی - ههردو
تالیین ژنافا دا بین تاله کا.
لپه (Leppe-ê): پرتهک یان
تالیهک ژ لبه کی یان دندکه کی،
وهکی: (لبا نوکی دیبته دو پرت،
د زمانى فارسی دا بو هه ر پرته کی
دهیته گوتن «لپه».)
لت (Let): شهق، زلله ه - پرت و
- ریتالهک ژ هه ر تشته کی وهکو
کاغه ز و پهړوکی.
لت انبار (Letenbar): ب خواره،
پې خوره. ههروهسا (لتنبار، لتبیر
و لت انبان) ژى لکارن.
لتره (Letre): که ثن - دریای.
لتره (Lutre): جوړه زمانهک کو
چهند که سهک بو خوه پیک بین و
پې باختن، کوژ بلی وان که سهک
تی نه گه هیت، وهکی: (چزاقزی و
سهیدی مهیدی).
لته (Lette-ê): ریتالا پهړوکی
که ثن.
لج (Lec): پیهن، په حین.
لجن (Lecen): کوربه قک. ههروهسا
په یثین: (لجم، لژن، لژم، بژن،
لوش، لش و کیوغ) ژى لکارن.
لچ (Leç): روی، روخسار.
لچ (Luç-Lûç): رويس، تازی.
لچر (Leçer): مروثی پویج و
شویشتی - پیس، قریژی.
لچک (Leçek): دهرسوکا سې گوشه
یا کوژنک دکهنه سهری خوه.
لخت (Luxt): رويس، تازی.
لخت (Lext): پشک، باهر، پرتهک ژ
هه ر تشته کی.

لخته (Lextê): بنیره: (لخت).	و باشی ژئی چی بن.
لخچه (Lexçê): گوریا ناگری.	لس (Les): سست، ته مبهل -
لشک (Lexşek): حولیسانک،	په ریشان، پیکداچووی، چرمسی.
ته حیسانک - جوړه کئی خوارنئ یه.	لست (Lest): ب هیژ، ب زاخ -
لخشیدن (Lexşîden): حولسین،	ستوبر، زهخم - موکوم.
ته حسین.	لش (Leş): که لواش - که لهخ -
لخ (Lexlex): زه عیف، بی هیژ،	ته مبهل، که دوه - سست و بی
له غه، لاواز.	هیژ.
لخم (Luxm): گوشستی	لشاب (Luşab): شیل (توردی کو
نهرمه (گوشستی بی بهز و دینگ و	ثاف لی براوه ستیت و گیا و قه پام
ههستی).	لی شین بیت).
لر (Lur): مه خسه د، مراد، نامانج،	لشک (Leşk): خوبسار. ههروه سا
داخواز - بهرخکا میهئ - ناغی	(بشک و پشک) ژئی لکارن -
ئیله کا مه زنه کول لورستانی	پرت، بوغی ئانکوبی پترئه ث
دژین.	په یقه دوجارکی دهیت، ئانکو:
لر (Ler): جو، جووا ناغی - هه مبیژ -	(لشک لشک: پرت پرت).
لاواز، له غه.	لشکر (Leşker): لهشکر،
لرد (Lerd): بیابان - مهیدان،	زاراوه کئی لهشکری یه و پشکه که
مهیدانا بهزاندنا هه سپا.	ژئهرتشی کو لدویف یاسایین
لرزاندن (Lerzanden): لهرزاندن -	ئیرانیان هژمارا وان دگه هته
ههژاندن - لثاندن.	نیزیکی دوازه هزار که سا.
لرزیدن (Lerzîden): لهرزین -	لشن (Leşn): نهرم - لیچ - ساده و
ههژیان - لثین.	بی نهخش و نیگار.
لزیر (Lezîr): زیرهک، زانا، ب ژیر،	لغ (Lex): سه ری بی موی، حوچ،
عاقل - موئمن، قهنجیکار، که سی	حوت - بیابانا هشک و بی
کو خوه ژ کارین خراب بده ته پاش	شینکاتی - له قله قوک، نه موکوم -

نویساندنا دو یان چند تشتا
پیڅکه - لهککه، خال.

لک (Luk): مه زن، زه خم.

لکات (Lekat): هه ر تشته کی پوچ
و بکیرنه هاتی - ژنکا دههمه ن
پیس.

لکام (Lukam): بی ئه ده ب، بی
شهرم، بی حیا - گهنج یان سنیلن
کوب که له خ و ب هیز بیت.

لکانه (Lekane-ê): ریڅیکا په ز و
چپلا کوژ دانی و گوشتی هاتیته
داگرتن و که لاندن (خوارنه که) -
نامیری گوهنیلن زه لامي، کیر.

لکک (Lêkek): حولی ترش،
حولیکا ترش.

لکل (Lêkel): هر میک، گرسک.

لکک (Leklek): ناخفتنن بیهوده
و بی مه عنا.

لک لک (Lek lek): له گ
له گه (فرنده که).

لکین (Lukîn): ته حتی، ته حتی کو
ژ هریا میه ته دهیته چیکرن.

لگ (Leg): ریڅ، زه حمه ت،
وهستیان - قوتان، هوتک -
زندان، بهندیخانه، گرتیگه ه،
حه بس.

ههروه سا دگهل هنده ک په یفا دهیت
و نانکوین ژیک جیاواز دده ت،
وه کی: (تخم لغ: هیکا مریشکی
کو زهرک و سپیک هه ردو دناڅیک
هل بووبن - دهان لغ: دهف دریای،
که سی کو دهقی وی بی به رسف
بت، که سی کو ناخفتن و نهینی
خوه د دهقی دا نه گرن و.....هتد).

لغزاندن (Lexzandn): ته حساندن،
حولساندن، خوشاندن.

لغزیدن (Lexziden): ته حسین،
حولسین، خوشین - بسهر
ریداچوون، قاری بوون.

لغسر (Lexser): که سی کو موی ل
سهری نه بن، کوچ، حوت.

لغتره (Lefterê): پوچه مروژف،
مروژه کی چونه و بکیرنه هاتی،
ره زیل.

لغج (Lefc): لیث، لیث مه زن وه کی
لیثین حیشری.

لک (Lek): ناخفتنا بیهوده و بی
مه عنا - ژ بهر ناخفتن - خه سیس -
هه بله، ده به نگ - نه حمه ق -
مروژه کی چونه و بکیرنه هاتی -
ستورک کو که رهسته کی چره و
دهیته بکارینان بو پیڅکه

لگام (Lêgam): لغاش.	فیتری دههمهن پیسیپی بکەت.
لگد (Leged): پیتهن، په‌حین.	لنبر (Lenber): بنیره: (لمتر) -
لگن (Legen): له‌گەن، تەستا	ره‌هن، ران.
بچوبک.	لنبوس (Lunbûs): هوندری ده‌قی.
لله (Lele): دادۆک، زه‌لامی کو	لنچ (Lunc): لیف، دۆرماندۆری
چاقدیر و په‌روه‌رده‌که‌ری زارۆکان	ده‌قی.
بت. هه‌روه‌سا (لالا) ژێ لکاره.	لنچ (Lênc): ئویشیی تری کو تریی
لم (Lem): جوهره‌کی روینشتنی و	وی هات‌بیته‌ خوارن، یان
خوه‌ درێژکرنی به‌هه‌ق‌ریه‌ (ده‌می	ژێقه‌کرن (ئویشی ره‌پ و رویت).
پشتا خوه‌ دده‌نه‌ بالیفکی و پیتن	لنچ (Lenc): ناز، نازداری، ب
خوه‌ درێژ دکهن)، بو‌نموونه: (لم	نازداری رێقه‌چوون.
دادن = پالقه‌دان).	لنجه (Lence): ناز، نازداری، ب
لم (Lêm): فیل و فه‌ن و شاره‌زایی	نازداری رێقه‌چوون، لار و له‌نجه.
د کاره‌کی دا.	لنجه (Lunce): لیف، دۆرماندۆری
لمالم (Lemalem): لیقولیف، پ،	ده‌قی - نه‌رزنگ.
تژی.	لنجیدن (Lencîden): ئینانه‌ده‌ر،
لمتر (Lemtur): قه‌له‌و، ب که‌له‌خ،	ه‌لکیشان، ده‌رئێخستنا تشته‌کی ژ
پ، گوشت - ب هیز - ته‌مه‌ل.	جهه‌کی - ب نازداری رێقه‌چوون.
لمس (Lems): نه‌رم، سست،	لند (Lend): کوپ (یی به‌رام‌به‌ری
خاش، شل، بی‌حال.	کچی) - کیر، ئالافی گوه‌نیلایی
لمشک (Lêmêşk): ته‌ره‌ماست.	زه‌لامی.
لمیدن (Lemîden): پالقه‌دان.	لند (Lund): ئاخفتنێن د بن لیقانه‌
لبنان (Lenban): ژنکا ده‌همهن	ب تاییه‌تی لده‌می تۆره‌بوونی.
پیس کوژ به‌ر پیری نه‌شیته‌ ئه‌و	لنده‌ور (Lendehûr): مرو‌قی بالا
بخوه‌ ب کارین خراب رابیت و	بلند و ب هیز.
به‌یته‌ و ژنکیان جوان و جه‌حیل	لندیدن (Lundîden): برم برم کرن،

- د بن لیښانه څخه څاڅتن. **لنگ (Leng):** له ننگ، سهقهت - وهستیای - څه مای.
- لنگ (Lêng):** لنگ (پیښه کي مرؤڅي هه ژ بنی رهني تا سهري تبالا) - کته کي باري و کته کا پيلاڅي.
- لنگاک (Lengak):** څاڅتنين کړيت.
- لنگر (Lenger):** وهزنا څاسني يا گه لهک ب سهنگ و زنجيرا پيښه کو به له مې پي رادوهستين - جهه کي به رفره کو لويړي ميه څانداريا خه لکي بهي ته کرن - خانه قاه - سيني مه زن کو سينيښ خوارني بکه نه تيدا (مه جمه عه، فخرخه سيني).
- لنگه (Lêngê):** کت (به رؤڅاڅي جوت)، وهکي: کته کي باري، کته کا پيلاڅي و..... هتد.
- لنگيدن (Lengîden):** نجمن (ريښه چوونا سهقه تا).
- لو (Luw):** ليڅ.
- لوييا (Lûbiya):** لوييک.
- لوت (Lût):** خوارن، خوارده مهني، پاربيکي مه زن - رويس، تازي، رويت.
- لوترا (Loter):** زماني کو چهند که سهک د ناف خوه دا بو خوه پيک بين و که سهک ژ بلي وان تي نه گه هيت، وهکي: (چزاڅزي و سهيدی مهيدی).
- لوچ (Lûç):** چاڅ وپ.
- لوخ (Lûx):** قه رام.
- لور (Lor):** لورک - تهره ماست - څاڅ رابوون (فيضان).
- لورانک (Loranek):** څاماني کو دوهني بکه ني.
- لوري (Lorî):** خوريک.
- لوس (Lûs):** مه للاق، جه مبار.
- لوسيدن (Lûsîden):** مه للاقي کرن، خوه جه مبار کرن.
- لوشانه (Lošanê):** څاڅتن خوهش و شرين - پاربيکي خوهش و ب تام.
- لوغيدن (Lûxîden):** څه خوارن.
- لوک (Lok):** څيڅترې ب هيز و بار هلگر - مرؤڅي چوننه و بي قيمهت، گه لهک جارن مرؤڅيت مه زن و جوامير ژي څي پهيڅي د دهرحه قا خوه دا بکار دئين ژ بو خوه کي مکرني به رامبه ر خه لکه کي - که سي کو دهستي وي سهقهت - که سي کو لسه ر دهست و

لیتک (Lîtek): مفلس، بهریک قاله	چۆکا بریقه بچیت.
- فهلپته، کۆلانی - خولام و خودام.	لوکیدن (Lokîden): لسه دهست و
لیچ (Lîç): تهر، شل.	پن یا بریقه چوون - لوق ریقه چوونا
لیز (Lîz): ههر تشتی کو تهر و نمدار	ههسپی یان حیشتی.
بت و ته حسین و حولسین ب	لول (Lûl): کهیف خوهش - بی شهرم،
ساناهی لسه روی بدهت.	زهر شهرم.
لیزیدن (Lîzîden): ته حسین،	لوله (Lûlê): لوبله، بۆری.
حولسین.	لوید (Levîd): مه نجه لا سفری یا
لیسیدن (Lîsîden): ئالیستن.	مه زن.
لیف (Lîf): لیفک.	له (Lêh): پهرچقی.
لیو (Lîv): هه تاش.	له (Leh): مه یا تری.
لیوان (Lîvan): پهر داغ، گلاس.	لهاشم (Lehaşum): چوننه، پویچ،
لیوک (Lîvek): کوپکی کوژنوی	بی قیمهت - کریت، پیس.
موی لی بهین بهس بو که له خن	لههر (Leher): مه بخانه - قه حبه خانه.
خوه، ته مهت زه لامه کی بت.	لهنه (Lehene): هه بله، ده بهنگ -
لیوه (Lîve): فیلباز - جه مبار،	ئه حمهق - بی ئه دهب - بهر، که قر.
مه للاق - ئه حمهق - نه زان - پر بیتر.	لهیدن (Lêhîden): پهرچقین.

م (Mîm): تیپا بیست و ههشتی یه
ژئه لفابییا زمانی فارسی.

ما (Ma): مه، ئەم (جیناڤی کۆمی یه
بهرامبه: من، ئەز)، وهکی: (ما
گفتیم = مه گۆت. یان ژێ؛ ما
میرویم = ئەم دی چین).

مات (Mat): سه‌رگه‌ردان، چه‌یران -
د یاریا شه‌تره‌نجی دا، ئانکو مرنا
شاهی و ب وئ، یاری ب دویماهی
ده‌یت.

ماترنگ (Matureng): جو‌ره‌کی
چه‌پچه‌پیسکایه.

ماتم (Matem): تازی، به‌هی،
شین.

ماچ (Maç): ماچ، رامویسان.

ماچه (Maçê): مئ، بو‌می‌کرنا
ناڤی هنده‌ک گیانه‌وه‌را بکار
ده‌یت، وه‌کی: (ماچه سگ =
سه‌یی مئ، دیهل. یان ژێ؛ ماچه

خر = که‌ری مئ، ماکه‌ر).
ماخ (Max): زی‌ر و زیڤی قه‌لپ -
مرۆڤی ره‌زیل و قه‌لس.

ماخچی (Maxçî): دو‌قۆر، هه‌سپئ
کوژ دو نه‌ژادا بت.

ماخور (Maxor): مه‌یخانه،
قومارخانه.

مادر (Mader): ده‌یک.

مادر اندر (Madr ender): ژن
باب. هه‌روه‌سا (مادندر، مارندر،
مایندر) ژێ لکارن.

مادگی (Madêgî): می‌یاتی - جه‌ئ
کون ژ جلکی کو‌قولپک دکه‌ڤیتی.

ماده (Madê): مئ (مرۆڤ یان
گیانه‌وه‌ری مئ کو‌بچوبکا بزیت
یان هیتکا بکه‌ت).

مادیان (Madîyan): ماهین.

مار (Mar): مار.

ماراسپند (Marêspend): ناڤی

په‌رخاندن، ده‌ست تی‌ هوسین.	رۆژا بی‌ست و نه‌هی یه ژ هه‌ر
مام (Mam): ده‌یک.	هه‌یقه‌کا سالا هه‌تافی - ناخی
ماما (Mama): ده‌یک - پیرک -	فریشته‌کی یه.
ژنکا کو سه‌ره‌گوهی و چاقدیری یا	ماز (Maz): کوریشک - دهرز،
ژنکا زهستانی (یا کو بچویک	شکه‌ن، که‌لشت.
بووی) و بچویکی وی بکه‌ت، تا	مازو (Mazû): مازی.
کو رادییته‌قه سه‌ر خوه. هه‌روه‌سا	مازه (Maze): ستوینا موهرکین
بو‌قن مه‌به‌ستی په‌یقین (ماماچه،	پشتی.
مام ناف، بازاج، بازاج و پیش	ماژ (Maj): خوهشی، مرتاحی.
نشین) ژی لکارن.	ماست (Mast): ماست.
مان (Man): خانی و نا‌قمالی (خان	ماسه (Masê): خیز (ب تاییه‌تی
و مان) - هه‌قتا - جیناخی گری‌دای	ره‌مل).
بو‌ئی‌که‌م که‌سی کۆم، وه‌کی:	ماسیدن (Masîden): ه‌شک بوون،
(کتابمان = په‌رتو‌کین مه‌).	قه‌رسین (وه‌کی قه‌رسینا دوه‌نی).
ماندن (Manden): مان - ل جهی	ماش (Maş): ماش.
خوه راوه‌ستیان - شتی تشته‌کی	ماشو (Maşû): موخه‌ل، موخل.
بوون، ره‌نگی تشته‌کی دان.	ماکیان (Makîyan): مریشکین کو
مانده (Mandê): مایی، تمام	ل نا‌ف مالی مروت بو‌خوه ماتی
نه‌بووی - وه‌ستیای، هه‌رشی.	ژئ بکه‌ت، بو‌هه‌ر مه‌به‌ستا کو
مانستن (Manêsten): شتی	هه‌بیت.
تشته‌کی بوون، ره‌نگی تشته‌کی	مالامال (Malamal): لی‌قولیف،
دان.	تژی، پپ.
مانگ (Mang): هه‌یف (هه‌یفال	ماله (Malê): مال‌نجا به‌ننایا -
ئه‌سمانی).	ئالاقه‌که کو په‌رۆک پئ ده‌یته
مانند (Manend): وه‌کی، مینا،	گه‌مار کرن.
شتی.	مالیدن (Malîden): قه‌مالین،

- گۆتن یی کو هۆزانا که سه کی دی ل جقاته کی بخوبنت.
- مجری (Mêcrî):** سندۆکا ئاسنی یان داری.
- مچاله (Muçalê):** تشتی کو د ناف دهستی دا هاتبیته قورمچاندن (وه کی کاغهزا قورمچاندی).
- مچک (Meçek):** نیسک - ماش.
- مچول (Muçûl):** بچویک - دهلال، خشکوک.
- مچیدن (Meçîden):** ب نازداری رنقه چوون - دیتن.
- مخ (Mux):** لغاث - ئاگر - زرکیتک - دارا خورمی.
- مخت (Muxt):** هیقی، ئومیدوار، ده می دیئژن: (من بمخت شما بودم = ئەز ب هیقی یا تهفه بووم، یان ژێ ئەز ب ته ئومیدوار بووم).
- مخنده (Mexendê):** خشوک - لڤوک.
- مخیدن (Mexîden):** خوشین - لڤین.
- مد (Med):** تیله - داث - ناخی رۆژا شهشی یه ژ هه می هه یقین سالا هه تاقی.
- مدنگ (Medeng):** کلیل، کیلون، داری کو دادننه پشت ده ری دا بهیته گرتن.
- مر (Mer):** تیپا پیکفه گرتدانی یه و د زمانی کوردی دا بهرامبه ر تیپا پیکفه گرتدانی (ب) ی یه، و هنده ک جاران ژێ زیدیه و بهس بو جوانکرنا په یقی دهیت - حساب، هژمار (هه ر ژ قی په یقی یه، په یقا «بی مر: بی حساب، بی هژمار»).
- مراش (Meraş):** دلرابوون، هلاقیتن. ههروه سا (هراش و مرش) ژێ لکارن.
- مرجمک (Mercumek):** نیسک. ههروه سا (نسک، دانچه، مرجومک، مرجو و مژو، عدس) ژێ لکارن.
- مرخشه (Merexşe):** کوپ، بی ئیفلح، بهش.
- مرد (Merd):** زهلام، مروڤی نیر - میتر، دلیر، ئازا.
- مرداب (Murdab):** حهود، مهله فانگهه - گۆم.
- مرداد (Murdad):** هه یقا پینجی یه ژ سالا هه تاقی - ناخی رۆژا

مرز (Murz): قۆن، کونا قۆنئ.	حه فتئ یه ژ هه می هه یقیین سالا هه تاقئ.
مرزغان (Merzexan-xen): گور، گورستان.	مردار (Murdar): مرار، گیانه وه ری مرار.
مرزیدن (Merzîden): دهستکرن، له مسکرن - گوتهیلکرن.	مردانه (Merdanê): هه ر تشته کئ کویئ زه لامان بت یان هیژا و لایقی میرا بت.
مرس (Mers-Meres): فیقیئ مز، فیقیئ ترش و شرین ب هه قره.	مردک (Merdek): میـرک، زه لاموک (بو کیمکرن زه لامی پتر بکار دهیت).
مرغ (Murx): هه ر گیانه وه ره ک کو چهنگ و په ر پیـشه بن و ل نه سمانی بفرت - مریشک.	مردم (Merdum): خه لک، عاله م - بیبیکا چاقئ.
مرغ (Merx): چیمه ن، که سکاتی - فریز (جوړه کئ گیایه).	مردمک (Merdumek): بیبیکا چاقئ، نیسکا چاقئ. ههروه سا (مردم، مردمه، کیک و کاک) ژئ لکارن.
مرغابی (Murxabî): وه ره ک.	مردمه (Merdumê): بنیـپره: (مردمک).
مرغانه (Murxanê): هیـکا مریشکئ.	مردن (Murden): مرن، بی گیان بوون.
مرغزار (Merxzar): چیمه نزار، جهئ ب شینکاتی.	مرده (Murdê): مری، بی گیان بووی.
مرغزن (Merxzen): گور، گورستان.	مرده شو (Murdêşû): مری شو.
مرغسانان (Murxsanan): نه و گیانه وه رتین کو هیـکا دکهن و ب چچکن ژئ.	مرز (Merz): نه رد - لیـقیـن باغ و زه قیا - سنوور، توخیب. ههروه سا (مرزو و مرزوی) ژئ لکارن.
مرغول (Merxûl): پرچا خه له ک.	
مرگ (Merg): مه رگ، مرن، نه مان.	
مرگبار (Mergbar): هه ر تشته کو	

مس (Mes): مهزن، مهزنتر.	ببیته نه گهری مرنی.
مست (Mest): مهست، سهرخویش.	مرگو (Murgû): چوپچک. ههروهسا
مست (Must): گله و گازنده،	(مرغو و مرتکو) ژی لکارن.
داله هی - گری و زیمار - خه م.	مروارید (Murvarîd): مراری.
مستگر (Mustger): خه مدیتی،	مروسیدن (Murûsîden): خوه
خه مگین، پهریشان.	واستاندن ب کاره کیفه ژ بو
مستمند (Mustmend): هه ژار،	بدهستقه ئینانا تشته کی - فیروون
دهستکورت، بیچاره - خه مگین -	یان عدهت کرن ب تشته کی.
گله دار، خودان گازنده.	مزگ (Mezg): باهیقا ته حل.
مسته (Muste): خه م - زور و سته م	مزگت (Mezgê): مزگفت.
- خوارنا فرندین نیچیری.	مزمزه (Mezmezê): تام کرن،
مسری (Musrî): فهگر (ئیشا کوژ	چیشتن.
ئیکی بچیته یی دیترا).	مزه (Mezê): تام، چیش.
مسکه (Meske): نیقشک.	مزیدن (Mezîden): چیشتن، تام
مسگر (Mêsger): کهسی کو	کرن - میهتن.
ئامانین سفری چیدکه ت.	مزدگانی (Mujdeganî): خه لاتتی
مشاش (Meşas): هینگین.	کو به رامبه ر مزگینه کا خویش
مشت (Muşt): بوکس، مست.	دده نه وی کهسی یی کو مزگینی
مشت (Mêşt): جوکا ئافی.	خه به ری خویش گه هاندی.
مشتی (Muştî): جوړه کی پەرۆکی	مژده (Mujde): مزگینی، موژده،
نهرمی ئارموبشی یه.	خه به ری خویش.
مشک (Mu-Mêşk): مسک.	مژگان (Mujgan): کوما په یقا
مشکو (Muşkû): بوتخانه -	(مژه)، ئانکو: مژویلانک.
کوشک - ئالیهک ژ خانی کو	مژمژ (Mejmej): که رموز.
تایبهت یی ژن و حورمه تا بت.	مژه (Muje): مژویلانک.
مشگ (Meşg): مهشک.	مس (Mêş): سفر.

- مشگچه (Mêşgçê):** جوړه کئی گولا
رهنګ سور و بیټن خوهشه کوپتر
ل دههمه نین چیا شین دین.
- مشگدانه (Mêşgdanê):** ناڅی
ئاوازه کئی یه ژ سیه ئاوازین
باربه دی (باربه د سترانبیژ و
موزیکفانی تایبه تی خسرو
په رویزی بوو).
- مشگدم (Muşgdem):** فرنده کئی
رەش و خوهش ئاوازه.
- مشگمالی (Muşgmalî):** ناڅی
ئاوازه کا موزیک کئی یه - ناڅی
ئاوازه کئی یه ژ سیه ئاوازین
باربه دی.
- مشکی (Mêşgî-kî):** رهش، رهنګی
رهش، رهنګی بسره رهشی څه.
- مشکین (Mêşgîn-kîn):** رهنګ
رهش - هر تشتی کو بیټنا
مسکی بدهت.
- مشنچ (Mêşenc):** میشا رهنګ
که سک. ههروهسا (مشنگ و
مژمژ) ژى لکارن.
- مشنگ (Meşeng):** دز، ریگر،
جهرده چی. ههروهسا (مشتنگ،
مشنگک، منګ و منگل) ژى
لکارن.
- مشبانه (Meşyane):** حاوا (د ئولی
زهردهشتیان دا، ئیکه مین ژنه کو
هاتیه ئافراندن.. مشیه؛ ئادهمه و
مشبانه ژى حاوايه).
- مغ (Mux):** زهلامی خودیناس و
پیشه وایت مهزه بی یه د ئولی
زهردهشتیان دا.
- مغ (Mex):** کویر - رویبار.
- مفاک (Mexak):** کویر، جهی کویر
- چال.
- مغز (Mexz):** مه ژبی سهری -
مه ژبی هستی - کاکلک (وهکی
کاکلکین گیز و باهیڅا).
- مغند (Muxund):** قونیر - گری،
گریک - هر تشته کئی گروفر وهکی
گلولا.
- مفت (Muft):** به لاش، ب ههروه،
بی بهرامبه.
- مک (Mek):** میژ - فهرمانه ب
میټنن، ئانکو: میټه - رما
بچوبک (ب قی ئانکو پهیڅا
ناقهای Muk ژى دهیته
بلینفکرن).
- مکل (Mekêl):** زیږی، زیلی.
- مکیاز (Mêkyaz):** سنیل کوی
هیشتا ریه و سمیل لی نه هاتن.

سپی و تهنکه کوژ به نکا دهیته	مکیدن (Mekîden): میهن.
چی کرن.	مگر (Meger): ژ بلی، بژلی - ژ
ملنگ (Meleng): مهست،	تالاقتین پرسپاری یه، ما، وهکی:
سه رخووش.	(مگر فلانی نیامد؟ = ما فلان
ملوس (Melûs): دهلال، خشکوک،	کەس نه هات؟) - دی بلا - به لکی.
جوان.	مگر مچ (Megermec): تیمساح.
من (Men): جیناقتی ئیکه م کهس یی	مگس (Meges): میش.
تاک «من، نهز»، وهکی: (من	مگسک (Megesek): میشا
میخواهم بروم = من دقتی بچم.	بچویک - هه ر تشتی وهکی
یان ژی؛ من خوابیدم = نهز	میشتی.
نقستم.) - من (بۆ پیقانی لکاره و	مل (Mul): مهی، عه رهق -
به رامبه ری سی کیلویانه).	هرمیک.
منبک (Mênbek): گیاگیتسک.	ملا (Mulla): مه لا - خوانده فا.
منبل (Menbel): ته مهل، که دوه ر -	ملاز (Melaz): نه زمانکی بچویک
نه جهی باوه ری، وهکی: (او را	کو دکه فته دویمایا گه وریتی -
منبلم = من باوه ری ب وی نینه،	گه وری.
نه و نه جهی باوه ری یه).	ملخ (Melex): کولی (موره که).
منج (Munc): میش، زرکیستک،	ملس (Meles): مز، فیقیی کو تاما
میشا هنگفینی - توفی گیای.	وی مز (ترش و شرین) بت.
منجک (Mencek): ئیک ژ کارین	ملک (Mêlk): خال یان پنیکی
جادوو گه رانه، نه و ژی راکرنا	سپی کو هنده ک جارا لسه ر نینوکا
تشته کی وهکی گوستیرکی یه، کو	دیار دین.
ژ نه رده کی رادکه ن و دادنه جهه کی	ملماز (Melmaz): رهنگی کو
دیتر.	خندار جلکا پی رهنگ دکهن.
مند (Mend): ئیک ژ پاشگرین	ههروه سا (ملمیز) ژی لکاره.
سالوخدانی یه و ئانکوا (دار،	ململ (Melmel): جوړه کی په پوکی

- خودان) دگه هینت، وه کی: منگیدن (Mengîden): هی دی
 (خردمند = عاقلدار، زانا، خودان
 زانین، یان ژی؛ دردمند = نه ساخ،
 نه خوهش، خودان ئیش).
 مندک (Mendek): نزم - کیم،
 هندک، پچه ک.
 مندور (Mendûr): خه مگین،
 پهریشان - بهخت ب رهش، بی
 تقبال - بیچاره، سست، بی هیز -
 پویچه مرؤف، بیخیر، رهزیل،
 قهلس، دهخهس.
 منده (Mende): گوزک، گوزکی
 شکهستی.
 منش (Menêş): سروشت،
 طبعهت (مه بهست ژی سروشت یان
 طبعهتئ مرؤقی یه، کا یی بی
 طبعهته یان به شوشه و..... هتد).
 منگ (Meng): بی عاقل، گیز،
 ده بهنگ - نه حمه ق - دز، ریگر،
 جهرده چی - قومار - ریبار و شیواز
 - ئاخفتنن پویج و بیهوده - رها
 ریقاسی.
 منگل (Mengul): دز، ریگر.
 منگوله (Mengule): گولیفینک.
 منگیا (Mengya): قومار،
 قومارخانه.
 منگیدن (Mengîden): هی دی
 ئاخفتن، د بن لیقانه ئاخفتن.
 منوچه (Menûçêhr): روی
 بهشت - ناقتی کوړی ئیره چی یه د
 شهنا ما فردوسی دا.
 منی (Menî): نه ز نه زوکی،
 مه دحوک، کهسئ کو گه له ک
 په سنین خوه بدت و چ ئاخفتنا کو
 بکهت، بیژت من هو کرئ و نه ز
 دی هو که می.
 مو (Mow): دارمیو، دارا تری.
 مو (Mû): موی.
 موبد (Mobed): سه روکی موغا،
 زانا و پیشه وایی روحانی د ئولن
 زهردهشتی دا.
 موبیز (Mûbîz): موخل، موخه ل.
 موچینه (Mûçîne): موچینک.
 مور (Mûr): میری.
 مورچال (Mûrçal): کونمیری.
 مورچه (Mûrçê): میری.
 مورش (Mûrêş): موهرک، موریک.
 موریانه (Mûryanê): جوره کی
 مییری یه کو ب ناقتین: (مورانه،
 مورچانه، تافشک، ریونجو،
 ریونجه، رونجو، ردنجو، رشمیز و
 چوبخوارک) ژی دهیته نیاسین.

موزه (Mûze): جه زمه.	مه (Mêh): مه زن - مژ.
موز (Moj - Mojê): جهود، برک، ههر جهی کو ئاف لی خرځه ببت.	مه (Meh): کورتکریا په یقا (ماه)، ئانکو: هه یف.
موزان (Mojan): چاځین جوان، چاځین خه وته - نیرگزا نیف بشکفتی.	مهپاره (Mehparê): خوشکوک، جوان، دهلال - ژن یان زاروکی روی دهلال، کو وهک درکه جوانیا روی وان ب جوانیا هه یفی څه گریددهن.
موستره (Mûsuture): دهفک، مؤس، گویزان.	مهتاب (Mehtab): تاقه یف.
موسه (Mose): زرکیتک.	مهتر (Mêhter): مه زنتر - مه زن و سه روکی ملله تی - که سی کو سه ره گو هیا هه سپا دکه ت.
موش (Mûş): مشک.	مهړ (Mêhr): هه څالینی - خوشه ویستی - هه تاف، بهری زه رده شتی و زه رده شتی ه تی، ناڅی ئیک ژ خودا وندان بوو - هه یقا هه فتی ژ ههر هه یقه کا سالا هه تافی و هه یقا ئیک یه ژ وهرزی پاییزی. دیسان ناڅی روژا شازدی یه ژ ههر هه یقه کا سالا هه تافی. ههروه سا ناڅی وی جه ژنی یه یا کو دکه فته د روژا شازدی ژ هه یقا هه فتی ژ ههر سال، ژ بهر کو ناڅی روژ و هه یقا وه کو ئیک لی دهاتن. بو څی جه ژنی په یقا (مه رگان) ژی لکاره کو عه رهب ژ بهر نه بوونا تیپا (گ)، دبیزنی (مه رجان).
موشک (Mûšek): کورتکریا په یقا (موش)، ئانکو: مشک - مشکي بچویک - ساروخ.	
مول (Mûl): درهنگاتی، هیدیاتی، څه هیلان - یارکی ژنا ب میړ - بیژی.	
مولنجه (Mûlence): پیښک (پیښکا ئاری و گه نمی).	
مولیدن (Mûlîden): درهنگ کرن، ته ئخیربوون.	
مویز (Mûvîz): میوړ.	
مویه (Mûye): گری، زیمار.	
موییدن (Mûyîden): گرین، زیمارکرن.	
مه (Me): په یقا نه رینی، ئانکو: نه، نه خیر.	

په‌بشپین دی بهیت، نانکوتین جوراوجور	مهر (Muhr): موهر، مۆر، ختم.
ددهت، وهکی: (میان بستن =	مهربان (Mêhrban): میهره‌بان.
ئاماده‌بوون ژ بوئه‌نجامدانا	مهرگانی (Mêhrganî): ئیک ژ
کاره‌کی، یان: میان بالا = بهژن	ئاوازین موزیکا ئیرانی یه و ناغی
ناقنجی» نه‌گه‌له‌ک دریژ و نه ژی	ئیک ژ ههر سیه ئاوازین باربه‌دی
کورت»، یان ژی: میان بند =	موسیقاری خسرو په‌رویزی یه.
شیتک، که‌مه‌ریه‌ند و.....هتد.)	مهره (Muhre-ê): موهرک،
میانجی (Mîyancî): به‌په‌شان	موریک - موهرکیت ستوینا پشتی
(که‌سی کو دو که‌س یان دو ئالیان	کو ههر ستوینه‌ک ژ سیه و سی
پیک بینت یان ژی ژ شه‌پکرنی	موهرکا پیک دهیت.
بده‌ته پاش و پیکولی بکته بو	مهست (Mehêst): مه‌زترین.
نه‌هیلانا وی نه‌خو‌ه‌شیا د ناچه‌را	مهستی (Mêhsêti): بانوو، خانم،
وان هه‌ردوان دا).	خانما مه‌زن.
میانگین (Mîyangîn): ناغین	مهستی (Mehsêti): مه‌ه خانم،
(متوسط، معدل).	مه‌هبانوو.
میانه (Mîyanê): دناڤدا، دناڤرا،	مه‌سیما (Mehsîma): مه‌ه‌روی،
نیقه‌کا تشته‌کی.	جوان، ده‌لال.
میترا (Mîtra): ناغی فریشته‌کی یه	مه‌شید (Mehşîd): تاڤه‌ه‌یف.
کو میهر و خوشه‌ویستی پی هاتیه	مهمان (Mêhman): میه‌هان.
سپارتن، فریشتی پارتیزقانی	مه‌وار (Mehvar): وه‌کی هه‌یفی -
راستی و عه‌د و په‌یمانایه - ئه‌وه	هه‌یفانه، مۆچه، ده‌رماله.
بی کو رو‌ناکی ژی ده‌ردکه‌فت،	مه‌ین (Mêhîn): مه‌زن، مه‌زترین،
هه‌تاف.	مه‌زترین.
میتین (Mîtin): ته‌فر، ته‌فرک -	می (Mey): مه‌ی، عه‌ره‌ق.
قازمه، کولنگ.	میان (Miyan): دناڤرا، دناڤدا.
	هه‌روه‌سا هه‌گه‌ر دگه‌ل هنده‌ک

د ری و ره‌سمین مه‌زه‌بی دا دادنه	میخ (Mîx): بزمار.
سهر سوفری - جقاتا مه‌ی و	میخچه (Mîxçê): کورتکریا په‌یقا
خو‌ه‌شی و می‌ه‌ثانیی.	(میخ) ئانکو: بزمار - بزمارک،
می‌زک (Mîzek): می‌ز (ده‌ستا‌فا	بزم‌ارا بچ‌وبک -
زرا‌ث).	بزم‌اروک (وه‌رمتنه‌کا ره‌قه کول
می‌زیدن (Mîzîden): می‌زتن.	ده‌ست و پی‌یان ده‌ر‌دکه‌قت).
می‌ش (Mîş): په‌زی سپی یی می.	می‌خوش (Meyxoş): تام مز،
میخ (Mîx): مژا دژوار - ئه‌ور.	فی‌قیی کو تاما ترشی و ش‌رینیی
هه‌روه‌سا (مغ و ماغ) ژی لکارن.	به‌ه‌قره بده‌ت.
میگ (Mîg): کولی.	میخی (Mîxî): بزمار‌ی (مه‌به‌ست ژئ
میگو (Mîg-Mêyg-Meygû):	خه‌تی بزمار‌ی یه).
کولیا ده‌ریایی.	میدان (Meydan): مه‌یدان،
میلاو (Mîlav): شاگرد،	گ‌زده‌پان.
به‌رده‌ستک (که‌سی کو وه‌ک شاگرد	میراندن (Mîranden): کوشتن،
یان به‌رده‌ستک ل به‌ر ده‌ستی	مراندن.
خودانی دوکانی کار دکه‌ت).	میروک (Mîrûk): می‌ری.
میمون (Mê-eymûn): مه‌یونک.	می‌ره (Mîre): مالخو، زه‌لام،
مینو (Mînu): به‌ه‌شت.	می‌ر (مه‌به‌ست ژئ زه‌لام یان می‌ری
مینوی (Mînevî-Mînuî):	ژنکی یه) - مه‌زنی مالی.
به‌ه‌شتی.	می‌ز (Mîz): می‌ز.
میوه (Mîvê): می‌وه، فی‌تی.	می‌زبان (Mîzban): می‌ه‌ثاندار.
میهن (Mîhen): وه‌لات، مه‌وطن.	می‌زد (Meyezd): خوارده‌مه‌نیین کو

ن (Nûn): تپا بیست و نه هی یه ژ	بووی.
نه لفایبیا زمانی فارسی.	نابودمند (Nabûdmend): مفلس،
نا (Na): پیـشگری نه رینی یه،	هه ژار، فه قیر، دهستکورت.
وه کی: (نابینا: کوره) - بورییت	نابیسوسان (Nabeyûsan): ژ
هه وای (قصبات الهواء) - نم،	نشکه کیقه.
شه.	نایدی (Napêderî): زیراب.
ناب (Nab): خـوری، بی	نایدید (Napedîd): به رزه، وون،
غش (خالص).	هندا.
ناباب (Nabab): نه مونسب، نه	نابسری (Napêserî): نه قسی
هیژا، نه لایق.	(نه قسیی کور).
ناباور (Nabaver): نه جـهی	ناتنی (Natenî): خویشک و برابین
باوه ریی.	کو نه ژ بایه کی یان ده بکه کی بن.
نابجا (Nabêca): نه ل جهی خوه،	ناتوان (Natevan): سست، خاف،
نه دجهدا.	بی هیژ، بیچاره - هه ژار،
نابخرد (Nabêxred): بی عاقل،	دهستکورت.
هه بله، نه زان.	ناجور (Nacûr): نه قتیکه تی.
نابکار (Nabêkar): خرابکار - بی	ناچخ (Naçex): رما کورت.
مفا.	ههروه سا (نچک) ژی لکاره.
نابود (Nabûd): نه مای، پویچ	ناچیز (Naçîz): پچهک، کیم،

ناخدا (Naxuda): خودانی به له می	بدر نه که تی، بی قیمه ت.
یان نهو که سی کو به له می	
دهاژوت.	
ناخن (Naxun): نینوک.	
ناخوش (Naxoş): نه خوهش، نه ساخ	
- کریت، نه لایق.	
نادار (Nadar): نه دار، هه ژار،	
دهستکورت.	
نادان (Nadan): نه زان، بی عاقل،	
نه خوهنده قا.	
نادختری (Naduxterî): نه قسی	
(نه قسی یا کچ).	
نادرست (Nadurut): شکهستی،	
عیبه لو - مروقی خرابکار و نه بی	
باوه ری.	
نار (Nar): هنار.	
ناراست (Narast): خوههر، خوار -	
دره، نهوه بی - خائین، فیل باز.	
نارین (Narbun): دارا هناری.	
نارس (Nares): نه گه هشتی،	
کال (فیتی نه گه هشتی و کال).	
نارسا (Naresa): کورت، ب	
کیماسی.	
نارکند (Narkend): جهی کو مشه	
دارین هنارا لی بن.	
نارکوک (Narkûk): تریاک،	
نه فیون.	
نارگیل (Nargîl): گویزا هند.	
نارنج (Narenc): نارنج (ب عه ره بی	
ژی هه ربیژنی نارنج).	
نارنجک (Narencek): نارنجوک،	
رومانه (نه و ژی رهنه گه کی	
تهقه مه نیی یه).	
نارنگی (Narêngî): لالنگ.	
نارو (Naro): فیل، حیل -	
خیانه ت.	
ناروا (Nareva): هه رام - نه ژ	
هه ژی، نه لایق - پاری سه خته،	
قه لپ.	
ناره (Nare): میلی ترازی، به ری	
قه پانی.	
ناز (Naz): ناز، نازداری.	
نازا (Naza): سته ور، ژن یان هه ر	
گیانه وه ره کی می کو زک پر نه بت	
و نه زیت.	
نازان (Nazan): ب نازداریشه.	
نازبو (Nazbû): رحان.	
نازک (Nazuk): ته نک - نه رم -	
زراف.	
نازنین (Nazênîn): نازدار - به ژن	
زراف - دلراکیش.	

ناک (Nak): ئیک ژ پاشگرین وه کههقی و سالوخدانی یه و ئانکوتین جۆراوجۆر ددهت کوئهف ئانکوه ب وی پدیشی فه گریدایه یا کو دگه لدا دهیت، وهکی: (اندوهناک = خه مگین، دردناک = ب ئیش، فمناک = شه دار و.....هتد) - تیقه دای، دناف فه دای، د ناف گه فارتی.	نازیدن (Nazîden): خوه نازدار کرن، شانازی بخوه برن. ناژو (Najû): دارا کازئی، دارا صنویه ری. ناساز (Nasaz): دژ - بهروفاژ. ناسره (Nasere): قه لپ، سهخته، پاره یان زیری سهخته - ناخفتنا کریت و نه د جهدا. ناسزا (Nasêza): خه بهر، فه حش، ناخفتن کریت و نه لایق. ناشتا (Naşêta): برسی، کهسی برسی کوهه ر ژ سپیدی دهمی ژ خه و رادیت تشتهک نه خواریت. ناشناس (Naşênas): نه نیاس، بیانی، غه ریب. ناشی (Naşî): نوکار، بی ته جریبه، کهسی کوهیشتا د کاری خوه دا شارهزا نه بووی. ناغوش (Naxûş): سه ر نقۆ کرن د بن ثاقی فه. ناغول (Naxûl): پیستهرک، دهره جک، په بیسک. ناف (Naf): نافک. نافرمان (Naferman): یاخی. نافه (Nafe): وهکی نافکی - مسک و نافکا خه زالا مسکی.
ناکام (Nakam): بی مراد، کهسی کو نه گه هشتبته ئارهزو و مه خسه دا خوه. ناکس (Nakes): نه لایق، نه هیژا، پوچه مرۆژ، بیخی، بی سه روچاژ. ناگاه (Nagah): ب بیدهنگی فه - ژ نشکه کیقه - بی وهختی، نه لدهم، نه لوهخت. ناگرفت (Nagêrêft): بنییره: (ناگاه). ناگزیر (Naguzîr): نه چار، ژ نه چاری. ناگه (Nageh): کورتکریا (ناگاه)، بنییره: (ناگاه). ناگهان (Nagehan): بنییره: (ناگاه).	

نال (Nal): لهڅه ن.	نامرد (Namerd): نه مه رد -
نالان (Nalan): ب ئاخ و ئوف و نالین څه - که سې ب ئاخ و ئوف، که سې کو ئاځینکا راده پلټ و کول و که سهران دادکه ت.	ترسټوک، کولافه - بې غیره ت.
نالش (Nalêş): ئاخ و ئوف و گری و زیمار.	نامزد (Namzed): بهرېزار، که سې کو بو کاره کی هاتبیته ده ستی شان کړن - ده زگر، کچ یان کور کو پهمانین زه وجینې د ناڅبه را واند هاتبته گړېدان.
نالہ (Nalê): ئاځینک یان ئوفینا کو ژ دلې سوتی و داځدی تی دهر دکه څت.	نامور (Namver): ناڅدار، ب ناڅ و ده نگ.
نالیدن (Nalîden): ئاځینک راهی لان - گرین، زیمار کړن.	نامه (Namê): نامه، په رکې نقیسی، په رتووک.
نام (Nam): ناڅ، په یڅا کو که سهک یان تشتهک پې ده پته ناڅکړن و گازیکړن.	نامه بر (Namêber): پیلک، قاسد.
نام آور (Nam aver): ناڅدار، ب ناڅ و ده نگ.	نامی (Namî): بنپړه: (نامور).
نامادری (Namaderî): ژن باب، زړه دیک.	نامیدن (Namîden): ب ناڅ کړن، ناڅ لسه رکه سه کی دانان - ب ناڅ گازی که سه کی کړن.
نام بردار (Nambe-burdar): ناڅدار، ب ناڅ و ده نگ.	نان (Nan): نان.
نامبرده (Namburdê): ناڅبری، ناڅینای، که سې کول جهه کی یان د نقیسی نه کی دا ناڅی وی بهری هینگی هاتبیت.	نانکور (Nankûr): بې نان و خوئ، نان حرام.
نامدار (Namdar): ناڅدار.	نانو (Nanû): له هندک، لاندک - لالایی یا کوده یک د بهر لاندک هه ژاندنی را دبیترت دا کو زاروکی خوه بنځینت.
	نانوا (Nanva): نانپېژ، نان فروش.
	نانیوشان (Naniyûşan): نه

ئالاقىن موزىكى يە كۈب دەقى
 دهيتته لىدان) - بۆريا
 ھەواى (بۆريە كا كړېځكى يە كو
 ھەواى ژ گەورېن دېتته پشا . ب
 عەرەبى دېتتنى «قصبة الربة» .

ناياب (Nayab): ناياب، تشتى
 زېده باش كو كېم پيدا بت يان
 بدهست بكهفت.

نايژه (Nayjê): ھەر ئىك ژ چەقىن
 بۆريا ھەواى كود ناف پشا دا
 بەلاقە دېن (قصبات الهواء)،
 ھەروەسا (نايچە) ژى لكارە -
 لويلكا گوزكى يان ھەر لويلكا كو
 ئاف تېرا دەر باز بت.

نېبات (Nebat): شەكر نەبات
 (جۆرەك شىرناھىي يە وەكى
 شوبشى كوز شەكرى بخو دەيتتە
 چىكرن).

نېرد (Neberd): شەر، جەنگ.
 نېردە (Neberde): شەركەر،
 شەرطان، دلاوەر، دلیر.

نېسە (Nebese): نەقى، ھەروەسا
 (نە، نېرە، نېس، نېسسە و
 نواسە) ژى لكارن.

نېش (Nebş): كنار كنارېن گورەپان
 و چوار رېيانا) - ئىشكىن خانى و

گولېبوى - بى ئاگەھ، ھای ژى
 نە، ژ نشكە كېقە .

ناو (Nav): ھەر تشتى كو درېژ بت
 و ناك قالە وەكى بۆريى -
 رېقەچوون يان رەفتارېن ژ نازدارى
 - بەلەم، بەلەمېن جەنگى .

ناوانىدن (Navanîden): خوھەر
 كرن، چەماندن.

ناورد (Naverd): جەنگ، شەر -
 زقرېن لدر ھەقدو .

ناوك (Navek): كورتكيا پەيشا
 (ناو) ئانكو: بەلەم، بەلەما
 بچويك، قايك - تيرا
 كقانى (ناوك انداز = تيرھاڧىژ).

ناوگان (Navgan): بەلەمېن
 جەنگى .

ناويدن (Navîden): خوھەر بوون،
 چەميان - ب نازدارى رېقەچوون.

ناويژه (Navîjê): ب غش، غشدار،
 سەختە، قەلپ.

ناھار (Nahar): بېرە: (ناشتا) -
 فراڧېن، خوارنا دانى نېقرۆ .

ناھيد (Nahîd): ستيرا «زوھرە» - د
 ئيرانا كەفن دا خوداقەندى ئافى
 بوو .

ناي (Nay): نەى، بلوول (ئىك ژ

نېشتن (Nebêšten): نقیسن.	نخجیروال (Nexcîrval): نیچیرقان.
نېک (Nebek): ناقز، جهک لهر	ههروهسا په یقین (نخجیروان،
لینقا کانیه یان رویباری کو ئاف	نخجیربان، نخجیرزن، نخجیرگیر،
ژی بزیت.	شکارچی و شکاربان) ژی لکارن.
نې (Nubî): قورئان، مسحهف.	نخری (Nuxrî): نه خری، زاروکی
ههروهسا (نې و نوی) ژی لکارن.	دهستپیککی کو دهیتته سهر دنیای.
نېره (Nebîre): بنیره: (نېسه).	نخست (Nuxust): ئیکهم،
نېسه (Nebîse): بنیره: (نېسه).	ئیکهمین.
نچ (Nuc): د ناف دهقی دا، هوندری	نخود (Nu- exod): نوک.
دهقی - دۆرماندوری دهق و لینقا.	نخیز (Nexîz): پوچمه مرؤف،
نچک (Necek): رما بچوبک.	رهزیل، قهلس، دهخهس - کهمین،
نچوغ (Necûx): کوریشکین	جهی کهمین.
پوبستی لهشی.	نر (Ner): نیر، مرؤف یان گیانهوه ری
نخ (Nex): بهنک، دهزی - دیو،	نیر.
ناقئ دیوهکی یه.	نرخ (Nêrx): نرخ، بها، قیمهت.
نخجل (Nexcêl): قورینجک.	نرد (Nerd): یاریا تاوله - قورمی
نخجیر (Nexcîr): نیچیر.	دارئ (ههر ژ ئهردی تا کو دگههیتته
نخجیرگان (Nexcîrgan): ئیک ژ	چهقا).
ئاوازین کهقنن موزیکا ئیرانی یه	نردبان (Nerdeban): پیسترک.
و ناقئ ئیک ژ ههر سیه ئاوازین	نرده (Nerde): طانی بیستانا یان
باریه دی موسیقارئ ناقدارئ خسرو	محجه لئ دهرهچکین خانیا.
په رویزی یه. ههروهسا (نخجیرگان	نرسک (Nersek): نيسک.
ونخجیرگانی) ژی لکارن.	نرگ (Nerg): دهستتهک یان
نخجیرگاه (Nexcîrgah): جهی	کۆمهلهکا مرؤقان یان رهقديت
نیچیری.	گیانهوه را و رهقیت فرندا.
	نرگس (Nergês): نیرگز، گولا

نیرگز.

نرم (Nerm): هەر تشتی کو هاتبیته

قوتان و موخل کرن - نهرم (د

رستی دا ئانکویین خوه یین

تابیهت ددهت، بو نمونه چیدبت

به حسنی نهرم یان رهق ئاخفتنی

بت، یان ژی به حسنی رهقاتی و

نهرماتیا تشته کی یان که رهسته کی

بت و.....هتد)، ههر ژقی په یقی

یه: (نرم کردن = نهرم کرن،

نهرمژاندن - قوتان - فیركرن

هه قوت کرن - نهرم کرن، هیدی

کرن، دلهی دلی دان تا کو

ئه عصابیت وی بهینه خواری

و.....هتد).

نرمه (Nermê): گوشتی نهرمه -

نهرمی گوهی کو گوهارک دکه قیتی

- ههر تشتی کو نهرم و هیدی بت.

نره (Nere): کیر (نامیری گوهنیلی

زهلامی) - پیلین ئاخی.

نره (Nerre): نیر، مروژ یان

گیانه وهری نیر.

نریان (Nerîman): کهسی کو

طبعه تیت میرانی و نیراتی جهم

هه بن، دلیر، پهله وان - ناخی بابی

«سام» ی، کو سام بخوه باپیری

روسته می پهله وانده.

نرینه (Nerînhê): نیراتی.

نزار (Nezar): له غهر، لاواز - بی

هیز، وهستیای، بیچاره - گوشتی

بی بهز و دهینگ.

نزد (Nezd): نک، دهف، جهم.

نزدیک (Nezdîk): نیزیک -

لبه ردهست - لدهف، لنک، لجهم -

جیران - کهس و کار، خزم.

نزم (Nêzm): مژا دژوار کو دنیا پی

تاری بیت.

نزیدن (Nezîden): هلکیشان،

کیشانه دهر. ههروهسا (نژیدن،

تژیدن، تزیدن و تریدن) ژی

لکارن.

نژاد (Nêjad): نهژاد، کنیت،

قنیت (ئصل و نهسه ب).

نژغار (Nejxar): فریاد، دهنگین

بلند، نرین (وهکی نرینا شیرا).

نژم (Nêjm): مژ.

نژند (Nejend): خه مگین، په ریشان

- چرمسی - تۆره، تۆره بووی.

نژنگ (Nejeng): ته لهه، ته لی -

ره کهه، قه فهس.

نژه (Neje): چه قی داری - نیرین

داری کو بان پی دهینه داپوشین -

پوښلک کو ژ زېږی یان زیږی	نشاختن (Nêşaxten): دامه‌زاندن،
دهیته دروستکرن دا کول روژین	دانان، جهی وی د جهه‌کی دا
دهواتا ب سهری بویک و زافایا	څه‌کرن. هه‌روه‌سا (نشاختن،
دا بکهن.	بنشاختن، نشاخیدن، نشاندن،
نس (Nus): دۆرماندۆری دهف و	نشانیدن و جادادن) ژی لکارن.
لیڅا. هه‌روه‌سا (پوز، نج و نول)	نشان (Nêşan): نیشان (علامه) -
ژی لکارن.	نیشان (اثر) - نارمانج، کیل -
نسا (Nesa): بنیږه: (نساړ) -	مه‌دالی (ویسام). هه‌روه‌سا ژ څی
که‌له‌خی مری، مرار، که‌لواش.	په‌یڅی یه، په‌یڅا (نشان دادن =
نساړ (Nesar): نزار، پشته‌تاف -	نیشادان).
سه و سیبه‌ر. هه‌روه‌سا (نسا و	نشانندن (Nêşanden): دامه‌زاندن
نسر) ژی لکارن.	- که‌سه‌ک نه‌چار کړن کو
نسک (Nesk): په‌رتووک - پشکه‌ک	روینیته‌خواری - څه‌مراندنا ناگری.
ژ په‌رتووکي - هه‌ر پشکه‌ک ژ هه‌ر	نشانه (Nêşane): کیل، نارمانج.
بیست و ټیک پشکین په‌رتووکا	نشانی (Nêşanî): نیشان (علامه)
ثافیستیایی کو هه‌ر پشکه‌کی	- ناف و نیشان، نه‌دریس.
ناڅه‌کی تاییه‌ت یی هی. هه‌روه‌سا	نشبیل (Nêşbîl): شوکا ماسیا.
بو څی مه‌به‌ستی (نسکا و نسکه)	هه‌روه‌سا (نشپیل، نشل، چنگک
ژی لکارن - نيسک. هه‌روه‌سا بو	و قلاب) ژی لکارن.
څی مه‌به‌ستی (نرسک و نرسک)	نشست (Nêşest): روینشت.
ژی لکارن.	نشستن (Nêşesten): جه‌گرتن (د
نسوز (Nesûz): هه‌ر تشتی کو د	جهه‌کی دا جه‌گرتن) - نارام بوون
ناف ناگری دا نه‌سوژیت، وه‌کی	- روینشتن.
هنده‌ک (که‌رپیچ و سندوق و	نشستنگاه (Nêşestengah):
په‌نبی تاییه‌ت).	جهی روینشتنی.
نسیله (Nusîlê): گارانا ده‌وارا.	نشسته (Nêşestê): روینشتی.

دلنشین = ئاخفتن یان ئاوازین کو
 جهی خوه لسه دلی دکه، کرایه
 نشین = کریدار، کهسی کو ب کری
 د خانیه کی شه روینت و.....هتد).
نغز (Nexz): باش، قهنج - ههر
 تشتی کو دیتنا وی سهیر بت و
 مروژ خوهشیی ژئی ببینت.
نغل (Nexul): کویر - چالا کویر -
 هه قشیی پیزی چ ل چای بت یان
 ژئی ل بیابانی بت.
نغنخواد (Nexnxad): رهشهرشک
 (هندهک دندکیت رهشیت ته مهت
 کونجیانه کو ب نانی وهردهکن
 لدهمی په حتنی).
نغنغ (Nexnex): ئامانه که
 بهرامبه ری چار خرا رایه.
نغوشا (Nêxûşa): گوهدار -
 دویکه فتیی ئولن مانی، یانژی
 چقهک ژ مانه وییان.
نغوله (Nexûle): بسک - کهزی.
نفاغ (Nêfax): جاما مهیی.
نفام (Nefam): رهنگ رهش - کریت
 و بی تام و چوننه.
نفت (Neft): نفت، گاز.
نفج (Nefc): کاغز، په رک.
نفریدن (Nefrîden): نفرین کرن،

نشک (Neşk): دارا کاژئی.
نشگرده (Nêşgêrde): گویزانی کو
 که قلی پی دهرن یان موی پی
 دتراشن ژ بویی کو ژ که قلی جودا
 ببیت. ههروه سا په یقین (شفره و
 گزن) ژئی لکارن.
نشگج (Nêşgunc): قورینجیک.
نشگون (Nêşgûn): قورینجیک.
نشل (Neşel): هلاویستنا تشته کی
 ب تشته کی دی شه - شوکا ماسیا.
نشلیدن (Neşelîden): هلاویستن.
نشیب (Nêşîb): نشیف، سهراوژیر،
 خوارئ.
نشیم (Neşîm): روینشتنگه ه -
 خانی - هیلین.
نشیمنگاه (Nêşîmengah):
 بنیره: (نشیم).
نشین (Nêşîn): بن، وهکی: (بنی
 ده ریایی) - قون، کونا قونئ، چه رم
 و گوشتی د هوندری قونئ
 دا (سوربچک) - فرمانه ب
 روینشتنی، ئانکو: روینه.
 ههروه سا «نشین» ئانکوین
 (روینشتی و جهگیر) ژئی ددهت
 دهمی کو دگهل هندهک په یقین دی
 دهیت، وهکی: (جانشین = جیگر،

له عنه ت کرن.	نصحه تکه ر.
نفرین (Nê- efrîn): نفرین، له عنه ت، دو عایین خراب.	نکوهیدن (Nêkûhîden): گازنده ژتیکرن، نصحه ت لیکرن.
نفله (Nêfle): پوچ و خراب بووی.	نکوهیده (Nêkûhîdê): گازنده لیکری، نصحه ت لیکری (که سین کو هاتیبته نصحه تکر).
نفیر (Nefîr): زړنا - نالین و زیمار کرن.	نگار (Nêgar): بوت - ئەقیندار، خوشتقی، خوشه ویست - نه خش، وینه - فه رمانه ب وینه کیشانن یان نفیسینن؛ ئانکو: بنقیسه، وینه ی بکیشه - ههروهسا ئانکوا نفیسه ر یان وینه کیش دده ت ده می دگهل هنده ک په یشین دی دهیت، وه کی: (روزنامه نگار = روزنامه نفیس، چهره نگار = وینه کیش).
نک (Nek): کورتکریا په یثا (اینک)؛ ئانکو: ئیشاره ت کرن بو نیزی کاتی، ئەفه، ئەفه یه - نوکه، نهۆ.	نگارخانه (Nêgarxanê): بوتخانه - جهی کو ب نه خش و نیگاران هاتیبته خه ملاندن.
نکاپ (Nêkap): ده ستگورکا چه رمی کو نیچیرفانا دکره ده ستی خوه دا ته یری بازی خوه لسه ده ستی وان بگریته. ههروهسا په یشین (نکاب، نکاف و بهله) ژی لکارن.	نگارش (Nêgarêş): نفیسین.
نکو (Nêkû): باش، قهنج.	نگارگر (Nêgarger): وینه کیش، نه خشکیش، نیگارفان.
نکوه (Nêkûh): فه رمانه ب نصحه ت لیکرنن؛ ئانکو: گازندا ژی بکه، گله یی لی بکه، نصحه تا لی بکه.	نگارنده (Nêgarendê): نفیسه ر - وینه کیش.
نکوهش (Nêkûhêş): گازنده، گله یی، نصحه ت.	نگاری (Nêgarî): چراکی تریاک کیشانن.
نکوهنده (Nêkûhendê): شیره تکه ر، گازنده که ر،	

نگاریدن (Nêgarîden): نفیسین.	بت و د هزره کا ب ترس دا بت).
نگارین (Nêgarîn): رهنگین، هر	نگرش (Nêgerêş): به ریخوهدان،
تشتی کو هاتبیته رهنگ کرن -	سه حکرن.
خه ملاندی - نه خشانندی - نه فیندار	نگرنده (Nêgerendê): بینهر،
یان خوشه ویستا روی ده لال.	که سی کو دنیپته تشته کی.
نگاشتن (Nêgaştên): نفیسین -	نگریدن (Nêgerîden): نیپرین،
وینه کرن، نه خشکرن.	سه حکرن، به ریخوهدان.
نگاشته (Nêgaştê): نفیسی -	نگریستن (Nêgerîsten): بنیپه:
وینه کری، نه خشکری.	(نگریدن).
نگاه (Nêgah): سه حکرن. بخوه یا	نگژده (Nêgejde): گوزک.
دروست: (نگاه کردن، دبتسه	نگون (Nêgûn): نوخین، دهرنشیف،
سه حکرن).	سه رابن - چه میای.
نگاهبان (Nêgahban): زیره فان،	نگون بخت (Nêgûn bext):
پاسه وان - چاقه دیر -	به بخت ب رهش، بن ثقبال.
پارتیزه (که سی کو تشته کی لدهف	نگونسار (Nêgûnsar):
خوه هلگرت و بپارتیزت).	سه رنوخین، دهرنشیف، سه رابن -
نگاهداشتن (Nêgahdaştên):	ههروه سا ناخی جوړه کی گولی یه
پاراستن، لجه م خوه هلگرتن -	ژی کو پیچه کی یا سه رنوخینه، لی
راوه ستاندن.	نهو پهیفا بنیات فره نسی یا
نگر (Nêger): به ریخوهد بدی،	«سیکلمه» بوخی گولی پتر
بنیپری، سه حکری.	لکاره.
نگران (Nêgeran): بینهر -	نگه (Nêgeh): بنیپه: (نگاه).
چاقه ری - هزرکه ر.	نگهبان (Nêgehban): بنیپه:
نگرانی (Nêgeranî): چاقه ریاتی	(نگاهبان).
- دلنه خوهدش، نیگه ران، دل ب	نگین (Nêgîn): موهرک یان به ره کی
ترس (که سی کو دلی وی تروفریو	پر بها کو دادننه سه ر گوستیرکا

نمایشگاه (Nemayêşgah):	یان هەر تشته کێ دی. ههروهسا
پیشانگهه.	(نگینه) ژێ لکاره.
نمایشنامه (Nemayêşnamê):	نلک (Nêlk): حولیکا چیاپی،
شانۆنامه.	حولیترش.
نماینده (Nemayendê): نوینه ر -	نلم (Nelm): باش، قهنج - خوهش -
نیشاندهر - نیشان (علامه).	جوان.
نماییدن (Nemayîden):	نم (Nem): نم، شه - چیک.
نیشاندان.	نما (Nêma): رویی ژ دهرفهیی
نمج (Nemc): نم، شه.	تشتی.
نمد (Nemed): تهحتی.	نمار (Nemar): ئیشاره
نمدار (Nemdar): فیاپی، شهدار.	(ئیشاره کرن).
نمشک (Nemeşk): سهرتیک -	نماز (Nemaz): پهراستن - خوه
قهیاغ - نیشک.	چه ماندن ژ بویی کوبه نیاتی و
نمک (Nemek): خوی.	بجه ئینانا فرمانا لسه ر خوه دیار
نمکدان (Nemekdan): خویدان -	بکته - نفیژ، نمیژ.
درکبه ژ دهفتی یاری.	نمازگزار (Nemazguzar):
نمکزار (Nemekzar): ئهردی پر	نفیژکهر.
خوی.	نماک (Nemak): خوی - جوانی و
نمک سود (Nemek sûd): گوشت	دهلالی - تشتی ب رهواج.
یان هەر تشته کێ دی یی خوی	نمایان (Nemayan): ئەشکهره،
کری.	خوهیا.
نمک شناس (Nemek şênas):	نمایاندن (Nemayanden):
ب نان و خوی، ب وهفا، وهفادار.	ئەشکهره کرن، خوهیا کرن،
نمک ناشناس (Nemek	دهرههیکرن.
naşênas): بی نان و خوی، بی	نمایش (Nemayêş): ئەشکهره،
وهفا، نان ههرام.	خوهیا - شانۆ، تیاتر.

ننگ (Neng): شهرم، هه‌یا - کریتاهی - رسوایی.	نمکین (Nemekîn): ب خوی - ب تام - ده‌لال.
ننگین (Nengîn): شهرمزار - بی ناث - کریت - رسوا.	نمناک (Nemnâk): نمیای، شهدار.
ننو (Nenû): جۆلانک. ننه (Nene): دایک.	نمودار (Nemûdar): خوهدیا، ئەشکەرا، به‌رچاڤ - وه‌کی، مینا - نیشان (علامه) - هیتلا پیشانا بلندبوون و نزمبوونا چەنداتییا ده‌رامه‌تی کولسه‌ر کاغه‌زه‌کا تایبه‌ت وه‌کی جه‌دوه‌لا شه‌ترنجی ده‌یتنه رسم کرن.
نوا (Neva): ئاواز - ناڤی ئیک ژ ئاواژین موزیکا ئیرانی یه - پیدڤیاتییین ژیارئ (چ خوارن بت یان ژ ی جل و به‌رگ و...هتد) بن - گره‌و.	نمودن (Nemûden): نیشان دان، پیشکیشکرن - خوهدیا بوون، ئەشکەرا بوون - کرن.
نواخانه (Nevaxanê): زیندان، گرتیگه‌ه، هه‌بس.	نمرک (Nemûk): نمیای، شهدار - نیشان، ئارمانج.
نواختن (Nevaxten): نه‌وازش کرن، ده‌ستی ره‌حمی ب سه‌ری دا ئینانه‌خوار - ساز ژهنین - تشته‌ک ب ئه‌ردی دادان یان ل ئه‌ردی خستن.	نمونه (Nemûne): وه‌کی، نمونه - برامبه‌ر قی گۆتئا کوردی یه: «ژ گای گوهر نیشا دان» - نه‌تمام، ب کیماسی - ژ کارکه‌فتی، پویج بووی - کریت.
نواده (Nevade): نه‌ڤی. نوار (Nevâr): شریټ.	نمید (Numîd): بی هیڤی.
نوازش (Nevazêş): نه‌وازش، ده‌ستی ره‌حمی ب سه‌ری که‌سه‌کی دا ئینانه‌خوار، دل‌ه‌ی دل‌ی که‌سه‌کی دان.	نمیدن (Nemîden): میان، شهدار بوون - پویته‌دان ب که‌سه‌کی یان تشته‌کی.
نوازیدن (Nevazîden): بنی‌په:	ننر (Nunur): مه‌للاق.

رابعون.	(نواختن).
نوجوان (Nuwcevan): سنپله.	نواسه (Nevase): نه قسی - نه قی.
نود (Neved): هژمارا نوت (۹۰).	نواگر (Nevager): سازژهن -
نورد (Neverd): تیرۆک - شه پ و	سترانیپژ.
جەنگ - جوان و دهلال.	نواله (Nevalê): گرکیتن هه قیری -
نوردیدن (Neverdîden): زقپین -	ئهو باهرا خوارنی کو بو کسه کی
تاکرن، قهچه ماندن - پیشان، قوناغ	نه تاماده داننه ره خه کی.
قه پین.	نوانخانه (Nevanxanê): جهی
نورنجیه (Nuwrence): حه ودا	بخودانکرنا هه ژار و دهستکورتان.
ناقی، مهله قانگه ه.	نوانیدن (Nevanîden): هه ژاندن،
نوروز (Nuwrûz): نیروژ، نه ورۆز،	لقاندن - گرین و زیماکر.
جهژنا نه ورۆزی.	نوباوه (Nuwbavê): نوی هاتی،
نورهان (Norhan): خه لات (خه لاتتی	نوی دیاربوی - فیقیی نوی
کو سه فره چی بو کسه کی دئینت	گه هشتی - زاروک.
لده می ژ سه فره کی قه دگه رییت) -	نوبهاران (Nuwbeharan): بهار،
مزگینی (خه لاتتی کو به رامبه ری	وه رزی بهاری.
مزگین گه هاندنی دده نه	نوبهاری (Nuwbeharî): ناخی
مزگینده ری).	ئیک ژ ئاواژین که قنین ئیرانی یه
نوز (Nûz): هیژ، هیشتا، هه تا نهۆ.	- ناخی ئیک ژ هه ر سیه ئاواژین
نوزاد (Nuwzad): نويزاده، زاروکی	باربه دی یه.
کوژ نوی ژ دایک بووی.	نوبا (Nuwpa): زاروکی کوژ نوی
نوزده (Nûzdeh): هژمارا	ب پیا که فتبیت.
نوزده (۱۹).	نوپان (Nûpan): سه لک، سه لکا کو
نوس (Nûs): کسه سکوسور،	ژ چه قین دارا بیی هاتبته چیکرن.
که سکوتالا (قوس قزح). ههروه سا	نوج (Nûc): دارا کاژئ.
(نوسه و نوشه) ژی لکارن.	نوجبه (Nuwcebe): لهی، ئاف

نوشاندن (Nûşanden): پښ دانه څه خوارن.	نوساز (Nuwsaz): نوی ئاڅاکری، نوی چټکری.
نوشاننده (Nûşanendê): که سڼ کو ئاڅی یان مه پڼ ب که سه کی دی بده ته څه خوارن.	نوسنگی (Nuwsengî): دهوره که پشتی «عصر حجری» کو مرؤڅی ئالاڅین ژ بهری چټکری بکار دئینان کونافداره ب (عصر حجرى الجديدة) ته و ژى دبیته پشکا ئیکى ژ خولا دووی یا چه رخى چوارى یى نوردناسیڼ (Néolithique).
نوشتن (Nê- evêşten): نڅیسین. نوشتن (Neveşten): پیچان - قوناغ څه برین، ری څه برین. نوشته (Nê- evêştê): نڅستى - نڅیسی.	نوش (Nûş): شربنى - هنگځین - هر تشته کی خواهش و شربن بو خوارنى و څه خوارنى - فهرمانه ب څه خوارنى، ئانکو: څه خوه - ده مې وهک په یڅه کا لیکدای دگهل هندکه په یڅیڼ دی دهیت، ئانکوتن ژیک جیواز ددهت، وهکی: (باده نوش = مهی څه خور، نوشانوش = دهنګى مهی څه خورا کو دبیتنه هه څدو «چریو»).
نوش خند (Nûşxend): گرنژین. نوشدارو (Nûşdarû): دهرمانى نه خواهشیا - دهرمانى کو کارتیګرنا ژهرى نه هیلیت.	نوشابه (Nûşabê): ئاڅا خواهش بو څه خوارنى - عهرهق، مهی - کوک، پیڼسى.
نوشکفته (Nuwşêkuftê): ژ نوی بشکفتى، گولا ژ نوی څه بووی. نوش لب (Nûş leb): لڼف شربن. نوش لبینا (Nûş lebîna): ناڅی ئاوازه کا که څنا موزیکى یه.	نوشاد (Nuwşad): زاڅا (گه نجى کو ژ نوی دبیته زاڅا). ههروهسا (نوشاه) ژى لکاره.
نوشنجه (Nûşence): خواهش بو څه خوارنى.	
نوشنده (Nûşendê): څه خور (که سڼ) کو ئاڅ یان مه پڼ څه دخوت).	
نوشه (Nuwşeh): شاهى نوی -	

ب کاره کی کربت - خولام، خزمه تکار.	شاهی گهنج - گهنجی ژ نوی دبیته زاقا.
نوگد خدا (Nuwkedxuda): زاقا - کهسی کوژ نوی دبیته خودان مال و مهزل.	نوشه (Nûşe): هه ردهم، ههروهه ر - خو شیه خت، کامه ران - خو هوش بو قه خوارنی.
نوکر (Nuwker): خولام، خزمه تکار.	نوشیدن (Nûşîden): قه خوارن.
نوکر باب (Nokerbab): کهسی کو ژ ته خا خولام و خزمه تکارا بت.	نوشین (Nûşîn): هه ر تشته کی شرین - هه ر تشته کی خو هوش بو قه خوارنی.
نوکیسه (Nuwkîse): کهسی کوژ نوی زهنگین بووی.	نوشین باده (Nûşîn badê): مهیا خو هوش - ئیک ژ ئاوازین که قنن موزیکا ئیرانی یه - نا قی ئیک ژ هه ر سیه ئاوازین (بارید) ی یه.
نول (Nûl): دۆرماندۆری ده قی - نکل، دم.	نوغان (Nuwxan): هیکا کرمی ئارموبشی.
نومید (Nuwmîd): بی هیقی، بی ئومید.	نوف (Nûf): دهنگ و دۆر، هۆسه - دهنگه دانا دهنگی ل چیا ی - دهنگی رهوینا سهی.
نون (Nûn): نوکه، نهۆ - چالا ئه رزنکی.	نوفیدن (Nûfîden): گازی کرن - قیری راهیلان - نرپین - هژیان، لشین.
نوند (Nevend): توند و سرت - ژیر، بی کو زوی فیتری وی زانستی یان کاری بییت بی کو نیشا ددهن - هه سپ یان هیستری کو توند بچیت، بهزهک - پیلک یان سویاری کو بله ز بچیت.	نوک (Nuk): نکل، دم - سه رکی تیرژی تشتین وه کی شویرنی یان قه له می یان خه نهجری.
نوه (Neve- Nevê): نه قی.	نوکار (Nuwkar): نوکار، کهسی کو بی سه رپور بت و ژ نوی دهست
نوید (Nuvîd): مزگینی، موژده.	
نویدن (Nevîden): نالین، گرین،	

زیمارکرن - لهرزین، هژیان، د جهدا لقین.	چهقه کی داری به کو نیچیرشان دکه ته ههلامهت دا کو نیچیرا خوه پی بهاژوت بۆ لایی تهلهی.
نویسا (Nevîsa): نقیسه ر.	نهالی (Nêhalî): جهی نقستنی، دۆشهک، نالیک.
نویسنده (Nevîsendê): نقیسه ر.	نهان (Nêhan): قهشارتی، نهپهن.
نوین (Nevîn- Nuvîn): نوی، تازه.	نهفتن (Nêhuften): قهشارتن، داپۆشین.
نوییدن (Nûyîden): گرین و زیمارکرن.	نهمار (Nehmar): بی هژمار، گهلهک، فراوان - بی سینور، بی دویماهی - سهیر، عنتیکه - دژوار، ب زهحمهت.
نه (Ne): نه، نۆ، نهخیر.	نهبان (Nêhban): قهپاخ، دهرقه دامک.
نه (Nuh): هژمارا نه (۹).	نهبنیدن (Nêhunbîden): قهشارتن، داپۆشین.
نه (Nêh): شار، باژیر، جهی ئاڤا - فهروانه ب دانانی، ئانکو: بدانه.	نهنج (Nêhenc): جهال.
نهاد (Nêhad): سروشت، طبیعت، دهروون.	نهنگ (Neheng): نهههنگ (گیانه وه رهکی مهزنی ده ربایی به).
نهادن (Nêhaden): دانان، دانانا تشته کی ل جهه کی.	نه ——— (Nuhûr): چاڤ - به ریخوه دان، نیپرین.
نهاده (Nêhadê): دانای.	نهیب (Nehîb): ترس.
نهار (Nêhar): کیمکرن، کیمکرنا کیشا لهشی، له غهری.	نهیدن (Nehîden): دانان - هزرکرن و خهم خوارن.
نهاز (Nuhaz): سه رکیشا پهزی.	نی (Nî): نه، نۆ، نهخیر - نینه.
نهاز (Nêhaz): ترس.	نی (Ney): قهپام، له قهن - بلوول،
نهازیدن (Nêhazîden): ترسیان.	
نهازیده (Nêhazîdê): ترسیای.	
نهال (Nêhal): شتلا داری، دارا کو ژ نوی هاتبیته چاندن.	
نهاله (Nêhale): بنیره: (نهال) -	

- نیزه (Neyze): داره‌کی موکوم و دریش کو ئاسنه‌کی سه‌رتیژ ب سه‌ریقه کهن - روم.
- نیساری (Nîsarî): له‌شکه‌ری، که‌سی کو ب گیتولی خوه بیته سه‌رباز.
- نیسان (Neysan): وه‌کی نه‌ی (بنیره: نی Ney).
- نیست (Nîst): پویج بوون، نه‌مان.
- نیستو (Nîstû): نشته‌ر.
- نیش (Nîş): سه‌ری هه‌ر تشتی کو نکل تیژ بت، وه‌کی: (سه‌ری شوپژنی، سه‌ری خه‌نجه‌ری، سه‌ری نشته‌ری) - زیلک (زیلکا گیانه‌وه‌رین ژه‌هردار کو ژه‌هرا خوه ب ریکا وی زیلکی دگه‌هینه له‌شی مروژی) - کیلب (هه‌ر چوار ددانین سه‌ر تیژین مروژی کو دو ل سلالن و دو ژی لخوازی نه).
- نیشتر (Nîşter): نشته‌ر.
- نیشخند (Nîşxend): که‌نیی نه ژ دل و ژقه‌هرقه.
- نیشه (Neyşe): بلوول (ئالاقه‌کی موزیکی یه).
- نیفه (Nîfe): مالدوخین، نه‌و جه ژ شه‌لوالی کو دزخینی دکه‌نه تیژا -
- نیک ژ ئالاقین موزیکی یه.
- نیا (Niya): باپیر و بابکالک.
- نیاز (Niyaz): پیدقیاتی - هه‌ژیکرن و داخوازی، عه‌شق و ئاره‌زوو.
- نیازمند (Niyazmend): پیدقی، موحتاج.
- نیام (Niyam): کاقلان.
- نیایش (Niyayêş): دوعاکرن.
- نیرم (Neyrem): دلیر، په‌هله‌وان - ناقتی بابی سامی و باپیری روسته‌می په‌هله‌وانه.
- نیرنگ (Neyreng): فیل، حيله، بسه‌ردابرن - سحر، جادوو.
- نیرنگ (Nêyreng): دوعا، د ئولی زه‌رده‌شتی دا دبیرنه هنده‌ک ری و ره‌سمین تایبه‌ت و دوعایین تایبه‌ت ب وان ری و ره‌سمانه.
- نیرو (Nîrû): زاخ، هیز.
- نیرومند (Nîrûmend): ب زاخ، ب هیز.
- نیز (Nîz): ژی، هه‌م، وه‌کی: (رزگار ژی هات، هه‌م رزگار هات و هه‌م سه‌ربه‌ست) - هه‌روه‌سا، دیسا، دیساقه.
- نیزک (Neyzek): نه‌یزه‌ک.

- که قلی گيانه وهری مرار - مرار.
نیک (Nîk): باش، قهنج - خوهش - دهلال، جوان - قهنجیکار، مرؤقی کو کارین باش بکەت کو کوما وان دبیتزنی «نیکان».
- نیک اختر (Nîk exte):** بهختیار، خوهشبهخت، خوهش شانس.
نیکخو (Nîkxû): طبعهت خوهش.
نیکو (Nîkû): باش، قهنج - دهلال، جوان - قهنجیکار - طبعهت خوهش - روی دهلال.
- نیلک (Nîlek):** رهش و شین بوونا پویستی لهشی - بسهر رهنگی نیلی قه - قورینجک.
نیلگون (Nîlgûn): ب رهنگی نیلی.
نيله (Nîle): نیلی، رهنگی نیلی.
نیم (Nîm): نیف.
- نیم بسمل (Nîm bêsmêl):** نیف کوشتی، گيانه وهری کو ستوی وی نیف تمام هاتبیته برین و لدهمی گیان دانن بت.
نیم تخت (Nîm text): بنیره: (نیمکت).
نیمچه (Nîmçê): جلکی کورت - شیر یان تهنهنگا کورت - هر تشتهکی کورت و ب کیماسی.
- نیم خورده (Nîm xurdê):** بهرماییک.
نیم رخ (Nîm rux): نیف روی (وینن کو ژ ئالیهکی رویی مرؤقی دهیتته گرتن).
نیمرو (Nîmrû): بنیره: (نیم رخ) - رهخهکی روی - هینکروین.
نیمروز (Nîmrûz): نیفا رۆژی، نیفرۆ، دهمی نیفرۆ - ناقتی کهقنی باژیری «سیستان» - ناقتی ئاوازهکا کهقنا موزیکا ئیرانی یه - ئیک ژ هر سیه ئاوازین «بارید» ی یه.
نیم کاره (Nîmkarê): نیقهرو، کاری کو نه هاتبیته بدویماهییک ئینان.
نیم کاسه (Nîm kasê): ترارکی بچویک.
نیمکت (Nîmket): کورسیکهکا پهحنه کو جهی دو یان سی کهسا لسه ر بکەت. ههروهسا (نیم تخت و نیم دست) ژ ی لکارن.
نیم کره (Nîm kurê): نیقهکا گوبا زهمین کو ب هیلا ئستیوایی دبیته دوکه رین؛ نیقهکهری باکور و نیقهکهری باشوور.
نیم گرم (Nîm grm): تیهن شیر.

نیمور (Nîmûr): ئالاڤتی گوھنیللی بیج زهلامی، کیر.	نیوشا (Niyûşa): گوھدار. ههروهسا (نیوشنده و شنونده) ژی لکارن.
نیمه (Nîmê): نیڤه، نیڤا هه تشته کی.	نیوشه (Niyûşe): گوھ ل ئاخفتنین خه لکی گرتن، ب دزیکیشه
نیو (Nîv): گهنج، جحیل - دلیر، ئازا، په هله وان.	گوهدار یا دانوستاندنین خه لکی کرن - هیدی گرین و کزکیت گری.
نیواره (Neyvare): تیرۆک.	نیوشیدن (Niyûşîden): گوھ لی بوون، گوهدان.
نیوش (Niyûş): فهرمانه ب گوهداری، ئانکو: گوھی خوه بدی - لدهمی دگهل هندهک په یفتین دی وهک په یښه کا لیکدای دهیت، ئانکو گوهدار ددت، وهکی: سخن نیوش = کهسی کو گوھ ل ئاخفتنا دبیت.	نیوشیده (Niyûşîdê): گوھ لی بووی.
	نیوه (Nîve): نالین، گرین، زیمار - قیژی و لیخوړینا ژقههر.
	نین (Neyîn): هه ر تشتی کوژ نه بی یان له قه نی هاتبیته چیکرن.

و(Vav): تپيا سيهي يه ژئلفابييا

زمانی فارسی - تپيا

پيځه گريداني يه - هه گهر كهفته

ناښه را دو پهيښان دا، لدهمي

بليځكړننې نه ف تپيه دي مينته ب

دويمهيا په يښا دهسټيكي څه،

وهكي: (راه و چاه: Raho

çah، خور و خواب: Xoro

xab) - د هندك پهيښان دا ټيک

(و) دهيته نقيسين، لي ب (وو)

دهيته بليځكړن، وهكي پهيځين:

(كاوس: Kavus، داود: Da-

vud)، دبېژنه څي رنگي «واو

اشباع» - د هندك پهيښان دا

دهيته نقيسين، لي ناهيته

بليځكړن، وهكي: (خواب: Xab،

خواهر: Xaher)، دبېژنه څي

رنگي «واو معدوله» - د هندك

پهيښان دا دهنگي ضه ما عه رهي

ددهت، وهكي (دو، تو) - د هندك

پهيښان دا څي دهيته نقيسين و

دهيته بليځكړن څي، وهكي (خوب،

نيكو، دور)، دبېژنه څي رنگي

«واو معروف».

وا(Va): پيښگره و نانكويين

(څه كړي - دوباره) ددهت -

هه روه سا بړ هندك خوارنين روځن

دهيته گوتن، وهكي: (شوربا،

شوروا).

وابسته(Vabestê): گريدای -

نيزيكاتي يان خزمابيني.

واپس(Vapes): لدويځ، لپهي،

لپشت.

وات(Vat): ناخفتن، سوحبت - هه ر

تشتي كوژ كه ځلي گيانه و هرا

هاتبيته چيكرن.

واتگر(Vatger): ناخفتنكهر -

شاعر - كه سي كو كاري وي دربارا

جل و بهرگ یان وان تشتایه کوژ کهقلین گیانه و هرا دهیته چیکرن. واج (Vac): گوتار، ئاخفتن، سوحبهت - دوعایا کو زه رده شتی لسهر سوфра زادی دخوبنن. واجار (Vacar): بازار، سوپک. واچیدن (Vaçiden): ژبکرن، چنین، دوباره چنین، چنینه شه - ژ نهردی راکرن، وهکی راکرنا چنیکین نانی کو مریشک ژ نهردی رادکته - خرغه کرن، کو مکرن. واخ (Vax): په یفا سه رسوورمانی یان ئافهرین گوتنی یه (وهی، وهی) وهی - ب راستی، ب دروستاهی. واخواست (Vaxast): خوه نهرازیکرن - عیب ل تشته کی شه دیتن - پرسیارکرن ل پیناف ئاگه هداربوون لسه ر کیماسی یان گونه ها که سه کی. واخواهی (Vaxahî): بنیپه: (بازخواست). واخوردن (Vaxorden): جحنین (بو) نمونه که سه کی بی ل هیثیی کو ئاخفتنه کی گوه لی ببت یان تشته کی بیینت و بهروقازی وی خه یالنج بو روی بدهت، ل قی ده می	نهو کهس ژ سه رسوورمانی دی جحت) - بی بها بوون، بازاری تشته کی نه مان. واخیدن (Vaxîden): ژ هه ف جودا کرن. وادادن (Vadaden): ژفراندن - رهاکرن - جودا بوونا گيچي ژ دیواری. وادیان (Vadyan): رزیانک. وادیع (Vadîc): سیخمیت میوا - ههر جهی کو تری پیثه بهیته هه لاویستن. وار (Var): پاشگره که و فان ئانکوبا ددت: «وهکی، مینا»، بو نمونه: (دایره وار: وهکی بازنه ی) و «خودان، خاوه ن»، بو نمونه: (سوگوار: خودانی تازی، به لادیتی، خه مهه لگر)، و «لایق، هیژا»، بو نمونه: (شاهوار: تشتی باش و پر بها کو هیژا و لایقی شاهی بت) - جار، دۆر، نوره، نویهت، گهر، که رته. وارسته (Varestê): ئازاد، ره ها. وارغ (Varex): نهو جه ژ جووی کو ب بهرا و ئاخنی ری لهر چونا ئاخی هاتبته گرتن دا ئاف د مشاره کا
---	---

<p>واژون (Vajûn): بنیټه: (واژگون). واژه (Vaje-ê): په‌یښ، ووشه، واژه. واستدن (Vasêteden): دیسان ستانندن، گرته‌غه. واستریوش (Vastiryoş): جوتیار. واسرنگیدن (Vaserengîden): هیرش برن - ناخفتنن رهق و دژوار گوتن (ئیک لسه‌ر سه‌ری یی دی بکه‌ته هوار و قی‌پری) - ئینکارکرن. واشامه (Vaşame): که‌فینک، دهرسوک. واشدن (Vaşuden): شه‌بوون - جودابوون - شی بوون، حه‌ل بوون (حه‌لبوونا پرسپاره‌کی). واشنگ (Vaşeng): داه‌لقوتی کو ل هه‌یښا ره‌مه‌زانن و ل ده‌می پاشیښی مرؤقی هشیار دکه‌ت - زیره‌شان، به‌رپرسی ده‌سته‌کا زیره‌فانا. وافور (Vafûr): ئالاښه‌که کو تریاکچی بکار دئینن لده‌می کیشانا تریاکن. واکردن (Vakerden): شه‌کرن - شیکرن، حه‌لکرن.</p>	<p>دی یان جو‌وه‌کا دی را بچت - کنف، وه‌ریس - به‌رک - باین کو ب ده‌نگ ژگه‌وریی ده‌رکه‌قت. وارن (Varen): نه‌نیشک. وارو (Varû): سه‌رابن، ده‌رنشیف، نوخین - قولیپانک. واروزدن (Varûzeden): قولیپانک شه‌دان. واروک (Varûk): بالیل، به‌هلیلک. وارون (Varûn): سه‌رابن، ده‌رنشیف، نوخین - بی ئی‌فله‌ح، پی ب ره‌شک، به‌ش، کور. واره (Vare-ê): بنیټه: (وار) - هنده‌ک جارا ژ بوی کو صفه‌ت به‌یته گوه‌ارتن بوناښی، دی (واره) ل دویمایا وی صفه‌تی ئیته زیده‌کرن، وه‌کی: (گوشواره): گوه‌ارک، گاهواره: لاندک). واره‌اندن (Varehanden): نازادکرن، خلاص کرن، قورتالکرن، رزگارکرن. واره‌یدن (Varehîden): نازادبوون، خلاص بوون، قورتالبوون، رزگاربوون. واژگون (Vajgûn): سه‌رابن، سه‌رنوخین، ده‌رنشیف، قولی.</p>
---	---

واکشیدن (Vakêşîden):	والان (Valan): دهسته که که ژ
کیشانه دهر.	گیانه وهرین دهریایی یین ب
واکوفتن (Vakûften): دو تشت	مه مک - رزیانک.
لینکدان.	والانه (Valane): برین (جرح).
واگزاردن (Vaguzarden):	واله (Vale): سه راب، له یلان -
تشته ک ئیخستنه د خزمه تا	جوړه کی په روکی ئارموبشی یه -
که سه کی دا، ته سلیم کرن -	گرین - ئیصرار کرن، رژدی - ب
ره ها کرن، ژتیقه بوون، به لا خوه	ئانکویین خوه یین عه ربه یی ژی د
ژتیقه کرن.	زمانی فارسی دا لکاره کو ئه قه نه:
واگرایی (Vagerayî): دوبری، ژ	(عاشق، دل دوړای، که سی کو د
هه ف دوبرکه تن.	دهردی عه شقی دا سه رگیژ و
واگردان (Vagerdan): دوباره	حه یران ماییت - خه مگین).
زفراندنه قه - سه روبن کرن -	والیدن (Valîden): شین بوون،
سه روزنوی حساب کرن.	مه زن بوون، وه رار کرن، نه موو کرن.
واگریه (Vagûyê): دوباره گوته قه.	وام (Vam): دهین، قهر.
واگیر (Vagîr): قه گر (ئیشا کو ژ	واماندن (Vamanden): قه مان،
ئیکی بچیته ئیکی دیتر).	پاشده مان - وه ستیان و ژ پیا
وال (Val): نه هنگ - جوړه کی	که تن.
په روکی ئارموبشی یه.	وامخواه (Vamxwah): که سی کو
والا (Vala): بلند، بالا - پایه بهرز،	داخوازی ژ که سه کی بکه ت کو
پایه بلند.	دهستگرتنی ب دهین دگهل بکه ت -
والا تر (Valater): بلندتر، بالاتر.	که سی کو داخوازا دهینی خوه ژ
والاد (Valad): بان - گونبه د، قوبه	دهینداری بکه ت.
- دیوار - قالب، که لواش.	وامدار (Vamdar): دهیندار، قهردار.
والادگر (Valadger): به ننا،	وامی (Vamî): دهیندار، قهردار -
دیواردانه ر، ئاقاهی چی که ر.	سست و بی هیژ، وه ستیای.

وان (Van): ئیک ژ پاشگریڼ	اگر: و هه که ره - جیړپانندن یان
خواه‌نداری و پارټیزانیی یه و	نه‌زمونه‌ک بوو کو ل ئیرانا که‌شن
واتاییڼ (وهک، مینا - پارټیزه‌ر،	دهاته نه‌نجام‌دان بو دیارک‌رنا
پارټیزقان - خودانکه‌ر) ددت.	گونه‌هکاری ژ بی گونه‌هی و ب
وای (Vay): دهنگی ئاخ و ئوف و	ریکتین خوراندنا ئا‌شا تیکه‌ل کری
وهی و واییڼ کو ژ مروقتین خه‌مدار	ب کبری‌تی و دنا‌ف ئاگری را
یان نه‌خوه‌ش ده‌یت.	بوراندنا وان که‌سا.
وجب (Veceb): بهوست.	ور (Vêr): پری‌تری.
وجین (Vêcîn): ئاده‌کرن.	وراج (Vêrrac): پری‌تری.
وچر (Veçer): فه‌توا.	وراز (Vuraz): به‌رازی نیر.
وچرگر (Veçerger): مفتی (که‌سی	وراغ (Verax): ئاگر - رو‌ناهی و
کو فه‌توایی دده‌ت).	گورپا ئاگری.
وخ (Vex): په‌ی‌شا سه‌رسوورمانی و	ورپوشه (Verpûşe): عه‌با -
ئافه‌رین گوتنی یه لده‌می مرو‌ف	ده‌رسوک، که‌شینک.
تشته‌کی جوان دبیت و خوه‌شیی ژ	ورج (Verc): بها، قه‌در، ریز.
وی جوانیی دبه‌ت. ئەف په‌ی‌شه	ورجاوند (Vercavend): پایه‌به‌رز،
پترتر دهل ده‌یت به‌کارئینان (وخ	ری‌زدار.
وخ) و د کوردی دا به‌رام‌به‌ری:	ورج‌مند (Vercmend): ری‌زدار،
(وهی وهی، ئەحــۆ، ته‌ه ته‌ه	هی‌زا، بها‌گران.
و.....هتد) یه.	ورخج (Verexc): پیس، قری‌تری،
وخشور (Vexşûr): پیغه‌مبه‌ر (به‌س	قی‌شارگری - پیس، چه‌په‌ل،
بۆ زه‌رده‌شت پیغه‌مبه‌ری لکاره).	پو‌یچه‌مرو‌ف، مرو‌قتی چوننه،
ور (Ver): پاشگره‌که و ئانکوییڼ	مرو‌قتی بی‌خی‌ر.
(خودان - بجی هینه‌ر) دده‌ت -	وردان (Vêrdan): به‌هلیک، بالیل.
کنار، ئال، ره‌خ - په‌ی‌شا	وردک (Verdek): کوزۆت و جه‌یزا
مه‌رج (شرط) ی یه کو کورتکریا (و	بویکی.

وردنه (Verdene): تیرۆک.	ورس (Verês): وهریس - کنف.
ورز (Verz): کارى بهردهوام، کارى لدویقیک - کارى چاندنى.	ورساز (Versaz): گهنجى دهلال و کهشخه.
ورزا (Verza): کيلانا ئهردى ب گايى جوتى.	ورستاد (Verestad): حهقهدهستى رۆژانه - مۆچى ههيشانه، دهرماله.
ورزش (Verzêş): وهرزش.	ورسیج (Versîc): دهرازینک.
ورزشکار (Verzêşkar): کهسى کو وهرزشى دکهت، وهرزششان.	ورشتاد (Vereştad): بنیپره: (ورستاد).
ورزگار (Verzkar): جوتیار.	ورشکست (Verşêkest): دۆرای، خوسارهتپووی.
ورزگاو (Verzgav): گايى جوتى (گايى نیر کو بۆ جوتى مفا ژى دهیتته وهرگرتن).	ورشکستن (Verşêkesten): دۆراندن، خوسارهتپوون، زیان ڤیکهفتن، پاشدهمان د کارى بازرگانی دا.
ورزگر (Verzger): جوتیار.	وریغ (Verx): سکر (سکرى بچوبک کوژ دار و بهر و ئاخ و گیای لسه رتیا ئاڤى بهیتته دانان) - رۆناکى، رۆناهیاتى.
ورزگن (Verzgen): گۆزک، گۆزکى پرى ئاڤ.	ورغلانیدن (Verxelanîden): پالدان (تهحریک کرن).
ورزم (Verezm): ئاگر - گوپیا ئاگرى - تیهن و گهرماتیا ئاگرى.	ورکاک (Verkak): تهیرى کهلهخا.
ورزند (Verzendê): وهرزشکه، وهرزششان.	ورگوش (Vergûş): گوهارک.
ورزیدن (Verzîden): وهرزش کرن - کارکرن، لدویقیک کارکرن - سهعى کرن، خوه واستاندن.	ورم (Verm): هس و بیى - ژ بهر (حفظ).
ورزیده (Verzîdê): وهرزش کرى، ب هیژ - ب دهستقهئینای.	ورمالیدن (Vermalîden): دههمهن هلدان، دهلنگ هلدان،
ورس (Vers): دارى کو دکهنه د دفنا حیشتى را.	

هچک هلدان - درکـهـیه ژ (رهقین)ئ.	بی ئهدهب، ئهدهب سز. ههروهسا په یقین (گستاخ، بستاخ، استاخ، اوستاخ و بیستاخ) ژى لکارن. وسه (Vese): گۆپال.
ورواره (Vervare): ژۆر، ژۆریت هاقینى.	وش (Veş): پاشگرهکه و ئانکوا (وهک، وهکی) ددت، وهکی: (شبروش: وهکی شپری - پریوش: وهکی پریا) - قهلهپیشکى په مبی - خوهش - باش، قهنج - دهلال، جوان - ههلبژارتى.
وروت (Vurût): قـهـهـهرین، توپره بوون.	وشت (Veşt): باش، قهنج.
وروغ (Vurûx): بایى کوب دهنگ ژگه وریى دهردهفت - تارىاتى، رهشاتى.	وشتن (Veşten): زقـپـرین (لدۆر تشته کی زقپرین) - رهقسین، سهماکرن.
ورهمین (Verhemîn): نانئى کوژ ئارى گهنم و جههه دناڤیکدا هاتبته چیکرن.	وشکردن (Veşkerden): چالاکی کرن، کارهک ب باشى بجه ئینان. وشکول (Veşkûl): زهلامى چست و چهلهنگ.
وریب (Vurîb): خوههر، کهج.	وشکولیدن (Veşkûlîden): ب چالاکییا رابوون، چهلهنگى کرن.
وریز (Verîz): ستورک، جوړهکى ستورکى یه.	وشگون (Vêşgûn): قورینجک.
وز (Vêz): دهنگى پیشى و میشا.	وشم (Veşm): هلم.
وزغ (Vezex): بهق.	وشن (Veşen): باران - بهفر.
وزیدن (Vezîden): لقینا ههواى، هاتنا باى.	وشى (Veî): پهروکى ئارموبشى بی رهنگین (دیبا و اطلس).
وژولیدن (Vêjûlîden): پهریشان بوون، چرمسین، تیکچوون.	وشینه (Veşîne): زری و کومزى.
وژه (Veje): بهوست.	
وستا (Vesta): ئاڤیستا.	
وستاخ (Vustax): نهترس، دلیر -	

وگست (Vexest): خوهدیا، ناشکه را.	بچویکا - فاله، خالی - دهست فاله، مفلس.
وگستن (Vexesten): خوهدیا کرن، ناشکه را کرن، ده ره هیکرن.	وننگ (Veneng): چهق یان شاکیته دارمیوئ.
وگوغ (Vexvex): دهنگی رهوینا سهی - دهنگی بهقی.	وه (Veh): وهه، پهح (پهیشا سه رسوورمانی یه لدهمی تشته کی جوان یان سهیر دهیته دیتن).
وگیش (Vexîş): زیده، گهلهک، فراوان، مشه - بیش، جهی کو مشه قه پام لی بت.	وه (Vêh): باش، قهنج.
وک (Vek): بهق.	وهنگ (Veheng): ههچک (دارکه کی دو چهقه کو چهقه ک ژ بی دیتر دریتزتره و نالیی دریتزتر ب وه ربسی قه دهیته بهندکرن و بو گریدانا باری دهیته بکارئینان. نوکه شوینا وی ههچکی، خهله کیین ئاسنی بکار دهین.) - فپا ئاقتی، فورچا ئاقتی.
ول (Vêl): رهها، ئازاد، سه ربخوه.	وهیزک (Vehîzek): بنیپه: (بهیزک).
ولانه (Velane): برین (جرح).	وی (Vey-Vê): ئهه، وی، جیناقتی کت بو سییه م که سی نه ئاماده، وهکی: (وی آمد: ئهه هات - وی گفت: وی گوئ).
ولرم (Vêlerm): تیهن شیر.	وی (Vey): چهنداتی - زیده کرنا تشته کی ب چند جارکی، وهکی: (ده وی: دهه بهرامبه، دهه جار هند) یان: (وی کرده است:
ولغونه (Vulxûne): سوراث.	
ولگرد (Vêlgerd): فهلیته، کولانی.	
ولنگار (Vêlengar): بی هه قسار، سه ربه ردای.	
ولو (Vêluw): رهها، ئازاد، سه ربخوه - ژیک بژاله، پهلاته.	
ولی (Velî): لی، لی بهلی، بهلی پا، بهس.	
ونج (Venc): چویچک.	
وندیداد (Vendîdad): پشکه که ژ پهرتوکا ئاقتیستایی.	
ونگ (Veng): دهنگی گریی	

- بىي زىدە بووى. - پەيقا مخابنىي
 يە (وہى، وای، ئاخ و.....هتد).
ویار (Viyar): مەھبیران، ئەو حالەتە
 كودەمى ژنكا ب حال، دلئى وئ
 دچیتە ھندەك جوړین خوارنا و ژ
 ھندەكین دى رەش دبیت.
وید (Vid): كیم، پچەك، ھندك -
 بەرزە، ھندا، ون.
ویر (Vîr): ھش و بییر - فەھم -
 زیمار، نالین - فریاد، قییری.
ویرا (Vîra): زیرەك، كەسى كۆھزەر
 و بییرین وى باش كار دكەن.
ویراستن (Vîrasten): ریکخستن،
 تەرتیفكەرن.
ویران (Vîran): ویران، خراب،
 كاقل.
ویژە (Vîjê): تاییەت.
ویل (Vîl): سەركەفتن -
 دەستپیشخەرى و تشتەك بدەستقە
 ئینان.
ویلان (Veylan): سەرگەردان،
 حەیران - دەربەدەر، ئاوارە -
 پەرىشان، تیکچۆی.
ویلە (Vîle): دەنگ و دۆر، قییری،
 دەنگی بلند.

ه

ه (Ha): تپا سیه و ئیکئی به ژ

ئەلفابییای زمانی فارسی و ب دو
رهنگایه: (ه) یا کول دەستپیک،
نیشهک و دویمایا په یقا دهیت و
بلیف ژی دبت، وهکی: (هر - شهر
- گاه)، و (ه) یا کو بلیف نهبت و
تنی ل دویمایا هندهک په یقا
دهیت، وهکی: (بنده، خنده،
زنده).

ها (Ha): په یقا به رسف دانئی به (ها،
هو، ئا، ئۆ، بهلی، چی به
و.....هتد) - نیشانا کۆمئی به د
تشتین بئی گیان دا، وهکی:
(خانه ها، چوبها، سنگها).

هاج (Hac): سه رسوورمای، ههیران.
(هاج و واج) بههقره پتر لکاره.

هاچه (Haçe): دارهکی دوچهقه کو
وهک پالپشت دادننه بن چهقین
دارئی داکو نهچهمییت.

هادرئ (Hadûrî): خوازخوازۆک،

گه دا، گه دایی زک ئیش کو زوی ب
زوی ژ مرۆقی شه نه بیت و داخوازا
خوه بکه ته چیرۆک و ههر بیژیت و
بیژیته شه - مرۆقین بئی سه روچاف،
بیخیر.

هار (Har): رستکا مراری یان له عل
و یاقوبت و تشتین ژقی رهنگی،
گه رده نی - ستۆ، موهرکییت ستۆی
- ههر تشتین کو ریکخستی و
تهرتیفکری هاتبنه ریزکرن.

هاژ (Haj): بنیره: (هاج).

هاژیدن (Hajîden): سه رسوورمای
بوون، ههیرین - وهستیان،
بیچاره بوون - گرین.

هاس (Has): کورتکریا په یقا
(هراس)، ئانکو: ترس، سههم -
ديسان، ههروهسا.

هاک (Hak): تۆف - هیکا

مريشکي.	ب که یف و خویشی دا).
هال (Hal): قهرار، ئارام، بیهن	هباک (Hebak): راستکا سه ری.
فره هی.	هبر (Heber): کیم و ئەدافا برینی.
هالو (Halû): زوی باوهر، دل	هباک (Hebk-bek): که فا دهستی،
سافی، دلیاک.	نیفا دهستی.
هاله (Hale): پوچه مروژ،	هج (Hec): راست راوهستیای، لسه ر
فتنه چی.	پی راوهستیای، هه ر تشته کی کو د
هامون (Hamûn): دهشت، ئه ردی	ئه ردی را هاتنه چکلاندن و راست
راست.	راوهستیای بت، وه کی: (ئالا و رم
هامی (Hamî): حه یران،	و.....هتد).
سه رگه ردان.	هجاور (Hecaver): کومه کا مروژا،
هان (Han): په یفا ته مبیکن و	دهسته که کا مروژا.
ئاگه هدارکرنی یه، د کوردی دا	هجده (Hêcde): هژمارا
به رامبه ری (نهی) یه، ههروه کی	ههژده (۱۸). ههروه سا (هیجده،
دیترین: (نهی) هه گه ر تو جاره کا	هشتده، هشده، هژده) ژی لکارن.
دی هو بکه یه هه.....!)	هچه (Heçe): بنیپه: (هاچه).
هاون (Haven): هاون. ههروه سا	هنگ (Hedeng): هه سپی سپی.
(کابیله) ژی لکاره.	هده (Hude): راست و دروست –
های (Hay): په یفا گازیکرنی	حق – سوود و مفا.
یه (هو، ئوهو و.....هتد) –	هر (Her): هه می، لسه ریک.
په یفا مخابینی یه (ئاخ،	هر (Hêr): ئاخفته که کولده می
ئوف.....هتد).	هاژوتنا که سه کی یان گیانه وه را
های (Hay hay): دهنگی گری	دهیته گوتن.
و زیما ری یه.	هرا (Herra): دهنگ و هه را، دهنگ
های هو (Hay hûy): دهنگ و	و قیریین ترسناک – دهنگی
دور، هو سه و قه ره بالغ (د جقاتین	گیانه وه ری درنده.

هراس (Heras): ترس، سه هم.	هرم (Hurm): گهرمها ئاگری، گوربا ئاگری.
هراسناک (Herasnak): ترسناک، ب سه هم.	هرماس (Hurmas): شهیتان، نه هریمه ن.
هراسه (Herase): هه لامه ت.	هرمز (Hurmuz): ئاهورامه زدا - ناقتی ستیرا موشته ری یه - ناقتی روژا ئیکتی یه ژ هه می هه یقیین سالا هه تاقی - ناقتی روژا پینجشه می یه.
هراسیدن (Herasîden): ترسیان.	هرو (Herv): دلیر، نه ترس - که له.
هراسیده (Herasîdê): ترسیای، ترساندی.	هروانه (Hervane): نه خوه شخانه - جهی کو مروقتین شیت لی دهینه چاره سه رکرن و خودانکرن - نه شکه نجه - جهی نه شکه نجه دانن.
هراش (Heraş): دلر ابوون، هلاقتین.	هروهیل (Hervehel): تی شکلی کو نجی یا پشتی کو دوهنی وان ژئ هاتبیته گرتن.
هرجایی (Hercayî): ئاواره - عه تارک - فه لیته، کولانی.	هره (Hurre): قون، کونا قونن - جوړه گیایه کئ ژه هراوی یه کو لناف زهقی بین گهنم و جه هی شین دبت.
هرز (Herz): بیهوده، بی مفا - بی شول، بی کار.	هرهر (Hêrhêr): حیل حیل (دهنگی که نیی بلند).
هرس (Hers): بانئ خانئ - نیره یان کاریتین کود بانئ خانئ دا دهینه بکارئینان.	هرهری (Herherî): بی ئیمان، بی باوهر.
هرس (Heres): که زاخه.	هرهفت (Herheft): پی دقیا تییت
هرشه (Herşe): دارئالینک (ههر گیایه کئ کو خوه لدور دارئ بئالینت).	
هرکاره (Herkare): مه نجه لا کوژ بهری هاتبیته چیکرن - بی کو مایی خوه د هه می کاران بکه ت و شاره زایی د وان کاران دا هه بیت - پیلک، قاسد - جه هسیس.	
هرگز (Hergêz): هه رگیز، نه بهد، قه د - هه رده م.	

زندېکړنا هزاره مين سالا بوون يان
مرنا که سه کی دهينه کرن.

هزاک (Hezak): هه بله، نه زان -
که سې کو زوی فېل لې بهينه کرن
و بهينه خاپاندن.

هزير (Huzebr): زيرک، چه لنگ -
دلير، نازا.

هزد (Hezed): سه قاف.

هزوارش (Huzvarêš): شرؤقه و
تفسير - بليشکړنا په يشه کې نه ب
وی رهنګی کو هاتيه نفيسين، بو
نمونه؛ په هله څيا دهمې په يشا
(جلتا) يان (ملکا) يين نارامی
دکفته بهرچاڅين وان، هر
ټيکسر دا هه څواتايا وان يا
په هله څي بليش کهن و بيژن:
(پوست) و (شاه).

هزينه (Hezîne): هه زينه، خه رجي.

هژهار (Hejhar): ددانه کې زیده يه
کو د ده څي هه سپی دا دهر دکه فت و
تا نه هينه هلکيشان نه شيت ټالفي
بخوت.

هژير (Hejîr): زيرک - هشير -
لايق، هيژا. هه روه سا (هجير و
خجير) ژي لکارن.

هست (Hest): هه بوون (وجود) -

جوانکاريين ژنکا کو د که فن دا ژ
هه فت تشستان پيک دهاتن،
وه کی: (سؤراف، سپياث، خه نا،
کلي چاڅا و..... هتد).

هريمن (Herîmen): کورتکريا
په يفا (اهريمن): نه هر يمه ن.

هرين (Hurîn): دهنګين ترسناک،
دهنګي گيانه وهرين درنده.

هزار (Hezar): بلبل، هزار - هژمارا
هزار (۱۰۰۰).

هزارپا (Hezarpa): زبڼيزه.

هزارتابه (Hezartabe): درکيه ژ
هه تافتي، رؤژ.

هزارچشمه (Hezar çêşmê):
سهره تان، په نجه شير، ټيشا پيس -
قونير.

هزاردستان (Hezardestan):
بلبل، هزار.

هزارميخ (Hezar mîx): درکيه ژ
جلکين زفر و جلکي دهر ويشا کو
جهن دربار و پنيا زیده لسه
هه بت - درکيه ژ نه سماني پر
ستير.

هزاره (Hezare): هزاره (هزارا ټيکي
و هزارا دوو و..... هتد) - هزاره مين
- ري و ره سمين کو ب هلکه فتا

عاقل، هوشیار، هوشمه‌ند.

هه‌روه‌سا (هوشیار، هشیوار، هوشمند و باهوش) ژى لکارن.

هفت (Heft): هژمار حەفت (۷).

هفت آباء (Heft aba'i): درک‌یه ژ

هفت ئەسمانا. هه‌روه‌سا ناڤین

(هفت اورنگ، هفت ایوان، هفت

بام، هفت بناء، هفت بنیان، هفت

پرگار، هفت پوست، هفت خضراء،

هفت سقف، هفت طارم و هفت

طبق) ژى لکارن.

هفتاد (Heftad): هژمار

حەفتی (۷۰).

هفت تیر (Heft tîr): دهبانجا کو

هفت گوللا دخۆت.

هفت جوش (Heft cûş): ئاسنه‌کى

گه‌له‌ک ره‌قه‌ کوژ تیکه‌له‌کرنا

هفت که‌ره‌ستین دى یین ئاسنى

پیک دهیت. (طالیقون) ژى

لکاره - درک‌یه ژ مروڤى ب

تاقه‌ت و ته‌حه‌مل.

هفت سین (Heft sîn): سوفره‌که کو

لده‌مى نوى بوونا سالى دهیته

دانان و هفت ره‌نگه‌ خوارده‌مه‌نیا

لسه‌ر دادن ب مه‌رجه‌کى کو تپیا

ده‌ستپیکى یا هه‌ر هفت

موجود).

هسته (Hestê): به‌رکى فیقیین

وه‌کى مژمه‌ و خوڤ و حولیک

و.....هتد - پارچا ناوه‌ندى یا

ئه‌تومى - د زاراوى فیزیولوژی دا

تشته‌کى خپ و گروڤره کو دکه‌فته د

ناڤ سیتوپلاسمى دا.

هسر (Heser): قه‌راسه، به‌ستى.

هسک (Hesek): مله‌تیب.

هشپلک (Huşpulek): فیتی

(ده‌نگى فیتیا).

هشت (Heşt): هژمار هه‌شت (۸).

هشتاد (Heştad): هژمار

هه‌شتى (۸۰).

هشتصد (Heştased): هژمار

هه‌شسه‌د (۸۰۰).

هشتم (Heştum): هه‌شته‌م، تشتى

کوکه‌فتبینه د پله‌یا هه‌شتى دا.

هشتن (Hêştên): هیلان.

هشدار (Huşdar): په‌یقا هوشدارى

یه، هه‌روه‌کى دییژن: ئاگه‌هدارىه،

هشیار به.

هشنگ (Heşeng): بى سهره‌چاڤ،

بیخیر، پویچ.

هشوار (Huşvar): هشدار، هشیار.

هشومند (Huşûmend): ژیر،

هگرز (Hegêrz): هه‌رگیز، چو ده‌مه‌کی، ئه‌به‌د.	خوارده‌مه‌نیان ب پیتا (س) ده‌ست پیتی بکه‌ت؛ وه‌کی: (سیر، سرکه، سیب، سماق، سمنو، سنجد، سبزی) و خوه ب وئ چه‌نده دلخو‌ش دکن کو دئ بقی چه‌ندی سلامه‌تی و خوه‌شبه‌ختی قه‌ست که‌تی. بۆ زانین به‌ری ئیسلامی لشو‌نا تیپا (س)، تیپا (ش) لکار بوو، لی ژ به‌ر بیر و باوه‌رین ئیسلامه‌تیپ و هه‌رام‌بوونا (شه‌راب) ئ د ئۆلی ئیسلامی دا، سو‌فرا هه‌فت شین گوهارتن ب سو‌فرا هه‌فت سین، داکو (شه‌راب) لسه‌ر سو‌فری نه‌هیتته دانان.
هلا (Hela): په‌یقا گازی‌کرنی به (ئهی، یا) - په‌یقا ته‌نبیه کرنی به (نه‌ی).	هفت‌صد (Heftsed): هژمارا چه‌فتسه‌د (۷۰۰).
هلاشم (Helaşem): هه‌ر تشته‌کی نه‌باش و کریت و بیخیر. (له‌اشم) ژئی لکاره.	هفته (Heftê): چه‌فتی (اسبوع) - چه‌فتیک.
هلاکت (Helaket): ئه‌ف په‌یقه ژ په‌یقا (هلاک) یا عه‌ره‌بی هاتیه چی‌کرن و د زمانی عه‌ره‌بی بخوه دا نینه، ئانکو: پویج بوون، نه‌مان، هیلاک بوون.	هفده (Hefde): هژمار هه‌فده (۱۷).
هلالوش (Helalûş): فتنه، شورش و سه‌ره‌لدان.	هه‌هه‌ف (Hefhef): چه‌فچه‌ف (ده‌نگی سه‌ی).
ه‌لک (Hulek): ئالا‌قه‌کی مینا سینی‌کا ترازی‌ی به کو‌د مه‌نجه‌نیقی دا بکار هاتیه و به‌ر دکر نه د نیقا وئ «ه‌لک» ئ دا و ده‌اقیتنه نه‌یاری.	هکچه (Hukçe): ئیسک.
ه‌لو (Hulû): خو‌خ.	ه‌ک‌ک (Hukek): ئیسک.
ه‌له (Hele): بنی‌ره: (ه‌لا).	ه‌ک‌ل (Hukel): کفارک.
ه‌له (Hêlê): به‌یله، ژئی بگه‌ره‌ه، ده‌ست ژئی به‌رده.	ه‌ک‌ه‌ک (Hukhuk): ئیسک - کزگریوک.
ه‌لیدن (Hêlîden): هیلان، ده‌ست ژئی به‌ردان.	

- هم (Hem):** ههڻ؛ پيشگره که و واتايين (وهکهي، ههکاری و شريکاتين) ددهت، وهکی: (همسايه: جيران، همکار: ههکار، همراه: ههڅړي، همدم: ههڅدهم، ههڅال) - وهک پيشگر دگهل هندهک په پيښين عه ره بي ژي دهيت؛ وهکی: (همسفر، همصورت و..... هتد) - هم، وهکی: (هم نهڅه و هم ژي نهڅي دي) - ژي، وهکی: (نهو ژي هات).
- هما (Huma):** هوما، فرندهکی چيشانوکي يه.
- همار (Hemar):** نامار - هژمار - حيساب.
- همال (Hemal):** ههڅتا، ههڅال - وهکی، مينا.
- همانند (Hemanend):** وهکهدڅ - وهکی، ههروهکی.
- همايون (Humayûn):** پيروژ، مبارهک - ناڅي ټيک ژ ناوازين موزيکا ئيراني يه.
- همباز (Hembaz):** ههڅال، شريک، ههڅتا.
- همبازی (Hembazî):** کهسې کو دگهل کهسهکي دي ياريا بکهت.
- هم بالا (Hem bala):** تدهمت ههڻ، ټيک بهژن، هندي ټيک.
- همباور (Hembaver):** ههڅبير، ههڻ باوهر.
- هم بند (Hem bend):** پيڅکه گريډاي.
- همتا (Hemta):** ههڅتا، ههڅال، شريک - وهکی، مينا - ههڅژين - بهرابه، ټيکسان.
- همچنان (Hemçunan):** ههروهسا - وهکی وي.
- همچنين (Hemçunîn):** ههروهسا - وهکی څي.
- همچو (Hemço):** وهکی، مينا، شتي.
- همگی (Hemêgî):** ب ههڅره، تهڅايي.
- هملخت (Hemlext):** پيلاڅ.
- هموار (Hemvar):** راست (نهردئ راست).
- همواره (Hemvarê):** ههردهم، بهردهوام - لدويڅيک. ههروهسا په پيښين (همار، هماره، همارا، هاموار و هامواره) ژي لکارن.
- همه (Hemê):** هه می، تهڅايي.
- همه دان (Hemêdan):** هه می تشت

کاره کی بهرچاڅ.	زان، زږده ټاگه هدار.
هنرپر داز (Hunerperdaz): هونه رمه ند.	همی (Hemî): ټه ټه - هه رهوسا - هه رده م، هه می شه - هه گه ر لسه ری کاری رابردو بهیت، ټه و نیشانه ژ به رده و امیا کاری، وه کی: (همی رفت: دچو. همی گفت: دگوت.) - هه روه سا لسه ری کاری نهو و کاری فه رمان ژی دهیت، وه کی: (همی رود: بی دچت. همی رو: هه په.)
هنرپیش شه (Hunerpişê): هونه رمه ند (هونه رمه ندی شپوه کاری و موزیکی و شانو و سینه مایی).	همیان (Hemyan): هنبان، کیسی پارا.
هنر مند (Hunermend): هونه رمه ند. هه روه سا (هنرور، هنرپرور، باهنر، هنری) ژی لکارن. هنگ (Heng): زاخ، هیژ - قه در، قیمه ت، بها (بو مروقی خودان قه در و قیمه ت و بها دهیت ه گوتن) - دهسته ک، گرډپ - ملله ت - هوز - سوپا.	همیشه (Hemîşê): هه رده م، هه می شه.
هنگار (Hengar): له زاتی، توند و سرتی.	هناینده (Henayendê): کارتی که ر (مؤثر).
هنگام (He-êngam): ده م، وهخت، زهمان.	هناییدن (Henayîden): کارتی کرن.
هنگامه (Hengame): هنگامه، دهنگودور - وهخت، زهمان، ده م.	هنجار (Hencar): ری، ری باز - ری و ره سم - ریکا راست، جاده - ته رز و شپواز - شه نگسته.
هنگفت (Henguft): مه زن، گر، ب که له خ - زږده، گه له ک، مشه.	هنجام (Hencam): ته مبه ل، که دوه ر، که سلان.
هنوز (Henûz): هیشتا، هه تا نوکه. هه روه سا په یقین (نوز، هنیز، هنی) ژی لکارن.	هنجیدن (Hencîden): کی شانه دهر.
هواپیما (Hevapêyma): فرۆکه،	هند (Hend): بنیره: (هنجار). هندوانه (Hênduvane): وه کی هندی یا - زه به ش، شتی.
	هنر (Huner): هونه ر - پیشه -

هوشمند) (هوشمند).	باله‌فر، ته‌یاره.
هوشیدر (Huşîder): ئیکه ژ ناڤین	هوار (Hevar): هه‌رفته، کاقل.
خودایی بچ هه‌قتا.	هوارى (Hevarî): خیشه‌تا مه‌زن.
هولناک (Holnak): ترسناک، ب	هوازی (Hevazî): هه‌ر زینده‌وه‌رئ کو
سه‌هم.	ب هه‌وای بژیت - ژ نشکه‌کیشه.
هوله (Holê-e): خاولی.	هوبه (Hûbe): مل، شان.
هولی (Holî): جانی هه‌سپچ کو	هوتن (Hûten): خوه‌ش قه‌د و
هیشتا نه‌هاتبیته زین کرن - ئیک	قامه‌ت، به‌ژن و بال ده‌لال.
ژ جه‌ژنین هندی یا کول ده‌سپچکا	هود (Hûd): جو‌هی (یهودی) -
وه‌رزئ بهاری ده‌یتته‌کرن.	تۆبه‌که‌ر - ناڤی پیغه‌مبه‌ره‌کی یه -
هوو (Hevû): هه‌وی (دو ژن کو ب	پویش و په‌له‌خئ کو ئاگر پچ به‌یتته
می‌ره‌کی بن، هه‌ردو ژن دینه	هلکرن - قه‌میای.
هه‌وین هه‌قدو). هه‌روه‌سا ناڤین	هوردر (Hûder): کریت و بیخیر.
(بناغ، بناج، بنانج، بنانچه، بنج،	هوده (Hûde): سود، مفا، قازانج -
همشوی، آسنی، آموسنی و	راست، دروست.
وشنی) ژئ لکارن.	هور (Hûr): خو‌ر، تاف، هه‌تاف.
هوی (Hoy): هو‌ی (په‌یقا هشداردان	هه‌روه‌سا (خور، خورشید،
و ترساندن و مخابینی یه) - ترس،	هوررخش، هورشید) ژئ لکارن -
سه‌هم - بیهن، نه‌فه‌س - ئاخینک.	شه‌نس، به‌خت.
هویج (Hevîç): گیزه‌ر.	هورمزد (Hormezd): ئاهورامه‌زدا.
هوید (Hevîd): پارچه‌کا ته‌حتی یه	هوش (Hûş): هش، عه‌قل، هه‌ست -
کو لدۆرماندۆری پشتا حیشتی	زیره‌کی، چه‌له‌نگی - گیان، جان -
ده‌یتته‌دانان - زینا کو ژ ته‌حتی	مرن، مه‌رگ.
هاتبیته چیکرن.	هوشمند (Hûşmend): هشیار،
هویدا (Huveyda): په‌یدا،	زیره‌ک، ژیر، عاقل.
ئه‌شکه‌را، خویا.	هشیار (Huşyar): بنی‌په:

توند و سرت - ههسپئ کو ههفۆتکرنا

وی ب زهحمهت بت - ههسپئ

شهري. ههروهسا (هیدج و بیدخ)

ژی لکارن.

هیربد (Hîrbed): پیتشه وایئ ئۆلی -

مامۆستایئ زانستین دینی و

قازیب زهردهشتی - بۆ وان مۆیه دا

دهاته گۆتن کوژ بلی مویه دین

وهک مامۆستا ب فیڕکرنا قوتابیان

ژی رادبوون.

هیز (Hîz): سه رژنک - نیرامی -

خرابکار - بی شهرم.

هیزم (Hêyzum): دار و چقین

هشک کو بکیر سۆتنی بهین.

هیش (Hîş): بنیره: (هیچ).

هیگر (Heyger): ههسپئ کو

رهنگی وی سۆری بناف رهشی قه

چۆی بیت.

هیمه (Hîme): بنیره: (هیزم).

هین (Hîn): ئەف، ئەفه - په یقا

ترساندن و هوشداردانی بههقرهیه،

وهکی دبێژن (نهێ!).

هیون (Heyûn): حیشتەر، حیشتری

کو توند بچیت، حیشتری مهزن -

بۆ ههسپی ژێ دهیتته گۆتن.

هی (He- êy): هیئ (په یقا

هشداردان و ئاگه هدار کرنی یه) -

لدهمی ئافه رین گۆتنی ژێ دهیتته

گۆتن - ههروهسا په یقا ته هدیڤکرن

و ترساندن یه ژێ.

هیا هو (Heyahû): غه وغا، شهر و

شه ره دهف، دهنک و دۆر و هۆسه و

قه ره بالغ.

هیپی (Hîpî): ژ په یقا (Hip) یا

ئنگلیزی هاتیه وه رگرتن کو د

زمانی ئنگلیزی دا ئانکو

په ریشانی و تیکچوون و حاله تی

مالیخولیایی یه، لی نهول ئیرانی

بۆ هندهک گه نجا دهیتته بکارئینان

کوسهر و ره بێن خوه به ردهدن و

جلکین نیژیکی بین ژنکا دکه نه

به رخوه و کاری خوه بهس بی کری

عه شق و ئەفین.

هیچ (Hîç): هیچ، چونه - بیهوده -

کیم، پچهک. ههروهسا (ایچ و

هیش) ژێ لکارن.

هیچکاره (Hîçkarê): که دوهر،

که سهی کو ب کیر چو کاره کی

نه ئیت.

هید (Heyd): ملهیب.

هیدخ (Heydex): ههسپی گه نج و

ی

ی (Ya): تیپا سیه و دووی و

دویماییه ژئه لفا بییا زمانی
فارسی و ب دو رهنگایه؛ مه عروف
و مه جهول. هندی «ی» مه عروفه،
دبیژنه وی «ی» یا کوب تمامه تی
دهیته بلیثکرن، وهکی: (بیخ، تیر،
پیش، ریش) و هندی «ی»
مه جهوله، ئه و «ی» یه یا کو وهکی
که سرهیه کا تیر و تژی دهیته
بلیثکرن، وهکی: (دلیر، شمشیر)،
به لام ئه فرۆکه چو جیاوازی
نه هیلاینه د ناچه را ههردو «ی» ان
دا و ههردویان ب ئیک ئاوا
لیثکدن. ههروهسا ئه ف تیپه
لداوییا هندهک په یشان دهیت و
رهنگین خوه هه نه: «ی» ژیده ری،
وهکی: (دوستی، دشمنی)، «ی»
نسبه ت پیدانی، وهکی: (تهرانی،
شیرازی)، «ی» نه نیاس کو

نیشانه ب که سهک یان تشته کی
نه دیار، وهکی: (مردی، زنی،
سنگی، کتابی)، «ی» جینا قی،
وهکی: (رفستی، دیدی، بردی)،
«ی» زیده کو دکه فته ناچه را دو
په یشان و ههروهسا دکه فته داوییا
وان په یشتین کو ب (ا، و) دهینه
بدویمایی ئینان، وهکی: (بوی گل،
نوی بلبل) و «ی» بهرده وامیی،
وهکی: (رفتنی، گفتنی).

یا (Ya): په یشا پیکشه گرتدانی
یه (یان، ئان).

یاب (Yab): فه زمانه ب شه دیتنی،
ئانکو: قه بینه - پوچ بووی،
نه مای - بیهوده، بی مفا،
بکیژنه هاتی.

یابر (Yabêr): ئاف و ئهرد یان
گوندی کو پاشای داباث که سهکی
ژ بۆی کو خوه پی بخودان که ت.

یادگار (Yadgar): بنیځه:	یابش (Yabêş): پیدایځوون.
(یادبود).	یابنده (Yabendê): پیداکهږ.
یادگرفتن (Yad gêrêften):	یابو (Yabû): ههسپي دوقوږ،
فیږوون، عهلمین.	ههسپي کونه ژ نهژادهکي رهسهن
یاده (Yade): بیر (هزر و بیر) -	بت، ههسپي باری، ههسپي
بهرتیل (رشوة).	بارهلگر.
یار (Yar): دوست، ههڅال، ههڅدهم -	یابیدن (Yabîden): پیداکرن -
یار، خوهشتی، نهڅیندار -	بدهستقهئینان.
هاریکار - وهکی، شتی، مینا.	یاختن (Yaxten): کیشانهدهږ،
یارا (Yara): هیڅ - ویریان.	ئینانهدهږ (وهکی شیر ژ کاڅلانی
یارایی (Yarayî): هیڅداری، دلیری	ئینانهدهږ).
- بوږی، نهترسی.	یاد (Yad): بیر، یاد.
یاررس (Yar res): هاریکهږ،	یادآمدن (Yad ameden): بیرهاتن.
هاریکار.	یادآوردن (Yad averden): ب
یارستن (Yaresten): شیان، ژ	بیرئینانهڅه.
دهرحهق دهږکهتن.	یادبود (Yadbûd): یادگاری،
یارک (Yarek): کورتهکریا پهیڅا	پیشکیشکرنا تشتهکی وهک
(یار) نانکو: یارک (دهمی دبیشین:	بیرهاتن بوکسهسهکی دی -
یارکي وئ) - یارا بچویک - ههڅال	بیرئینانهڅه (ری ورهسمین کول
بچویک.	بیرهاتنا کهسهکی بهینه
یارگی (Yaregî): بنیځه: (یارایی)	نهنجامدان).
- دهلیڅه.	یاددادن (Yad daden): نیشادان،
یارمند (Yarmend): هاریکهږ -	فیږکرن.
یار، دوست.	یادداشتن (Yad dašten): ژ
یارو (Yarû): کورتهکریا پهیڅا (یار:	بهږوون (حفظ)، ناگه هداربوون.
	یادکردن (Yad kerdن): بیریا

- دوست، هه‌فال) - نیشانه ب
 کهسه‌کی کونه‌قین ناڅی وی بینن.
 یاره (Yare): بازنگ، ده‌ستبه‌ند -
 تۆک، تۆق - بنیره: (یارا).
 یاری (Yarî): هه‌قالینی، دوستینی
 - هاریکاری - ژن تی (هه‌گهر چهند
 برا ب ژن بن، ژنیت وان دبنه ژن
 تی بیت هه‌قدو).
 یاریگر (Yarîger): هاریکار.
 یازیدن (Yazîden): کی‌شانه‌ده‌ر،
 ئینانه‌ده‌ر - ده‌ست درپژکرن بۆ
 نالیی تشته‌کی - مه‌زن بوون، نه‌مو
 کرن، وه‌رارکرن - پی‌شان، قوناغ
 قه‌برین.
 یاسج (Yasêc): تیر (تیرا کفانی کو
 سه‌رکه‌کی په‌حن و تیر بنای
 په‌یکان بی پی‌قه).
 یافتن (Yaften): قه‌دیتن، په‌یداکرن
 - بده‌ستقه‌ئینان.
 یافه (Yafe): بی‌هوه، بی‌مفا -
 به‌رزه، هند - بی‌ری و کولان،
 په‌ریشان.
 یاکند (Yakend): یاقویت.
 یال (Yal): گه‌رده‌ن، ستۆ - زه‌ند -
 موی ستۆی هه‌سپی و شیر.
 یان (Yan): نه‌و په‌یقین کو ده‌می
 مروژ ژ به‌ر دناخت بیی همد ژ
 ده‌قی مروژی ده‌ردکه‌قن.
 یاور (Yaver): هاریکار، پشته‌شان
 - پله‌یه‌کا ئه‌فسه‌ری یه‌ دناڅ ریزین
 له‌شکه‌ری دا - ده‌ستکی هاونی.
 یاهه (Yave): بی‌هوه، بی‌مفا -
 سه‌ریخه، بی‌خودان.
 یاهو (Yahû): په‌یشه‌که کو پرانی
 ده‌رویشا بکار دئین و مه‌به‌ستا
 وان ژن زاتی خودی یه - هه‌روه‌سا
 ناڅی ره‌نگه‌کی کوتری یه بی کو
 ده‌نگی «یاهو» ژ ده‌قی ده‌ردکه‌قت.
 یب (Yeb): بنیره: (یاسج).
 یخ (Yex): قه‌راسه، به‌ستی،
 جه‌مه‌د. هه‌روه‌سا (هسر، هسیر،
 هتسه و کاشه) ژی لکارن.
 یخ بستن (Yex besten): به‌ستن،
 جه‌مدین، قه‌رسین.
 یخ بندان (Yexbandan): سږ و
 سه‌قه‌ما دژوارا زقستانی کو ئاڅ
 لی ده‌یتنه قه‌رسین.
 یخچال (Yexçal): کوبه‌فر -
 سه‌لاجه، بوزدولاب.
 یخچه (Yexçê): کورتکریا په‌یشا
 (بخ) کو هه‌مان جه‌مه‌ده - گژلۆک.
 یخه (Yexe): یاخه، پستۆک.

- یدک (Yedek):** هه‌سپێ زین کری
بێ بێ سوبار (کەس لسه‌رن) کو
کەسه‌کێ دی (چ سوبار با لسه‌ر
هه‌سپه‌کێ دی یان ژێ په‌یا با)، دا
هه‌قساری وی هه‌سپێ زین کری
گرت و ل پیشیا مه‌وکبێ شاهێ
که‌فته‌ ری. هه‌روه‌سا (بالاد، بالاده
و کتل) ژێ لکارن.
- یدکی (Yedekî):** یه‌ده‌ک، ئحتیاط.
- یزدان (Yezdan):** یه‌زدان، خودی.
- یزدان پرست (Yezdan perest):**
خودی په‌ریس.
- یزک (Yezek):** پیشره‌وی سوپای،
کەسێ کول پیشیا سوپای دچیت.
- یزنه (Yezne):** زاقا (می‌ری
خویشکێ).
- یسنا (Yesna):** ئیک ژ پشکین
ئاقیستایی یه‌ کو لده‌می ری و
ره‌سمین ئۆلی ده‌یتته‌ خواندن.
- یشت (Yešt):** په‌راستن - پشکه‌که‌ ژ
ئاقیستایی کو په‌سین خودی و
فریشتا دکه‌ت.
- یشتن (Yešten):** په‌راستن - په‌سن
دان، مه‌دح و شه‌نا کرن.
- یشته‌کردن (Yeštekerden):**
دوعاکرن، نفیژکرن.
- یشک (Yeşek):** ددان، ددانین تیژ
و بره‌کین گیانه‌وه‌رین درنده‌.
- یشمه (Yeşme):** که‌فلی گیانه‌وه‌را.
- یغام (Yexam):** دیو، ئافه‌ریده‌کێ
چیشانۆکی یه‌ کو ب که‌له‌خێ خوده‌شه
زیده‌ مه‌زن و روی کریتته‌.
- یغتنج (Yextenc):** جوژه‌کێ ماری
ره‌نگ زه‌ره‌ کو لئاڤ بیستانا دیار
دبت و بێ زیانه‌ ژ به‌ر کو بێ بێ
ژه‌هره‌. هه‌روه‌سا (بفتنج و بفتج)
ژێ لکارن.
- یغلا (Yexla):** ئاغله‌ویک.
هه‌روه‌سا ناڤین: (یغلاو، یغلاوی،
یغلووی و یغلو) ژێ لکارن و ل
ده‌قه‌را خوراسانی په‌یقین (لغلاو و
لغلاوی) ژێ بۆ ده‌یتته‌ گۆتن.
- یغما (Yexma):** تالان.
- یغمایی (Yexmayî):** مه‌به‌ست ژێ
هه‌ر تشته‌کێ ده‌قه‌را «یه‌غما» یه‌ ل
ترکستان، نه‌خاسمه‌ کو روی
ده‌لالین وان د ناقدارن.
- یک (Yek):** هژمار ئیک (۱).
- یکان (Yekan):** ئیکانه‌، بێ هه‌فتا -
د زانستی بیرکاری دا ئانکوئه‌و
هژمارین کو دکه‌فته‌ د خانا یه‌کان
دا، بۆ نمونه‌ د هژمارا (۳۴۵۶) دا،

تشتا ب سەرڤه سەرڤه ديبين و کوير

ل وی تشتی نافکرن - ههروهسا

درکەيه بۆ مرۆڤی منافق ژى.

يک چنډ (Yek çend): دهمەکی،

رۆژگارەکی، سال وەختەکی.

يکدانە (Yekdanê): هەر تشتی

هێژا و بێ وینە - گەردەنیا کو

مراریه‌کا پرپها تیدا هاتبیتە

بکارئینان.

يکدست (Yekdest): مرۆڤی ب

دەستەکی - ئیکجۆر، ئیک رەنگ،

وەکی ئیک - ئیکسان، بەرابەر،

تەمەت هەڤ.

يکدش (Yekdeş): دوقۆر (مرۆڤ

یان گیانەوهری کوژ دو نەژادان

بت، ئانکو باب ژ نەژادەکی و

دەیک ژ نەژادەکی دیتەر) -

خوشتقی - خواستی.

يکدک (Yekdek): تیهن شیر،

نیف گەرم.

يکدل (Yekdêl): ئیکدل، ئیک

دەنگ، ئیکدەست، بهه‌ڤره -

دلپاک، کەسی کو سەرڤه و بنڤه‌یی

وی وەکی ئیک بن.

يکدندە (Yekdendê): بنی‌په:

(يک پهلو).

هژمارا (۶) یا د خانا یەکان دا.

يک انداز (Yek endaz):

ئیکسان، بەرابەر، تەمەت هەڤ.

يکان يکان (Yekan yekan):

ئیک ئیکە.

يکايک (Yekayek): ئیک ئیکە،

ئیک لدویش ئیکي.

يکپارچە (Yekparçê): ئیکپارچە،

هەمی بهه‌ڤره.

يک پهلو (Yek pehlû): درکەيه ژ

مرۆڤی سەرڤه‌ق کو بهس بۆچونا

وی پی دروست تربت ژ هەمی

بۆچۆنان.

يکتا (Yekta): ب تنی، ئیکانە،

بێ هەڤتا.

يک تنە (Yek tenê): ب تنی.

يک تهی (Yek tehî): جلکی ئیک

بەر و تەنک.

يک تیغ (Yek tîx): ئیک دەست و

ئیک دەنگ د ناڤ مەیدانا شەری

دا، هەڤگرتی.

يکجا (Yekca): هەمی بهه‌ڤره، ب

تەمەتی.

يک چشم (Yek çêşm): مرۆڤی کو

ب چاڤه‌کی بت و چاڤی وی یی دی

کوره بت - درکەيه ژ مرۆڤی کو

- یکران (Yekran): ههسپ، ههسپیی
 رهسهن، ههسپیی کو رهنگی وی زهری
 بناث سوژی قه بوی قه چۆی بت.
- یک زخم (Yek zexm): کهسی کو
 ب دریه کی نه یاری خوه بیخت -
 نازناقی سامی نه ریمانی یه، ژ
 بهرکو وی ئهژده هایهک ب دریه کی
 کوشتبوو - ناقی گورزی سامی یه.
- یکسان (Yeksan): ئیکسان،
 بهرابه، وه کههف.
- یکسو (Yeksû): ئیک ئال، ئیک
 لا، ئیک رهخ. هه ژ قی په یقی یه
 ئهف په یقین ژیری: (یکسو شدن:
 خوه دانه ره خه کی، خوه دانه پاش -
 یکسو نهادن: ل ئالیه کی دانان -
 یکسو کردن: قافیتر کرن، جودا کرن).
- یکسون (Yeksûn): بنیپره:
 (یکسان) - بنیپره: (یکسو).
- یک شنبه (Yek şenbê): ئیک
 شه مبی، دویه مین روژا هفتیی.
- یک گره (Yek gêrêh): ئیکگرتی،
 هه قه پیمان.
- یک گونه (Yek gûnê): هه فرهنگ،
 وه کههف.
- یک لا (Yek la): ئیک بهر،
- په پوکئی ئیک بهر - جلکی بی
 به تن.
- یکه (Yekke): ب تنی، ئیکانه،
 بی هه فتا.
- یکه خوردن (Yêkê xorden):
 جحنین.
- یگانه (Yegane): ئیکانه، بی
 هه فتا، بی هه فال.
- یل (Yel): په هله وان، دلیر، دلاوهر -
 ئیلهک.
- یلمان (Yelman): دهقی شیری (ئهو
 جهی برهک ژ شیری).
- یله (Yele): رهها، نازاد، سه ریخوه.
- یوخه (Yoxe): دهنگی کو لدهمی تام
 دیتن ژ کریارا گو هنیلیی ژ مروقی
 دهیت، وه کی: (ئوخ، ئوخه ی، ئوف
 و..... هتد) - ههروه سا په یقه کا
 بنیات ترکی یه ل ناث زمانی
 فارسی دا ژی مشه لکاره و واتایا
 (نانی تنک) ددهت.
- یوزیدن (Yûzîden): داخواز کرن -
 په یدا کرن.
- یوسه (Yûse): مشار.
- یولاخ (Yolax): ئهردی به یار.
- یون (Yon): زین.

ژ ځټټبڼ چاپکړی و به لاسوویښ دانه ری

* **ځایانا جیمک** (نښه ځټټبه کومه کا
هه لښه سټین ب کوردی څه هاندی و هوږانین
وهرگیتراينه ژ زمانې فارسی بو زمانې کوردی)
* څه هاندن و وهرگیتراينا مسعود خالد گولی
* چاپا ئیکې، ۱۹۹۵، چاپخانا اخلاص، دهوک

* **ناوازين دلی** (نښه ځټټبه وهرگیتراينا کومه کا
په خشان و هوږاناننه ژ زمانې فارسی بو
زمانې کوردی)
* وهرگیتراينا مسعود خالد گولی
* ژ وده شانتین پروژې یو بیلا زترین
* چاپا ئیکې، ۱۹۹۶، چاپخانا هاوار، دهوک

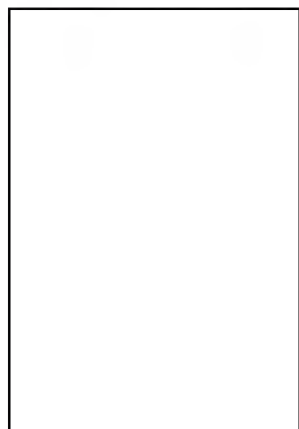
* **بیا از اینجا کوچ کنیم** (نښه ځټټبه وهرگیتراينا
کومه کا هوږانین هوږانغان «مؤید طیب» ینه
ژ زمانې کوردی بو زمانې فارسی)
* وهرگیتراينا مسعود خالد گولی
* چاپا ئیکې، ۱۹۹۷، چاپخانا کولیږا شریعی،
دهوک

* **اُبرو انبار و کابوس** (ئەف کتیبە کۆمەکا
پۆستەرە شعر و پۆستەرە چیرۆکین کوردی ییتن
«هزرقان برجینی، باییزئ عەمەری، خالد
صالح و اسماعیل بادی» نە بۆ زمانئ فارسی)
* وەرگێرانا مسعود خالد گولی
* ژ وەشانئین کۆفارا مەتین
* چاپا ئیکئ، ۱۹۹۸، چاپخانا خەبات، دھۆک

* **نەخشە ل بەرا** (ئەف کتیبە فولکلۆری،
کۆمکرن و شرۆفە کرنا پەند و ئیدیه مەیتن
کوردینە)
* کۆمکرن و شرۆفە کرنا مسعود خالد گولی
* ژ وەشانئین لقئ ۱/نقیسینگەها راگە هاندنئ
* چاپا ئیکئ، ۱۹۹۹، چاپخانا خەبات، دھۆک

* **فەرەهنگۆکا کلاسیکین کورد** (ئەف کتیبە
قەکۆلین و شرۆفە کرنا چەندین پەیف و ئیدیه م
و ناڤ و زاراقئین صۆفیانیه د ناڤ هۆزانئین
هۆزانئانئین مە ییتن کلاسیک دا)
* نقیسینا مسعود خالد گولی
* ژ وەشانئین دەزگەهئ موکریانئ
* چاپا ئیکئ، ۲۰۰۱، چاپخانا خەبات، دھۆک

* **نەلفایینیا کوردی و بنگههین گرامهرا**

کوردمانجی (ئەف کتێبه فهگههاسنا کتێبا

رێزمانا جه لادەت ئالی به درخانی یه ژ

رێنقیسیا لاتینی بۆ رێنقیسیا عه ره بی کوژ

لای «عارف زیره فان» فه هاتیه کۆمکرن)

* فهگههاسنا مسعود خالد گولی

* ژ وهشانی دێزگه هێ سێرێز

* چاپا ئیکێ، ٢٠٠١، چاپخانا خه بات، دهوک

* **بنگههین راستنقیساندنا کوردی (کرمائجی)**

(ئەف کتێبه فهگههاسنا کتێبا راستنقیساندنی

یا نقیسه «عارف زیره فان» ی یه ژ رێنقیسیا

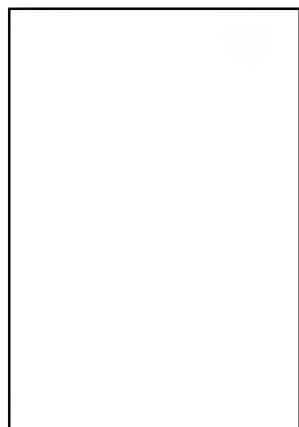
لاتینی بۆ رێنقیسیا عه ره بی)

* فهگههاسنا مسعود خالد گولی

* ژ وهشانی دێزگه هێ سێرێز

* چاپا ئیکێ، ٢٠٠٢، چاپخانا وه زاره تا

پهروهردی، ههولێر

* **فه رهنگا گولی (فارسی - کوردی) (ئەف**

کتێبه ئەوه یا کو د دهستین وه یین هێژا دا)

* دانانا مسعود خالد گولی

* ژ وهشانی دێزگه هێ سێرێز

* چاپا ئیکێ، ٢٠٠٢، چاپخانا وه زاره تا

پهروهردی، ههولێر